

รายงานฉบับสมบูรณ์
การพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากพื้นที่เทศบาลตำบลตลาดแคตามแนวทาง
การพัฒนาที่ยั่งยืน เทศบาลตำบลตลาดแค อำเภอโนนสูง จังหวัดนครราชสีมา

สกุล วงษ์กาฬสินธุ์
ภาสกร บัวศรี
ศุภการณณ์ เพียรขุนทด

สนับสนุนโดย
สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมวิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม (สกสว.)

รายงานฉบับสมบูรณ์
การพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากพื้นที่เทศบาลตำบลลาดแคตามแนวทาง
การพัฒนาที่ยั่งยืน เทศบาลตำบลลาดแค อำเภอโนนสูง จังหวัดนครราชสีมา

สกุล วงษ์กาฬสินธุ์
ภาสกร บัวศรี
ศุภการณ์ เพ็ชรขุนทด

สนับสนุนโดย
สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมวิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม (สกสว.)

คำนำ

รายงานวิจัยเล่มนี้เป็นรายงานฉบับสมบูรณ์ ชุดโครงการพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากพื้นที่เทศบาลตำบลตลาดแคตามแนวทางการพัฒนาที่ยั่งยืนเทศบาลตำบลตลาดแค อำเภอโนนสูง จังหวัดนครราชสีมา ภายใต้การสนับสนุนของสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมวิทยาศาสตร์วิจัยและนวัตกรรม (สกสว.) เป็น การวิจัยเพื่อท้องถิ่น (CBR : Community – Based Research) ที่ประยุกต์ใช้วิธีวิทยาการวิจัยเชิง ปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participatory action research: PAR) การวิจัยนี้ดำเนินการในพื้นที่ ปฏิบัติการโครงการวิจัยย่อย 4 โครงการ คือ 1) โครงการพัฒนาอัตลักษณ์ตลาดชุมชนเทศบาลตำบลตลาดแคเพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งด้านเศรษฐกิจของชุมชนตลาดแค 2) โครงการยกระดับรายได้ของชาวนา ตลาดแคโดยพลังเครือข่ายกลุ่มเกษตรกรเทศบาลตำบลตลาดแค อำเภอโนนสูง จังหวัดนครราชสีมา 3) โครงการพัฒนาระดับผลิตภัณฑ์ชุมชน ตามแนวทางการพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากเทศบาลตำบลตลาดแค อำเภอโนนสูง จังหวัดนครราชสีมา 4) โครงการการรวมกลุ่มสร้างมาตรฐานการผลิตผักปลอดภัยแบบมีส่วนร่วมเพื่อเพิ่มรายได้ของชุมชนบ้านสำโรง เทศบาลตำบลตลาดแค อำเภอโนนสูง จังหวัดนครราชสีมา โดยมุ่งสร้างชุดความรู้การขับเคลื่อนการพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากตามแนวทางการพัฒนาที่ยั่งยืนในระดับตำบล

รายงานวิจัยฉบับนี้ มีเนื้อหาของรายงานประกอบไปด้วย 5 ส่วนหลัก ได้แก่ บทที่ 1 บทนำ บทที่ 2 แนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง บทที่ 3 วิธีการดำเนินการวิจัย บทที่ 4 ผลการวิจัย และ บทที่ 5 สรุป อภิปรายผลและข้อเสนอแนะ

ผู้วิจัยหวังเป็นอย่างยิ่งว่ารายงานฉบับนี้จะเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาต่อยอดการพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากเพื่อความเป็นอยู่ที่ดีขึ้นของประชาชนในพื้นที่และพื้นที่อื่น หากมีข้อผิดพลาดที่ต้องแก้ไขปรับปรุง ทางคณะผู้วิจัย พร้อมที่จะน้อมรับนำข้อเสนอแนะมาแก้ไขปรับปรุงเพื่อให้การวิจัยมีความสมบูรณ์และสามารถนำไปใช้ให้เกิดประโยชน์ในสังคมวงกว้างได้ต่อไป

สกุล วงษ์กาฬสินธุ์

ภาสกร บัวศรี

ศุภการณ์ เพ็ชรขุนทด

บทสรุปสำหรับผู้บริหาร

การวิจัยเรื่อง “การพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากพื้นที่เทศบาลตำบลตลาดแคตามแนวทางการพัฒนาที่ยั่งยืนเทศบาลตำบลตลาดแค อำเภอโนนสูง จังหวัดนครราชสีมา” ในครั้งนี้ เป็นการวิจัยเพื่อท้องถิ่น (CBR : Community – Based Research) มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาบริบทพื้นที่ที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากเทศบาลตำบลตลาดแค 2) ศึกษาศักยภาพและทุนทางสังคมในการพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากเทศบาลตำบลตลาดแค 3) ศึกษากระบวนการหนุนเสริมการดำเนินงานของโครงการวิจัยย่อยเพื่อการพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากเทศบาลตำบลตลาดแค 4) จัดทำแผนยุทธศาสตร์ในการพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากเทศบาลตำบลตลาดแค ตามแนวทางการพัฒนาที่ยั่งยืน 5) พัฒนารูปแบบการพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากพื้นที่เทศบาลตำบลตลาดแคตามแนวทางการพัฒนาที่ยั่งยืน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ได้แก่ ประเด็นการสนทนากลุ่ม แบบสังเกตแบบมีส่วนร่วม และแบบบันทึกการติดตามกิจกรรม ใช้การตรวจสอบข้อมูลแบบสามเส้าด้านวิธีการและด้านข้อมูล การวิเคราะห์ข้อมูลใช้การวิเคราะห์เชิงเนื้อหาและการวิเคราะห์โดยอุปนัย นำเสนอด้วยการพรรณนาวิเคราะห์

สรุปผลการวิจัย

1. ผลการศึกษาบริบทพื้นที่ที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากเทศบาลตำบลตลาดแค

1) บริบทที่ตั้งและขอบเขตพื้นที่ เทศบาลตำบลตลาดแคตั้งอยู่ ตำบลธารปราสาท อำเภอโนนสูง จังหวัดนครราชสีมา มีระยะทางห่างจากกรุงเทพมหานครไปทางทิศตะวันออกเฉียงเหนือ ตามทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 2 ประมาณ 262 กิโลเมตร และห่างจากตัวจังหวัดนครราชสีมาออกไปทางทิศตะวันออกเฉียงเหนือ ตามทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 2 ประมาณ 49.50 กิโลเมตร เทศบาลตำบลตลาดแคมีพื้นที่ทั้งหมดประมาณ 6.89 ตารางกิโลเมตร หรือ 4,306.25 ไร่ จำนวน 858 ครัวเรือน มีจำนวนประชากรทั้งสิ้น 3,387 คน เป็นเพศชาย 1,610 คน และเพศหญิง 1,777 คน มีจำนวน 1,236 ครัวเรือน จำนวน 6 หมู่บ้าน ได้แก่ บ้านสำโรง บ้านตลาดแค บ้านตะขบ บ้านสระแทต บ้านสามแยกตลาดแคและบ้านตลาดแคตะวันออก โดยประกอบด้วย 10 ชุมชน ได้แก่ ชุมชนสำโรงตะวันออก ชุมชนสำโรงตะวันตก ชุมชนตลาดแค ชุมชนชาววัง ชุมชนตะขบ ชุมชนสระแทต ชุมชนโนนพิมาน ชุมชนโนนหนามแดง ชุมชนตลาดแคชุมชนตะวันออกฝั่งเหนือและชุมชนตลาดแคตะวันออกฝั่งใต้

2) บริบทด้านเศรษฐกิจ ประชาชนในเทศบาลตำบลตลาดแค มีรายได้หรือประกอบอาชีพที่ก่อให้เกิดรายได้ ประกอบด้วย (1) อาชีพเกษตรกรรม (ทำนา) จำนวน 790 ครัวเรือน หรือประมาณ 2,500 คน โดยมีพื้นที่สำหรับใช้ทำเกษตรกรรมจำนวนประมาณ 3,445 ไร่ มีจำนวนครัวเรือนที่ประกอบอาชีพเกษตรกรรม (ทำนา) ผลผลิตทางการเกษตรที่สำคัญคือ ข้าวเจ้า ผลผลิตประมาณ 300 กิโลกรัมต่อไร่ มีการนำเครื่องทุ่นแรงเข้ามาใช้ ไม่ว่าจะเป็นรถไถนา รถเกี่ยวข้าว ซึ่งจะช่วยให้ทำงานได้เร็วขึ้น มีผลให้ความต้องการแรงงานลดลง (2) การประมง ในเขตเทศบาลตำบลตลาดแคทำการจับปลาจากแหล่งน้ำธรรมชาติไว้บริโภคในครัวเรือน (3) การปศุสัตว์ ประชากรที่ประกอบอาชีพปศุสัตว์ ส่วนใหญ่จะเลี้ยงไว้เพื่อการบริโภคในครัวเรือน เช่น สุกร ไก่ เป็ด ปลา และโค ส่วนที่เหลือจากการบริโภคจึงจะนำออกจำหน่ายเป็นรายได้

เสริมต่อไป (4) การบริการ ได้แก่ ร้านตัดผม ร้านธุรกิจจำหน่ายสิ่งพิมพ์ ร้านถ่ายรูป โรงพิมพ์ (5) การพาณิชย์และกลุ่มอาชีพ ประชากรที่ประกอบอาชีพด้านการพาณิชย์กรรมส่วนใหญ่จะทำในรูปของร้านค้า จำพวกอาหารและการค้าปลีกของเบ็ดเตล็ดต่างๆ ประเภทธุรกิจการค้ามีจำนวน 81 (6) แรงงานรับจ้างส่วนใหญ่จะทำงานที่บริษัทเกลือพิมายจำกัด และบริษัทอุตสาหกรรมเกลือบริสุทธิ์จำกัด อำเภอพิมาย และเขตอุตสาหกรรมสุรนารี อำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา

2. ผลการศึกษาศักยภาพและทุนทางสังคมในการพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากเทศบาลตำบลตลาดแค ประกอบด้วย 1) ทุนธรรมชาติ คือ (1) ลำน้ำธารปราสาท (2) พื้นที่ราบลุ่มเป็นแหล่งในการผลิตข้าว (3) พื้นที่ติดกับถนนมิตรภาพที่เป็นถนนเส้นหลักของประเทศ 2) ทุนความรู้ชุมชนตลาดแค คือ ระบบความรู้เกี่ยวกับการทำมาหากิน ระบบความรู้เกี่ยวกับการค้าขายสินค้า ผลิตภัณฑ์หรือบริการ ระบบความรู้เกี่ยวกับการทำอาหารและขนม ระบบความรู้เกี่ยวกับการผลิตกระถางปูน โต๊ะเก้าอี้ปูน ระบบความรู้เกี่ยวกับการก่อสร้างศาล โบสถ์ และการสร้างอาคารบ้านเรือน ระบบความรู้เกี่ยวกับลำน้ำ พืชพรรณไม้ ระบบความรู้เกี่ยวกับภูมิปัญญาท้องถิ่นและสมุนไพรต่าง ๆ การจักสานและการประดิษฐ์ของใช้ ระบบความรู้เกี่ยวกับการผลิตข้าวหอมมะลิ ระบบความรู้เกี่ยวกับการปลูกผักปลอดสารพิษ รวมทั้งระบบความรู้เกี่ยวกับจิตวิญญาณและพิธีกรรมต่าง ๆ 3) ทุนวัฒนธรรมประเพณีชุมชนตลาดแคพบว่า ผู้คนที่ชุมชนเทศบาลตลาดแคมีวัฒนธรรมประเพณีที่ดั้งเดิมซึ่งเป็นสิ่งที่สืบทอดมาจากบรรพบุรุษเพื่อให้ผู้คนในชุมชนเกิดความรักสมัครสมานสามัคคีกัน เป็นการเสริมสร้างกำลังใจ และแสดงออกถึงความกตัญญูต่อบุพการี 4) ทุนภูมิปัญญาท้องถิ่นชุมชนตลาดแค เช่น (1) ภูมิปัญญาด้านประเพณีพิธีกรรม (2) ภูมิปัญญาด้านภาษา (3) ภูมิปัญญาด้านอาหาร (4) ภูมิปัญญาด้านการจักสาน

3. แผนยุทธศาสตร์การพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากเทศบาลตำบลตลาดแค เป็นการจัดทำแผนพัฒนาตลาดชุมชนตลาดแคแบบมีส่วนร่วม เนื้อหาหลักของแผนประกอบด้วย 1) จุดมุ่งหมายร่วมกันของตลาดชุมชน 2) การพัฒนาผลิตภัณฑ์ของตลาดชุมชน “ตลาดแค แคร่คุณ” 3) การพัฒนารูปแบบสถานที่ของตลาดชุมชน “ตลาดแค แคร่คุณ” 4) แผนการบริหารตลาดชุมชน “ตลาดแค แคร่คุณ”

4. รูปแบบการพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากพื้นที่เทศบาลตำบลตลาดแคตามแนวทางการพัฒนาที่ยั่งยืน ผลการศึกษพบว่า การพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากพื้นที่เทศบาลตำบลตลาดแคตามแนวทางการพัฒนาที่ยั่งยืน “เป็นรูปแบบการพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากแบบมีส่วนร่วม” ที่ออกแบบให้ผู้เกี่ยวข้องทุกภาคส่วนที่ประกอบด้วย เทศบาลตำบลตลาดแค โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลตลาดแค ผู้นำชุมชนชาวบ้านและนักวิชาการจากมหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา เข้ามาเป็นทีมและมีส่วนร่วมในการดำเนินงานร่วมกันตั้งแต่เริ่มต้นจนถึงสิ้นสุดกระบวนการ เพื่อสร้างความเข้าใจและความร่วมมือกันพัฒนาเป็นกลไกการทำงานของท้องถิ่นอย่างแท้จริง โดยยึดหลักแนวทางการพัฒนาที่ยั่งยืนเพื่อนำไปสู่เป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน เน้นการสร้างสมดุลทั้งด้านการพัฒนาเศรษฐกิจ ด้านสังคมและด้านสิ่งแวดล้อม ในกระบวนการดำเนินงานจะประกอบด้วย 1) การศึกษาข้อมูลชุมชนแบบมีส่วนร่วม 2) การกำหนดแผนพัฒนาแบบมีส่วนร่วม 3) การวิเคราะห์ความเป็นไปได้หรือแนวทางการทำกิจกรรม 4) การทดลองปฏิบัติการพัฒนา และ 5) การติดตามประเมินการดำเนินงานแบบมีส่วนร่วม ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบ

กับตัวชี้วัดการพัฒนาพัฒนาที่ยั่งยืนตามกรอบขององค์การสหประชาชาติ พบว่า การพัฒนาที่กล่าวมามีความสอดคล้องกับตัวชี้วัดอย่างน้อย 3 ตัว คือ ตัวชี้วัดที่ 2 เรื่องการจัดความอดอยากและสร้างความมั่นคงทางอาหาร ตัวชี้วัดที่ 12 สร้างการผลิตและการบริโภคอาหารที่ยั่งยืน และตัวชี้วัดที่ 15 ส่งเสริมการใช้ประโยชน์ที่ยั่งยืนของระบบนิเวศบนบก ซึ่งทั้งหมดจะนำไปสู่ตัวชี้วัดที่ 10 การลดความเหลื่อมล้ำทั้งภายในและภายนอกประเทศ

ข้อเสนอแนะ ควรมีการวิจัยต่อเนื่องเกี่ยวกับการพัฒนากลไกการขับเคลื่อนเศรษฐกิจชุมชนเทศบาลตำบลลาดแคเพื่อให้เกิดรูปธรรมที่ชัดเจน และควรมีการวิจัยต่อยอดในการวิจัยเพื่อพัฒนาเป็นนโยบายท้องถิ่นและพัฒนาเป็นต้นแบบการขับเคลื่อนงานเศรษฐกิจชุมชนในระดับตำบลเพื่อขยายผลสู่การพัฒนาในพื้นที่อื่น

สารบัญ

	หน้า
คำนำ	ก
บทสรุปผู้บริหาร	ข
สารบัญ	จ
บทที่ 1 บทนำ	
1.1 ความเป็นมาและความสำคัญ	1
1.2 คำถามการวิจัย	3
1.3 วัตถุประสงค์	4
1.4 ผลที่คาดว่าจะได้รับ	4
1.5 นิยามศัพท์เฉพาะ	5
บทที่ 2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	
2.1 เศรษฐกิจฐานราก	6
2.2 แนวคิดเกี่ยวกับปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง	9
2.3 แนวคิดเกี่ยวกับการมีส่วนร่วม	13
2.4 แนวคิดการพัฒนาที่ยั่งยืน	16
2.5 เอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	26
2.6 กรอบแนวคิดในการวิจัย	27
บทที่ 3 วิธีดำเนินงานวิจัย	
3.1 ขอบเขตการศึกษา	28
3.2 เครื่องมือที่ใช้ในการดำเนินการวิจัย	29
3.3 ขั้นตอนการดำเนินงาน/แผนกิจกรรม	29
3.4 การวิเคราะห์ข้อมูล	30
3.5 กิจกรรมวิจัย	30
บทที่ 4 ผลการวิจัย	
4.1 บริบทพื้นที่ที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากเทศบาลตำบลลาดแค	49
4.2 ศักยภาพและทุนทางสังคมในการพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากเทศบาลตำบลลาดแค	64
4.3 กระบวนการหนุนเสริมการดำเนินงานของโครงการวิจัยย่อยเพื่อการพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากเทศบาลตำบลลาดแค	73
4.4 แผนยุทธศาสตร์ในการพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากเทศบาลตำบลลาดแค	80
4.5 รูปแบบการพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากพื้นที่เทศบาลตำบลลาดแค ตามแนวทางการพัฒนาที่ยั่งยืน	84
บทที่ 5 สรุป อภิปรายผลและข้อเสนอแนะ	
5.1 สรุปผลวิจัย	103
5.2 อภิปรายผล	105
5.3 ข้อเสนอแนะ	106

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
บรรณานุกรม	108
ภาคผนวก	110
☐ สรุปข้อเสนอโครงการวิจัยย่อยภายใต้ชุดโครงการวิจัยการพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากพื้นที่เทศบาลตำบลตลาดแคตามแนวทางการพัฒนาที่ยั่งยืน เทศบาลตำบลตลาดแค อำเภอนนสูง จังหวัดนครราชสีมา (โดยย่อ)	111
- การพัฒนาอัตลักษณ์ตลาดชุมชนเทศบาลตำบลตลาดแคเพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งด้านเศรษฐกิจของชุมชนตลาดแค เทศบาลตำบลตลาดแค อำเภอนนสูง จังหวัดนครราชสีมา	111
- การพัฒนาระดับผลิตภัณฑ์ชุมชน ตามแนวทางการพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากเทศบาลตำบลตลาดแค อำเภอนนสูง จังหวัดนครราชสีมา	118
- การรวมกลุ่มสร้างมาตรฐานการผลิตผักปลอดภัยแบบมีส่วนร่วมเพื่อเพิ่มรายได้ของชุมชนบ้านสำโรง เทศบาลตำบลตลาดแค อำเภอนนสูง จังหวัดนครราชสีมา	123
- การยกระดับรายได้ของชาวนาตลาดแคโดยพลังเครือข่ายกลุ่มเกษตรกรเทศบาลตำบลตลาดแคอำเภอนนสูง จังหวัดนครราชสีมา	128
ประวัตินักวิจัย	134

สารบัญตาราง

ตารางที่		หน้า
4.1	แสดงข้อมูลเกี่ยวกับจำนวนประชากร	56
4.2	ข้อมูลเกี่ยวกับช่วงอายุและจำนวนประชากร	57
4.3	ข้อมูลเกี่ยวกับจำนวนประชากรแยกตามชุมชนที่อาศัยอยู่จริง	57
4.4	ข้อมูลจำนวนผู้มีสิทธิเลือกตั้งตามเพศและอายุ	58
4.5	ข้อมูลสถิติโรงเรียนเทศบาลตลาดแค	59
4.6	สถิติจำนวนนักเรียนในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กเทศบาลตำบลตลาดแค	60

สารบัญภาพ

ภาพที่		หน้า
2.1	แสดงแนวคิดกรอบการวิจัย	27
3.1	จัดการประชุมหารือแนวทางการพัฒนาโจทย์วิจัยครั้งที่ 1 (2 ธันวาคม 2561)	31
3.2	ลงพื้นที่พัฒนาโจทย์ครั้งที่ 2 (วันที่ 11 ธันวาคม 2561)	32
3.3	ศึกษาดูงานและการฝึกอบรมเตรียมความพร้อมทีมวิจัยในออกแบบเครื่องมือเก็บข้อมูล (วันที่ 15-17 พฤษภาคม 2562)	33
3.4	จัดการประชุมทีมเพื่อชี้แจงรายละเอียดชุดโครงการวิจัย ครั้งที่ 1 (วันที่ 8 เมษายน 2562)	34
3.5	ประชุมเพื่อติดตามการดำเนินงานวิจัยในช่วงระยะแรก (4 กรกฎาคม 2562)	36
3.6	ติดตามความก้าวหน้าการดำเนินงานวิจัย กิจกรรมวิจัยที่เกิดขึ้น (21 กรกฎาคม 2562)	38
3.7	การประชุมผลที่เกิดขึ้นตามวัตถุประสงค์ และการเขียนรายงานฉบับสมบูรณ์ (วันที่ 3 มีนาคม 2563)	43
3.8	ประชุมแนวทางการทำร่างการพัฒนาดลาด	44
3.9	เวทีปฏิบัติการจัดทำแผนพัฒนายุทธศาสตร์ตลาดแค	45
3.10	การอบรมให้ความรู้การออกแบบและการทำผลิตภัณฑ์	46
3.11	ประชุมระดมความคิดในการวางแผนการปลูกผัก	46
3.12	การอบรมมาตรฐานการปลูกผัก (GAP)	47
3.13	ประชุมวางแผนขั้นตอนการปลูกข้าว	47
3.14	ประชุมวิเคราะห์ข้อมูลการปลูกข้าว	48
3.15	เวทีนำเสนอรายงานความก้าวหน้าชุดโครงการ (9 กันยายน 2562)	48
4.1	แผนที่ทุนทางสังคมและศักยภาพชุมชน	70
4.2	แสดงรูปแบบการพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากพื้นที่เทศบาลตำบลตลาดแคตามแนวทางการพัฒนาที่ยั่งยืน	84
4.3	ตราสัญลักษณ์ “ตลาดแค แคร่คุณ”	89
4.4	รูปแบบฉลากของผลิตภัณฑ์น้ำปลาร้าและขนมไทยโบราณหวานน้อย	98
4.5	สรุปผลการพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากเทศบาลตำบลตลาดแคเพื่อนำไปสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน	101

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ความเป็นมาและความสำคัญ

การพัฒนาประเทศไทยที่ผ่านมาให้ความสำคัญการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจเป็นหลัก โดยเชื่อว่าหากเศรษฐกิจเติบโตสูงขึ้นรายได้ของประชากรในประเทศก็จะสูงขึ้นไปด้วย แต่ในความเป็นจริง การขยายตัวทางเศรษฐกิจเชิงปริมาณดังกล่าวไม่ได้ก่อให้เกิดประโยชน์อย่างถ้วนหน้ากัน แต่กลับทำให้เกิดปัญหาหลายประการตามมา อาทิเช่น ปัญหาความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจระหว่างภาคเกษตรและภาคอุตสาหกรรม รายกระจุกจนกระจาย เศรษฐกิจภาพรวมดี แต่สังคมมีปัญหา ส่งผลต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนระยะยาวสืบต่อมาจนปัจจุบัน

“เศรษฐกิจฐานราก” เป็น ระบบเศรษฐกิจของชุมชนท้องถิ่น ที่สามารถพึ่งตนเองภายใต้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงที่มีการช่วยเหลือเอื้อเฟื้อซึ่งกันและกัน มีคุณธรรม และเป็นระบบเศรษฐกิจที่เอื้อให้เกิดการพัฒนาในด้านอื่นๆ ในพื้นที่ ทั้งเศรษฐกิจ สังคม ผู้คน ชุมชนวัฒนธรรม สิ่งแวดล้อม ทรัพยากรธรรมชาติ อย่างเข้มแข็งและยั่งยืน ระบบเศรษฐกิจฐานรากหรือเศรษฐกิจชุมชน เป็นระบบเศรษฐกิจแนวราบที่ส่งผลและสร้างความสัมพันธ์ทั้งทางเศรษฐกิจและสังคมระหว่างผู้คนในชุมชนท้องถิ่น มิใช่เป็นเฉพาะเศรษฐกิจแนวตั้งแบบปิรามิดแต่สามารถทำให้เกิดความร่วมมือ เกิดโอกาสและความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างเศรษฐกิจร่วมของชุมชนกับเศรษฐกิจของปัจเจก เป็นระบบเศรษฐกิจที่มีลักษณะความร่วมมือเป็นหุ้นส่วนสร้างความสัมพันธ์ทั้งในชุมชนท้องถิ่นและในระดับที่กว้างขวางอื่นๆ และภายนอก (คณะอนุกรรมการยุทธศาสตร์เศรษฐกิจฐานราก, 2559)

ข้อมูลจากการสำรวจของสำนักงานสถิติแห่งชาติในปี 2558 ที่ผ่านมา พบว่า ประเทศไทยมีปัญหาความเหลื่อมล้ำในเรื่องเศรษฐกิจโดยพบว่ามีช่องว่างระหว่างคนรวยและคนจนอย่างมาก จากการสำรวจระบุว่าครัวเรือนทั่วประเทศมีทั้งหมดประมาณ 21 ล้านครัวเรือน มีรายได้เฉลี่ยต่อครัวเรือนเดือนละ 26,915 บาท มีค่าใช้จ่ายเฉลี่ยเดือนละ 21,157 บาท มีครัวเรือนที่มีหนี้สินประมาณ 10.4 ล้านครัวเรือน มีหนี้สินเฉลี่ยครัวเรือนละ 156,770 บาท ขณะเดียวกัน “Forbs” ได้จัดอันดับ 50 เศรษฐีไทยที่มั่งคั่งที่สุดในปี 2559 พบว่า เศรษฐีไทยที่ร่ำรวยอันดับ 1 มีทรัพย์สินรวมราว 660,300 ล้านบาทเศษ และรายลดหลั่นลงไป จนถึงอันดับที่ 50 มีทรัพย์สินทั้งหมดประมาณ 12,000 ล้านบาท แสดงถึงความเหลื่อมล้ำของคนในสังคมที่มีช่องว่างรายได้แตกต่างกันอย่างชัดเจน ด้วยเหตุดังกล่าว **รัฐบาลชุดปัจจุบัน**จึงได้ทบทวนนโยบายเศรษฐกิจของประเทศใหม่เพื่อลดความเหลื่อมล้ำ โดยให้ความสำคัญกับการพัฒนาและส่งเสริมเศรษฐกิจฐานรากซึ่งเป็นประชากรส่วนใหญ่ของประเทศ การขับเคลื่อน “เศรษฐกิจฐานราก” ถือเป็น 1 ใน 12 นโยบาย “ประชารัฐ” ที่รัฐบาลพลเอกประยุทธ์ จันทร์โอชา ให้ ความสำคัญ มีเป้าหมายเพื่อลดความเหลื่อมล้ำ สร้างเศรษฐกิจชุมชนให้เข้มแข็ง ประชาชนมีความสุข และมีรายได้เพิ่มขึ้น เป็นการทำงานร่วมกันระหว่างภาครัฐ ภาคเอกชน ภาควิชาการ ภาคประชาสังคม และภาคประชาชน (คณะอนุกรรมการยุทธศาสตร์เศรษฐกิจฐานราก, 2559)

เทศบาลตำบลตลาดแคตั้งอยู่ในเขตอำเภอโนนสูง จังหวัดนครราชสีมา มีระยะทางห่างจากกรุงเทพมหานครไปทางทิศตะวันออกเฉียงเหนือ ตามทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 2 ประมาณ 262

กิโลเมตร และห่างจากตัวจังหวัดนครราชสีมาออกไปทางทิศตะวันออกเฉียงเหนือ ตามทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 2 ประมาณ 49.50 กิโลเมตร เทศบาลตำบลตลาดแคมีพื้นที่ทั้งหมดประมาณ 6.89 ตารางกิโลเมตร หรือ 4,306.25 ไร่ โดยมี ที่ตั้งและอาณาเขตในแต่ละด้านสำคัญดังนี้ ทิศเหนือจะติดต่อกับเขตพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลธารปราสาท อำเภอโนนสูง และองค์การบริหารส่วนตำบลตาจั่น อำเภอคง จังหวัดนครราชสีมา ทิศใต้ ติดต่อเขตพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลธารปราสาท อำเภอโนนสูง จังหวัดนครราชสีมา อาณาเขตทิศตะวันออก ติดต่อเขตพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลธารปราสาท อำเภอโนนสูง จังหวัดนครราชสีมา ทิศตะวันตกจะติดต่อกับพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลธารปราสาท อำเภอโนนสูง จังหวัดนครราชสีมา เทศบาลตำบลตลาดแค แบ่งเขตการปกครองออกเป็น 6 หมู่บ้าน 10 ชุมชน มีประชากรรวม 3,387 คน จาก 1,236ครัวเรือน แบ่งเป็นเพศชาย 1,610 เพศหญิง 1,777 คน มีประชากรผู้พิการที่รับเบี้ยยังชีพผู้พิการจำนวน 99 คน ประชากรผู้สูงอายุที่รับเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุจำนวน จำนวน 583 คน (เทศบาลตำบลตลาดแค, 2559)

ในด้านเศรษฐกิจ พื้นที่เทศบาลตำบลตลาดแคเป็นพื้นที่กึ่งเมืองที่มีความแตกต่างในเรื่องรายได้ของประชากรเหมือนชุมชนกึ่งเมืองกึ่งชนบททั่วไป โดยประชากรส่วนใหญ่จำนวนถึง 790 ครัวเรือน หรือประมาณ 2,500 คน ยังประกอบอาชีพเกษตรกรรม (ทำนา) มีพื้นที่สำหรับใช้ทำเกษตรกรรมจำนวนประมาณ 3,445 ไร่ ได้ผลผลิตประมาณ 300 กิโลกรัมต่อไร่ ชาวนาส่วนหนึ่งได้สูญเสียที่ดินและกลายเป็นลูกจ้างในที่ดินตัวเอง การทำการเกษตรปัจจุบันมีการนำเครื่องทุ่นแรงเข้ามาใช้ ไม่ว่าจะเป็นรถไถนา รถเกี่ยวข้าว มาใช้ในการเกษตรเพิ่มมากขึ้น ในด้านการรับจ้างนอกภาคเกษตร ประชากรส่วนใหญ่จะทำงานที่บริษัทเกลือพิมายจำกัด และบริษัทอุตสาหกรรมเกลือบริสุทธิ์จำกัด ซึ่งทั้งสองบริษัทจะเป็นบริษัทที่เกี่ยวกับการผลิตและจำหน่ายเกลือทั้งที่ใช้เพื่อการบริโภค และเกลือที่ใช้ในอุตสาหกรรม และประชาชนอีกส่วนหนึ่งจะไปทำงานที่เขตอุตสาหกรรมสุรนารี อำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา (เทศบาลตำบลตลาดแค, 2559)

พื้นที่เทศบาลตำบลตลาดแค เป็นพื้นที่ที่มีศักยภาพในการสร้างรูปแบบการพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากเพื่อลดความเหลื่อมล้ำของคนในสังคม โดยจากการจัดเวทีประชุมวิเคราะห์เศรษฐกิจชุมชนตลาดแคพบว่า ประชาชนในเขตเทศบาลตำบลตลาดแค มีฐานอาชีพพึ่งพิงอยู่กับการทำอาชีพเกษตรกรรมและการรับจ้าง โดยประชากรส่วนใหญ่ประกอบอาชีพทำนาถึง 790 ครัวเรือน จากประชากรจำนวนทั้งหมด 1,236 ครัวเรือน แต่ผลผลิตที่ได้เฉลี่ยมีเพียง 300 กิโลกรัมต่อไร่เท่านั้น มีการรวมกลุ่มเกษตรกรในการผลิตข้าวหอมมะลิ จัดตั้งโรงสีแปรรูปเพื่อจำหน่าย แต่ก็ยังไม่สามารถเพิ่มมูลค่าข้าวได้มากนัก นอกจากเรื่องข้าว ประชาชนในพื้นที่ยังมีการปลูกพืชผักสวนครัวและการรวมกลุ่มปลูกผักปลอดสารพิษเพื่อบริโภคและจำหน่ายซึ่งกิจกรรมนี้เริ่มทำมาได้ประมาณหนึ่งปี แต่ยังคงพบปัญหาการรวมกลุ่มที่ยังไม่เข้มแข็ง กระบวนการผลิตและการตลาดยังไม่ต่อเนื่องที่พอจะเสริมรายได้ให้สมาชิกได้อย่างเต็มที่ จากการวิเคราะห์ทุนทางสังคมที่เป็นศักยภาพเบื้องต้น ยังพบว่า ในพื้นที่เทศบาลตลาดแคมีความรู้และประสบการณ์ในการทำขนมไทยหลายชนิดที่เป็นเอกลักษณ์ท้องถิ่นที่พอจะนำมาต่อยอดพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนได้ นอกจากนี้ยังพบว่า เทศบาลตำบลตลาดแคมีศักยภาพเชิงพื้นที่ที่จะพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนได้เป็นอย่างดี เพราะมีที่ตั้งอยู่ติดถนนมิตรภาพ (ทางแยกไปอำเภอพิมาย) ที่มีรถยนต์และรถโดยสารวิ่งผ่านมากมายในแต่ละวัน

เทศบาลตำบลตลาดแคได้จัดทำแผนแม่บทการพัฒนาสามปี โดยมีการกำหนดเป้าหมายแผนในการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนไว้อย่างชัดเจนเพื่อมุ่งเป้าในการพัฒนาพัฒนารายได้ของประชาชนในพื้นที่ให้มีความเป็นอยู่ดีขึ้น โดยที่ผ่านมาได้มีการส่งเสริมอาชีพการเกษตร การแปรรูปสินค้าและได้ดำเนินการการสร้างตลาดชุมชนขึ้นมาเพื่อเป็นแหล่งค้าขายแลกเปลี่ยนสินค้าเพื่อสร้างรายได้แก่คนในชุมชน แต่อย่างไรก็ตาม ตลาดชุมชนหรือร้านค้าชุมชนยังไม่ถูกนำมาใช้สร้างฐานเศรษฐกิจได้มากนัก เนื่องจากสินค้าที่ผลิตยังไม่มีความต้องการและคุณภาพที่ยังไม่ได้มาตรฐาน นอกจากนี้ยังพบว่าการบริหารจัดการตลาดชุมชนยังไม่มีระบบที่ชัดเจนมากนัก อย่างไรก็ตามเทศบาลตำบลตลาดแคถือว่าเป็นพื้นที่ที่มีศักยภาพในการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนในระดับที่สูง เพราะกลุ่มผู้บริหารมีความตั้งใจมุ่งมั่นในการพัฒนา เจ้าหน้าที่และผู้นำชุมชนมีความเข้มแข็ง ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมพัฒนาอย่างดี โดยจะเห็นได้จากการให้ร่วมมือในงานบริการวิชาการของคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมาในช่วงหนึ่งปีที่ผ่านมาในเรื่องการพัฒนาเศรษฐกิจครอบครัวผ่านกิจกรรมการสร้างครัวชุมชน ชุมชนและเทศบาลให้ความร่วมมือเป็นอย่างดี ซึ่งสิ่งที่กล่าวมาข้างต้นนับว่าเป็นทุนสังคมที่เป็นศักยภาพ ที่ทางเวทีประชุมได้ข้อสรุปร่วมกันว่า น่าจะนำมาพัฒนาต่อยอดในการร่วมกันศึกษาวิจัยเพื่อพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากของพื้นที่เพื่อค้นหารูปแบบการพัฒนาที่ชัดเจนร่วมกัน

ดังนั้น เพื่อให้เกิดการพัฒนาระบบเศรษฐกิจของชุมชนท้องถิ่นที่สามารถพึ่งตนเองภายใต้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงที่มีการช่วยเหลือเอื้อเฟื้อซึ่งกันและกันและลดความเหลื่อมล้ำของชุมชนในเขตเทศบาลตำบลตลาดแค คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมาและเทศบาลตำบลตลาดแค จึงได้ร่วมกันจัดทำโครงการวิจัยชุด “การพัฒนาระบบเศรษฐกิจฐานรากพื้นที่เทศบาลตำบลตลาดแค ตามแนวทางการพัฒนาที่ยั่งยืน” ขึ้นมา เพื่อร่วมกันค้นหาชุดความรู้ในการพัฒนาชุมชนท้องถิ่นนำมาเป็นแนวทางการกำหนดยุทธศาสตร์ในการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนและนำมาปฏิบัติการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนในพื้นที่เทศบาลตำบลตลาดแคให้ชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีขึ้นต่อไป

1.2. คำถามการวิจัย

1.2.1 คำถามวิจัยหลัก

การพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากพื้นที่เทศบาลตำบลตลาดแคตามแนวทางการพัฒนาที่ยั่งยืน ควรีรูปแบบวิธีการอย่างไร

1.2.2 คำถามวิจัยรอง

- 1) บริบทพื้นที่ที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากพื้นที่เทศบาลตำบลตลาดแคเป็นอย่างไร
- 2) ศักยภาพและทุนทางสังคมในการพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากเทศบาลตำบลตลาดแคเป็นอย่างไร
- 3) กระบวนการหนุนเสริมการดำเนินงานของโครงการวิจัยย่อยเพื่อการพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากเทศบาลตำบลตลาดแค ควรเป็นอย่างไร

1.3 วัตถุประสงค์

1.3.1 เพื่อศึกษาบริบทพื้นที่ที่เกี่ยวข้องเกี่ยวกับการพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากเทศบาลตำบลตลาดแค

1.3.2 เพื่อศึกษาศักยภาพและทุนทางสังคมในการพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากเทศบาลตำบลตลาดแค

1.3.3 เพื่อศึกษากระบวนการหนุนเสริมการดำเนินงานของโครงการวิจัยย่อยเพื่อการพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากเทศบาลตำบลตลาดแค

1.3.4 เพื่อพัฒนารูปแบบการพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากพื้นที่เทศบาลตำบลตลาดแค ตามแนวทางการพัฒนาที่ยั่งยืน

1.4 ผลที่คาดว่าจะได้รับ

1.4.1 ผลเชิงความรู้

1) รูปแบบการพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากพื้นที่เทศบาลตำบลตลาดแค ตามแนวทางการพัฒนาที่ยั่งยืน

2) ได้ชุดความรู้กระบวนการหนุนเสริมการดำเนินงานของโครงการวิจัยย่อยเพื่อค้นหารูปแบบการพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากพื้นที่เทศบาลตำบลตลาดแค

3) ได้ชุดความรู้ในการแก้ไขปัญหาชุมชนท้องถิ่น จากโครงการวิจัยย่อยจำนวน 5 เรื่อง คือ (1) อัตลักษณ์ตลาดชุมชนตลาดแคเพื่อการพัฒนาเศรษฐกิจฐานราก (2) การพัฒนาเศรษฐกิจเรื่องข้าวแบบครบวงจร (3) กระบวนการผลิตผักปลอดสารพิษเพื่อเสริมสร้างเศรษฐกิจชุมชนและสุขภาวะคนสามวัย (4) การสร้างอัตลักษณ์ขนมไทยตลาดแคเพื่อสุขภาพ (5) ระบบสารสนเทศเพื่อสร้างอัตลักษณ์ผลิตภัณฑ์พวงหรีด

1.4.2 ผลเชิงพัฒนา

1) เทศบาลตำบลตลาดแคมีแนวทางการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนตลาดแคที่เกิดจากการมีส่วนร่วมของคนทุกภาคส่วน

2) กลุ่มเกษตรกรผลิตข้าวมีความเข้มแข็ง มีช่องทางการตลาดข้าวที่เป็นทางเลือกในการเพิ่มรายได้ให้ชาวนาเพิ่มขึ้น

3) เกิดการพัฒนาตลาดชุมชนที่มีเอกลักษณ์และนำไปสู่การพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนตลาดแคได้

4) กลุ่มผลิตผักปลอดสารพิษมีความเข้มแข็ง มีสุขภาพแข็งแรง และมีรายได้เพิ่มสามารถพัฒนาการผลิตผักบริการผู้บริโภคในชุมชนได้ตลอดปีเพื่อสร้างสุขภาพและเศรษฐกิจของชุมชนได้

5) เกิดการพัฒนาผลิตภัณฑ์ชุมชนเพื่อเป็นทางเลือกในการสร้างรายได้ให้คนในชุมชน

1.5 นิยามศัพท์เฉพาะ

1.5.1 เศรษฐกิจฐานราก หมายถึง ระบบเศรษฐกิจของชุมชนท้องถิ่น ที่พัฒนาไปสู่การพึ่งตนเองภายใต้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง มีการพัฒนาไปพร้อม ๆ กันอย่างสมดุลทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคมวัฒนธรรม สิ่งแวดล้อม และทรัพยากรธรรมชาติ เพื่อสร้างความเข้มแข็งของชุมชนอย่างยั่งยืน

1.5.2 การพัฒนาที่ยั่งยืน หมายถึง รูปแบบของการพัฒนาที่สนองความต้องการของคนในรุ่นปัจจุบันโดยไม่ทำให้คนรุ่นต่อไปในอนาคต ต้องประนีประนอมยอมลดทอนความสามารถในการที่จะตอบสนองความต้องการของตนเอง ซึ่งองค์การสหประชาชาติ (United Nations: UN) กำหนดเป็นการพัฒนาตามเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (Sustainable Development Goals) กำหนดไว้เป็นกรอบทิศทาง การพัฒนาของโลกภายหลังปี ค.ศ. 2015 (พ.ศ. 2558) ประกอบด้วยตัวชี้วัดสำคัญใน 17 ด้าน*

1.5.3 ชุมชนตลาดแค หมายถึง ชุมชนที่อยู่ภายใต้เขตการปกครองของเทศบาลตำบลตลาดแคประกอบด้วย 6 หมู่บ้าน คือ บ้านสำโรง บ้านตลาดแค บ้านตะขบ บ้านสระแทด บ้านสามแยกตลาดแค และบ้านตลาดแคตะวันออก

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การวิจัยเรื่อง การพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากในพื้นที่เทศบาลตำบลตลาดแคตามแนวทางการพัฒนาที่ยั่งยืน ได้มีการทบทวนเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเพื่อใช้เป็นฐานข้อมูลในการกำหนดกรอบการวิจัย ดังนี้

- 2.1 เศรษฐกิจฐานราก
- 2.2 แนวคิดเกี่ยวกับปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง
- 2.3 แนวคิดเกี่ยวกับการมีส่วนร่วม
- 2.4 แนวคิดการพัฒนาที่ยั่งยืน
- 2.5 เอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

2.1 เศรษฐกิจฐานราก

2.1.1 นิยาม “เศรษฐกิจฐานราก”

“เศรษฐกิจฐานราก” คือระบบเศรษฐกิจของชุมชนท้องถิ่น ที่สามารถพึ่งตนเองภายใต้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงที่มีการช่วยเหลือ เอื้อเฟื้อซึ่งกันและกัน มีคุณธรรม และเป็นระบบเศรษฐกิจที่เอื้อให้ เกิดการพัฒนาด้านอื่นๆ ในพื้นที่ ทั้งเศรษฐกิจ สังคม ผู้คน ชุมชน วัฒนธรรม สิ่งแวดล้อม ทรัพยากรธรรมชาติ อย่างเข้มแข็งและยั่งยืน ระบบเศรษฐกิจฐานรากหรือเศรษฐกิจชุมชน เป็นระบบเศรษฐกิจ แนวราบที่ส่งผลและสร้างความสัมพันธ์ทั้งทางเศรษฐกิจและสังคม ระหว่างผู้คนในชุมชนท้องถิ่น มิใช่เป็นเฉพาะเศรษฐกิจแนวตั้งแบบ ปังเจกแต่สามารถทำให้เกิดความร่วมมือ เกิดโอกาสและความสัมพันธ์ ที่ดีระหว่างเศรษฐกิจร่วมของชุมชนกับเศรษฐกิจของปัจเจก เป็นระบบ เศรษฐกิจที่มีลักษณะความร่วมมือเป็นหุ้นส่วนสร้างความสัมพันธ์ ทั้งในชุมชนท้องถิ่นและในระดับที่กว้างขวางอื่นๆ และภายนอก (คณะอนุกรรมการยุทธศาสตร์เศรษฐกิจฐานราก, 2559)

2.1.2 ระบบเศรษฐกิจฐานราก

ระบบเศรษฐกิจฐานราก จะต้องมีแนวทางการพัฒนาและการ จัดการโดยชุมชนท้องถิ่น ให้ครบวงจรมากที่สุด มีการสร้างทุนและ กองทุนที่เข้มแข็ง มีการผลิตพื้นฐาน การแปรรูป การบริการ การตลาด การผลิตอาหาร และความจำเป็นพื้นฐานเพื่อการดำรงชีวิต การอยู่ ร่วมกัน สำหรับคนในพื้นที่อย่างพอเพียง และพัฒนาเป็นวิสาหกิจเพื่อ สังคมหรือธุรกิจของชุมชน (ในมิติของการเกื้อกูล เอื้อเฟื้อ การมีส่วนร่วม ร่วมของคนในตำบล) ต่างๆ ทั้งขนาดย่อมหรือขนาดใหญ่ขึ้น โดยใช้ทั้งความรู้ที่สั่งสมในพื้นที่ หรือที่เป็นเอกลักษณ์วัฒนธรรมของพื้นที่ และมี การพัฒนาให้ทันสมัย พร้อมกับมีเทคนิค วิทยาการและความรู้ เทคโนโลยี มาพัฒนาเพิ่มเติมให้เหมาะสมกับตลาด หรือสังคม เศรษฐกิจ ที่เปลี่ยนแปลงไป ทำให้ผู้คนและชุมชนท้องถิ่นโดยรวมสามารถ พึ่งตนเอง มีรายได้มากกว่า รายจ่าย และสามารถพัฒนาเป็นผู้ผลิต ผู้สร้างงานบริการต่างๆ จากท้องถิ่นที่เข้มแข็ง สร้างสรรค์ หลากหลาย มีเอกลักษณ์ ทันสมัย และเชื่อมโยงกับระบบตลาดอย่างมีประสิทธิภาพ

ระบบเศรษฐกิจฐานราก จะต้องมีความหลากหลาย พอเพียง เพื่อเปิดโอกาสและแบ่งปันให้คนทุกกลุ่มทุกวัยสามารถมีพื้นที่ และมี โอกาสในการร่วมพัฒนาได้อย่างผสมผสานและ

สร้างสรรค์ รวมทั้ง สามารถเชื่อมโยงกับระบบเศรษฐกิจอื่นๆ ได้อย่างดี อย่างมีฉันทมิตร เป็นธรรม และมีความสัมพันธ์อย่างเท่าเทียม (คณะอนุกรรมการยุทธศาสตร์เศรษฐกิจฐานราก, 2559)

2.1.3 องค์ประกอบสำคัญของเศรษฐกิจฐานรากที่เข้มแข็ง

- 1) มีการรวมกลุ่ม เพื่อสร้างพลังในการทำงานร่วมกัน ความสามารถที่จะเจรจาต่อรอง และประสานงานทั้งภายใน และกับภายนอกอย่างมีประสิทธิภาพ
- 2) มีการจัดการระบบการเงินของชุมชน การบูรณาการทุน ร่วมกัน มีกองทุนของชุมชนที่เข้มแข็ง สามารถเป็นกลไก การเงินของชุมชนในการพัฒนาทั้งเศรษฐกิจสังคม อาชีพ วัฒนธรรม สิ่งแวดล้อมของชุมชน และของคนในชุมชน
- 3) มีระบบการจัดการทุนชุมชนที่ครอบคลุมทุนทาง สังคม ทุนคน ฟื้นฟูทรัพยากร วิถี วัฒนธรรมภูมิปัญญาอัตลักษณ์ของชุมชนท้องถิ่น ประวัติศาสตร์
- 4) มีระบบข้อมูลที่ทันสมัยรอบด้านทั้งภายในและ ภายนอก เพื่อการวิเคราะห์ระบบของท้องถิ่น อาชีพ รายได้ รายจ่าย การผลิต ฐานเศรษฐกิจ ที่ดิน ความเป็นอยู่ของคนใน ชุมชน ข้อมูลความรู้ระบบเศรษฐกิจเกี่ยวข้องภายนอกเป็นฐานสำคัญในการวางแผนชุมชน การวางแผนเพื่อการตัดสินใจ การติดตาม วัดผลและรายงานผล
- 5) มีระบบการผลิตของชุมชนทั้งขั้นพื้นฐานและ ก้าวหน้า ที่ได้มาตรฐาน มีมูลค่าเพิ่ม และสามารถเชื่อมโยง ระบบเศรษฐกิจภายนอกได้
- 6) สร้างความร่วมมือในทุกระดับและทุกมิติ เพื่อให้เกิดความร่วมมือให้บรรลุเป้าหมาย และสัมพันธ์ภาพที่ดีทั้งระดับกลุ่มต่อกัน กลุ่มกับชุมชน ตำบล อำเภอ จังหวัด ภูมิภาค หรือรวมตัวกันเป็นเครือข่ายประเด็นต่างๆได้ เช่น เครือข่ายเกษตรอินทรีย์ เครือข่ายข้าว เครือข่ายประมง พื้นบ้าน เครือข่ายท่องเที่ยวโดยชุมชน เครือข่ายภูมิปัญญาวิถี วัฒนธรรม หรือการสร้างความร่วมมือระหว่างชุมชนกับ หน่วยงานต่างๆ เป็นต้น
- 7) มีระบบการอยู่ร่วมกันหรือเคารพกติกาจารีตประเพณีในการอยู่ร่วมกัน ระบบสวัสดิการการดูแลซึ่งกันและกันและการอยู่ร่วมกับธรรมชาติและสังคมใหญ่อย่างสร้างสรรค์และเกื้อกูล
- 8) มีคุณธรรม จริยธรรมในการทากิจกรรม การประกอบ กิจการ ทั้งด้านเศรษฐกิจและสังคม หรือการดำรงชีวิต
- 9) ความเป็นเจ้าของร่วมกันโดยคนในชุมชนร่วมทุนร่วม กิจกรรมหรือกิจการ ในการพัฒนาต่างๆ ที่เกิดขึ้นในชุมชนมีสำนึกถึงความเป็นเจ้าของร่วมกัน
- 10) คนในพื้นที่ของชุมชนสามารถมีส่วนร่วม มีความรู้ เรื่องราวการพัฒนาในพื้นที่ รวมทั้งความรู้ในสังคมอื่นๆมีคุณภาพมีความมั่นใจที่จะให้ความรู้ความเห็นร่วมคิดร่วมทำต้นรู้มีความสร้างสรรค์ มีคุณธรรมจริยธรรมพื้นฐานครอบครัวมีความเข้มแข็งและสามารถพึ่งตนเองทางเศรษฐกิจได้มากที่สุด

2.1.4 กระบวนการขับเคลื่อนเศรษฐกิจฐานราก

2.1.4.1. กระบวนการขับเคลื่อนระดับกลุ่ม ชุมชน และตำบล

กลุ่ม ชุมชน ตำบล ถือเป็นหน่วยปฏิบัติการในระดับพื้นที่ซึ่งเป็นที่รวมของทุกอาชีพทุกกลุ่มอาชีพและการพัฒนาทุกกลุ่มอาชีพกลุ่มต่างๆ หรือเครือข่ายต่างๆที่ทำเรื่องเดียวกันมา

รวมกันจัด ความสัมพันธ์และสร้างความร่วมมือกันโดยมีกระบวนการขับเคลื่อนที่เป็นรูปธรรม ดังนี้

1) สร้างความเข้าใจให้ชัดเจนเกี่ยวกับการพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากในพื้นที่ เพื่อพัฒนาคนพัฒนากระบวนการจัดทำแผนและการทำงานร่วมโดย

(1) สสำรวจข้อมูลทั้งในระดับครัวเรือน และระดับกลุ่มเพื่อการจัดทำระบบฐานข้อมูลทั้งในระดับครัวเรือนสมาชิกและระดับกลุ่มที่เป็นลายลักษณ์อักษรหรือไฟล์ข้อมูลที่ถูกต้อง ครบถ้วน

(2) นำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์ศักยภาพปัญหาทุนด้านต่างๆของชุมชน เพื่อให้ชุมชนมีระบบข้อมูลและชุดความรู้ศักยภาพของชุมชนที่สามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้

(3) จัดทำแผนชีวิตชุมชนหรือแผนแม่บทชุมชนพัฒนาไปสู่การจัดทำแผนพัฒนาตำบลทุกมิติ (สังคม วัฒนธรรม ประเพณี การเมือง ฯลฯ) ครอบคลุมด้านปัจจัยสี่โดยกำหนดเป้าหมายการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนที่มาจากมีส่วนร่วมของคนในชุมชน

(4) นำแผนไปปฏิบัติเพื่อการพัฒนาคนพัฒนาอาชีพพัฒนาสวัสดิการให้เกิดการเปลี่ยนแปลงที่เป็นรูปธรรมในชุมชน เช่น มีการผลิตแลกเปลี่ยนหรือแบ่งปันปัจจัยการผลิต/ผลผลิต และหรือเชื่อมโยงปัจจัยการผลิต/ผลผลิตกับตลาดภายนอกได้ เป็นต้น

(5) มีการทบทวนระบบข้อมูลกลุ่มชุมชนตำบลทุกปีเพื่อเชื่อมโยงแผนไปสู่การพัฒนาด้านอื่นๆ

2) สร้างกลไกการทำงานในระดับตำบลให้เป็นกลไกการจัดการร่วม

(1) สร้างกลไกการจัดการร่วมโดยมีองค์ประกอบจากหลากหลายกลุ่มหลากหลายอาชีพหลากหลายช่วงวัยที่มีในพื้นที่โดยใช้สภาองค์กรชุมชนเป็นกลไกกลางในการเชื่อมโยงประสานงานเป็นเวทีกลางของตำบลมีการประชุมอย่างต่อเนื่องมีการวางแผนร่วมจัดการร่วมประกาศอัตลักษณ์ของชุมชนต่อสาธารณะมีการเชื่อมโยงความร่วมมือกับภาคีการพัฒนาที่เกี่ยวข้อง

(2) จัดตั้งหรือประสานให้เกิดศูนย์กลางการรวบรวมผลผลิต-วัตถุดิบการซื้อขาย กระจายสินค้าเชื่อมโยงการตลาดและเจรจาทางการค้าทั้งในระดับชุมชนตำบลและจังหวัดโดยอาจใช้ระบบสหกรณ์

(3) มีข้อมูลเพื่อสนับสนุนการพัฒนาระบบการผลิตและการตลาดของศูนย์กลางหรือสหกรณ์

3) สร้างกองทุนระดับตำบลที่เป็นนิติบุคคลโดยคนในตำบลเป็นเจ้าของซึ่ง “กองทุนระดับตำบลหมายถึง การบูรณาการทุนในระดับตำบลที่อาจทำหน้าที่แตกต่างกันแต่มีความเข้าใจในการทำงาน และมีข้อมูลภาพรวมของกลุ่มต่างๆหรือมีการลงหุ้นร่วมในนามของกลุ่มหรือการมีธนาคารของคนในตำบลเป็นธนาคารกลางของชุมชนเพื่อจัดการการเงินทั้งระบบร่วมกัน”

4) พัฒนาและสร้างระบบการเชื่อมโยงเครือข่ายระดับตำบลโดย

(1) เชื่อมโยงกลุ่มการผลิตการแปรรูปและการบริการในชุมชนเป็นเครือข่ายระดับตำบลเพื่อแลกเปลี่ยนสินค้าความรู้การต่อยอด ฯลฯ

(2) เชื่อมโยงกลุ่ม/เครือข่ายการผลิตการแปรรูปและการบริการเป็นเครือข่ายระหว่างตำบลหรือคลัสเตอร์เพื่อการหนุนเสริมช่วยเหลือกันและกัน

(3) จัดความสัมพันธ์ในระดับตำบลเพื่อให้เกิดการขับเคลื่อนร่วมในระดับจังหวัด

(5) มีเวทีเรียนรู้สรุปบทเรียนและถอดความรู้จากการทำงานเพื่อยกระดับงานขยายผลงานในเชิงพื้นที่และนโยบาย

สรุปได้ว่าเศรษฐกิจฐานราก คือระบบเศรษฐกิจของชุมชน ท้องถิ่น ที่จะทำให้ประชาชนอยู่ในฐานการพึ่งพาตนเองที่มีการช่วยเหลือ เอื้อเฟื้อซึ่งกันและกัน มีคุณธรรม และเป็นระบบเศรษฐกิจที่เอื้อให้เกิดการพัฒนาด้านอื่นๆ ในพื้นที่ ทั้งเศรษฐกิจ สังคม ผู้คน ชุมชน วัฒนธรรม สิ่งแวดล้อม ทรัพยากรธรรมชาติ อย่างเข้มแข็งและยั่งยืน ภายใต้ความพอเพียงตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

2.2 แนวคิดเกี่ยวกับปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

2.2.1 ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

คณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ได้กล่าวสรุปจากการประมวลและกลั่นกรองพระราชดำรัสของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ในเรื่องเศรษฐกิจพอเพียงซึ่งพระราชทานในวโรกาสต่างๆ รวมทั้งพระราชดำรัสอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องโดยสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (สศช.) ได้รับพระราชทานพระบรมราชานุญาตให้นำไปเผยแพร่ เมื่อวันที่ 29 พฤศจิกายน 2542 มีใจความดังนี้

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทอดพระเนตรเห็นความเสี่ยงของเศรษฐกิจสังคมไทยที่พึ่งพิงปัจจัยภายนอกสูง ภายใต้กระแสโลกาภิวัตน์และการเปลี่ยนแปลงต่างๆ อย่างรวดเร็ว จึงทรงเตือนให้พสกนิกรตระหนักถึงความสำคัญของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงซึ่งนำสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน และทรงเน้นย้ำว่า การพัฒนาต้องเริ่มจากการ “พึ่งตนเอง” สร้างพื้นฐานให้พอมี พอกิน พอใช้ ด้วยวิธีการประหยัดและถูกต้องตามหลักวิชาการให้ได้ก่อน โดยต้องรู้จักประมาณตนและดำเนินการด้วยความ รอบรู้ รอบคอบระมัดระวัง และ “ทำตามลำดับขั้นตอน” สู่การ “ร่วมมือช่วยเหลือซึ่งกันและกัน” เมื่อพัฒนาตนเองและชุมชนให้เข้มแข็งแล้วจะได้ “พัฒนาเครือข่ายเชื่อมสู่สังคมภายนอกอย่างเข้มแข็ง มั่นคง และยั่งยืน” ต่อไป

โดยที่องค์ประกอบของ “ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง” ที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงพระราชทาน ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงให้เป็นแนวทางการดำเนินชีวิตและวิถีปฏิบัติไปสู่ความสมดุลอันส่งผลให้มีความสุขอย่างยั่งยืน โดยมีองค์ประกอบสำคัญ ดังนี้

1) ความพอประมาณ หมายถึง ความพอดีต่อความจำเป็นและเหมาะสมกับฐานะของตนเอง สังคม สิ่งแวดล้อม รวมทั้งวัฒนธรรมในแต่ละท้องถิ่นไม่มากเกินไปไม่น้อยเกินไปและต้องไม่เบียดเบียนตนเองและผู้อื่น

2) ความมีเหตุผล หมายถึง การตัดสินใจดำเนินการอย่างมีเหตุผลตามหลักวิชาการหลัก กฎหมายหลักคุณธรรมและวัฒนธรรมที่ดีงามโดยคำนึงถึงปัจจัยที่เกี่ยวข้องอย่างถ้วนถี่ “รู้จุดอ่อน จุดแข็ง โอกาส อุปสรรค” และคาดการณ์ผลที่จะเกิดขึ้นอย่างรอบคอบ “รู้เขา รู้เรา รู้จักเลือก นำสิ่งที่ดีและเหมาะสมมาประยุกต์ใช้ ”

3) การมีภูมิคุ้มกันในตัวที่ดี หมายถึง การเตรียมตัวให้พร้อมรับผลกระทบและการเปลี่ยนแปลงด้านเศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อม และวัฒนธรรมจากทั้งในและต่างประเทศเพื่อให้สามารถบริหารความเสี่ยงปรับตัวและรับมือได้อย่างทันที่

ในการปฏิบัติเพื่อให้เกิดความพอเพียงนั้นจะต้องเสริมสร้างให้คนในชาติมีพื้นฐานจิตใจในการปฏิบัติตน ดังนี้

มีคุณธรรม ทั้งนี้ บุคคล ครอบครัว องค์กร และชุมชนที่จะนำปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้ต้องนำระบบคุณธรรมและความซื่อสัตย์สุจริตมาประพจน์ปฏิบัติก่อนโดยเริ่มจากการอบรมเลี้ยงดูในครอบครัวการศึกษาอบรมในโรงเรียนการสั่งสอนศีลธรรมจากศาสนาตลอดจนการฝึกจิตป่มใจของตนเอง

ใช้หลักวิชา ความรู้ โดยนำหลักวิชาและความรู้เทคโนโลยีที่เหมาะสมมาใช้ทั้งในขั้นการวางแผนและปฏิบัติด้วยความรอบรู้ รอบคอบ และระมัดระวังอย่างยิ่ง

ดำเนินชีวิตด้วยความเพียร ความอดทน มีสติ ปัญญา และความรอบคอบ

จะต้องประกอบด้วย 2 ลักษณะ คือ ความพอประมาณความมีเหตุผลและการมีภูมิคุ้มกันที่ดี เพื่อเตรียมพร้อมที่จะจัดการกับผลกระทบที่เกิดขึ้นจากทั้งภายนอกและภายในเงื่อนไขในการดำเนินกิจกรรมใดๆให้อยู่ใน ความพอเพียงนั้นต้องอาศัยทั้ง ความรู้ (รอบรู้ รอบคอบ ระมัดระวัง) ผนวกกับ คุณธรรม (จิตใจมีคุณธรรมซื่อสัตย์ สุจริต และเพียร อดทน ปัญญา) เพื่อนำไปสู่แนวทางการปฏิบัติ และผลที่คาดว่าจะได้รับคือ การพัฒนาที่สมดุล และพร้อมรับต่อการเปลี่ยนแปลงในทุกด้าน ทั้งด้าน เศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อม และความรู้/เทคโนโลยี

2.2.2 ความหมายเศรษฐกิจพอเพียง

ความหมายเศรษฐกิจพอเพียง หมายถึง ความพอประมาณ ความมีเหตุผล การสร้างภูมิคุ้มกันที่ดีในตัวพอสมควรต่อการมีผลกระทบใดๆอันเกิดจากการเปลี่ยนแปลงทั้งภายนอกและภายในภายใต้เงื่อนไขพื้นฐานความรู้คู่คุณธรรม(กรมการพัฒนาชุมชน. 2549 : 3) พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดชทรงมีพระราชดำรัสให้ความหมายเศรษฐกิจพอเพียงไว้ว่ามีความหมายกว้างขวางคือคำว่าพอก็เพียงพอ เพียงนี้ก็พอทำอะไรต้องพอเพียง หมายความว่าพอประมาณไม่สุดโต่งไม่โลภอย่างมาก อาจมีมากมีของหรูหราก็ได้แต่ต้องไม่เบียดเบียนคนอื่นต้องให้พอประมาณตามอัตภาพพูดจาก็พอเพียงทำอะไรก็พอเพียงปฏิบัติตนก็พอเพียงความคิดก็เหมือนกัน ความพอเพียงในความคิดเป็นการแสดงความคิดของตัวเองความเห็นของตัวเอง แล้วปล่อยให้คนพูดอื่นบ้าง และมาพิจารณาว่าที่เขาพูดกับที่เราพูดอันไหนพอเพียงอันไหนเข้าเรื่องถ้าไม่เข้าเรื่องก็แก้ไขถ้าพูดกันโดยที่ไม่รู้เรื่องกันก็กลายเป็นการทะเลาะกัน เป็นการดำรงชีวิตอยู่อย่างพอดีแล้วขยายให้มากขึ้นไปอีกก็ได้โดยถูกต้องชอบธรรมเป็นลำดับ (คณะอนุกรรมการ ขับเคลื่อนเศรษฐกิจพอเพียง. 2548 ข : 111-118)

ปิณฑช ไสลบาท ได้ให้ความหมายเกี่ยวกับปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไว้ว่า คำว่า “เศรษฐกิจ พอเพียง” นี้มีความหมายว่า “เป็นวิธีการเลี้ยงชีวิตแบบรู้จักพอ ด้วยการพยายามผลิตสินค้าขึ้นมาเองให้พอเพียงสำหรับคนในครอบครัวกินและใช้ หากผลิตได้เหลือกินเหลือใช้จึงขาย หากผลิตได้ไม่พอก็ต้องซื้อ บ้างมิได้มุ่งผลิตเพื่อขายอย่างเดียว แต่ต้องคิดที่จะผลิตสินค้าและบริการเพื่อตนเองได้บริโภคด้วย นอกจากนั้นการผลิตและการบริโภคต้องอยู่ในหลักของความพอดีรู้จักพอใน

การผลิตและพอใจการ บริโภค พร้อมกันนั้นก็ร่วมมือกันในรูปกลุ่มหรือสหกรณ์และให้ประสานงานกับเอกชนภายนอกด้วย เพื่อทำกิจกรรมทางเศรษฐกิจให้แข็งแรงขึ้นอีก ”

ประเวศ วะสี ได้กล่าวถึงเศรษฐกิจพอเพียง เศรษฐกิจพื้นฐาน และเศรษฐกิจชุมชนว่าถ้าสังคมไทยทำความเข้าใจเรื่องเศรษฐกิจพื้นฐานกันอย่างทั่วถึง เราสามารถจัดความยากจนของคนทั่วประเทศพร้อมๆ กับสร้างฐานทางสังคมและธรรมชาติแวดล้อมให้พื้นฟูบูรณะเพิ่มพูนขึ้นเต็มประเทศ ความเข้มแข็งที่เป็นพื้นฐานทั้งทางเศรษฐกิจ สังคมและสิ่งแวดล้อมจะส่งผลให้การพัฒนาเศรษฐกิจในระดับบนมั่นคงและยั่งยืน เศรษฐกิจพื้นฐาน หรือเศรษฐกิจชุมชนหรือเศรษฐกิจพอเพียงที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงมีพระราชดำรัสถึงเมื่อวันที่ 4 ธันวาคม พ.ศ. 2540 มีความคล้ายคลึงกันหรือเหมือนกัน

ณัฐวุฒิ บำรุงแจ่ม ได้กล่าวสรุปหลักการของเศรษฐกิจพอเพียงไว้ว่าหลักการของเศรษฐกิจพอเพียงคือ การเดินสายกลาง ความพอเพียง การพอดี ความพอประมาณ หรือมีภูมิปัญญาปฏิบัติ การเดินทางสายกลาง ฯลฯ ซึ่งหลายท่านใช้ต่างกันแต่มุ่งไปในความหมายเดียวโดยกล่าวเป็นประเด็นหลักๆของความพอดี ได้แก่

พอดีด้านจิตใจ หากทุกคนมีจิตใจที่เข้มแข็งสำนึกดีต่อผลประโยชน์โดยรวม สำนึกต่อ ความเป็นมนุษย์ที่อยู่ร่วมบนผืนแผ่นดินเดียวกันก็จะนำไปสู่ความยั่งยืนร่วมกันได้

พอดีด้านสังคมวัฒนธรรม ถึงแม้ว่าสังคมหรือวัฒนธรรมของแต่ละชนชาติจะต่างกันก็ตาม หากแต่ต่างคนต่างดูแลและอนุรักษ์รวมถึงการฝึกกำลังเกื้อกูลต่อกันในสังคมและวัฒนธรรมภาพที่ แตกต่างกันก็สามารถสร้างความงดงามให้แก่สังคมและวัฒนธรรมได้โดยยั่งยืน

พอดีด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ความไม่พอดีในทรัพยากรธรรมชาติก็จะนำไปสู่สภาพแวดล้อมที่แปรเปลี่ยนอย่างไม่มีที่สิ้นสุด แต่การเอาชนะทรัพยากรธรรมชาติสุดท้ายธรรมชาติก็กลับมาชนะเราดังเช่นภัยธรรมชาติที่เคยปรากฏมาแล้ว

พอดีด้านเทคโนโลยีและเศรษฐกิจ การเพิ่มรายได้ลดรายจ่าย ดำรงชีวิตอย่างพอควรพออยู่ พอกินสมควรตามอัตภาพและฐานะของตน

ความพอดีจึงเป็นกุญแจไปสู่ความสำเร็จ เพราะทุกสิ่งที่เราทำไม่พลาดเลยทะลุเป้าพอดี และได้ประโยชน์สูงสุด ความพอดีจึงเป็นภารกิจที่ประณีตละเอียดอ่อนต้องใช้สติที่สมบูรณ์ ปัญญาที่แจ่มใส จึงจะบริหารให้เกิดความพอดีได้

ความพอดีหรือความเป็นกลางจะบริหารให้เกิดขึ้นได้อย่างไร หรือการที่จะทำให้เกิดความรู้ที่เที่ยงตรงได้นั้นต้องฝึกจิตให้มีระเบียบนั้นมีสมาธิจิตที่นิ่งและมีสมาธิจะเป็นบ่อเกิดความรู้ที่เที่ยงตรงเพราะการนิ่งสงบเกิดความว่างเปล่า ทำให้เห็นภาวะบวกและภาวะลบอย่างเที่ยงตรงตามความจริงปัญญาจะเกิด ปัญญา คือ ความรู้ที่เที่ยงตรง รู้แจ้งชัด รู้รอบและรู้ประโยชน์สูงสุดปัญญาจึงวัดจากความสำเร็จโดยสมควรและสังคมต้องมีความสุขอันยิ่งใหญ่ด้วย

สังคมที่พอเพียง คือ สังคมที่พึ่งพาตนเอง พึ่งพากันเอง รวมกันเป็นกลุ่ม เพิ่มรายได้ลดรายจ่าย สร้างโอกาส ประหยัด อดออม และแบ่งปัน

สังคมแห่งคุณธรรม คือ สังคมที่ต้องมีธรรมาภิบาลรับผิดชอบต่อสังคมส่งเสริมคนดีมีคุณธรรม จริยธรรม ครอบครัวอบอุ่น เกื้อกูลซึ่งกันและกัน

สังคมที่สามารถ คือ สอนให้คนฉลาดพอที่ยืดหยุ่นเลือกสรรเอาวิทยาการใหม่ๆ มาต่อยอดสร้างความเข้มแข็งให้กับองค์ความรู้เพื่อให้เท่าทัน สามารถแข่งขันกับโลกภายนอกได้

สังคมที่สมดุล คือ ในอดีตพบว่าแต่การขยายตัวทางเศรษฐกิจไม่ได้ช่วยแก้ปัญหาสังคมเกิดความไม่สมดุลระหว่างเศรษฐกิจและสังคม ความไม่สมดุลของการพัฒนาเมืองและชนบท ความยากจนของคนในประเทศสูงขึ้นความไม่สมดุลของเศรษฐกิจภายในประเทศกับภายนอกประเทศ ความสมดุล ทางธรรมชาติกับสิ่งแวดล้อม เป็นต้น

สรุปได้ว่าความหมายของหลักเศรษฐกิจพอเพียงก็คือ ความพอประมาณ ความมีเหตุผล รวมถึงความมีระบบภูมิคุ้มกันในตัวที่ดีที่เพียงพอต่อการมีผลกระทบใด ๆ อันที่เกิดจากการเปลี่ยนแปลงทั้งจากภายนอกและภายในทั้งนี้จะต้องอาศัยความรู้ ความรอบคอบและความระมัดระวังอย่างยิ่งในการนำวิชาการต่างๆ มาใช้ในการวางแผน และการดำเนินการในทุกขั้นตอน

2.2.3 การนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปสู่การปฏิบัติ

ทุกคนสามารถน้อมนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาเป็นหลักปฏิบัติในการดำเนินชีวิตได้โดยต้อง “ระเบิดจากข้างใน” คือการเกิดจิตสำนึกมีความศรัทธา เชื่อมั่น เห็นคุณค่า และนำไปปฏิบัติ ด้วยตนเองแล้วจึงขยายไปสู่ครอบครัว ชุมชน องค์กร สังคม และประเทศชาติ แนวทางปฏิบัติโดยเริ่มจากตัวเองก่อนด้วยการฝึกจิตเข้มใจตนเองและอบรมเลี้ยงดูคนในครอบครัวให้มีคุณธรรม กินอยู่ตามอัตภาพ พึ่งพาตนเองอย่างเต็มความสามารถ ไม่ทำอะไรเกินตัว ไม่ลงทุนเกินขนาดดำเนินชีวิตโดยไม่เบียดเบียนตนเองและผู้อื่น ใฝ่รู้ ใฝ่ศึกษาและมีการพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่องเพื่อความมั่นคงในอนาคตและเป็นที่พึ่งให้ผู้อื่นได้ในที่สุด เช่น การหาปัจจัยสี่มาเลี้ยง ตนเองและครอบครัว

2.2.3.1 ความพอเพียงระดับบุคคลและครอบครัว แนวทางปฏิบัติโดยเริ่มจากตัวเองก่อนด้วย การฝึกจิตเข้มใจตนเองและอบรมเลี้ยงดูคนในครอบครัวให้มีคุณธรรม กินอยู่ตามอัตภาพ พึ่งพาตนเอง อย่างเต็มความสามารถ ไม่ทำอะไรเกินตัว ไม่ลงทุนเกินขนาด ดำเนินชีวิตโดยไม่เบียดเบียนตนเองและ ผู้อื่น ใฝ่รู้ ใฝ่ศึกษาและมีการพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่องเพื่อความมั่นคงในอนาคตและเป็นที่พึ่งให้ผู้อื่นได้ในที่สุด เช่น การหาปัจจัยสี่มาเลี้ยงตนเองและครอบครัวจากการประกอบสัมมาชีพ การจัดทำบัญชีรายรับรายจ่าย ประหยัด แต่ไม่ใช้ตระหนี่ ลด ละ เลิกอบายมุข รู้จักคุณค่ารู้จักใช้ รู้จักออมเงินและสิ่งของเครื่องใช้ดูแลรักษาสุขภาพให้แข็งแรง มีการแบ่งปันภายในครอบครัว ชุมชน และสังคมรอบข้างรวมถึงการรักษาวัฒนธรรมประเพณี และการอยู่ร่วมกับทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมได้อย่างเหมาะสม รวมทั้งบริหารความเสี่ยงด้วยการสร้างภูมิคุ้มกันด้านวัตถุ สังคม สิ่งแวดล้อมและ วัฒนธรรม

2.2.3.2 ความพอเพียงในชุมชน แนวทางปฏิบัติคนในชุมชนมีการรวมกลุ่มกันทำประโยชน์เพื่อ ส่วนรวมช่วยเหลือเกื้อกูลกันภายในชุมชนบนหลักของความรู้รัก สามัคคี สร้างเป็นเครือข่ายเชื่อมโยง กันในชุมชนและนอกชุมชน ทั้งด้านเศรษฐกิจสังคมทรัพยากรธรรมชาติและ สิ่งแวดล้อม เช่น การ รวมกลุ่มอาชีพ กลุ่มออมทรัพย์หรือองค์กรการเงินชุมชน สวัสดิการชุมชนการช่วยดูแลรักษาความสงบ ความสะอาด ความเป็นระเบียบเรียบร้อย รวมทั้งการใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่น และทรัพยากรธรรมชาติและ สิ่งแวดล้อมในชุมชนมาสร้างประโยชน์สุขได้อย่างเหมาะสม

2.2.3.3 ความพอเพียงระดับประเทศ แนวทางปฏิบัติเน้นการบริหารจัดการประเทศโดยเริ่มจาก การวางรากฐานให้ประชาชนส่วนใหญ่อยู่อย่างพอมีพอกินและพึ่งตนเองได้มีความรู้และ

คุณธรรมในการดำเนินชีวิตมีการรวมกลุ่มของชุมชนหลายๆแห่งเพื่อแลกเปลี่ยนความรู้ สืบทอดภูมิปัญญาและ ร่วมกันพัฒนาตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียงอย่างรู้ รัก สามัคคี เสริมสร้างเครือข่ายเชื่อมโยงระหว่าง ชุมชนให้เกิดความพอเพียงนำสู่ “สังคมอยู่เย็นเป็นสุขร่วมกัน” อย่างเข้มแข็ง มั่นคง และยั่งยืนสืบไป

สรุปได้ว่าปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง เป็นปรัชญาชี้แนะแนวทางการดำรงชีวิตที่เหมาะสมให้คนในทุกระดับตั้งแต่ตนเอง ระดับครอบครัว ระดับชุมชน จนถึงระดับชาติ เพื่อปฏิบัติตนให้ดำเนินชีวิตไปได้โดยทางสายกลางตั้งอยู่บนพื้นฐานของความไม่ประมาท สอนให้รู้จักความพอดีพออยู่ พอกิน พอใช้ และมีเศรษฐกิจที่สามารถอุ้มชูตัวเองได้ พึ่งพาตัวเองได้ คือ ให้ความพอเพียงในตัวเอง ให้มีเหตุผล และมีภูมิคุ้มกันในตัวที่ดี สามารถปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงต่างๆได้ ทั้งเป็นหลักปรัชญาที่มีความสอดคล้องกับหลักพุทธธรรมที่ทุกคนได้รับการสั่งสมอบรมอยู่แล้ว เช่น ความซื่อสัตย์สุจริต ความ ขยันหมั่นเพียร เป็นต้น ซึ่งเป็นการนำหลักพุทธธรรมมาใช้ให้เห็นเป็นรูปธรรมที่ชัดเจนสามารถที่จะประยุกต์ใช้ร่วมกันได้ทั้งในระดับนโยบาย ระดับองค์กร และระดับบุคคล โดยการปลูกจิตสำนึกของตนให้เกิดมีศรัทธาเชื่อมั่นเห็นคุณค่าของทรัพยากรที่มีอยู่รอบตัวและพัฒนาใช้ให้เกิดประโยชน์อย่างคุ้มค่าที่สุดภายใต้มิติทางเลือกในการพัฒนาที่ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและแนวทางปฏิบัติของเศรษฐกิจพอเพียงในประเด็นเรื่องความเท่าเทียมกันของคนในสังคมมากกว่าการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ และการเสริมสร้างความเข้มแข็งให้กับประชาชนในระดับฐานรากของสังคมคือครอบครัวหรือชุมชน มีการกำหนด เป้าหมายที่มุ่งสู่ความพอเพียงด้วยทรัพยากรที่มีอยู่ในชุมชนตั้งอยู่บนพื้นฐานของความไม่ประมาท มีความพอดี มีเศรษฐกิจที่สามารถพึ่งพาตัวเองได้

2.3 แนวคิดเกี่ยวกับการมีส่วนร่วม

2.3.1 ความหมายของการมีส่วนร่วม

ลิส (Lisk, 1985 อ้างถึงใน ปรีดา เจษฎาวรางกุล, 2550, หน้า 24) ได้ให้ความหมายการมี ส่วนร่วมของประชาชนไว้ว่าการมีส่วนร่วมของประชาชนจะต้องมีความสัมพันธ์กับแนวคิดของการเชื่อใจและการยอมรับตนเองเพื่อที่จะนำไปสู่การมีส่วนร่วมของประชาชนอย่างยั่งยืน ซึ่งสามารถสังเกตได้จากระดับความพึงพอใจระดับความไว้วางใจและต้องครอบคลุมทัศนคติ ความคาดหวังและกิจกรรมที่ต้องปฏิบัติร่วมกัน

เฮต แฟร์ไชลด์ และคณะ (Fairchild, et. al., 1964 อ้างถึงใน ทานตะวัน อินทร์จันทร์, 2546, หน้า 19) ได้ให้ความหมายของคำว่ามีส่วนร่วมไว้ว่า การมีส่วนร่วม หมายถึง การเข้ามามี ส่วนร่วมในกิจกรรมร่วมกันหรือการเข้ามามีส่วนติดต่อสัมพันธ์กันและอาจหมายถึงสถานการณ์ทางสังคมด้วยก็ได้

วิลเลียม (Erwin, 1976 อ้างถึงใน ปรีดา เจษฎาวรางกุล, 2550, หน้า 24) ได้ให้ความหมายไว้ว่า การมีส่วนร่วมเป็นกระบวนการให้ประชาชนเข้ามามีส่วนเกี่ยวข้องในการดำเนินงานพัฒนา ร่วมคิด ร่วมตัดสินใจ แก้ปัญหาของตนเองเน้นการมีส่วนร่วมเกี่ยวข้องอย่างแท้จริงกับประชาชนใช้ความคิดสร้างสรรค์และความชำนาญของประชาชนแก้ไขร่วมกับการใช้วิทยาการที่เหมาะสมและสนับสนุนติดตามการปฏิบัติงานขององค์กรและเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้อง

อาภรณ์พันธ์ จันทรสว่าง (2522, หน้า 19) ได้อธิบายเรื่องการมีส่วนร่วมของประชาชนไว้ ว่าการมีส่วนร่วม (Participation) เป็นผลมาจากการเห็นพ้องต้องกันในเรื่องของความต้องการและทิศทางของการเปลี่ยนแปลงและความเห็นพ้องต้องกันจะต้องมีมากจนเกิดความคิดริเริ่มโครงการเพื่อปฏิบัติ กล่าวคือ จะต้องเป็นความเห็นพ้องต้องกันจะต้องมีมากจนเกิดความคิดริเริ่มโครงการเพื่อการปฏิบัติการนั้นๆ เหตุผลเบื้องต้นของการที่มีคนมาร่วมกันได้ควรจะต้องมีการตระหนักว่าปฏิบัติการทั้งหมด หรือการกระทำทั้งหมดที่ทำโดยกลุ่มหรือทำในนามกลุ่มนั้นกระทำผ่านองค์กรการ (Organization) ดังนั้น องค์กรจะต้องเป็นเสมือนตัวนำให้บรรลุถึงเปลี่ยนแปลง

ไพรัตน์ เตชะรินทร์ (2527, หน้า 6) ได้ให้ความหมายของการมีส่วนร่วมของชุมชนว่า หมายถึง กระบวนการรัฐ การทำการส่งเสริม ชักนำ สนับสนุนและสร้างโอกาสให้ประชาชนในชุมชนทั้งในรูปส่วนบุคคล กลุ่มคน ชุมชน สมาคม มูลนิธิและองค์กรอาสาสมัครรูปแบบต่างๆ ให้เข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินงานเรื่องใดเรื่องหนึ่งหรือหลายเรื่องร่วมกันให้บรรลุวัตถุประสงค์และนโยบายการพัฒนาที่กำหนดไว้

กลุ่มสังคมศาสตร์สาธารณสุข (2525, หน้า 21 อ้างถึงใน ขนิษฐา ศรีนนท์, 2544, หน้า 35) ได้สรุปความหมายของการมีส่วนร่วมว่าการมีส่วนร่วมของชุมชน หมายถึง การสร้างประชาธิปไตย คือ อำนาจแห่งการกำหนดการพัฒนาให้แก่ประชาชนในกระบวนการนี้อย่างน้อยที่สุดประชาชน ต้องมีการกำหนด วางแผนและดำเนินการในเรื่องทั้งปวงอันมีผลต่อการปรับปรุงสภาพความเป็นอยู่และอนาคตของพวกเขาซึ่งจะเป็นไปได้ก็ต่อเมื่อประชาชนได้อำนาจได้ทรัพยากรของพวกเขา กลับคืนมาและนั่นย่อมหมายถึงกระบวนการทางประชาธิปไตยและการปกครองตนเอง

2.3.2 ลักษณะและรูปแบบของการมีส่วนร่วม

โคเฮน และอัฟฮอฟฟ์ (Cohen & Uphoff, 1977 อ้างถึงใน ธนวัฒน์ คำภีระนนท์, 2550, หน้า 21 - 22) ได้อธิบายและวิเคราะห์รูปแบบการมีส่วนร่วมโดยสามารถแบ่งออกเป็น 4 รูปแบบ คือ

- 1) การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ (Decision Making) ประกอบด้วย 3 ขั้นตอน คือ ริเริ่มตัดสินใจดำเนินการตัดสินใจ และตัดสินใจลงมือปฏิบัติการ
- 2) การมีส่วนร่วมในการปฏิบัติการ (Implementation) ประกอบไปด้วยการสนับสนุน ทางด้านทรัพยากรการเข้าร่วมในการบริหารและการประสานขอความร่วมมือ
- 3) การมีส่วนร่วมในผลประโยชน์ (Benefits) ทางด้านต่างๆ ประกอบไปด้วยผลประโยชน์ทางด้านวัสดุผลประโยชน์ทางสังคมและผลประโยชน์ส่วนบุคคล
- 4) การมีส่วนร่วมในการประเมินผล (Evaluation) เกี่ยวกับการควบคุมและการตรวจสอบการดำเนินงานกิจกรรมทั้งหมด และเป็นการแสดงถึงการปรับตัวในการมีส่วนร่วมต่อไปรูปแบบการมีส่วนร่วมของประชาชนที่

2.3.3 ปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วม

รีดเดอร์ (Reeder, 1963 อ้างถึงใน ปรีดา เจษฎารางกุล, 2550, หน้า 26) ได้สรุปปัจจัย ต่าง ๆ ที่มีผลต่อการรักษาการมีส่วนร่วมของประชาชนไว้ 11 ประการ ดังนี้

- 1) การปฏิบัติตนให้สอดคล้องตามความเชื่อถือพื้นฐาน กล่าวคือ บุคคลและกลุ่มบุคคล เหมือนจะเลือกแบบวิถีการปฏิบัติ ซึ่งสอดคล้องและคล้ายคลึงกับความเชื่อพื้นฐานของตนเอง

2) มาตรฐานคุณค่า บุคคลและกลุ่มบุคคลดูเหมือนจะปฏิบัติในลักษณะที่สอดคล้องกับ มาตรฐานคุณค่าของตนเอง

3) เป้าหมาย บุคคลและกลุ่มบุคคลดูเหมือนจะส่งเสริมป้องกันและรักษาเป้าหมายตน

4) ประสบการณ์ที่ผิดปกติธรรมดา พฤติกรรมของบุคคลหรือกลุ่มบุคคลบางครั้งมีรากฐานมาจากประสบการณ์ที่ผิดปกติธรรมดา

5) ความคาดหวัง บุคคลและกลุ่มบุคคลจะประพฤติตามแบบที่ตนคาดหวังว่า จะต้อง ประพฤติในสถานการณ์เช่นนั้น ทั้งยังชอบปฏิบัติต่อผู้อื่นในลักษณะที่ตนคาดหวังจากผู้อื่นด้วยเช่นกัน

6) การมองแต่ตนเอง บุคคลและกลุ่มบุคคลมักจะทำสิ่งต่าง ๆ ซึ่งคิดว่าตนเองสมควร กระทำเช่นนั้น

7) การบีบบังคับ บุคคลและกลุ่มบุคคลมักจะทำสิ่งต่างๆ ด้วยความรู้สึกว่าตนถูกบีบบังคับ ให้ทำ

8) นิสัยและประเพณี บุคคลและกลุ่มบุคคลมักจะทำสิ่งต่างๆ ซึ่งเรามีนิสัยชอบกระทำอยู่ ในสถานการณ์นั้น ๆ

9) โอกาส บุคคลและกลุ่มบุคคลมักจะเข้ามามีส่วนร่วมในรูปแบบการปฏิบัติของสังคม โดยเฉพาะในทางที่เกี่ยวข้องกับจำนวนและชนิดของโอกาส ซึ่งโครงการของสังคมเอื้ออำนวยเข้ามามีส่วนร่วมกันในการกระทำเช่นนั้นเท่าที่พวกเขาได้รับรู้

10) ความสามารถ บุคคลและกลุ่มบุคคลมักจะเข้ามามีส่วนร่วมกันในกิจกรรมบางอย่างที่ ตนเห็นว่าสามารถทำในสิ่งที่ต้องการให้เขาทำในสถานการณ์เช่นนั้น

11) การสนับสนุน บุคคลและกลุ่มบุคคลมักจะเริ่มปฏิบัติเมื่อเขารู้สึกว่าเขาได้รับการสนับสนุนที่ดีพอให้กระทำการเช่นนั้น

พัทยา สายหู (2529, หน้า 246) ได้กล่าวถึงปัจจัยที่มีความสำคัญและส่งผลต่อการมี ส่วนร่วมในกิจกรรมที่ได้ดำเนินการอยู่ในชุมชน ซึ่งความสำเร็จของโครงการพัฒนาชุมชนขึ้นอยู่กับ ปัจจัยต่าง ๆ ดังต่อไปนี้

- 1) ปัจจัยที่เป็นลักษณะของโครงการ เช่น โครงการที่ประชาชนต้องการ
- 2) ปัจจัยที่มีลักษณะของชาวบ้านเอง เช่น ชยันชันแข็ง สามัคคี มีผู้นำดี
- 3) ปัจจัยที่มาจากทางราชการ เช่น ถือเป็นโครงการสำคัญ มีงบประมาณเหลือเพียงพอ มีเจ้าหน้าที่วิชาการสนับสนุน
- 4) ปัจจัยที่เป็นส่วนประกอบ เช่น การคมนาคมสะดวก วัสดุพร้อม เป็นต้น

2.3.4 ระดับของการมีส่วนร่วม

การวัดระดับของการมีส่วนร่วมในมิติเชิงคุณภาพ แนวคิดของอารน สไตน์ ให้ความสำคัญต่ออำนาจในการตัดสินใจ และเห็นว่าการมีส่วนร่วมมีลักษณะเป็นรูปของบันไดการมีส่วนร่วม 8 ขั้นตอน แบ่งชั้นการมีส่วนร่วมจาก

ขั้นต่ำ ระดับ 1-2 คือ การมีส่วนร่วมเทียม ประชาชนส่วนใหญ่ไม่มีอำนาจในการตัดสินใจ แต่มีเพียงคนกลุ่มน้อยเข้ามามีบทบาทหลักในการตัดสินใจ

ชั้นกลาง ระดับ 3-5 คือ การมีส่วนร่วมบางส่วน ความคิดเห็นของประชาชนยังไม่มีหลักประกันว่าจะได้รับการตอบสนองจากผู้มีอำนาจในการตัดสินใจ

ชั้นสูง ระดับ 6-8 คือ การเพิ่มระดับการตัดสินใจในการเจรจา การใช้อำนาจผ่านตัวแทน ควบคุมโดยประชาชนผ่านตัวแทน หรือเป็นผู้ใช้อำนาจตัดสินใจโดยตรง

สรุปได้ว่าแนวคิดเกี่ยวกับการมีส่วนร่วม คือการที่ประชาชนหรือกลุ่มบุคคลมีแนวคิดหรือจุดมุ่งหมายที่เหมือนกันเข้ามามีส่วนร่วมในการนั้น ให้แล้วเสร็จตามจุดมุ่งหมายที่กำหนดแล้วรับผลประโยชน์ร่วมกัน ซึ่งต้องเข้ามามีส่วนร่วมในทุกขั้นตอน ไม่ว่าจะเป็นการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ การมีส่วนร่วมในการปฏิบัติ การมีส่วนร่วมในผลประโยชน์และการมีส่วนร่วมในการประเมินผล

2.4 แนวคิดการพัฒนาที่ยั่งยืน

2.4.1 ความหมายของการพัฒนาที่ยั่งยืน

นับเป็นเวลาว่าสองทศวรรษแล้วที่คำว่า “การพัฒนาที่ยั่งยืน” ไร้หลายนิยาม ซึ่งล้วนแล้วแต่มีความหมายใกล้เคียงกันทั้งสิ้น แต่ที่มีชื่อเสียงมากที่สุด ก็คือ คำนิยามของ World Commission on Environment and Development หรือ Brundtland (2526) ที่ได้ให้ไว้ในรายงาน “Our Common Future” ซึ่งได้เสนอแนะว่า “การพัฒนาที่ยั่งยืน” คือ รูปแบบของการพัฒนาที่ตอบสนองต่อความต้องการของคนในรุ่นปัจจุบัน โดยไม่ทำให้คนรุ่นต่อไปในอนาคตต้องประนีประนอมยอมลดทอนความสามารถในการที่จะตอบสนองความต้องการของตนเอง (Sustainable Development is development that meets the needs of the present without compromising the ability of future generations to meet their own needs)” กล่าวคือ การใช้ประโยชน์จากทรัพยากรต่างๆ เพื่อผลประโยชน์ของคนรุ่นปัจจุบัน จะต้องไม่ใช่ทรัพยากรอย่างสิ้นเปลือง แต่ควรเป็นการใช้ทรัพยากรในเชิงอนุรักษ์และพัฒนาให้เต็มศักยภาพอยู่ตลอดเวลา ดังนั้น การพัฒนาที่ยั่งยืนจะต้องพิจารณาทั้งทางด้านเศรษฐกิจ สังคม และความมั่นคงของระบบนิเวศไปพร้อมๆ กัน

คณะกรรมการโลกว่าด้วยสิ่งแวดล้อมและการพัฒนา (World Commission on Environment and Development [WCED], 1990, p. 43) หรือที่เรียกในอีกนามหนึ่งว่าคณะกรรมการ-การบริันท์แลนด์ (Brundtland Commission) กล่าวไว้ว่า การพัฒนาที่ยั่งยืน คือ “การพัฒนาที่ยั่งยืน เป็นการพัฒนาที่สนองความต้องการของคนรุ่นปัจจุบัน โดยไม่ลดทอนความสามารถของคนรุ่นต่อมาที่จะตอบสนองความต้องการของพวกเขา” (Sustainable development is development which meets the needs current generations without compromising the ability of future generations to meet their own needs) ทั้งนี้ การพัฒนาที่ยั่งยืนจะต้องทำให้ประชาชนมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นมีระบบสังคมที่เป็นสังคมธรรมรัฐมีระบบการพัฒนาเศรษฐกิจที่มั่นคง ไม่จำเป็นต้องพึ่งพาความช่วยเหลือจากภายนอกมีคุณภาพสิ่งแวดล้อมที่ดีประชาชนรู้จักใช้ทรัพยากรธรรมชาติอย่างรู้คุณค่า โดยเฉพาะการใช้ทรัพยากรธรรมชาติเพื่อเป็นฐานในการผลิตเพื่อนำไปสู่การเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ (Brundtland commission, 1987) นอกจากนี้ องค์การการศึกษาวิทยาศาสตร์และวัฒนธรรมแห่งสหประชาชาติ(United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization: UNESCO

) ยัง เสนอเพิ่มเติมว่าการพัฒนาที่ยั่งยืนควรตั้งอยู่บนรากฐานทางวัฒนธรรมที่ยึดถือคุณค่าของความเป็น มนุษย์ด้วย (UNESCO, 2005, p. 14)

แนวคิดที่หลากหลายดังกล่าว แม้จะทำให้ความหมายของคำว่า “การพัฒนาที่ยั่งยืน” ปรากฏแตกต่างกันไปหลายรูปแบบ แต่ก็มีหลักการที่เหมือนกัน คือ

- การพัฒนาที่ดำเนินไปโดยคำนึงถึงขีดจำกัดของทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมและสนองความต้องการในปัจจุบันโดยไม่ส่งผลเสียต่อความต้องการในอนาคต
- การพัฒนาที่คำนึงถึงความเป็น “องค์กรรวม” คือมองว่าการกระทำสิ่งใดต้องคำนึงถึงผลกระทบที่จะเกิดขึ้นกับสิ่งอื่นๆ ดังนั้น การพัฒนาแนวนี้นจึงยึดหลักความรอบคอบ และค่อยเป็นค่อยไป รวมถึงเปิดโอกาสให้ภาคีการพัฒนาต่างๆ เข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการพัฒนาด้วย
- การพัฒนาที่ยั่งยืนไม่ได้ระบุว่าจะต้องปฏิเสธ “ระบบเทคโนโลยี” เพียงแต่ต้องคำนึงถึงว่า เทคโนโลยีที่นำมาใช้นั้นควรเป็นไปในทาง “สร้างสรรค์” ไม่ใช่ “ทำลาย” นอกจากนี้ ความหมายของการพัฒนาที่ยั่งยืน จะมีแนวคิดมาจาก 3 แนวทางใหญ่ๆด้วยกัน คือ

1) แนวทางด้านนิเวศวิทยา การพัฒนาที่ยั่งยืนให้ความสำคัญลำดับสูงกับคุณค่าของทรัพยากรธรรมชาติ โดยเน้นเรื่องความยั่งยืนของการทำงานและประสิทธิภาพของระบบนิเวศ เพื่อก่อให้เกิดความยั่งยืนทางนิเวศในระยะ ทั้งนี้ เพื่อส่งมอบทุนทางธรรมชาติ ได้แก่ ทรัพยากรธรรมชาติต่างๆและทุนที่มนุษย์สร้างขึ้น ได้แก่ ปัจจัยการผลิตและสินค้าต่างๆ ให้คนรุ่นอนาคตได้ใช้ประโยชน์อย่างยั่งยืน

2) แนวทางสังคม การพัฒนาที่ยั่งยืน จะต้องสามารถตอบสนองความต้องการพื้นฐานของมนุษย์ได้อย่างต่อเนื่อง โดยคำนึงถึงความเป็นธรรมทางสังคมและกลุ่มชนระดับต่างๆ เพื่อมุ่งสู่เป้าหมายที่สำคัญ คือ การรักษาคุณภาพชีวิตของประชากรให้มีระดับสูงขึ้นอย่างยาวนาน

3) แนวทางด้านเศรษฐกิจ การพัฒนาที่ยั่งยืน หมายถึง การขยายตัวทางเศรษฐกิจอย่างยั่งยืนยาวนาน บนพื้นฐานการสงวนรักษาสภาพแวดล้อมไว้ใช้ประโยชน์สำหรับคนรุ่นปัจจุบันและรุ่นอนาคต ทั้งนี้ จำเป็นต้องปรับปรุงโครงสร้างการผลิตและการบริโภค และการพัฒนาเทคโนโลยีที่ไม่เป็นอันตรายต่อสิ่งแวดล้อม

2.4.2 องค์ประกอบการพัฒนาที่ยั่งยืน

แนวคิดและองค์ประกอบการพัฒนาที่ยั่งยืนข้างต้นสอดคล้องกับแนวคิดของพระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต, 2552) ซึ่งกล่าวว่า กระแสในการพัฒนาแบบใหม่มี 2 กระแส กระแสแรกเป็นการพัฒนาที่ยั่งยืนตามแนวคิดของคณะกรรมการโลกว่าด้วยสิ่งแวดล้อมและการพัฒนา (CSD) คือมุ่งพัฒนาควบคู่ไปกับการให้ความสำคัญแก่สิ่งแวดล้อมอันเนื่องมาจากการเพิ่มจำนวนประชากรส่งผลให้เกิดปัญหาทรัพยากรย่อยหรือและการเกิดมลภาวะกระแสที่สองคือ การพัฒนาตามแนวคิดของยูเนสโก (UNESCO) ที่ให้ความสำคัญแก่คุณค่าของมนุษย์และวัฒนธรรมซึ่งเป็นหัวใจสำคัญของการพัฒนาสำหรับชาวพุทธแล้ว การพัฒนาที่ยั่งยืนควรเป็นการพัฒนาเพื่อสร้างสังคมที่ยั่งยืน ควบคู่กับตอบสนองความต้องการของตนได้โดยไม่ส่งผลกระทบต่อสัตว์โลกและประชาชนรุ่นต่อไปในอนาคตต้องเตือนรื้อนนั้นหมายความว่า การทำกิจกรรมของมนุษย์ต้องสอดคล้องกับ

กฎเกณฑ์ของธรรมชาติ ต้องบูรณาการทั้งเศรษฐกิจและธรรมชาติเข้าด้วยกัน เพื่อจะพิทักษ์รักษาทรัพยากรธรรมชาติและกำจัดความยากจนออกไป ดังนั้น การพัฒนาที่ยั่งยืนจึงมีแนวทางสรุปได้ดังนี้

1) ต้องมีการวางนโยบายประชากรให้เหมาะสม เช่น ควบคุมจำนวนประชากรด้วยการวางแผนครอบครัวในการแก้ปัญหาประชากรที่สำคัญอย่างหนึ่งคือการแก้ปัญหาทางการศึกษา เพราะจะครอบคลุมไปถึงการแก้ปัญหาด้านอื่นๆทั้งหมด ทั้งปัญหาความยากจนสาธารณสุขตลอดจนการอนุรักษ์ธรรมชาติ

2) ต้องอนุรักษ์หรือสงวนทรัพยากร สิ่งแวดล้อม ใช้ทรัพยากรอย่างประหยัดและอย่างมี ประสิทธิภาพซึ่งสามารถดำเนินการได้หลายวิธี เช่น การประกาศพื้นที่เป็นป่าสงวนวนอุทยาน อุทยานแห่งชาติ เขตอนุรักษ์พันธุ์สัตว์ป่า การฟื้นฟูแหล่งธรรมชาติที่เสื่อมโทรม การรักษาดิน น้ำ และอากาศให้ปลอดภัยและมีผลภาวะ

3) การผลิตเทคโนโลยีกำจัดน้ำเสีย ตลอดจนการปรับเปลี่ยนการใช้ชีวิตไม่สุรุ่ยสุร่าย ประหยัดพลังงาน การพัฒนาที่ยั่งยืนจะสำเร็จได้จะต้องพัฒนาคนให้มีจริยธรรม พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตโต, 2552) ได้สรุปให้เห็นว่า ปัญหาในการพัฒนาที่ยั่งยืนที่ไม่ประสบความสำเร็จนั้นเกิดจาก กิเลส 3 อย่าง ที่ขัดขวางจริยธรรม คือ ตัณหา มานะ และทิฐิ เราจึงต้องพัฒนาคนและเศรษฐกิจให้คู่ขนานไปกับการพัฒนาจริยธรรม ดังนั้น ระบบการพัฒนาที่ยั่งยืนจึงขึ้นกับ 4 ปัจจัย ได้แก่

(1) มนุษย์ : ต้องพัฒนาคนให้มีคุณภาพ มีสุขภาพดี ขยัน อดทน รับผิดชอบ มีฝีมือ มีความรู้ความสามารถ ความเชี่ยวชาญ พร้อมทั้งจะเป็นกำลังสำคัญในระบบเศรษฐกิจและสังคมที่ จัดสรรให้เกื้อหนุนและนำไปสู่การพัฒนาที่ยั่งยืนโดยให้การศึกษาและจัดสรรปัจจัยเกื้อหนุน

(2) สังคม : จัดระบบสังคม ทั้งด้านเศรษฐกิจ การเมือง การบริหาร ตลอดจนกิจการต่างๆ ให้ผสมกลมกลืนสอดคล้องเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันบนพื้นฐานแห่งความรู้ความเป็นจริง สร้าง บรรยากาศแห่งความไม่เบียดเบียนบรรยากาศแห่งความช่วยเหลือเกื้อกูลพิทักษ์ปกป้องคนที่อยู่ใน สถานะต่างๆซึ่งมีโอกาสและความสามารถต่างกัน

(3) ธรรมชาติ : วิธีการพัฒนาต้องยึดหลักให้มนุษย์เป็นส่วนหนึ่งของธรรมชาติ และดำรงชีวิตให้สอดคล้องและกลมกลืนกับธรรมชาติ

(4) เทคโนโลยี : การพัฒนาเทคโนโลยีการใช้เทคโนโลยีที่เกื้อกูลไม่ทำลาย ธรรมชาตินำของเสียมาผลิตเวียนใช้ประโยชน์ใหม่สังคมไทยต้องพัฒนาเทคโนโลยีควบคู่ไปกับการพัฒนาตนเอง ต้องใช้เทคโนโลยีเป็นส่วนประดิษฐ์เสกสรรของมนุษย์อย่างไม่ประมาทและเพื่อเกื้อหนุนให้ตนเองมีชีวิตดีงาม สมบูรณ์ มีอิสรภาพและสันติสุข

แนวคิดและองค์ประกอบการพัฒนาที่ยั่งยืนข้างต้นสอดคล้องกับแนวคิดของสำนักงาน คณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (2547, น. 2-7) ซึ่งสรุปว่า

1) เป็นการพัฒนาที่ดำเนินไป โดยคำนึงถึงขีดจำกัดของทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมและสนองความต้องการในปัจจุบันโดยไม่ส่งผลเสียต่อความต้องการในอนาคต

2) เป็นการพัฒนาที่คำนึงถึงความเป็น “องค์กรรวม” คือมองว่าการจะทำสิ่งใด ต้องคำนึงถึงผลกระทบที่จะเกิดกับสิ่งอื่นๆ ดังนั้น การพัฒนาแนวนี้นจึงยึดหลักความรอบคอบและค่อยเป็นค่อยไป

3) การพัฒนาที่ยั่งยืนไม่ได้ระบุว่าต้องปฏิเสธ “ระบบเทคโนโลยี” เพียงแต่ต้องคำนึงว่าเทคโนโลยีที่นำมาใช้นั้นเป็นไปในทางสร้างสรรค์หรือทำลาย

วรัญญู เวียงอำพล (2546, น. 29-30) กล่าวว่า การพัฒนาที่ยั่งยืนต้องเป็นการสร้างสรรค์ให้ชีวิตและสังคมดีขึ้น โดยต้องมีการพัฒนา 4 องค์ประกอบ คือ ธรรมชาติ/สิ่งแวดล้อม สังคม จิตใจ/ มนุษย์ และเศรษฐกิจดังนี้

1) ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม คือ ยังคงสิ่งแวดล้อมและธรรมชาติให้เหมือนเดิมที่สุดไม่ควรให้ธรรมชาติเปลี่ยนแปลงไปมากนักหรือถ้าจำเป็นต้องมีการเปลี่ยนแปลงต้องชดเชยหรือทดแทนธรรมชาติที่เสียไปมนุษย์ต้องไม่ก่อให้เกิดมลภาวะสู่สิ่งแวดล้อมการแก้ไขปัญหาสิ่งแวดล้อมจะต้องได้รับความร่วมมือจากทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องทั้งภาครัฐบาล เอกชน และประชาชน จะต้องได้รับความสนใจทั้งในระดับนโยบาย ระดับการวางแผน และระดับปฏิบัติ

2) สังคมคือ ประชาชนมีคุณภาพดี กินดีอยู่ดี สังคมปลอดภัยสงบสุข เป็นสังคมที่ ช่วยเหลือเกื้อกูลซึ่งกันและกันยังคงมีวัฒนธรรมเอกลักษณ์ของแต่ละท้องถิ่น

3) จิตใจและมนุษย์ ต้องมีการพัฒนาทั้งด้านร่างกายและจิตใจให้เข้มแข็งและสมบูรณ์อยู่เสมอโดยเฉพาะในเรื่องของจิตใจ

4) เศรษฐกิจ ต้องมีการหมุนเวียนของรายได้มีมาตรฐานการครองชีพสูงขึ้นมีการผลิตที่เหมาะสมกับทรัพยากรและความต้องการของผู้บริโภคโดยที่การผลิตต้องไม่ก่อให้เกิดมลภาวะมี ความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีและวิทยาศาสตร์แบบใหม่ที่สอดคล้องกับการอนุรักษ์ธรรมชาติและ สิ่งแวดล้อมมีการคมนาคมที่สะดวกรวดเร็วประหยัดและปลอดภัยให้แก่มวลชนรวมทั้งเป็นยุคของ ข้อมูลข่าวสาร

2.4.3 การพัฒนาที่ยั่งยืนเป้าหมาย 17 ประการของโลกอนาคต Sustainable Development Goals: 17 Aspects for Future World

การพัฒนาการของโลกมาเมื่อในอดีตตั้งแต่สมัยยุคเกษตรกรรม ซึ่งใช้เวลาหลายร้อยปีขณะนั้นเป้าหมายมีเพียงการผลิตผล เพื่อให้เพียงพอกับความต้องการในการบริโภคของประชากรโลกซึ่งใช้เวลาในการพัฒนาดังกล่าว 300-500 ปี และประมาณหนึ่ง ร้อยปีที่ผ่านมามีโลกเราได้เข้าสู่ยุคปฏิวัติอุตสาหกรรม ทั้งนี้เพื่อการผลิตสินค้า และบริการให้เพียงพอกับความต้องการของประชากร ที่เพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว ยุคอุตสาหกรรมสามารถอยู่ได้เพียง 60 ปี ก็เปลี่ยนมาเป็นยุคข้อมูลข่าวสารเนื่องจากการพัฒนาของระบบ คอมพิวเตอร์และอินเทอร์เน็ตทำให้ข้อมูลข่าวสารในโลกนี้มีมากมาย และสามารถเข้าถึงได้ ยุคข้อมูลข่าวสารนี้สามารถอยู่ได้เพียง 15-20 ปี โลกเราก็เปลี่ยนยุคเป็นยุคแห่งการสื่อสาร เทคโนโลยีคอมพิวเตอร์และการสื่อสารมีการพัฒนาอย่างรวดเร็ว เราเพิ่งเข้าสู่ยุคการสื่อสารได้ประมาณ 5 ปีเท่านั้น จะเห็นว่าการเปลี่ยนแปลงของโลกเราใช้ระยะเวลาสั้นลงอย่างมาก อนาคตการเปลี่ยนยุค อาจใช้เวลาไม่ถึง 5 ปี การเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วดังกล่าวทำให้เกิดปัญหาที่ยิ่งคลั่งคั่งมากมามาก จึงเกิดแนวคิดของการพัฒนาซึ่ง แนวทางการพัฒนาที่ผ่านมาตามสหประชาชาติตั้งแต่ปี ค.ศ. 2000 (The Millennium Development Goals หรือ MDGs) เป้าหมาย ในการพัฒนาในขณะนั้นมีแนวคิดเพียง 8 ด้าน (Jeffrey , 2016) เช่น การขจัดความยากจน ความหิวโหย โรคภัยไข้เจ็บ ความเท่าเทียมกันทางด้านเพศ การเข้าถึงน้ำที่สะอาด และสุขภาพที่ดี การลด

การตายแรกเกิด การส่งเสริมสุขภาพของแม่ การเข้าถึง การศึกษาพื้นฐาน เป็นต้น และแนวทางดังกล่าวได้สิ้นสุดลงในปี ค.ศ. 2015 (IIED, 2016) องค์การสหประชาชาติจึงได้เสนอแนวคิด ใหม่ในการพัฒนาโลกใบนี้หลังปี ค.ศ. 2015 (Post-2015 Development Agenda) โดยมีแนวคิดของการพัฒนาที่ยั่งยืน 17 ประการซึ่งจะนำไปใช้ในการพัฒนาโลกใบนี้ตั้งแต่ปี ค.ศ. 2015 และให้เรียกว่า Sustainable Development Goals หรือ SDGs (Griggs, 2013) โดยมีแนวทางในการพัฒนาดังนี้

เป้าหมายที่ 1 ขจัดความยากจน (No Poverty: End Poverty in All Its Forms Everywhere) จากประชากรโลก มากกว่า 7,000 ล้านคน พบว่ามากกว่า 800 ล้านคน ยังคงมีชีวิตอยู่ด้วยความยากแค้น โดยมีรายได้น้อยกว่า 1.25 เหรียญสหรัฐต่อ วัน หรือ น้อยกว่า 40 บาท ต่อวัน หลายคนยังขาดอาหารที่พอเพียง น้ำดื่มที่สะอาด สุขอนามัยที่ดี แม้ว่าประเทศต่างๆ จะมีการพัฒนาเศรษฐกิจและเจริญเติบโตได้อย่างรวดเร็ว เช่น จีน และอินเดีย ได้ช่วยให้หลายล้านคนพ้นจากความยากจนแต่เป็นการ เจริญเติบโตที่ไม่เท่าเทียมกัน โดยผู้หญิงมีแนวโน้มจะมีความยากจนมากกว่าผู้ชาย อันเนื่องจากผู้หญิงไม่ได้รับค่าจ้าง ไม่ได้รับ การศึกษา และมีทรัพย์สินไม่เท่าเทียมกับผู้ชาย เป้าหมายในข้อที่หนึ่งจึงเน้น การขจัดความยากจนในทุกรูปแบบให้หมดสิ้นไป ภายในปี ค.ศ. 2030 หรือ พ.ศ. 2573 ซึ่งเป้าหมายดังกล่าวรวมไปถึงกลุ่มคนที่อาศัยอยู่ในสภาพแวดล้อมที่มีความเปราะบาง การ เพิ่มการเข้าถึงทรัพยากรและบริการขั้นพื้นฐาน การช่วยเหลือสนับสนุนชุมชนที่ได้รับผลกระทบจากความขัดแย้งของการแย่งชิง ทรัพยากร และการช่วยเหลือชุมชนจากภัยพิบัติที่เกี่ยวข้องกับการเปลี่ยนแปลงภูมิอากาศ

เป้าหมายที่ 2 การขจัดความหิวโหย (Zero Hunger : End hunger, Achieve Food Security and Improved Nutrition and Promote Sustainable Agriculture) การเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจและการพัฒนาการเพิ่มผลผลิตทาง การเกษตรในช่วงสองทศวรรษที่ผ่านมา ได้ทำให้ประชากรที่ขาดแคลนอาหารลดลงเกือบครึ่งหนึ่งที่เคยเป็นอยู่ในอดีต ประเทศกำลังพัฒนาหลายประเทศที่เคยเผชิญปัญหาความอดอยากและความหิวโหย ปัจจุบันสามารถจัดอาหารและโภชนาการให้แก่ผู้ด้อยโอกาส โดยประเทศในเอเชียกลาง เอเชียตะวันออก ลาตินอเมริกา และทะเลใน กลุ่มแคริบเบียน มีความก้าวหน้าอย่างมากในการจัดสรร อาหารและโภชนาการให้เพียงพอกับประชากร โดยมีความมุ่งมั่นในการขจัดความหิวโหยและความอดอยากทุกรูปแบบให้หมดไปใน ปี ค.ศ.2030 หรือ พ.ศ.2573 เพื่อให้แน่ใจว่าทุกคนโดยเฉพาะอย่างยิ่งเด็กและผู้ด้อยโอกาส สามารถเข้าถึงอาหารที่มีโภชนาการที่ เหมาะสมและเพียงพอตลอดทั้งปี เป้าหมายยังเกี่ยวข้องกับการส่งเสริมการผลิตทาง การเกษตรอย่างยั่งยืนและปลอดภัย การ ปรับปรุงสภาพความเป็นอยู่และกำลังการผลิตของ เกษตรกรขนาดเล็กซึ่งได้แก่ การเข้าถึงที่ดินทำกิน เทคโนโลยีและการตลาด อย่างเท่าเทียม นอกจากนี้ความร่วมมือระหว่างประเทศยังเป็นหลักประกันถึงความเชื่อมั่นในการลงทุนในโครงสร้างพื้นฐาน และเทคโนโลยีเพื่อเพิ่มผลผลิตทางการเกษตรที่ปลอดภัย

เป้าหมายที่ 3 การมีสุขภาพและความเป็นอยู่ที่ดี (Good Health and Well-Being : Ensure Healthy Lives and Promote Well-Being for All) จากการพัฒนาที่ผ่านมา 15 ปี ได้มีความพยายามในการลดการเสียชีวิตของเด็กแรกเกิด การ พัฒนาการบริการทางการแพทย์ แก่สุขภาพของมารดา และลดการติดเชื้อเอดส์และโรคอื่นๆ ได้อย่างมีประสิทธิภาพโดยปี พ.ศ. 2533 เป็นต้นมา อัตราการเสียชีวิตของเด็กทั่วโลกลดลงกว่าร้อยละ 50 และการเสียชีวิตของมารดาลดลง

ร้อยละ 45 ในระหว่างปี พ.ศ.2543 ถึง พ.ศ. 2556 ภาวะการติดเชื้อเอชไอวีลดลงร้อยละ 30 และมากกว่า 6.2 ล้านคน ปลอดภัยจากโรคมาเลเรีย การเสียชีวิตที่ผ่านมามีความสามารถหลีกเลี่ยงโดยการป้องกันและการรักษา การศึกษา การรณรงค์ การฉีดวัคซีนป้องกัน การดูแลสุขภาพทางเพศและอนามัยเจริญพันธุ์ เป้าหมายของการพัฒนาที่ยั่งยืนมีความมุ่งมั่นที่จะหยุดการติดเชื้อเอชไอวี วัณโรค มาเลเรีย และโรคติดต่อ ชนิดอื่นๆ ภายในปี พ.ศ.2573 และกำหนดจุดมุ่งหมายเพื่อให้บรรลุหลักประกันสุขภาพถ้วนหน้า และจัดให้มีการเข้าถึงวัคซีนและ ยาที่มีประสิทธิภาพและปลอดภัยสำหรับทุกคน การสนับสนุนการวิจัยและพัฒนาวัคซีนก็เป็นส่วนสำคัญของกระบวนการนี้ เช่นเดียวกับการเข้าถึงยารักษาโรคในราคาที่สามารถซื้อหาได้

เป้าหมายที่ 4 การได้รับการศึกษาที่มีคุณภาพ (Quality Education : Ensure Inclusive and Equitable Quality Education and Promote Lifelong Learning Opportunities for All) ตั้งแต่ปี พ.ศ.2543 เป็นต้นมา มีความก้าวหน้าใน การจัดบริการการศึกษา ระดับประถมศึกษาทั่วหน้าเป็นอย่างมาก อัตราการได้รับการศึกษารวมของประเทศกำลังพัฒนา เพิ่มขึ้น ร้อยละ 91 ในปี พ.ศ.2558 และจำนวนเด็กทั่วโลกที่ไม่ได้รับการศึกษาลดลงเกือบครึ่งหนึ่ง นอกจากนี้อัตราผู้ที่มีความสามารถในการอ่านออกเขียนได้ยังเพิ่มขึ้นเป็นอย่างมาก เด็กหญิงได้เข้าเรียนหนังสือมากขึ้นกว่าเดิม การจะให้มีการศึกษาที่มีคุณภาพและทั่วถึงสำหรับทุกคนนั้นได้ตกย้ำความเชื่อที่ว่า การศึกษาเป็นส่วนหนึ่งในกลไกที่สำคัญที่สุด และอยู่เหนือบทพิสูจน์ใดๆ การศึกษา จะนำไปสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน เป้าหมายนี้สร้างความมั่นใจว่าเด็กหญิงและเด็กชายทุกคนจะสำเร็จการศึกษาโดยไม่เสียค่าใช้จ่าย ภายในปี พ.ศ.2573 นอกจากนี้ยังมีเป้าหมายในการเข้าถึงการฝึกอบรมอาชีพในราคาที่เหมาะสมและอย่างเท่าเทียมกัน เพื่อสร้าง ความมั่นใจในความเสมอภาคทางเพศและลดความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจโดยการเข้าถึงการศึกษาที่มีคุณภาพในระดับปริญญาเป้าหมายที่ 5 ความเท่าเทียมทางเพศ (Gender Equality : Achieve Gender Equality and Empower All Women and Girls) ตั้งแต่ปี พ.ศ.2573 สหประชาชาติและประเทศต่างๆ ได้ให้ความสำคัญกับความเท่าเทียมกันระหว่างเพศ เป็นหลักในการทำงาน และการดำเนินการดังกล่าวได้บรรลุความเท่าเทียมกันทางเพศในการให้การศึกษาระหว่างเด็กชายและ เด็กหญิง และปัจจุบันผู้หญิงสามารถทำงานนอกบ้านและได้รับค่าแรงที่ไม่ใช่จากการท การเกษตรถึงร้อยละ 41 เมื่อเทียบกับปี พ.ศ.2533 ซึ่งมีเพียงร้อยละ 35 เป้าหมายของการพัฒนาที่ยั่งยืน มีจุดมุ่งหมายในการต่อยอดความสำเร็จนี้เพื่อให้แน่ใจว่า การยุติ การเลือกปฏิบัติต่อเด็กหญิงและผู้หญิงในทุกที่อย่างถาวร ถึงแม้ในบางภูมิภาคยังมีความไม่เท่าเทียมกันในการเข้าถึงการจ้างงานที่ให้ค่าตอบแทน และยังมีช่องว่างของค่าแรงระหว่างชายและหญิงในตลาดแรงงาน และประเด็นที่ยังเป็นอุปสรรคสำคัญในการแก้ไข ปัญหาความไม่เท่าเทียมกันระหว่างเพศ คือความรุนแรงทางเพศ การฉวยประโยชน์ทางเพศ งานบ้าน งานดูแลสมาชิกในครอบครัว ที่ไม่ได้รับค่าตอบแทนแต่อย่างใดหรือไม่ได้รับการปกป้องดูแลทางกฎหมายแรงงาน รวมถึงการเลือกปฏิบัติต่อผู้หญิงในกระบวนการตัดสินใจต่างๆ

เป้าหมายที่ 5 ความเท่าเทียมทางเพศ (Gender Equality : Achieve Gender Equality and Empower All Women and Girls) ตั้งแต่ปี พ.ศ.2573 สหประชาชาติและประเทศต่างๆ ได้ให้ความสำคัญกับความเท่าเทียมกันระหว่างเพศ เป็นหลักในการทำงาน และการดำเนินการดังกล่าวได้บรรลุความเท่าเทียมกันทางเพศในการให้การศึกษาระหว่างเด็กชายและ เด็กหญิง

และปัจจุบันผู้หญิงสามารถหางานนอกบ้านและได้รับค่าแรงที่ไม่ใช่จากการท การเกษตรถึงร้อยละ 41 เมื่อเทียบกับปี พ.ศ.2533 ซึ่งมีเพียงร้อยละ 35 เป้าหมายของการพัฒนาที่ยั่งยืน มีจุดมุ่งหมายในการต่อยอดความสำเร็จนี้เพื่อให้แน่ใจว่าการยุติ การเลือกปฏิบัติต่อเด็กหญิงและผู้หญิงในทุกที่อย่างถาวร ถึงแม้ในบางภูมิภาคยังมีความไม่เท่าเทียมกันในการเข้าถึงการจ้างงานที่ให้ค่าตอบแทน และยังมีช่องว่างของค่าแรงระหว่างชายและหญิงในตลาดแรงงาน และประเด็นที่ยังเป็นอุปสรรคสำคัญในการแก้ไข ปัญหาความไม่เท่าเทียมกันระหว่างเพศ คือความรุนแรงทางเพศ การฉวยประโยชน์ทางเพศ งานบ้าน งานดูแลสมาชิกในครอบครัว ที่ไม่ได้รับค่าตอบแทนแต่อย่างใดหรือไม่ได้รับการปกป้องดูแลทางกฎหมายแรงงาน รวมถึงการเลือกปฏิบัติต่อผู้หญิงในกระบวนการ ตัดสินใจต่างๆ

เป้าหมายที่ 6 การมีน้ำสะอาดและการสุขอนามัยที่ดี (Clean Water and Sanitation : Ensure Access to Water and Sanitation for All) ปัญหาด้านการขาดแคลนน้ำสะอาดส่งผลกระทบต่อประชาชนทั่วโลกมากกว่าร้อยละ 40 แต่สิ่งที่น่าตกใจ คือนักวิทยาศาสตร์คาดการณ์ว่าปัญหาการขาดแคลนน้ำจะมีความรุนแรงมากขึ้น พร้อมกันกับการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ และอุณหภูมิโลกที่สูงขึ้น ถึงแม้ประชากรโลกจำนวน 2100 ล้านคน จะสามารถเข้าถึงน้ำสะอาดและการสุขอนามัยที่ดีตั้งแต่ปี พ.ศ.2533 แต่แหล่งน้ำดื่มที่ปลอดภัยนับวันจะมีน้อยลงยังคงเป็นปัญหาที่ส่งผลกระทบในทุกทวีป การที่มีน้ำดื่มที่สะอาดและปลอดภัยในปี พ.ศ.2573 จำเป็นต้องมีการลงทุนโครงสร้างพื้นฐานที่เหมาะสม โดยจัดให้มีสิ่งอำนวยความสะดวกด้านสุขอนามัย การส่งเสริมสุขอนามัยในทุกระดับประชาชน สิ่งจำเป็นในการป้องกันและฟื้นฟูระบบนิเวศที่เกี่ยวข้องกับน้ำ เช่น ความสมบูรณ์ของป่าไม้พื้นที่ชุ่มน้ำและแม่น้ำเป็นสิ่งที่ต้องดำเนินการนอกจากนี้ความร่วมมือระหว่างประเทศเป็นสิ่งจำเป็นที่ต้องมีการส่งเสริมให้มีการใช้น้ำอย่างมีประสิทธิภาพและสนับสนุนเทคโนโลยีการบำบัดน้ำในประเทศที่กำลังพัฒนา

เป้าหมายที่ 7 การมีพลังงานที่สะอาดและราคาถูกลง (Affordable and Clean Energy : Ensure Access to Affordable, Reliable, Sustainable and Modern Energy for All) ในระหว่างปี พ.ศ.2533 ถึง พ.ศ.2553 มีจำนวน ประชากรที่มีไฟฟ้าใช้เพิ่มขึ้นอีก 1700 ล้านคน แต่ด้วยจำนวนประชากรที่เพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว ความต้องการพลังงานที่ราคาถูกลงก็ เพิ่มขึ้นเช่นเดียวกัน เศรษฐกิจโลกที่พึ่งพาเชื้อเพลิงฟอสซิล และการเพิ่มขึ้นของการปล่อยก๊าซเรือนกระจกได้ก่อให้เกิดการ เปลี่ยนแปลงที่รุนแรงต่อสภาพภูมิอากาศ ซึ่งการเปลี่ยนแปลงนี้ส่งผลถึงทุกประเทศในทุกทวีปทั่วโลกเป้าหมายที่จะเข้าถึงไฟฟ้าในราคาที่เหมาะสมในทุกที่ภายในปี พ.ศ.2573 หมายถึงการลงทุนในแหล่งพลังงานที่สะอาด เช่น พลังงานแสงอาทิตย์ ลมและความ ร้อน การน ามาตรฐานการประหยัดค่าใช้จ่ายที่มีประสิทธิภาพมาใช้ในอาคารและอุตสาหกรรมสามารถลดการใช้ไฟฟ้าทั่วโลกได้ถึง ร้อยละ 14 ซึ่งหมายถึงการลดการสร้างโรงไฟฟ้าขนาดกลางถึง 1300 โรงงาน การขยายโครงสร้างพื้นฐานและพัฒนาเทคโนโลยีเพื่อ ผลิตพลังงานสะอาดในประเทศที่กำลังพัฒนาเป็นเป้าหมายสำคัญที่สามารถส่งเสริมการเจริญเติบโตและส่งเสริมสิ่งแวดล้อมได้

เป้าหมายที่ 8 ส่งเสริมงานที่มีคุณค่าและการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ (Decent Work and Economic Growth : Promote Inclusive and Sustainable Economic Growth, Employment and Decent Work for All) ในช่วง 25 ปี ที่ผ่านมามีจำนวนผู้ใช้แรงงานที่ยากจนมีจำนวนลดลงอย่างมากถึงแม้โลกจะเผชิญกับวิกฤตเศรษฐกิจในช่วงปี พ.ศ.

2551-2552 ที่ก่อให้เกิดผลกระทบระยะเวลายาวนานในประเทศที่กำลังพัฒนา ประชากรชนชั้นกลางได้มีการจ้างงานเพิ่มขึ้นเกือบสามเท่าของ ทศวรรษที่ผ่านมา เป้าหมายของการพัฒนาที่ยั่งยืนมุ่งมั่นที่ส่งเสริมการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจที่มั่นคงยืนนานอันเป็นผลมาจาก การผลิตที่ดีขึ้นด้วยนวัตกรรมทางเทคโนโลยีการสนับสนุนนโยบายที่ส่งเสริมการประกอบการทางธุรกิจและการสร้างงานเป็นประเด็นสำคัญ เช่นเดียวกับการมีมาตรการที่มีประสิทธิภาพในการหยุดการใช้แรงงานกดขี่ การใช้แรงงานบังคับ การใช้แรงงานทาส การค้ามนุษย์ ภายในปี พ.ศ.2573 เป้าหมายคือการจ้างงานที่เต็มรูปแบบและมีประสิทธิภาพโดยเป็นการท างานที่มีคุณค่าสำหรับผู้หญิงและผู้ชายทุกคน

เป้าหมายที่ 9 การส่งเสริมอุตสาหกรรม นวัตกรรมและโครงสร้างพื้นฐาน
(Industry, Innovation and Infrastructure : Built Resilient Infrastructure, Promote Sustainable Industrialization and Foster Innovation) ความก้าวหน้า ทางเทคโนโลยีถือเป็นกุญแจสำคัญในการพัฒนาเศรษฐกิจและสิ่งแวดล้อม เช่น การจ้างงานใหม่ๆ การส่งเสริมการใช้พลังงานให้เกิด ประโยชน์สูงสุด การส่งเสริมอุตสาหกรรมที่ยั่งยืน และการลงทุนในงานวิจัยทางวิทยาศาสตร์และนวัตกรรม เหล่านี้ล้วนเป็นสิ่ง สำคัญที่สนับสนุนการพัฒนาที่ยั่งยืน การลงทุนในโครงสร้างพื้นฐานให้แข็งแกร่งและส่งเสริมนวัตกรรมเป็นเป้าหมายที่สำคัญในการพัฒนาซึ่งการบูรณาการการพัฒนาที่มีความสำคัญอย่างยิ่งและยังส่งผลให้เกิดความก้าวหน้าในเป้าหมายอื่นๆอีกด้วย

เป้าหมายที่ 10 ลดความเหลื่อมล้ำ (Reduce Inequalities : Reduce Inequality Within and Among Countries) เป็นที่ทราบกันดีว่าความเหลื่อมล้ำของรายได้ของประชากรที่กำลังเพิ่มขึ้นเรื่อยๆจำนวนร้อยละ 10 ของคนที่ร่ำรวยที่สุดมีรายได้มากถึงร้อยละ 40 ของรายได้รวมทั่วโลก ขณะที่ผู้ที่ยากจนที่สุดร้อยละ 10 มีรายได้เพียงร้อยละ 2-7 ของรายได้รวมทั่วโลก ในประเทศกำลังพัฒนาความเหลื่อมล้ำของรายได้เพิ่มขึ้นร้อยละ 11 ตามการเจริญเติบโตของประชากรความเหลื่อมล้ำของรายได้เป็นปัญหาระดับโลกที่ต้องการหาทางออกร่วมกันโดยการปรับปรุงกฎหมาย กฎระเบียบข้อบังคับการตรวจสอบตลาดการเงินและสถาบันการเงิน การส่งเสริมความช่วยเหลือการพัฒนา การลงทุนโดยตรงจากต่างชาติไปยังภูมิภาคที่ยังต้องการความช่วยเหลือมากที่สุด ทั้งนี้การสนับสนุนการย้ายถิ่นและการเคลื่อนย้ายแรงงานอย่างถูกต้องเป็นประเด็นสำคัญในการนำไปสู่การแก้ไขปัญหาความเหลื่อมล้ำด้วย

เป้าหมายที่ 11 การพัฒนาเมืองและชุมชนอย่างยั่งยืน (Sustainable Cities and Communities : Make Cities Inclusive, Safe, Resilient and Sustainable) การเจริญเติบโตอย่างรวดเร็วของเมืองในประเทศที่กำลังพัฒนาควบคู่ไปกับการเพิ่มขึ้นของการย้ายถิ่นฐานจากชนบทสู่เมืองอันจะนำไปสู่การขยายของเมืองขนาดใหญ่ในปี พ.ศ.2553 มีเมืองขนาดใหญ่จำนวน 10 แห่งที่มีพลเมืองมากกว่า 10 ล้านคน แต่ในปี พ.ศ.2557 มีเมืองขนาดใหญ่เกิดขึ้นเป็น 28 แห่งที่มีประชากรอาศัยอยู่ 453 ล้านคน รัฐบาลระดับชาติและท้องถิ่นกำลังจัดการกับการเพิ่มขึ้นของประชากรในพื้นที่เหล่านั้น ซึ่งมาพร้อมกับปัญหาความยากจนการกระจุกตัวของที่อยู่อาศัยทำให้เมืองปลอดภัยและยั่งยืนหมายถึงการสร้างหลักประกันในการเข้าถึงที่อยู่อาศัยที่ ปลอดภัย และราคาที่เหมาะสม รวมทั้งการยกระดับชุมชนแออัด การลงทุนเรื่องการรักษาสาธารณะ การสร้างพื้นที่สีเขียวสาธารณะ การปรับปรุงการวางผังเมือง และการจัดการโดยการมีส่วนร่วมของประชาชนทุกภาคส่วน

เป้าหมายที่ 12 มีการบริโภคและการผลิตอย่างยั่งยืน (Responsible Consumption and Production) การบรรลุเป้าหมายการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจและการพัฒนาที่ยั่งยืนต้องส่งเสริมการบริโภคและการผลิตที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมโดยมีการเปลี่ยนวิถีในการลดผลกระทบสิ่งแวดล้อมจากการบริโภคและการผลิตโดยเฉพาะอย่างยิ่งกิจกรรมที่ปล่อยก๊าซเรือนกระจกหรือที่เรียกว่า รอยเท้าคาร์บอน (carbon footprint) และกิจกรรมที่ใช้น้ำมากที่สุด กิจกรรมภาคเกษตรกรรมเป็นภาคที่มีการใช้น้ำมากที่สุด โดยปัจจุบันสัดส่วนการใช้น้ำในการชลประทานเพื่อการเกษตรอยู่ที่ร้อยละ 70 ของปริมาณน้ำจากกิจกรรมของมนุษย์ทั้งหมด การจัดการทรัพยากรธรรมชาติร่วมกันอย่างมีประสิทธิภาพ และวิธีการกำจัดขยะที่เป็นพิษคือเป้าหมายสำคัญในการบรรลุ วัตถุประสงค์นี้ การส่งเสริมให้ภาคอุตสาหกรรม ภาคธุรกิจและผู้บริโภคที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม การลดปริมาณขยะเป็นสิ่งสำคัญ ทัดเทียมกับการสนับสนุนให้ประเทศกำลังพัฒนาก้าวสู่แผนการบริโภคและการผลิตที่ยั่งยืนภายในปี พ.ศ. 2573

เป้าหมายที่ 13 การรับมือการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ (Climate Action : Take Urgent Action to Combat Climate Change and Its Impacts) ทุกประเทศในโลกได้รับผลกระทบและความรุนแรงจากการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศการปล่อยก๊าซเรือนกระจกยังเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง และขณะนี้ระดับของก๊าซเรือนกระจกในบรรยากาศได้เพิ่มสูงขึ้นกว่าร้อยละ 50 จากระดับในปี พ.ศ.2533 นอกจากนี้ภาวะโลกร้อนยังเป็นสาเหตุสำคัญที่ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงระยะยาวกับระบบภูมิอากาศ ซึ่งผลลัพธ์ที่ตามมาอาจไม่สามารถแก้ไขได้ถ้าหากไม่เริ่มดำเนินการตั้งแต่บัดนี้ การเตรียมพร้อมกับการเปลี่ยนแปลงและความสามารถในการปรับตัวของมนุษยชาติต่อภูมิอากาศ ประเทศที่เป็นเกาะและมีพื้นที่ติดทะเลอาจถูกน้ำท่วมการเตรียมพร้อมต้องดำเนินการควบคู่ไปกับการสร้างความตระหนักรู้และการบูรณาการมาตรการต่างๆ ในนโยบายและกลยุทธ์ระดับชาติด้วยเจตจำนงทางการเมืองและการพัฒนาเทคโนโลยีที่รวดเร็วทำให้ยังคงเป็นไปได้ที่จะจำกัดการเพิ่มขึ้นของอุณหภูมิโลกได้ถึงสององศาเซลเซียสที่สูงกว่าระดับยุคก่อนปฏิวัติอุตสาหกรรม สิ่งนี้จำเป็นต้องดำเนินการร่วมกันอย่างเร่งด่วน

เป้าหมายที่ 14 การอนุรักษ์และการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรทะเลและชายฝั่งอย่างยั่งยืน (Life Below Water : Conserve and Sustainably Use the Oceans, Seas and Marine Resources) มีประชากรมากกว่า 3,000 ล้านคนที่ อาศัยอยู่บริเวณชายฝั่งทะเล มีกิจกรรมทางเศรษฐกิจบริเวณชายฝั่งทะเลและในทะเล และพึ่งพาอาศัยความหลากหลายทางชีวภาพ ทางทะเล และชายฝั่งทะเล แต่ในปัจจุบันร้อยละ 30 ของปลาทะเลของโลกได้ถูกใช้เกินกำลังการเสริมสร้างของสิ่งมีชีวิตต่ำกว่าระดับจำนวนที่ปลาทะเลจะสามารถแพร่พันธุ์ได้ทันตามความต้องการของประชากร เป้าหมายในการพัฒนาที่ยั่งยืนได้สร้างกรอบการทำงานเพื่อจัดการและปกป้องระบบนิเวศทะเลและชายฝั่งอย่างยั่งยืน จากภาวะมลพิษที่เกิดจากกิจกรรมของมนุษย์บนบก ตลอดจน จัดการกับผลกระทบสิ่งแวดล้อมจากสถานะน้ำทะเลมีความเป็นกรด เสริมสร้างการอนุรักษ์และใช้ประโยชน์อย่างยั่งยืนของ ทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง ผ่านกฎหมายระหว่างประเทศจะสามารถช่วยบรรเทาปัญหาที่เกิดขึ้นกับทะเลและชายฝั่งได้

เป้าหมายที่ 15 การอนุรักษ์และการใช้ประโยชน์จากระบบนิเวศทางบก (Life on Land : Sustainable Manage Forests, Combat Desertification, Halt and Reverse

Land Degradation, Halt Biodiversity Loss) เป็นการส่งเสริมการใช้ประโยชน์ที่ยั่งยืนของระบบนิเวศ การจัดการป่าไม้และการอนุรักษ์ความหลากหลายทางชีวภาพ ซึ่งที่ผ่านมาจะพบความเสื่อมโทรมของที่ดินอย่างมากมาแบบที่ไม่เคยเกิดขึ้นมาก่อนพื้นที่ป่าไม้สูญเสียมากถึง 12 ล้านเฮกเตอร์ ซึ่งจะส่งผลกระทบต่อที่ยากจนทั่วโลก นอกจากนั้นยังเกิดการสูญเสียที่ดินทำกิน 30-35 เท่า มากกว่าที่เคยเกิดขึ้นมาในอดีต ความแห้งแล้งและการขยายตัวของทะเลทรายก็ยิ่งเพิ่มขึ้นทุกปี เป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนมุ่งมั่นที่จะอนุรักษ์และฟื้นฟูประโยชน์จากระบบนิเวศทางบก ภายในปี พ.ศ.2573 เช่น การเพิ่มพื้นที่ป่าไม้ พื้นที่ชุ่มน้ำ พื้นที่กึ่งแห้งแล้งและภูเขาการส่งเสริมการจัดการป่าไม้อย่างยั่งยืนการป้องกันการตัดไม้ทำลายป่าอย่างจริงจังก็จะช่วยบรรเทาผลกระทบต่อการเปลี่ยนแปลงสภาพอากาศพร้อมกันนั้นต้องมีการดำเนินการอย่างเร่งด่วนเพื่อที่จะลดความสูญเสียถิ่นที่อยู่อาศัยตามธรรมชาติและความหลากหลายทางชีวภาพ ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของมรดกทางธรรมชาติและวัฒนธรรมของมนุษยชาติ

เป้าหมายที่ 16 การสร้างสังคมสันติสุข การสร้างความยุติธรรมและสถาบันอันเป็นที่พึงของส่วนรวม (Peace, Justice and Strong Institutions : Promote Just, Peaceful and Inclusive Societies) สันติสุข ความมั่นคง สิทธิมนุษยชนและการปกครองที่มีประสิทธิภาพบนพื้นฐานของหลักนิติธรรมเป็นกลไกที่มีความสำคัญอันจะนำไปสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน ปัจจุบันโลกมีการแบ่งแยกมากขึ้นบางภูมิภาคมีความสงบ ความมั่นคงและความเจริญอย่างต่อเนื่องในขณะที่บางภูมิภาคตกอยู่ในวงจรของความขัดแย้งและความรุนแรงที่ดูเหมือนจะไม่มีวันสิ้นสุดสิ่งต่างๆ เหล่านี้สามารถหลีกเลี่ยงได้และควรจะต้องได้รับการแก้ไขเป้าหมายของการพัฒนาที่ยั่งยืนมุ่งมั่นที่จะลดความรุนแรงทุกรูปแบบและเป็นแนวทางร่วมกันระหว่างรัฐบาล และชุมชนเพื่อหาแนวทางการแก้ไขปัญหาความขัดแย้งและความไม่มั่นคงได้อย่างยั่งยืน การสร้างความเข้มแข็งทางกฎหมายหรือนิติรัฐ การส่งเสริมสิทธิมนุษยชนเป็นประเด็นสำคัญในกระบวนการนี้ เช่นเดียวกับการลดอาชญากรรมและการส่งเสริมสถาบันการปกครองให้มีความมั่นคงและทำเพื่อประชาชนของประเทศกำลังพัฒนา

เป้าหมายที่ 17 การมีส่วนร่วมของประชาชนในเป้าหมายของการพัฒนาที่ยั่งยืน (Partnerships for the Goals : Revitalize the Global Partnership for Sustainable Development) โลกในปัจจุบันคือยุคแห่งการสื่อสารเนื่องจากการพัฒนาเทคโนโลยีด้านการสื่อสารอย่างรวดเร็ว โดยเฉพาะเทคโนโลยีคอมพิวเตอร์การกระจายความรู้อย่างมากมาในระบบอินเทอร์เน็ตการแบ่งปันข้อมูลข่าวสาร การเสริมสร้างนวัตกรรม การประสานงานด้านนโยบายจะช่วยให้ประเทศกำลังพัฒนาใน การจัดการความรู้และการพัฒนาเทคโนโลยีอย่างรวดเร็ว ขณะเดียวกันการส่งเสริมการลงทุนในการพัฒนาทางเศรษฐกิจอย่างยั่งยืน เป้าหมายนี้มุ่งเน้นที่จะสร้างความร่วมมือระหว่างประเทศพัฒนาแล้วกับประเทศที่กำลังพัฒนา (North-South) และความร่วมมือระหว่างประเทศที่กำลังพัฒนาด้วยกันโดยสนับสนุนแผนระดับชาติเพื่อการบรรลุถึงเป้าหมายการส่งเสริมการค้าระหว่างประเทศ และการช่วยเหลือประเทศกำลังพัฒนาได้เพิ่มการส่งออกซึ่งจะช่วยให้บรรลุซึ่งระบบการค้าที่เสมอภาคตามหลักเกณฑ์สากลอันเป็นสิ่งที่ยุติธรรมเท่าเทียมกันและเปิดกว้างและเป็นประโยชน์ต่อทุกฝ่าย

สรุปได้ว่าแนวคิดการพัฒนาที่ยั่งยืน เป็นการตอบสนองความต้องการของคนรุ่นปัจจุบัน โดยไม่มีผลกระทบในทางลบต่อความต้องการของคนรุ่นต่อไปในอนาคต เนื่องจากทุกครั้งที่มีการ

ตอบสนองความต้องการของคนรุ่นปัจจุบัน ต้องมีการทำลายทรัพยากรธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อม ซึ่งจะส่งผลกระทบในทางลบต่ออนาคต การพัฒนาที่ยั่งยืนจึงเป็นแนวคิดในการแก้ปัญหา โดยการพัฒนาอนุรักษ์ธรรมชาติไว้ในลักษณะที่เป็นส่วนรวมหรือมหภาค คือ หากมีความจำเป็นที่จะดำเนินการให้กระทบต่อคุณภาพสิ่งแวดล้อมในทีใดทีหนึ่ง ก็จะต้องเสริมสร้างคุณภาพสิ่งแวดล้อมในทีอื่นๆ เป็นการชดเชยเพื่อให้ในแง่มหภาคของคุณภาพสิ่งแวดล้อมคงอยู่ได้ดังเดิม

2.5 เอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

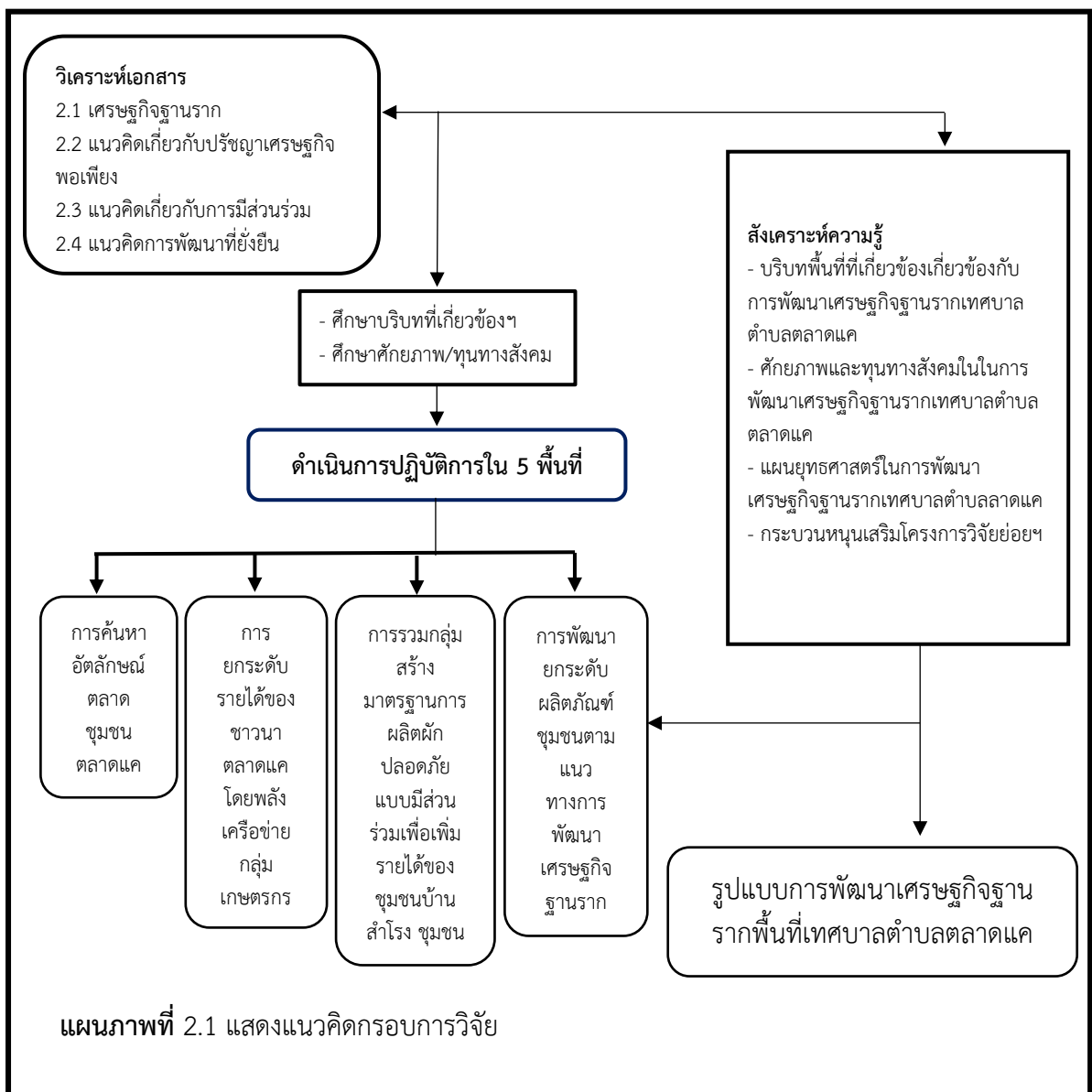
อรรถพร สิงหวิชัย (2561) ได้ทำวิจัยเรื่อง เศรษฐกิจฐานรากความมั่นคงของชาติ ผลการวิจัยพบว่าการปฏิรูปฐานทรัพยากรเป็นรากฐานสำคัญของการทำให้เศรษฐกิจฐานราก และการพัฒนาการเกษตรกรรมของไทยแข็งแกร่ง และเป็นฐานการพัฒนาเศรษฐกิจระบบตลาดให้แข่งขันกับตลาดโลกได้ ซึ่งกรมการพัฒนาชุมชน ได้ดำเนินการตามนโยบายเร่งด่วนของรัฐบาลเพื่อแก้ไขปัญหาความยากจนประชาชนในชนบทและเขตเมือง กระตุ้นเศรษฐกิจในระดับฐานรากของประเทศให้เกิดศักยภาพ/ความเข้มแข็งของประชาชนในหมู่บ้าน-ชุมชนเมือง แก้ไขปัญหาด้วยการลดรายจ่ายได้ให้กับประชาชน ตลอดจนส่งเสริมกระบวนการเรียนรู้และบูรณาการกิจกรรมของ องค์กรชุมชนและเครือข่าย รวมทั้งเสริมสร้างศักยภาพและส่งเสริมเศรษฐกิจพอเพียงโดยมีการดำเนินงานตามโครงการที่สำคัญ เช่น กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต กองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองกองทุนพัฒนาบทบาทสตรี การดำเนินงานโครงการแก้ไขปัญหาความยากจน (กข.คจ.) กองทุนแม่ของแผ่นดิน ทั้งนี้ เพื่อให้ประชาชนในชนบทสามารถที่จะดำรงชีวิตอยู่ได้โดยไม่ต้องอพยพเข้ามาหางานทำในเมือง รวมทั้งการเดินทางเรียกจ้างต่างๆ ช่างจะสร้างปัญหาต่างๆตามมาและมีผลกระทบต่อความมั่นคงของชาติ

นางวันปิติ ธรรมศรี (2558) ได้ทำวิจัยเรื่อง บทบาทขององค์กรท้องถิ่นในการส่งเสริมผลิตภัณฑ์หมู่บ้านของตำบลท่าข้าม อำเภอสามปราชญ์ จังหวัดนครปฐม และแนวทางในการพัฒนาเศรษฐกิจฐานราก เพื่อการขับเคลื่อนเศรษฐกิจของชุมชน ผลการวิจัยพบว่าการสำรวจแนวทางในการพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากเพื่อการขับเคลื่อนเศรษฐกิจของชุมชน ผู้วิจัยได้ศึกษาระดับความคิดเห็นต่อการพัฒนาผลิตภัณฑ์หมู่บ้านจากตัวแทนและผู้นำของหน่วยงาน ภาครัฐในท้องถิ่นทั้งในระดับตำบล อำเภอ และจังหวัด พบว่า แนวทางในการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนที่มีต่อผู้ผลิต ส่วนใหญ่เป็นไปในทิศทางเดียวกันคือการส่งเสริมให้เป็นผลิตภัณฑ์เด่นในระดับชุมชนเพื่อ สร้างโอกาสทางการตลาด และการส่งเสริมให้ได้รับการรับรองมาตรฐานผลิตภัณฑ์ชุมชน

สมหมาย ทองขาว (2551) ได้ทำวิจัยเรื่อง ปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จในการพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากของชุมชน บ้านโงกน้ำ ตำบลนาขยาด อำเภอกวนขนุน จังหวัดพัทลุง ผลการวิจัยพบว่าปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จในการพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากของชุมชนบ้านโงกน้ำพบว่าการมีผู้นำที่มีคุณธรรม ซื่อสัตย์ มีความเสียสละเพื่อส่วนรวม มีอิทธิพลต่อความสำเร็จร้อยละ 100,62.5 และ 52.1 ตามลำดับ ส่วนการมีส่วนร่วมของประชาชนในการดำเนินงานของกลุ่ม มีอิทธิพลในทิศทางเดียวกันและการที่ผู้นำและสมาชิกฐานะทางเศรษฐกิจที่ดีประกอบด้วยการมีรายได้มีเงินออมมีผลโดยตรงต่อการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมในชุมชนให้มีความเข้มแข็ง

2.6 กรอบแนวคิดในการวิจัย

การดำเนินโครงการจะเริ่มต้นด้วยการวิเคราะห์เอกสารที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากพื้นที่เทศบาลตำบลตลาดแคตามแนวคิดการพัฒนาที่ยั่งยืน เช่น 1) เศรษฐกิจฐานราก 2) ปัญหาของเศรษฐกิจพอเพียง 3) การพัฒนาแบบมีส่วนร่วม 4) การพัฒนาที่ยั่งยืน จากนั้นได้ศึกษาบริบทที่เกี่ยวข้องรวมไปถึงศักยภาพ ทูทางสังคมแล้วนำมาวิเคราะห์เป็นฐานข้อมูลและนำไปปรับใช้ในการดำเนินการปฏิบัติการที่เป็นโครงการวิจัยย่อยจำนวน 5 เรื่อง โดยแต่ละเรื่องจะมีประเด็นในการค้นหาคำตอบที่แตกต่างกัน เช่น การค้นหาอัตลักษณ์ตลาดชุมชนตลาดแค การยกระดับรายได้ของชาวนาตลาดแคโดยพลังเครือข่ายกลุ่มเกษตรกร ระบบการผลิตผักปลอดสารพิษเพื่อเสริมสร้างระบบอาหารปลอดภัย การสร้างคุณค่าและมูลค่าขนมไทยตลาดแคของกลุ่มผู้สูงอายุ การพัฒนาระดับผลิตภัณฑ์ชุมชนตามแนวทางการพัฒนาเศรษฐกิจฐานราก หลังจากการปฏิบัติการทั้งห้าเรื่องจะมีการสังเคราะห์ผลและกระบวนการอีกครั้งเพื่อนำไปสรุปสังเคราะห์เป็นรูปแบบการพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากพื้นที่เทศบาลตำบลตลาดแค ดังกรอบการวิจัย

บทที่ 3 วิธีดำเนินงานวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้ มุ่งศึกษาการพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากพื้นที่เทศบาลตำบลตลาดแคตามแนวทางการพัฒนาที่ยั่งยืน เทศบาลตำบลตลาดแค อำเภอโนนสูง จังหวัดนครราชสีมา ซึ่งการวิจัยในครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participatory Action Research : PAR) ที่ประยุกต์ใช้วิธีวิทยาการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participatory action research: PAR) มีเป้าหมายเพื่อพัฒนารูปแบบการพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากพื้นที่เทศบาลตำบลตลาดแค ตามแนวทางการพัฒนาที่ยั่งยืน นำไปสู่การจัดทำแผนยุทธศาสตร์ในการพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากเทศบาลตำบลตลาดแค ตามแนวทางการพัฒนาที่ยั่งยืน ซึ่งมีวัตถุประสงค์ดังนี้ 1) เพื่อศึกษาบริบทพื้นที่ที่เกี่ยวข้องเกี่ยวกับการพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากเทศบาลตำบลตลาดแค 2) เพื่อศึกษาศักยภาพและทุนทางสังคมในการพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากเทศบาลตำบลตลาดแค 3) เพื่อศึกษากระบวนการหนุนเสริมการดำเนินงานของโครงการวิจัยย่อยเพื่อการพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากเทศบาลตำบลตลาดแค 4) เพื่อจัดทำแผนยุทธศาสตร์ในการพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากเทศบาลตำบลตลาดแค ตามแนวทางการพัฒนาที่ยั่งยืน 5. เพื่อพัฒนารูปแบบการพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากพื้นที่เทศบาลตำบลตลาดแค ตามแนวทางการพัฒนาที่ยั่งยืน มีรายละเอียดและขั้นตอนดำเนินงานดังนี้

3.1. ขอบเขตการศึกษา

3.1.1 ขอบเขตพื้นที่

การวิจัยนี้ดำเนินการในพื้นที่ปฏิบัติการโครงการวิจัยย่อยใน 4 พื้นที่ ประกอบด้วย

- 1) โครงการการสร้างและพัฒนาอัตลักษณ์ตลาดชุมชนตลาดแค เพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งเศรษฐกิจชุมชนตลาดแค
- 2) โครงการการยกระดับรายได้ของชาวนาตลาดแคโดยพลังเครือข่ายกลุ่มเกษตรกรเทศบาลตำบลตลาดแค อำเภอโนนสูง จังหวัดนครราชสีมา
- 3) โครงการการพัฒนากระบวนการผลิตผักปลอดสารพิษเพื่อสร้างระบบอาหารปลอดภัยชุมชน
- 4) โครงการการเพิ่มคุณค่าและมูลค่าขนมโบราณหวานน้อยของกลุ่มผู้สูงอายุเทศบาลตำบลตลาดแค

3.1.2 ขอบเขตเนื้อหา

- 1) บริบทพื้นที่ที่เกี่ยวข้องเกี่ยวกับการพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากเทศบาลตำบลตลาดแค
- 2) ศักยภาพและทุนทางสังคมในการพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากเทศบาลตำบลตลาดแค
- 3) กระบวนการหนุนเสริมการดำเนินงานของโครงการวิจัยย่อยเพื่อการพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากชุมชนตลาดแค
- 4) รูปแบบการพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากพื้นที่เทศบาลตำบลตลาดแคตามแนวทางการพัฒนาที่ยั่งยืน

3.1.3 ขอบเขตกลุ่มเป้าหมาย

- 1) นักวิชาการมหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา จำนวน 16 คน
- 2) คณะทำงานที่วิจัยย่อย 4 โครงการ จำนวน 370 คน

3.1.4 ขอบเขตระยะเวลา

เริ่มตั้งแต่วันที่ 1 มกราคม 2562 – วันที่ 31 พฤษภาคม 2563
รวมระยะเวลา 17 เดือน

3.2 เครื่องมือที่ใช้ในการดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เน้นการมีส่วนร่วมของทีมวิจัยและชุมชน จึงมีวิธีการและใช้เครื่องมือในการวิจัย ได้แก่ การอบรมเตรียมความพร้อมทีมนักวิจัย การจัดเวทีสนทนากลุ่ม การสัมภาษณ์กลุ่ม จัดเวทีประชุมติดตามงาน โดยเครื่องมือที่ใช้เครื่องมือได้แก่ การจดบันทึก การจับประเด็น ภาพถ่าย การอบรม การทำ Mind mapping เป็นต้น ตลอดจนกระบวนการวิเคราะห์แบบมีส่วนร่วมของทีมวิจัย โดยแบ่งขั้นตอนออกเป็น 5 ขั้นตอน คือ 1) การพัฒนาโจทย์วิจัยและนำเสนอผู้ทรงคุณวุฒิ 2) การสร้างความเข้าใจกับชุมชน 3) การอบรมเตรียมทีมนักวิจัย และอบรมการออกแบบเครื่องมือการวิจัย 4) ดำเนินการหนุนเสริมทีมนักวิจัย เก็บข้อมูลบริบทชุมชน ศักยภาพ และทุนทางสังคม และวิเคราะห์ข้อมูล 5) สรุปผลการวิจัยและจัดทำเล่มรายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์

3.3 ขั้นตอนการดำเนินงาน/แผนกิจกรรม

3.3.1 ขั้นการเตรียมการ

- 1) ศึกษาวิเคราะห์เอกสาร
- 2) ประชุมทำความเข้าใจสัญญาและแนวทางการทำงานโครงการ
- 3) ศึกษาบริบทพื้นที่ที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากพื้นที่เทศบาลตำบลตลาดแค
- 4) ศึกษาศักยภาพและทุนทางสังคมในการพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากเทศบาลตำบลตลาดแค

3.3.2 ขั้นปฏิบัติการหนุนเสริมการดำเนินงานของโครงการวิจัยย่อย

- 1) ศึกษาฐานวิจัยเพื่อท้องถิ่นชุดนักวิชาการอุบลราชธานี
- 2) การฝึกอบรมเตรียมความพร้อมทีมนักวิจัยในการออกแบบเครื่องมือเก็บข้อมูล
- 3) จัดเวทีประชุมติดตามงานหัวหน้าโครงการวิจัยเดือนละครั้ง
- 4) ติดตามสนับสนุนโครงการย่อย ในพื้นที่ 4 โครงการฯ
- 5) ฝึกอบรมทักษะการวิเคราะห์ข้อมูลและการเขียนรายงานความก้าวหน้า
- 6) เวทีนำเสนอรายงานความก้าวหน้าชุดโครงการ
- 7) เวทีจัดแผนยุทธศาสตร์ในการพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากเทศบาลตำบลตลาดแคตามแนวทางการพัฒนาที่ยั่งยืน
- 8) จัดประชุมปฏิบัติการสนับสนุนการเขียนรายงานฉบับสมบูรณ์

9) เวทีนำเสนอผลการวิจัยฉบับสมบูรณ์เพื่อประเมินผลการวิจัย

3.3.3 ขั้นตอนการสรุปผล/บทเรียน

- 1) ประชุมสรุปบทเรียนและสังเคราะห์ความรู้โครงการวิจัยย่อยภายใต้ชุดโครงการ
- 2) ประชุมสรุปบทเรียนและสังเคราะห์ความรู้ของชุดโครงการ
- 3) จัดทำรายงานความก้าวหน้าและรายงานฉบับสมบูรณ์ชุดโครงการ

3.4 การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลในครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ ใช้วิธีการวิเคราะห์เชิงเนื้อหา (Content analysis) โดยวิเคราะห์ตีความจากเอกสารและข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ การสนทนากลุ่ม การประเมินกิจกรรม การสังเกตและการประชุมเชิงปฏิบัติการ และเขียนนำเสนอรายงานในรูปแบบความเรียงเชิงพรรณนาวิเคราะห์

3.5 กิจกรรมวิจัย

ทีมวิจัยการพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากพื้นที่เทศบาลตำบลตลาดแคตามแนวทางการพัฒนาที่ยั่งยืน ได้ดำเนินการวิจัยตามกรอบแนวคิดทางการวิจัยแบบโดยมีกิจกรรมที่สำคัญดังนี้

3.5.1 ช่วงพัฒนาโจทย์วิจัย

การพัฒนาโจทย์วิจัยครั้งนี้เพื่อขอรับทุนสนับสนุนการวิจัย ปีงบประมาณ 2562 ฝ่ายวิจัยเพื่อท้องถิ่น สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.) เดิม ปัจจุบันคือสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมวิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม (สกสว.) จากการประชุมหารือที่ผ่านมามีพบว่า สถานการณ์ในพื้นที่เทศบาลตำบลตลาดแค เป็นพื้นที่ที่มีศักยภาพในการสร้างรูปแบบการพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากเพื่อลดความเหลื่อมล้ำของคนในสังคม โดยจากการจัดเวทีประชุมวิเคราะห์เศรษฐกิจชุมชนตลาดแคพบว่า ประชาชนในเขตเทศบาลตำบลตลาดแค มีฐานอาชีพพึ่งพิงอยู่กับการทำอาชีพเกษตรกรรมและการรับจ้าง โดยประชากรส่วนใหญ่ประกอบอาชีพทำนาถึง 790 ครัวเรือน จากประชากรจำนวนทั้งหมด 1,236 ครัวเรือน แต่ผลผลิตที่ได้เฉลี่ยมีเพียง 300 กิโลกรัมต่อไร่เท่านั้น มีการรวมกลุ่มเกษตรกรในการผลิตข้าวหอมมะลิ จัดตั้งโรงสีแปรรูปเพื่อจำหน่าย แต่ก็ยังไม่สามารถเพิ่มมูลค่าข้าวได้มากนัก นอกจากเรื่องข้าว ประชาชนในพื้นที่ยังมีการปลูกพืชผักสวนครัวและการรวมกลุ่มปลูกผักปลอดสารพิษเพื่อบริโภคและจำหน่ายซึ่งกิจกรรมนี้เริ่มทำมาได้ประมาณหนึ่งปี แต่ยังพบปัญหาการรวมกลุ่มที่ยังไม่เข้มแข็ง กระบวนการผลิตและการตลาดยังไม่ต่อเนื่องที่พอจะเสริมรายได้ให้สมาชิกได้อย่างเต็มที่ จากการวิเคราะห์ทุนทางสังคมที่เป็นศักยภาพเบื้องต้น ยังพบว่า ในพื้นที่เทศบาลตลาดแคมีความรู้และประสบการณ์ในการทำขนมไทยหลายชนิดที่เป็นเอกลักษณ์ท้องถิ่นที่พอจะนำมาต่อยอดพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนได้ นอกจากนี้ยังพบว่า เทศบาลตำบลตลาดแคมีศักยภาพเชิงพื้นที่ที่จะพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนได้เป็นอย่างดี เพราะมีที่ตั้งอยู่ติดถนนมิตรภาพ (ทางแยกไปอำเภอพิมาย) ที่มีรถยนต์และรถโดยสารวิ่งผ่านมากมายในแต่ละวัน จึงนำมาสู่การพัฒนาโจทย์วิจัยชุดโครงการวิจัย “ตลาดแค”

เมื่อวันที่ 2 ธันวาคม 2561 ได้จัดการประชุมหารือแนวทางการพัฒนาโจทย์วิจัย ครั้งที่ 1 ณ ห้องประชุมคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มีผู้เข้าร่วมประชุม 10 คน ประกอบไปด้วยหัวหน้าชุดโครงการวิจัย หัวหน้าโครงการวิจัยย่อยและทีมวิจัย ซึ่งเป็นการแนะนำกระบวนการวิจัยเพื่อ

ท้องถิ่นเบื้องต้น และหาแนวทางการขับเคลื่อนงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นในพื้นที่ โดยการประชุมมีเนื้อหาในการหารือเกี่ยวกับโจทย์การวิจัยทั้งชุดโครงการ มีโครงการแม่ 1 โครงการ และโครงการย่อยอีก 4 โครงการ เพื่อให้สอดคล้องกับประเด็นในพื้นที่เพื่อจะได้นำไปพัฒนาโจทย์ในพื้นที่กับนักวิจัยชาวบ้าน โดยการใช้การมีส่วนร่วมในการพัฒนาโจทย์ตลอดจนการวางแผนในการทำงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น โดยใช้งานวิจัยโดยใช้งานวิจัยแบบ CBR ไปขับเคลื่อนเพื่อสร้างความรู้ สร้างการเปลี่ยนแปลงระดับพื้นที่และระดับตำบล จะทำให้เกิดการพัฒนาที่ดีขึ้นได้

ภาพที่ 3.1 จัดการประชุมหารือแนวทางการพัฒนาโจทย์วิจัยครั้งที่ 1 (2 ธันวาคม 2561)

เมื่อวันที่ 11 ธันวาคม 2561 ได้จัดการประชุมพัฒนาโจทย์ครั้งที่ 2 ได้ดำเนินการลงพื้นที่พัฒนาโจทย์การวิจัย ณ ห้องประชุมเทศบาลตำบลตลาดแค มีผู้เข้าร่วมประกอบไปด้วย ชาวบ้าน ผู้นำชุมชน เทศบาลตำบลตลาดแค อาจารย์มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา และศูนย์ประสานงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นมหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา โดยผลการประชุมมีสิ่งที่จะต้องพิจารณาที่คาดว่าจะเกิดขึ้นในพื้นที่ คือ

- 1) ต้องเกิดชุดความรู้ในการพัฒนาระดับเศรษฐกิจชุมชนชาวบ้านในเทศบาลตำบลตลาดแคอย่างน้อย 4 เรื่อง คือ (1) การพัฒนาอัตลักษณ์ตลาดชุมชนเทศบาลตำบลตลาดแค (2) การพัฒนาระดับผลิตภัณฑ์ชุมชน (3) การยกระดับรายได้ของชาวนาตลาดแค (4) การรวมกลุ่มสร้างมาตรฐานการผลิตผักปลอดภัย
- 2) ระดับรายได้ของชาวบ้านในเทศบาลตำบลตลาดแค ตำบลธารปราสาท อำเภอโนนสูง จังหวัดนครราชสีมาที่เข้าร่วมโครงการมีแนวโน้มเพิ่มขึ้น
- 3) เกิดแผนยุทธศาสตร์การพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากของเทศบาลตำบลตลาดแค ตำบลธารปราสาท อำเภอโนนสูง จังหวัดนครราชสีมาและมีกลยุทธ์และกลวิธีในการขับเคลื่อนงานวิจัย CBR อย่างชัดเจน
- 4) เกิดกลไกการวิจัยเพื่อท้องถิ่นในระดับคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา มีการบริหารจัดการวิจัยและบูรณาการวิจัยเพื่อขับเคลื่อนภารกิจมหาวิทยาลัยเพื่อท้องถิ่นอย่างเป็นรูปธรรม

ภาพที่ 3.2 ลงพื้นที่พัฒนาโจทย์ครั้งที่ 2 (วันที่ 11 ธันวาคม 2561)

3.5.2 ศึกษาดูงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นชุดนักวิชาการอุบลราชธานี และการฝึกอบรมเตรียมความพร้อมทีมวิจัยในออกแบบเครื่องมือเก็บข้อมูลวิจัย

ศึกษาดูงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นชุดนักวิชาการอุบลราชธานี และการฝึกอบรมเตรียมความพร้อมทีมวิจัยในการออกแบบเครื่องมือเก็บข้อมูล จัดขึ้นในวันที่ 15 – 17 พฤษภาคม 2562 ณ มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี โดยมีกลุ่มเป้าหมายผู้เข้าร่วมเป็นนักวิจัยภายใต้โครงการทั้งนักวิชาการและนักวิจัยชุมชนจำนวน 32 คน โดยในวันแรกและวันที่สอง (15-16 พฤษภาคม 2562) เป็นกระบวนการอบรมเชิงปฏิบัติการการสร้างเครื่องมือในการวิจัยและการศึกษาดูงานในครั้งนี้ทำให้ทั้งนักวิชาการมหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมาและตัวแทนนักวิจัยชุมชน เข้าใจกระบวนการทำงานวิจัยในท้องถิ่นและการสร้างเครื่องมือเก็บข้อมูลการวิจัยอย่างมีส่วนร่วม โดยมีการชี้แจงและอธิบายการทำเครื่องมือการวิจัย และระดมความคิดเพื่อหารายละเอียดในการนำข้อมูลไปสร้างเครื่องมือการเก็บข้อมูล โดยทีมวิทยากร ได้แก่ ผู้ช่วยศาสตราจารย์พิเศษกาญจนา ทองทั่ว ดร.วศิน โกมุต ดร.คำล่า มุสิกกา และอาจารย์กิ่งกาญจน์ สำนวนเย็น และได้ลงพื้นที่ศึกษาดูงานโครงการวิจัยอนุรักษ์และฟื้นฟูห้วยตองแหวด บ้านโพธิ์ตึก ตำบลโพธิ์ใหญ่ อำเภอรือเสาะ จังหวัดอุบลราชธานี ซึ่งเป็นการทำงานวิจัยที่อาจารย์มหาวิทยาลัยได้ลงไปทำงานในพื้นที่ร่วมกับนักวิจัยชาวบ้านในการพัฒนาโจทย์ เกิดการดำเนินงานวิจัยแบบมีส่วนร่วม ที่ทำให้เกิดการหวงแหนของชาวบ้านในพื้นที่และเกิดความภูมิใจในงานวิจัยที่ทำนำไปสู่การใช้ประโยชน์ในการดำเนินงานวิจัยได้อย่างสมบูรณ์

วันที่ 16 พฤษภาคม 2562 ช่วงบ่ายเป็นการ Workshop แลกเปลี่ยนเครื่องมือในการเก็บข้อมูลงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น โดยผู้ช่วยศาสตราจารย์พิเศษกาญจนา ทองทั่ว ได้ให้แนวทาง Workshop แลกเปลี่ยนเครื่องมือเก็บข้อมูลงานวิจัย โดยแบ่งกลุ่มออกเป็น 4 กลุ่มตามโครงการย่อย แล้วให้แต่ละกลุ่มทดลองการปฏิบัติการออกแบบเครื่องมือการเก็บข้อมูลการวิจัยและสร้างประเด็นการสนทนากลุ่มแลกเปลี่ยนประเด็นกับวิทยากรประจำกลุ่ม และให้ออกแบบการดำเนินการในพื้นที่ โดยมีวิทยากรประจำกลุ่มในการเสนอแนะ โดยมี 1) ดร.วศิน โกมุต คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี 2) ดร.คำล่า มุสิกกา คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี 3) อาจารย์กิ่งกาญจน์ สำนวนเย็น คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี 4) ดร.พิสมัย ศรีเนตร คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี เป็นวิทยากรแต่ละกลุ่ม หลังจากนั้นเป็นการชี้แจงแนวทางเกี่ยวกับการบริหารจัดการงบประมาณโครงการโดยนายสันตฤกษ์ ทิพย์บรรพต เจ้าหน้าที่การเงิน สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว) เป็นวิทยากร

วันที่ 17 พฤษภาคม 2562 เป็นการนำเสนอโครงการย่อยแต่ละโครงการ ที่มาของโครงการ รายละเอียดของโครงการ และประเด็นการออกแบบเครื่องมือการเก็บข้อมูลการวิจัยและประเด็นการสนทนากลุ่ม ที่เป็นข้อสรุปจากการ Workshop วันที่ 16 พฤษภาคม 2562 หลักจากนำเสนอรายกลุ่มเสร็จก็จะได้นำคำแนะนำจากวิทยากรประจำกลุ่มทั้ง 4 กลุ่มในประเด็นที่เพิ่มเติม เพื่อให้เครื่องมือการเก็บข้อมูลวิจัยมีความสมบูรณ์ สามารถใช้กับสถานการณ์จริงได้

สิ่งที่ได้จากการจัดกิจกรรมในครั้งนี้ คือ นักวิจัยชาวบ้านเข้าใจแนวคิด เครื่องมือการวิจัย กระบวนการงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นมากขึ้น สามารถนำกระบวนการวิจัยไปทำงานอย่างเป็นระบบ ตามกระบวนการวิจัยเพื่อท้องถิ่น ได้แลกเปลี่ยนเรียนรู้ในประเด็นสถานการณ์ในพื้นที่ ทั้งในประเด็นความเหลื่อมล้ำในพื้นที่ เศรษฐกิจในพื้นที่ ซึ่งจะนำไปสู่การใช้ประโยชน์ในการออกแบบเครื่องมือในการเก็บข้อมูล ได้กระบวนการวางแผนการทำงานที่จะนำไปออกแบบกับพื้นที่ และเข้าใจในการบริหารจัดการงบประมาณในโครงการวิจัย

ภาพที่ 3.3 ศึกษาดูงานและการฝึกอบรมเตรียมความพร้อมทีมวิจัยในออกแบบเครื่องมือเก็บข้อมูล (วันที่ 15-17 พฤษภาคม 2562)

3.5.3 ประชุมติดตามและหนุนเสริมโครงการย่อย 4 โครงการ

3.5.3.1 ประชุมแลกเปลี่ยนเรียนรู้การดำเนินงานร่วมกัน เป็นกิจกรรมที่ใช้ในการติดตามการดำเนินงานของโครงการย่อย 4 โครงการ ซึ่งจะเป็นการติดตามสถานการณ์การทำงานในพื้นที่ และเป็นการหนุนเสริมโครงการย่อยเพื่อให้ได้แลกเปลี่ยนเรียนรู้การทำงานระหว่างทีมวิจัยดังนี้

1) ประชุมแลกเปลี่ยนเรียนรู้การดำเนินงานร่วมกัน ครั้งที่ 1 จัดเมื่อวันที่ 8 เมษายน 2562 ได้จัดการประชุมที่มีย่อยย่อย 4 โครงการ ณ หอประชุมเทศบาลตำบลตลาดแค ผู้เข้าร่วมประกอบไปด้วย ชาวบ้าน ผู้นำชุมชน เทศบาลตำบลตลาดแค อาจารย์มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา และทีมพี่เลี้ยงศูนย์ประสานงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นมหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา โดยเป็นการประชุมเพื่อชี้แจงรายละเอียดชุดโครงการ โครงการย่อย 4 โครงการ และการบริหารงบประมาณโครงการ มีการพูดคุยแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกัน

ผลที่เกิดขึ้น คือ นักวิจัยเข้าใจแนวทางการดำเนินการวิจัยของโครงการ การบริหารจัดการงบประมาณ และประเด็นอื่นๆที่อยากเกี่ยวกับโครงการวิจัย

ปัญหาที่พบ คือ ความเข้าใจของผู้เข้าร่วมกิจกรรมในกระบวนการทำการวิจัย มีความแตกต่างกัน ทั้งนี้ในส่วนเจ้าหน้าที่ ผู้นำชุมชน ผู้ที่มีบทบาทในพื้นที่ ออกความคิดเห็นบางส่วน และชาวบ้านจะไม่ค่อยออกความคิดเห็นหรือแลกเปลี่ยนในที่ประชุม อาจจะเป็นเพราะมี

ความคุ้นเคยกับการทำงานในระบบหรือโครงการ ที่เลี้ยงจึงต้องทำความเข้าใจเรื่อย ๆ อธิบาย
แนะนำในแนวทางการดำเนินการวิจัยเพื่อท้องถิ่น เพื่อให้พื้นที่สามารถขับเคลื่อนเองได้

ภาพที่ 3.4 จัดการประชุมทีมเพื่อชี้แจงรายละเอียดชุดโครงการวิจัย ครั้งที่ 1 (วันที่ 8 เมษายน 2562)

2) ประชุมแลกเปลี่ยนเรียนรู้การดำเนินงานร่วมกัน ครั้งที่ 2 เมื่อวันที่ 4
กรกฎาคม 2562 ได้จัดการประชุมทีมวิจัยชุดการพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากพื้นที่เทศบาลตำบลตลาด
แคตามแนวทางการพัฒนาที่ยั่งยืน เทศบาลตำบลตลาดแค อำเภอโนนสูง จังหวัดนครราชสีมา ณ
อาคารคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ (36.02.05) ผู้เข้าร่วมประกอบไปด้วย นักวิชาการ
มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา และทีมพี่เลี้ยงศูนย์ประสานงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นมหาวิทยาลัยราช
ภัฏนครราชสีมา โดยเป็นการประชุมเพื่อติดตามการดำเนินงานวิจัยในช่วงระยะแรก พร้อมแลกเปลี่ยน
ข้อเสนอแนะ

ผลที่เกิดขึ้น โครงการการพัฒนาอัตลักษณ์ตลาดชุมชนเทศบาลตำบล
ตลาดแคเพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งด้านเศรษฐกิจของชุมชนตลาดแค เทศบาลตำบลตลาดแค อำเภอ
โนนสูง จังหวัดนครราชสีมา ทีมวิจัยได้ทำความเข้าใจหัวข้อบริบทชุมชนเพื่อให้ชาวบ้านในพื้นที่เข้าใจ
โดยชี้แจงประเด็น คือ ทูทางสังคม ทรัพยากร ปรากฏ เศรษฐกิจ ประสพการณ์ โดยเป็นการทำความเข้าใจทั้ง 10 หมู่บ้าน ในการศึกษาบริบทชุมชนทีมวิจัยใช้รูปแบบการคัดเลือกแกนนำหมู่บ้านละ 1 คน
เพื่อช่วยในการสำรวจข้อมูล ทบทวนข้อมูลโดยการทำโฟกัสกรุ๊ป เพื่อให้ได้ข้อมูลมาสังเคราะห์ และยัง
ต้องศึกษาข้อมูลเพิ่มเติม เช่น ไลน์ ปฏิทินการผลิต ปฏิทินวัฒนธรรม จากการลงพื้นที่ทำการวิจัย
ในช่วงที่ผ่านมา ชุมชนมีความเข้มแข็ง ชุมชนสามารถมองประเด็นคำถามเพื่อให้สอดคล้องกับบริบทใน
พื้นที่ โดยการใช้เครื่องมือรูปแบบแผนผังความคิดผนวกกับการใช้ข้อมูลมือสอง เพื่อมองประเด็นที่จะ
เจาะจงแต่ละหมู่บ้าน และมีการแบ่งหน้าที่ของทีมวิจัยที่ชัดเจนเพื่อการดำเนินงานอย่างเป็น
กระบวนการ ทีมพี่เลี้ยงจึงให้ความเห็นว่า การทำบริบทชุมชน ต้องทำให้ชาวบ้านมีส่วนร่วมมากที่สุด
เพื่อให้ความสำคัญในการทำงานด้านบริบทชุมชนของชาวบ้าน โดยใช้ข้อมูลมือสองมาเทียบกับข้อมูล
ของทีมวิจัยเพื่อให้ได้ข้อมูลที่ชัดเจน ใช้การประชุมเพื่อเก็บข้อมูล การสัมภาษณ์เชิงลึก โฟกัสกรุ๊ป แต่
ประเด็นต้องชัดเจน กรอบประเด็นต้องชัดเจนทั้งบริบทชุมชน สังคม เศรษฐกิจ และทรัพยากร ควรใช้
เครื่องมือ เช่น การระดมความคิด ประชุม สัมภาษณ์เชิงลึก ควรเลือกใช้เครื่องมือให้เหมาะสมกับ
ประเด็นที่ต้องการหรือข้อมูลที่ต้องการ

โครงการการยกระดับรายได้ของชาวนาตลาดแคโดยพลังเครือข่ายกลุ่ม
เกษตรกรเทศบาลตำบลตลาดแคอำเภอโนนสูง จังหวัดนครราชสีมา การดำเนินการทีมวิจัยมีการ

วางแผนกับทีมวิจัยชาวบ้านในประเด็นการศึกษาบริบทชุมชน ทำการสำรวจข้อมูลสภาพสังคมข้อมูลสภาพแวดล้อมในพื้นที่ โดยทีมวิจัยได้วางแผนกำหนดการทดสอบทำนาจำนวน 2 ไร่ คือ 1. นาหวาน จำนวน 1 ไร่ 2. นาดำ จำนวน 1 ไร่ โดยการเตรียมขั้นตอนการปลูกจะดำเนินการทดลองดินเพื่อให้รู้ว่าดินมีสภาพเป็นอย่างไร มีการทดสอบเมล็ดพันธุ์ของข้าวในพื้นที่วิจัย เก็บข้อมูลและวิเคราะห์การลดต้นทุนการผลิตในการทำนา และแต่ยังขาดการวางแผนที่ชัดเจน ทีมพี่เลี้ยงจึงให้ความเห็นว่า ต้องเอาข้อมูลวิชาการไปผสมผสานกับข้อมูลชาวบ้าน เพื่อสร้างความแตกต่างจากการลดต้นทุนการทำนาข้าวทั่วไปกับการทำนาในพื้นที่วิจัย ดินในพื้นที่เป็นอย่างไรต้องตรวจดินตามกระบวนการ จะต้องทดลองการใส่ปุ๋ยเพื่อให้ได้ผลผลิตที่ดีที่สุด ควรมีการเปรียบเทียบระหว่างการทำนาแบบหวาน การทำนาแบบดำ การทำนาแบบโยน เพื่อให้ได้วิธีการลดต้นทุนอย่างแท้จริง และนำข้อมูลงานวิชาการและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องมาผนวกกับข้อมูลชาวบ้าน จะส่งผลให้ข้อมูลมันชัดขึ้น

โครงการการรวมกลุ่มสร้างมาตรฐานการผลิตผักปลอดภัยแบบมีส่วนร่วมเพื่อเพิ่มรายได้ของชุมชนบ้านสำโรง เทศบาลตำบลตลาดแค อำเภอนโนสูง จังหวัดนครราชสีมา ได้ดำเนินการทำความเข้าใจกับตัวโครงการวิจัยกับทีมวิจัยและกลุ่มผู้ปลูกผัก ตลอดจนให้ทีมวิจัยได้สะท้อนปัญหาและความต้องการของกลุ่มผู้ปลูกผัก และวางแผนการทำงานและกำหนดบทบาทหน้าที่รับผิดชอบในการทำวิจัยกลุ่มผักปลอดภัย และได้เพิ่มเติมหัวข้อการประชุมสนทนากลุ่ม ในเรื่องการเก็บข้อมูลให้ตรงตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ และได้ร่วมกันสร้างเครื่องมือวิจัย (คำถาม วิธีการทดลองใช้เครื่องมือ และข้อมูล) แต่เครื่องมือยังไม่ชัด ทีมพี่เลี้ยงจึงให้ความเห็นว่า ทีมวิจัยต้องรีบทำเครื่องมือวิจัยให้เสร็จ เพื่อให้จะมีเวลาในการเก็บข้อมูล ต้องมีการทดสอบเครื่องมือกับกลุ่มผักและผู้ที่จะให้ข้อมูล เพื่อที่จะได้ข้อมูลบริบท สถานการณ์การปลูกผักว่าเป็นอย่างไร จะได้เรียนรู้กับทีมไปพร้อมกัน

โครงการการพัฒนายกระดับผลิตภัณฑ์ชุมชน ตามแนวทางการพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากเทศบาลตำบลตลาดแค อำเภอนโนสูง จังหวัดนครราชสีมา ได้ดำเนินการลงพื้นที่ประชุมทีมและผู้ที่เกี่ยวข้องเพื่อทำความเข้าใจโครงการและวางแผนการทำงานและทำความเข้าใจกับทีมวิจัยในบทบาทหน้าที่ของทีม เพื่อชี้แจงบทบาทหน้าที่ของนักวิจัย ให้ทีมวิจัยทราบแนวทางการดำเนินงานวิจัย โดยกระบวนการเก็บข้อมูล หัวหน้าโครงการและทีมวิจัยได้มีการประชุมเพื่อสรุปประเด็นการสัมภาษณ์ ซึ่งมีมติที่ประชุมเห็นควรที่จะให้อาจารย์และนักวิจัยลงพื้นที่ไปสัมภาษณ์เก็บข้อมูลร่วมกัน โดยแบ่งเป็นทีมเพื่อจะได้เก็บข้อมูลได้ครบทุกหมู่บ้าน ได้ออกแบบเครื่องมือวิจัยและหารือเกี่ยวกับการเก็บข้อมูล ปัญหาอุปสรรค ข้อเสนอแนะในการดำเนินงาน และจัดทำรายการกิจกรรมการดำเนินงาน เพื่อดำเนินการศึกษาบริบทชุมชนที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาผลิตภัณฑ์ชุมชน ทีมพี่เลี้ยงจึงให้ความเห็นว่า ผลิตภัณฑ์ในชุมชนมีหลายรูปแบบ อยากให้ทีมเก็บข้อมูลทั้งกระบวนการของผลิตภัณฑ์ เพื่อที่จะสามารถนำข้อมูลมาวิเคราะห์ได้ว่าผลิตภัณฑ์ไหน มีความเหมาะสมกับการพัฒนาต่อไปเป็นจุดเด่นของตลาดแค

แผนต่อไปที่จะต้องดำเนินการ คือ การทำบริบทชุมชนของทีมวิจัยแต่ละทีมข้อมูลยังไม่แน่นอน จึงให้ดำเนินการนำข้อมูลมือสองเข้ามาเปรียบเทียบและให้ระดมความคิดชาวบ้านเกี่ยวกับประเด็นต่างๆ ในบริบทชุมชน และให้ทุกทีมดำเนินการทำร่างเค้าโครงรายงานความก้าวหน้า

ภาพที่ 3.5 ประชุมเพื่อติดตามการดำเนินงานวิจัยในช่วงระยะแรก (4 กรกฎาคม 2562)

3) ประชุมแลกเปลี่ยนเรียนรู้การดำเนินงานร่วมกัน ครั้งที่ 3 เมื่อวันที่ 21 กรกฎาคม 2562 ได้จัดการประชุมที่มวิจัยชุดการพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากพื้นที่เทศบาลตำบลตลาดแคตามแนวทางการพัฒนาที่ยั่งยืน เทศบาลตำบลตลาดแค อำเภอโนนสูง จังหวัดนครราชสีมา อาคารคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ (36.02.05) โดยเป็นการประชุมเพื่อให้แต่ละโครงการได้เล่าความก้าวหน้าการดำเนินงานวิจัย กิจกรรมวิจัยที่เกิดขึ้น พร้อมแลกเปลี่ยนข้อเสนอแนะ

ผลที่เกิดขึ้น โครงการการพัฒนาอัตลักษณ์ตลาดชุมชนเทศบาลตำบลตลาดแคเพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งด้านเศรษฐกิจของชุมชนตลาดแค เทศบาลตำบลตลาดแค อำเภอโนนสูง จังหวัดนครราชสีมา ได้ดำเนินการเก็บข้อมูลบริบทชุมชน มีปัญหาการตั้งคำถาม ทีมจึงปรึกษากับนักวิจัยชาวบ้านในพื้นที่จึงได้ข้อสรุปการโดยการสร้างเครื่องมือแบบมีส่วนร่วมเพื่อให้ได้ประเด็นข้อคำถามในแบบสัมภาษณ์ และกำหนดให้ตัวแทนหมู่บ้านละ 2 คน เป็นผู้ให้สัมภาษณ์ซึ่งเป็นผู้ที่มีความรู้ และสามารถอธิบายเกี่ยวกับประวัติศาสตร์ของชุมชนได้ ทำให้ได้ข้อมูลบริบทชุมชนทั้ง 9 ด้าน ข้อมูลประวัติตลาดแค ความเป็นมาของตลาด สินค้าที่เคยจำหน่าย และทามไลน์การเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจตลาดแค ทีมพี่เลี้ยงจึงให้ความเห็นว่า ควรมีการเปรียบเทียบตลาดสมัยก่อนกับปัจจุบันว่ามีความเหมือนหรือแตกต่างกันอย่างไร เพื่อให้ภาพของตลาดที่ชัดเจนขึ้น ต้องระดมความคิดของชาวบ้านเพื่อแลกเปลี่ยนข้อมูล ทีมวิจัยต้องมีข้อมูลหลายๆแบบ เช่น ข้อมูลเดิม ข้อมูลใหม่ และข้อมูลมือสอง จะได้เอามาเปรียบเทียบกัน และถ้าใช้ภาพถ่ายหรือการใช้วิธีการอื่น ๆ เข้ามาเสริมจะเป็นการเล่าเรื่องและช่วยให้ภาพเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในอดีตจนถึงปัจจุบันจะได้ข้อมูล ระยะเวลา เหตุการณ์สำคัญ และความทรงจำที่สำคัญ

โครงการการพัฒนายกระดับผลิตภัณฑ์ชุมชน ตามแนวทางการพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากเทศบาลตำบลตลาดแค อำเภอโนนสูง จังหวัดนครราชสีมา ลงพื้นที่ไปเจอปัญหาของผลิตภัณฑ์ชุมชน มีรูปแบบที่หลากหลาย มีต้นทุนการผลิตที่สูงไม่เหมาะที่จะซื้อเป็นของฝาก และพื้นที่การขายค่อนข้างจำกัด กลุ่มแม่บ้านบ้านชุมชนตลาดแคมีศักยภาพและความประณีตในการผลิตสินค้า แต่ยังมีข้อจำกัดของรูปแบบที่ขาดความทันสมัยในปัจจุบัน ได้ดำเนินการในวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 การศึกษาบริบทชุมชน ได้ศึกษาแนวคิดทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวกับการพัฒนาผลิตภัณฑ์ จากเทศบาลตำบลตลาดแค จากนั้นมีการประชุมชี้แจงกับทีมวิจัยชาวบ้าน ดำเนินการประชุมกับทีมนักวิจัยที่มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา แล้วลงพื้นที่ประชุมชี้แจงทำความเข้าใจในการออกแบบเครื่องมือการวิจัยแบบมีส่วนร่วม ผลที่เกิดขึ้น คือ ข้อมูลบริบทชุมชน ชนิดของผลิตภัณฑ์ชุมชน ในระยะแรกของการวิจัยได้ดำเนินการทีมได้ลงไปทำความเข้าใจกับพื้นที่เกี่ยวกับเครื่องมือการวิจัย จะไป

เก็บพื้นที่ไหนบ้าง นักวิจัยคือใคร ประชาชนชาวบ้านมีใครบ้าง จากนั้นได้ตรวจเครื่องมือวิจัยและปรับเครื่องมือการวิจัยให้ตรงประเด็นกับพื้นที่ที่ได้จากการประชุมระดมความคิด มีการวางแผนการแบ่งทีมลงพื้นที่ แต่สถานการณ์จริงได้ไปเป็นทีมตามนักวิจัยที่สะดวกตามวันเวลาที่นัดหมาย แต่การลงพื้นที่เก็บข้อมูลมีนักวิจัยชาวบ้านเป็นหลักในการพาลงพื้นที่รวมทั้งให้นักศึกษาเข้าไปช่วยงานในพื้นที่ หลังจากที่ได้ไปได้ประเด็นชนิดของผลิตภัณฑ์ลงพื้นที่ไปจำนวน 6 หมู่บ้าน 10 ชุมชน และกลุ่มออมทรัพย์ของแต่ละชุมชน ซึ่งผลิตภัณฑ์ที่ทำเป็นกลุ่มจะมี ทอเสื่อ หน่อไม้ดอง ปลาแร่ปลาเนื้ ขนมหอมม่วง ขนมหอมดอกจอก การใช้กะลาคลายเส้นการใช้ก้านตาลคลายเส้น อื่นๆ หมู่ที่ 1 ได้พูดคุยกับตัวแทนที่มา หมู่ที่ 2 ชาวบ้านมีความพร้อมและนำผลิตภัณฑ์ที่หลากหลายมาให้ดู หมู่ที่ 4 มีจุดเด่นสมุนไพร มีการรณรงค์การปลูกสมุนไพร ใช้สมุนไพรในการรักษา และทำน้ำสมุนไพรไว้กินเอง มีขนมที่เป็นเอกลักษณ์ของชุมชน(ขนมใจหวาน) ลักษณะเหมือนขนมห่อ มีก้านตาลคลายเส้น กะลานคราดทำที่มิววิจัยยังมองถึงการต่อยอดเนื่องจากการทำรายบุคคลยังไม่มีการรวมกลุ่ม หมู่ที่ 11 มีผู้สูงอายุจำนวนมากเก่งด้านหัตถกรรม มีการทอเสื่อ มีการพูดคุยการต่อยอดและยกระดับผลิตภัณฑ์ได้ แต่ติดปัญหาในเรื่องของสายตาของผู้สูงอายุ เกิดแรงบันดาลใจที่จะไปรักษาตาเพื่อจะได้กลับมาทอเสื่อ และมีขนมที่เป็นเอกลักษณ์ของชุมชน คือ ขนมกระป๋อง (ขนมชาหมู) มีฝั่วนำมาความสะอาด ซึ่งไม่มีใครสืบทอดเนื่องจากวิถีชีวิตที่เปลี่ยนไป ทางที่มิววิจัยจึงให้ความเห็นว่าจะทำเป็นชุดความรู้เพื่อให้ลูกหลานนักเรียน หรือผู้ที่สนใจสามารถนำไปสืบทอดได้ หมู่ที่ 12 ส่วนใหญ่เป็นผู้สูงอายุจะอยู่ในชมรมผู้สูงอายุ มีการสานตระกร้าที่ทำจากเชือกฝาง ซึ่งมีต้นทุนที่สูงโครงของตระกร้าไม่ได้ทำขึ้นเองแต่เป็นการซื้อจากตลาดและเชือกฝางก็ต้องซื้อจากตลาดเข้ามา มีเพียงการสานที่ใช้ฝีมือในการสานวถลายต่างๆ เท่านั้น รูปทรงก็จะมีคล้ายคลึงกับท้องตลาด จะมีทั้งแบบไม่มีฝาปิดและมีฝาปิด ทำให้ไม่ได้เป็นเอกลักษณ์ของชุมชน ซึ่งตระกร้า 1 ใบ ใช้ 1 โครง ใช้เชือกฝางโดยประมาณ 10 ใจ การสานตระกร้าของชุมชนมีความประณีต มีความใส่ใจในงานทุกชิ้น ก่อให้เกิดคุณภาพของงานจะทำให้สินค้าได้มูลค่าของสินค้าเอง ที่มิววิจัยจึงเสนอแนะว่า ถ้ามหาวิทยาลัยเข้ามาให้ความรู้และฝึกอบรมการทำโครงตระกร้าที่เป็นเอกลักษณ์และทำให้ราคาของการจำหน่ายที่คนทั่วไปสามารถจับต้องได้จะทำให้เกิดรายได้เพิ่มมากขึ้น เพราะปัจจุบันการจำหน่ายมีเพียงขายในชุมชน ไม่ได้มีพื้นที่ในการขายเนื่องด้วยยังไม่ได้ผ่านมาตรฐาน OTOP มีการทำเหรียญโปรชทาน การทำในรูปแบบต่างๆ ซึ่งจะทำส่งให้กับผู้ที่สั่งซื้อ หมู่ 2 ก็ได้ทำ ทั้งตระกร้าด้วย และผลิตภัณฑ์ ยาหม่อง ยาต้ม สบู่ ประเด็นคือ มีคนมาให้ความรู้และอบรมแต่ไม่ได้สูตรของการทำสบู่จากการอบรม ชาวบ้านเกิดความอยากทำแต่ไม่สามารถทำได้ แต่การบรรจุยังไม่ได้มาตรฐาน ที่มิววิจัยจึงเสนอไปว่าถ้าจะมาดำเนินการพัฒนาระดับผลิตภัณฑ์ให้มีคุณค่ามีราคาเพิ่มเพิ่มขึ้นและเป็นเอกลักษณ์ของชุมชน หมู่ที่ 15 หาจุดเด่นยากมาก มีการนวดพื้นบ้าน 4 คน มีคุณตาที่ทำไม้อวด 1 คน จุดเด่นคือมีหนุ่มสาวมากกว่าหมู่บ้านอื่น แผนในระยะที่ 2 การวิเคราะห์ศักยภาพและผลิตภัณฑ์ชุมชน มีการทบทวนทำความเข้าใจเครื่องมือวิจัยที่จะใช้ในการเก็บข้อมูล แบ่งหน้าที่ที่มิววิจัยที่จะเก็บข้อมูลตามประเด็นที่ได้กำหนดไว้ ประชุมระดมความคิดและวิเคราะห์ผลที่เกิดขึ้น ในส่วนนี้ยังไม่เสร็จสมบูรณ์แต่เป็นการปูทางจากการดำเนินการในระยะที่ 1 แล้ว พอลงพื้นที่เรียบร้อยแล้วได้กลับมาประชุมกับที่มิววิจัยที่มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา จึงได้วิเคราะห์และสรุปออกมาได้ว่าผลิตภัณฑ์ชุมชนมี 3 กลุ่มหลักๆ คือ 1) อาหารคาว ได้แก่ น้ำพริกปลาย่าง ไช้เค็ม ที่อยู่

ในหมู่ที่ 4 2)อาหารหวาน ได้แก่ ขนมหวานน้อย 3) กลุ่มหัตถกรรม ได้แก่ การทอเสื่อ สานตระกล้า สานกระเป๋ ดอกไม้จันทน์ เหยี่ยโปรยทาน 4) กลุ่มสมุนไพร ได้แก่ ยาหม่อง ยาต้ม สบู่

ซึ่งการดำเนินการต่อไปคือจะดำเนินการที่จะหาแนวทางในการพัฒนาผลิตภัณฑ์ชุมชน ได้คุยวางแผนไว้กับชุมชนไว้เบื้องต้น จะเกิดการอบรม โดยให้อาจารย์และนักศึกษาที่มีความเชี่ยวชาญในการออกแบบผลิตภัณฑ์มาให้ความรู้และอบรมออกแบบ และอาจารย์สาขาเทคโนโลยีอาหาร เพื่อเข้ามาตรวจสอบคุณภาพ กระบวนการผลิตเป็นอย่างดี ได้ดำเนินการประสานงานกับเบื้องต้นแล้ว ทีมพี่เลี้ยงจึงให้ความเห็นว่า จากการศึกษาแต่ละหมู่บ้านจะเห็นประเด็นที่จะพัฒนาต่อได้แต่ละผลิตภัณฑ์ชุมชนต่อยอดในการวิเคราะห์การตลาด ทำแล้วดีแล้วขายได้หรือไม่ และสามารถเป็นรายได้ของกลุ่มชาวบ้านผู้ที่ทำหรือไม่ ต้องสร้างการมีส่วนร่วมในการทำผลิตภัณฑ์ชุมชน เน้นการทำที่ตอบโจทย์และมีเป้าหมายที่ชัดเจน ทำไม่ทำเยอะขายได้ ทำเยอะขายไม่ได้เพราะอะไร การทำข้อมูลโดยการคิดวิเคราะห์ การหาข้อมูลบางผลิตภัณฑ์ต้องหาเหตุของปัญหาที่แท้จริงเพื่อการพัฒนาต่อยอดและวิเคราะห์การส่งเสริมศักยภาพได้

โครงการการรวมกลุ่มสร้างมาตรฐานการผลิตผักปลอดภัยแบบมีส่วนร่วม เพื่อเพิ่มรายได้ของชุมชนบ้านสำโรง เทศบาลตำบลตลาดแค อำเภอนนทบุรี จังหวัดนครราชสีมา ได้ดำเนินการประชุมสนทนากลุ่ม ในการเก็บข้อมูลบริบทชุมชน ภูมิศาสตร์ด้านทางกายภาพ เช่น อาณาเขต สภาพภูมิประเทศ ภูมิอากาศ พื้นที่ การสร้างถิ่นฐานตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน บริบทชุมชนด้านสาธารณูปโภค บริบทชุมชนด้านสังคม และด้านการศึกษาของคนในชุมชนบ้านสำโรง หมู่ 1 เทศบาลตำบลตลาดแค อำเภอนนทบุรี จังหวัดนครราชสีมา และสร้างเครื่องมือวิจัย แต่ยังมีประเด็นบางส่วนที่ยังได้ข้อมูลไม่ครบ และยังไม่ได้เรียบเรียงข้อมูล มีผู้เข้าร่วมประชุม จำนวน 30 คน ประกอบไปด้วยผู้ใหญ่บ้าน ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน อสม. สมาชิกเทศบาลตำบลตลาดแค เจ้าหน้าที่เทศบาลตำบลตลาดแค กลุ่มชาวบ้านชุมชนตลาดแคและกลุ่มปลูกผักชาวบ้านชุมชนตลาดและตำบลธารปราสาท ทีมพี่เลี้ยงจึงให้ความเห็นว่าคำถามที่ใช้ในการสัมภาษณ์อาจจะยังไม่ชัดเจนทำให้ข้อมูลที่ได้อาจจะคลาดเคลื่อนควรจะเป็นคำถามที่เข้าใจง่ายทีมวิจัยจะต้องประมวลความคิดเพิ่มเติมเพื่อให้ได้ข้อมูลที่ครบและเรียบเรียงข้อมูลตามหัวข้อให้เรียบร้อย

โครงการการยกระดับรายได้ของชาวนาตลาดแคโดยพลังเครือข่ายกลุ่มเกษตรกรเทศบาลตำบลตลาดแคอำเภอนนทบุรี จังหวัดนครราชสีมา ได้ดำเนินการเก็บข้อมูลเพิ่มเติมของสภาพบริบท กระบวนการผลิตข้าวในพื้นที่เทศบาลตำบลตลาดแค ด้านสิ่งแวดล้อม รวมถึงการประชุมหารือกับทีมวิจัยในพื้นที่โดยการเอาข้อมูลมาเปรียบเทียบระหว่างการทำนาแบบหว่าน การทำนาแบบดำ การทำนาแบบโยน ว่าวิธีการใดน่าจะเหมาะสมกับพื้นที่

ภาพที่ 3.6 ติดตามความก้าวหน้าการดำเนินงานวิจัย กิจกรรมวิจัยที่เกิดขึ้น (21 กรกฎาคม 2562)

4) ประชุมแลกเปลี่ยนเรียนรู้การดำเนินงานร่วมกัน ครั้งที่ 4

เมื่อวันที่ 21 สิงหาคม 2562 ได้จัดการประชุมที่มววิจัยชุดการพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากพื้นที่เทศบาลตำบลตลาดแคตามแนวทางการพัฒนาที่ยั่งยืน เทศบาลตำบลตลาดแค อำเภอนโนสูง จังหวัดนครราชสีมา ณ อาคารคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ (36.02.05) เพื่อติดตามความก้าวหน้าของกิจกรรมการวิจัยในพื้นที่ และการเขียนรายงานความก้าวหน้า

ผลที่เกิดขึ้น โครงการการรวมกลุ่มสร้างมาตรฐานการผลิตผักปลอดภัยแบบมีส่วนร่วมเพื่อเพิ่มรายได้ของชุมชนบ้านสำโรง เทศบาลตำบลตลาดแค อำเภอนโนสูง จังหวัดนครราชสีมา ได้ดำเนินการศึกษาบริบทชุมชนแล้วแต่ยังไม่ได้เปรียบเทียบกับข้อมูลมือสอง ข้อมูลกระบวนการปลูกผัก เช่น การบริหารจัดการ การรวมกลุ่มได้ข้อมูลที่ไม่ชัดเจน วิเคราะห์ศักยภาพและข้อจำกัดแล้วปฏิทินการปลูกผักยังไม่ชัดเจน และต้องศึกษาข้อมูลเชิงวิชาการ พัฒนาแหล่งน้ำ แปลงผักและโรงเรือน ทีมพี่เลี้ยงจึงให้ความเห็นว่า ควรจะเสริมข้อมูลประเด็นการบริหารจัดการจะได้นำมาวิเคราะห์การพัฒนากลุ่มด้านไหนได้บ้าง เช่น กลุ่ม บทบาทหน้าที่ ให้นำข้อมูลที่ได้นำมาระดมความคิดของชาวบ้าน แบบการสัมภาษณ์กลุ่ม เพื่อเป็นการเติมข้อมูลให้ครบและชัดเจนมากขึ้น และให้ศึกษาแนวทางการปลูก ปฏิทินการผลิตข้อมูลการผลิตในพื้นที่ในรอบเดือนรอบปี จะได้นำไปสู่การวิเคราะห์แนวทางร่วมกับชาวบ้านเพื่อเป็นแผนการดำเนินการระยะที่ 2 ต่อไป

โครงการการพัฒนาอัตลักษณ์ตลาดชุมชนเทศบาลตำบลตลาดแคเพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งด้านเศรษฐกิจของชุมชนตลาดแค เทศบาลตำบลตลาดแค อำเภอนโนสูง จังหวัดนครราชสีมา การดำเนินการเก็บข้อมูลบริบทชุมชน ประวัติศาสตร์ชุมชน ประวัติศาสตร์ตลาดทุนทางสังคม ข้อมูลแผนที่ชุมชน แต่ประเด็นยังไม่ครบบางส่วน ข้อมูลรายงานบทที่ 2 ยังขาดข้อมูลสำคัญ เช่น ทุนทางสังคม แนวทางการพัฒนา การบริหารจัดการตลาดชุมชน ธรรมนูญชุมชน เอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง บทที่ 4 ข้อมูลการสรุปผลการวิจัยในระยะแรกยังไม่สมบูรณ์ แผนต่อไป เตรียมข้อมูลที่มลงไปตามข้อมูลแบบการสัมภาษณ์กลุ่มกับทีมวิจัยเพื่อให้ได้ประเด็นที่ยังไม่ครบ และหาข้อมูลเกิดปัญหาอุปสรรค คือ 1.เก็บข้อมูลใช้เวลานานในแต่ละประเด็น 2. ผู้ให้ข้อมูลบางคนมีอายุมาก ทีมพี่เลี้ยงจึงให้ความเห็นว่า บทที่ 2 ต้องเรียบเรียงให้ชัดเจนหาข้อมูลเพิ่มเติมและสรุปแต่ละแนวคิด บทที่ 4 การแตกประเด็นบริบทชุมชนควรจะให้ครอบคลุมในหลายๆประเด็นการดำเนินการในกิจกรรมต่างๆ ทีมวิจัยควรมีการบันทึกทุกกิจกรรม จดบันทึก ถ่ายภาพ เก็บข้อมูล และเอกสารการเงิน เก็บทุกครั้ง ควรมีการวางแผนก่อนลงพื้นที่เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ตรงประเด็น วางแผนการใช้เครื่องมือ ที่สำคัญให้เวลากับงานวิจัยเพิ่มมากขึ้น เพราะการเก็บข้อมูลเชิงลึกต้องใช้เวลาในการศึกษาข้อมูล

โครงการการพัฒนายกระดับผลิตภัณฑ์ชุมชน ตามแนวทางการพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากเทศบาลตำบลตลาดแค อำเภอนโนสูง จังหวัดนครราชสีมา ได้ดำเนินการลงพื้นที่ไปสัมภาษณ์เก็บข้อมูลร่วมกัน โดยแบ่งเป็นทีมเพื่อการเก็บข้อมูลได้ครบทุกหมู่บ้าน โดยให้ทีมนักวิจัยมหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมาไปคู่กับนักวิจัยชุมชนเมื่อได้ข้อมูลแล้วนำมาสรุปพร้อมกันเพื่อเติมเต็มข้อมูลซึ่งกันและกัน โดยประเด็นการเก็บข้อมูลสืบเนื่องจากการประชุมครั้งก่อนนำข้อมูลที่เก็บไปแล้วครั้งก่อนลงไปถามข้อมูลข้อมูลที่ขาดหาย คือ บริบทด้านสังคม ด้านวัฒนธรรม ด้านเศรษฐกิจ ขนมหที่เป็นเอกลักษณ์ของชุมชน (ขนมใจหวาน) ขนมตาล ไข่เค็ม ปลาข้าว ผลิตภัณฑ์ชุมชนด้านหัตถกรรม และ

ตระกล้าจักรสาน ทีมพี่เลี้ยงจึงให้ความเห็นว่า ควรวิเคราะห์บริบทด้านสังคม ด้านวัฒนธรรม ด้านเศรษฐกิจ เพื่อให้สอดคล้องกับการพัฒนาผลิตภัณฑ์ ทีมวิจัยต้องวิเคราะห์ผลิตภัณฑ์ที่ละผลิตภัณฑ์ เพื่อให้ได้ข้อมูลชัดเจนในเรื่องของต้นทุนเท่าไรนำไปสู่การขายแล้วได้กำไรเท่าไร กระบวนการถ้าจะให้ มีผลิตภัณฑ์ที่ต่อเนื่องควรจะมีการวิเคราะห์ให้เห็นชัดเจน ตั้งแต่การหาวัตถุดิบที่มาจากในพื้นที่หรือนอกพื้นที่ จนถึงขั้นตอนการทำและจำหน่ายผลิตภัณฑ์ จะทำให้ชุมชนมีความยั่งยืนได้อย่างไร ต้องทำให้ชาวบ้านมองประเด็นออกและต่อยอดในระยะต่อไปได้

โครงการการยกระดับรายได้ของชาวนาตลาดแคโดยพลังเครือข่ายกลุ่มเกษตรกรเทศบาลตำบลตลาดแคอำเภอโนนสูง จังหวัดนครราชสีมา ไม่ได้เข้าร่วมประชุม

5) ประชุมแลกเปลี่ยนเรียนรู้การดำเนินงานร่วมกัน ครั้งที่ 5

เมื่อวันที่ 3 มีนาคม 2563 ได้จัดการประชุมทีมวิจัยชุดการพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากพื้นที่เทศบาลตำบลตลาดแคตามแนวทางการพัฒนาที่ยั่งยืน เทศบาลตำบลตลาดแค อำเภอโนนสูง จังหวัดนครราชสีมา ณ อาคารคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ (36.02.05) เพื่อทราบความก้าวหน้าการดำเนินการวิจัยในพื้นที่ ที่เกิดเปลี่ยนแปลงของทีมวิจัยและชุมชนวิจัย ผลที่เกิดขึ้นตามวัตถุประสงค์ และการเขียนรายงานฉบับสมบูรณ์

โครงการการพัฒนาอัตลักษณ์ตลาดชุมชนเทศบาลตำบลตลาดแคเพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งด้านเศรษฐกิจของชุมชนตลาดแค เทศบาลตำบลตลาดแค อำเภอโนนสูง จังหวัดนครราชสีมา ได้ลงพื้นที่ปฏิบัติการจัดทำแผนพัฒนา ได้ข้อมูลมาจัดทำแผน เป็นที่มาของชุดโครงการที่ 2 ทำให้เกิดการขับเคลื่อนมากขึ้น เกิดร่างธรรมนูญชุมชนล่วงหน้าโดยการประชุมกับทีมวิจัยและชาวบ้านแบบมีส่วนร่วม เกิดการจัดทำร่างภูมิทัศน์ซึ่งในครั้งแรกทำเป็นเพียงภาพสองมิติให้กับผู้ที่เข้าร่วมประชุมได้ดูและวิเคราะห์แต่ยังไม่สามารถวิเคราะห์ภาพของตลาดได้เนื่องจากทีมวิจัยและชาวบ้านมองภาพของตลาดยังไม่ออก จึงได้ปรับเปลี่ยนเป็นรูปแบบสามมิติที่สามารถเห็นภาพภูมิทัศน์ตลาดได้ 360 องศา จึงได้การพัฒนาแบบร่วมกับทีมวิจัยและชาวบ้าน นายกเทศมนตรีเจ้าหน้าที่ จำนวน 3 ครั้งจึงได้ข้อสรุปรูปแบบโครงสร้างของตลาด ได้ตราสัญลักษณ์ที่เป็นเอกลักษณ์ของตลาดแค (ตลาดแค แคร่คุณ) โดยการประยุกต์จากพื้นที่และโลโก้เทศบาล นำมาสู่การออกแบบป้ายที่มีบางส่วนของโลโก้เทศบาลมาเป็นส่วนประกอบ เพื่อเป็นแลนด์มาร์คที่ทุกคนที่ผ่านไปมาแวะเข้าใช้บริการตลาด และเกิดข้อเสนอแนะจากหัวหน้าโครงการและนายกเทศมนตรี ในการปลูกต้นแคแดงแคขาว จะปลูกในช่วงฤดูผล สรุปสิ่งที่ได้ คือ 1) ได้ค้นหาอัตลักษณ์ ได้เก็บข้อมูลเรียบร้อยแล้วตามวัตถุประสงค์ 2) ได้แผนพัฒนา 3) ร่างธรรมนูญชุมชนเกี่ยวกับตลาด 4) แบบร่างภูมิทัศน์ที่ชัดเจน ตามข้อตกลงในการประชุม 5) แบบตราสัญลักษณ์ ตลาดแค แคร่คุณ ทีมพี่เลี้ยงจึงให้ความเห็นว่า ตัวสัญลักษณ์ต้องมีการต่อยอดนำไปใช้กับทีมอื่น ในผลิตภัณฑ์ชุมชน หรือแบรนด์สินค้า วัตถุประสงค์ข้อที่ 1 จะต้องไปปรับข้อมูลใหม่จัดโครงใหม่เพื่อที่จะไม่ให้ข้อมูลมันโดดไปมา จัดเรียงให้เป็นหัวข้อ จะได้ชัดเจน ข้อมูลบริบทเดิม ยังไม่เห็นข้อมูลตลาด ตลาดมีอะไรบ้าง มีมูลค่า คุณค่าอะไรบ้าง ทำไมเราถึงเลือกตลาดร้านค้า ทำไมต้องเลือกตรงนี้ ทำไมไม่เลือกที่ตลาดเดิม จะนำไปสู่แผนการพัฒนาตรงนี้ได้อย่างไร ก่อนที่จะไปทดลองปฏิบัติการ มีวิเคราะห์แนวทางอะไรไว้บ้าง ถ้าจะพัฒนาตลาดจะพัฒนาอย่างไร ก่อนที่จะไปปฏิบัติการ ทีมวิจัยเลือกประเด็นไหนไปปฏิบัติการ เช่น

ปฏิบัติการจัดทำแผนจากข้อมูลวิเคราะห์ไว้ว่าอย่างไร ปฏิบัติการจัดทำแบบโลโก้ หรือภูมิทัศน์ จะได้โยงข้อมูลหากันได้แล้วจะเกิดผลการพัฒนาอย่างเป็นขั้นตอน และทีมผลิตภัณฑ์ได้ดำเนินการออกแบบผลิตภัณฑ์แล้ว โดยให้คณะเทคโนโลยีอุตสาหกรรมมาออกแบบให้ และได้ทดลองขายสินค้าแล้ว ข้อเสนอแนะคือให้นำโลโก้ตลาดแค แคร่คุณ เข้าไปอยู่ในผลิตภัณฑ์ด้วย ต้องมีการใช้โลโก้ตลาดแค แคร่คุณ ที่มากจากการพัฒนา เพราะเป็นโครงการชุดต้องยึดตัวนี้เป็นหลัก

โครงการพัฒนาระดับผลิตภัณฑ์ชุมชน ตามแนวทางการพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากเทศบาลตำบลตลาดแค อำเภอโนนสูง จังหวัดนครราชสีมา ได้ดำเนินการเก็บข้อมูลวัตถุประสงค์ที่ 1 แล้ว คือ บริบทชุมชน ศักยภาพในพื้นที่ และข้อจำกัด ได้ออกแบบแพ็คเกจผลิตภัณฑ์โดยอาจารย์จากคณะเทคโนโลยีอุตสาหกรรมเป็นคนช่วยในการออกแบบ หลังจากนั้นได้มีการอบรมในการใช้แพ็คเกจผลิตภัณฑ์ การผลิตแพ็คเกจให้กับกลุ่มชาวบ้านผู้ผลิตสินค้า และให้ความรู้เกี่ยวกับการทำการตลาดของผลิตภัณฑ์ชุมชน โดยใช้รูปแบบการระดมความคิดและวิเคราะห์ ถ้าผลิตภัณฑ์ 1 ชิ้น สามารถทำการตลาดได้กี่แบบ กลุ่มลูกค้าเป็นใครบ้างมีลักษณะอย่างไร กลุ่มลูกค้ารายได้ปานกลางจะทำราคาขายเท่าไร กลุ่มลูกค้ารายได้ต่ำจะทำราคาขายเท่าไร มีการทดสอบการขายแล้วมีการมองการตลาดและกลุ่มลูกค้าที่เหมาะสมกับราคาสินค้า เช่น 10 บาท 20 บาท 35 บาท (ซึ่งส่งผลตอนช่วงปีใหม่ ปี 2563 ขายบับนชิลิปได้กำไร 10,000 บาท จะทำให้มองเห็นได้ว่าชาวบ้านสามารถทำการตลาดได้จริง) และปลาร้าที่ขายเป็นขวด ขวดละ 25 บาท ก็เกิดความพอใจในราคาจากการประชุมที่ผ่านมาทางหน่วยงานพัฒนาชุมชนอำเภอโนนสูงได้ให้คำแนะนำให้คัดเลือกสินค้าเข้าสู่การตรวจมาตรฐานผลิตภัณฑ์ OTOP เพื่อสร้างมาตรฐานสินค้า แต่ยังพบปัญหาของชนบทไทยในการทำการตลาดยังมีปัญหาในการดำเนินการยังไม่ตอบโจทย์ผู้บริโภค ซึ่งทีมวิจัยกำลังวางแผนต่อไปในการแก้ปัญหา และสิ่งที่ทีมวิจัยจะดำเนินการต่อ คือ การทำสื่อการตลาด โพสต์เตอร์ การจัดแบบการสื่อสาร เช่น facebook โดยออกแบบแพลตฟอร์มเพื่ออำนวยความสะดวกของชาวบ้าน และจะดำเนินการสรุปการถอดบทเรียนที่ผ่านมาจากการดำเนินการวิจัยจะได้ให้ชุมชนสะท้อนว่าชุมชนได้อะไร และเติมเต็มข้อมูลจากพื้นที่ ทีมพี่เลี้ยงจึงให้ความเห็นว่า การทำชนบทไทยต้องมาหากลุ่มลูกค้า เพื่อการทำการตลาด ทำตามออเดอร์ล่วงหน้า เช่น การจัดประชุมในมหาวิทยาลัยอาจจะทำการตลาดส่วนนี้ก่อนจากการแนะนำของผู้ทรงคุณวุฒิที่ผ่านมา ในห่วงโซ่แต่ละห่วงโซ่ใครได้ประโยชน์มากใครประโยชน์น้อยต้องให้เห็นภาพมากขึ้น ต้นน้ำ-กลางน้ำ-ปลายน้ำ การกระจายผลถึงไหน การปฏิบัติการของโครงการนี้ทำให้เห็นภาพได้ชัดเจนในการยกระดับพัฒนาผลิตภัณฑ์ทำให้เกิดผลิตภัณฑ์ 4 ตัวที่เกิดการพัฒนา มีการจัดการอบรมให้ความรู้เกิดรูปธรรมที่ชัดเจนเห็นผลกระทบเห็นความต่อเนื่องของการดำเนินการ แต่ถ้าได้ OTOP จะสามารถให้ทำเกิดมาตรฐานได้ มีผลิตภัณฑ์ที่ชัดเจน เห็นผลกระทบเห็นการอบรมพัฒนา

โครงการการรวมกลุ่มสร้างมาตรฐานการผลิตผักปลอดภัยแบบมีส่วนร่วมเพื่อเพิ่มรายได้ของชุมชนบ้านสำโรง เทศบาลตำบลตลาดแค อำเภอโนนสูง จังหวัดนครราชสีมา จากการดำเนินการศึกษาตามวัตถุประสงค์ ศึกษาสถานการณ์การปลูกผัก ศักยภาพของกลุ่มและข้อจำกัด ได้ศึกษาในระยะแรกแล้วดำเนินการสร้างกระบวนการปลูกผักได้ตลอดทั้งปีเพื่อส่งเสริมรายได้สนับสนุนการสร้างกลุ่มผู้ปลูกผักให้เข้มแข็งขึ้น พัฒนาระบบน้ำ ปูย สร้างโรงเรือนในการปลูกผัก การส่งเสริมการตลาดกลุ่มลูกค้าเดิมและกลุ่มลูกค้ารายใหม่ คือสิ่งที่ดำเนินการสำเร็จไปแล้ว ทีม

วิจัยยังได้ดำเนินการอบรมการสร้างมาตรฐาน GAP โดยเกษตรอำเภอและเกษตรตำบลเป็นวิทยากรมีการอบรมมาแล้ว 1 ครั้ง โดยการวางแผนต่อไปจะมีการอบรมเพื่อเข้าสู่การได้รับมาตรฐาน GAP แต่ยังไม่ได้ดำเนินการทดลองการปลูกผักฤดูร้อน หลังจากการประชุมหารือเพื่อที่จะสร้างกระบวนการปลูกผักที่ครบวงจรจึงจะดำเนินการทำปุ๋ยโดยเกษตรกรกลุ่มผู้ปลูกผัก จึงเสนอการซื้อเครื่องสับตัดที่จะการทำปุ๋ยเอง แผนต่อไป ทีมวิจัยจะดำเนินการถอดบทเรียนที่ผ่านทั้งกระบวนการปลูก การเตรียมดิน ระบบน้ำ การทำปุ๋ย สมาชิกกลุ่มผู้ปลูกผัก เกิดผลอะไรจากการทดลองปฏิบัติการและการทดลองปลูกผักฤดูร้อนต่อไป ทีมพี่เลี้ยงจึงให้ความเห็นว่า ถ้าจะทำให้ทั้งกระบวนการเป็นผักปลอดภัยต้องดำเนินการให้ครบวงจร เช่น ดิน น้ำ เมล็ดพันธุ์ ปุ๋ย มีความปลอดภัยขนาดไหนจากมาตรฐานของกลุ่มที่กำหนดขึ้นเป็นแผนที่สมาชิกในกลุ่มต้องปฏิบัติตาม ยกตัวอย่าง ดินจะต้องปลอดภัยจากสารเคมีต้องมีการกำหนดดินต้องไม่ใช่ปุ๋ยเคมี 3 ปี รูปแบบของน้ำที่จะปลอดสารเคมีต้องมีบ่อกักน้ำ ใช้สารชีวภัณฑ์มาปรับปรุงน้ำให้ปลอดภัย พันธุ์ผักที่ใช้ต้องปลอดภัยที่มาจากชาวบ้านเองหรือจากแหล่งที่ปลอดภัย ถ้าร้านหมูกระทะซื้อผักใช้ก็ก็โลกรัม สามารถดำเนินการจัดส่งสินค้าได้อย่างไร เกิดเป็นตลาดสั่งตัดทำให้เกิดรูปแบบกลุ่มมีการบริหารจัดการเกิดรายได้ที่เห็นได้ชัดจะทำให้ชุมชนมีคนอยากปลูกผักเกิดการขยายไปสู่การยกแคร่ปลูกหลังบ้าน จากที่ผู้ทรงคุณวุฒิได้แนะนำในเวทีรายงานความก้าวหน้า (อ.วีระ ภาคอุทัย) ถ้าเอาน้ำมาจากบ่อบำบัดจะปลอดภัยจริงหรือไม่มีรูปแบบกระบวนการบำบัดอย่างไรเพื่อสร้างความเชื่อถือ ซึ่งการตรวจมีหลายแบบในการตรวจน้ำต้องมีการตรวจหลายครั้งเพื่อให้ปลอดภัยเพราะเรื่องน้ำเป็นปัจจัยสำคัญที่สุด ถ้าทีมวิจัยทำให้เกิดช่องทางกระบวนการตลาดผักอินทรีย์มันจะส่งผลให้กลุ่มเข้มแข็งขึ้นเกิดกลไกกลุ่มมีคนรับออเดอร์ ผลิตและขาย เพื่อให้สมาชิกมีรายได้เพิ่มมากขึ้นคนในชุมชนอยากทำมากขึ้น ซึ่งช่องทางตลาดตามห้างสรรพสินค้าต้องมีมาตรฐานในการบรรจุภัณฑ์มีโรงล้างผักที่สะอาดและปลอดภัย ร้านสุขภาพ แผงตลาดสดแต่ต้องปักป้ายอินทรีย์เพื่อให้รู้ว่าเป็นผักอินทรีย์ ตลาดสีเขียวตามโรงพยาบาล ร้านค้าชุมชนต้องเลือกประเด็นที่จะทำก่อน แต่พี่เลี้ยงคิดว่าน่าจะเริ่มที่ร้านค้าชุมชนก่อน โดยการไปสำรวจจอบ่อยในแต่ละวันแต่ละสัปดาห์เพื่อที่จะคาดการณ์การปลูก และสร้างกลไกการผลิตตามออเดอร์ ผักหน้าร้อนและผักหน้าฝนต้องทดสอบการปลูก แต่ข้อดีของการยกพื้นดินมีการปรุงที่ปลอดภัย ถ้าน้ำปลอดภัย ผักปลอดภัยแน่นอน สามารถโยนใส่สุขภาพได้ เช่น ผู้สูงอายุสามารถทำงานได้ปลูกแบบไม่ต้องก้ม รดน้ำง่าย การรับรองมาตรฐานการปลูกผักในชุมชน โดยกลุ่มมีการตรวจตามมาตรฐานของกลุ่ม PGS

โครงการการยกระดับรายได้ของชาวนาตลาดแคโดยพลังเครือข่ายกลุ่มเกษตรกรเทศบาลตำบลตลาดแคอำเภอโนนสูง จังหวัดนครราชสีมา ได้ดำเนินการศึกษาบริบทกระบวนการผลิตข้าวในพื้นที่ตลาดแคตั้งแต่เริ่มมีการปลูกข้าวในพื้นที่ตลาดแคจนถึงปัจจุบัน วิธีการปลูกการปลูกข้าวตั้งแต่ปลูกแบบยุคดั้งเดิมนามาสู่ยุครถไถเดินตาม รถไถนึ่งข้าว และเกิดเทคโนโลยีในการเพราะปลูกข้าว ด้านการปลูกข้าว ตลอดจนการศึกษาวิธีการลดต้นทุนการผลิตโดยใช้วิธีการฟักรูปรูปแต่ละชุมชนว่าแต่ละช่วงหรือในกระบวนการเพราะปลูกมีต้นทุนเท่าไร ซึ่งมีวิธีการในการลดต้นทุนใน 3 วิธี คือ 1. อบรมการเตรียมดินที่จะรู้ได้ว่าควรทำอะไรเพื่อให้เหมาะสมกับพันธุ์ข้าว 2. เมล็ดพันธุ์ที่มีความเหมาะสมกับวิธีการปลูก 3. อบรมเรื่องการบำรุงรักษาการใช้ปุ๋ยเคมีที่การผสมผสานการใช้ปุ๋ยอินทรีย์ ช่วงทดลองทำการทดลองได้ทดลองปลูกข้าว 3 รูปแบบ คือ 1.นาดำเกิด 2.นาหว่าน 3.นาโยน แต่เกิดปัญหาก็แล้งส่งผลกระทบต่อปลูกข้าว ทีมวิจัยได้คำแนะนำจากทีมพี่

เลี้ยงว่า กระบวนการทดลองปลูกข้าวเกิดปัญหา ก็ต้องค้นหาหรือศึกษาข้อมูลจากงานวิจัยอื่น หรือองค์ความรู้เพิ่มเติมจากองค์การข้าว ซึ่งมีในพื้นที่ใกล้เคียงกันมีข้อมูลการทำนาแปลงใหญ่ที่อำเภอเฉลิมพระเกียรติ จึงนำข้อมูลทั้ง 3 ส่วนมาผนวกกัน ทั้งกระบวนการปลูกเพื่อเปรียบเทียบให้เห็นผลที่เกิดขึ้นในการลดต้นทุนเป็นอย่างไรบ้าง พอได้ข้อมูลทีวีเคราะห์แล้ว นำมาสู่การวิเคราะห์แนวทางการลดต้นทุนการผลิต คือ 1.การเตรียมดิน โดยการปลูกปอเทืองเป็นปุ๋ยพืชสด การลุ่มต่อซึ่งข้าวเพื่อให้เป็นปุ๋ย 2. การวิเคราะห์วิธีการใช้จำนวนเมล็ดพันธุ์ให้เหมาะสมกับการปลูกข้าวแต่ละวิธีเพื่อช่วยลดต้นทุน 3.องค์ความรู้ในการบำรุงรักษา โดยใช้องค์ความรู้ของกลุ่มเกษตรกรชาวนาผนวกกับความรู้ขององค์การข้าว หลังจากดำเนินการทดลองแล้ว จำนวน 6 ไร่ แต่ได้ผลผลิตจำนวน 2 ไร่ หรือประมาณ 500 กิโลกรัม แล้วจะทำยังไงต่อ ก็เลยนำมาสู่การสร้างเครือข่ายเกษตรกรผู้ปลูกข้าว ดำเนินการให้เป็นตัวแทนหลักเบื้องต้นหมู่บ้านละ 2 คน โดยการขยายผล 1.ข้าว 500 กิโลกรัม แบ่งไว้แปรรูป 250 กิโลกรัม 2.เครือข่ายที่เกิดขึ้นสามารถยืมเมล็ดพันธุ์เอาไปเพราะปลูกในการขยายเมล็ดพันธุ์ข้าวปลอดภัย โดยต้องเป็นสมาชิกในกลุ่มเท่านั้น พอเมล็ดพันธุ์ข้าวไปจะต้องเพราะปลูกตามกระบวนการที่ได้ข้อสรุปร่วมกันทั้งกระบวนการปลูก หลังจากเก็บเกี่ยวผลผลิตต้องนำเมล็ดพันธุ์ข้าวมาคืนเพื่อที่เกษตรกรในเครือข่ายจะได้เอาไปปลูกขยายต่อ และรวมกันเป็นนาแปลงใหญ่เพื่อเพิ่มช่องทางการตลาดและเพิ่มราคาขายข้าวให้เหมาะสม สิ่งที่ได้ 1.เครือข่ายเกษตรกร 2. แนวทางการบริหารจัดการกับการขยายองค์ความรู้การลดต้นทุนการปลูกข้าว ทีมวิจัยพี่เลี้ยงจึงให้ความเห็นว่า ปัจจัยสำคัญคือการเกิดปัญหายั่งยืน ถ้าจะทำเรื่องข้าวปลอดภัยต้องดูสภาพพื้นที่ สิ่งที่สรุปไม่ได้ลงทุนไปเท่าไรแล้วได้ผลผลิตเท่าไร องค์ความรู้ที่ได้ความรู้จากภายนอกต้องนำมาวิเคราะห์และเรียบเรียงให้เห็นได้ชัดเจนมีกระบวนการสรุปแล้วนำมาถ่ายทอดให้กับสมาชิกในกลุ่มอย่างไร แล้วเกิดผลอย่างไรต่อ เพราะเงื่อนไขปัจจัยความรู้ข้างในที่มาจากระบวนการในการวิจัยเกิดไม่มาก เครือข่ายที่จะเอาข้อสรุปที่จะไปดำเนินการต่อจะดำเนินการจริงหรือไม่ ต้องมีข้อมูลให้เห็นทั้งกระบวนการปลูกให้ชัดเจน กระบวนการกลุ่มใช้วิธีการเรียนรู้แบบไหน และทีมวิจัยไม่มีตัวเลขอ้างอิงเพื่อให้เห็นการลดต้นทุนและเกิดรายได้ สุดท้ายต้องสรุปแนวโน้มการสร้างเครือข่ายกระบวนการจะดำเนินการต่อต้องให้เห็นได้ชัดว่าจะดำเนินการอย่างไร

ภาพที่ 3.7 การประชุมผลที่เกิดขึ้นตามวัตถุประสงค์ และการเขียนรายงานฉบับสมบูรณ์
(วันที่ 3 มีนาคม 2563)

1.5.3.2 ลงพื้นที่ติดตามหนุนเสริมโครงการโครงการการพัฒนาอัตลักษณ์ตลาดชุมชนเทศบาลตำบลตลาดแคเพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งด้านเศรษฐกิจของชุมชนตลาดแคเทศบาลตำบลตลาดแค อำเภอโนนสูง จังหวัดนครราชสีมา

ทีมวิจัยโครงการนี้มีหัวหน้าโครงการเป็นอาจารย์หลักสูตรวิชาศิลปะ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา ซึ่งก่อนหน้าอาจารย์ได้มีความสนใจในงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น ซึ่งโครงการนี้มีเป้าหมายสำคัญที่จะค้นหาอัตลักษณ์ตลาดชุมชนตลาดแค จะส่งผลให้เกิดแนวทางในการจัดทำแผนยุทธศาสตร์เศรษฐกิจเทศบาลตำบลตลาดแค และได้รูปแบบการพัฒนาอัตลักษณ์ตลาดชุมชนเทศบาลตำบลตลาดแค ในการดำเนินการพอเข้ามาดำเนินการวิจัยเพื่อท้องถิ่นพบว่าทีมวิจัยขาดการวางแผนการทำงานในระยะแรกเพราะเป็นอาจารย์ใหม่กับงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น อีกทั้งยังไม่ค่อยมีเวลาในการลงพื้นที่ เกิดความล่าช้าในระยะการดำเนินการก่อนรายงานความก้าวหน้า ทีมพี่เลี้ยงจึงให้คำแนะนำให้ทีมวิจัยอาจารย์และทีมวิจัยสร้างความเข้าใจในกระบวนการขับเคลื่อนงาน แบ่งเวลาในการลงพื้นที่และมีการวางแผนการทำงานเป็นระยะ มีการแบ่งหน้าที่ของทีมนักวิจัย ทีมวิจัยที่เป็นนักวิชาการ(อาจารย์) ทำหน้าที่สร้างกระบวนการกับทีมวิจัย เป็นทีมอำนวยความสะดวกการเงิน และประสานงาน ทีมวิจัยที่เป็นชาวบ้าน ทำหน้าที่เก็บข้อมูลในพื้นที่ และสะท้อนข้อมูลจากพื้นที่ โดยวิธีการแก้ไขปัญหามาของทีมนักวิชาการ มีการวางแผนกับทีมวิจัยที่เป็นนักวิชาการเป็นระยะ แล้วนำไปประชุมกับทีมวิจัยชาวบ้านเพื่อหาข้อสรุปและดำเนินการต่อ โดยเน้นการลงพื้นที่เพิ่มมากขึ้น ทั้งด้านการประชุม การระดมความคิด และการหาข้อยุติเพื่อดำเนินการวิจัย การประชุมแต่ละครั้งเน้นความพร้อมในพื้นที่ยืนหยุ่นเรื่องเวลา เครื่องมือที่ใช้ คือ การประชุม แบบสัมภาษณ์ การสนทนากลุ่ม การระดมความคิด เพื่อค้นหาบริบทชุมชน และประวัติตลาดแค การใช้เวทีประชุม ประชุมมติ การระดมความคิด เพื่อให้ได้อัตลักษณ์ของตลาดแค และสร้างการมีส่วนร่วมกับชาวบ้านมากขึ้น

บทบาทพี่เลี้ยงชุดโครงการ คือ ลงพื้นที่เข้าร่วมประชุมติดตามการดำเนินงาน เก็บรวบรวมข้อมูล และให้คำแนะนำในการขับเคลื่อนงานในส่วนต่างๆ เพื่อให้การขับเคลื่อนเป็นไปตามวัตถุประสงค์และแผนที่วางไว้

ภาพที่ 3.8 ประชุมแนวทางการทำร่างการพัฒนาตลาด

ภาพที่ 3.9 เวทีปฏิบัติการจัดทำแผนพัฒนาศูนย์ทศบาลตลาดแค

3.5.3.3 โครงการพัฒนาระดับผลิตภัณฑ์ชุมชน ตามแนวทางการพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากเทศบาลตำบลตลาดแค อำเภอโนนสูง จังหวัดนครราชสีมา

ทีมวิจัยโครงการนี้มีหัวหน้าโครงการเป็นอาจารย์หลักสูตรวิชาบรรณารักษศาสตร์และสารนิเทศศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา อาจารย์มีความสนใจในการทำงานวิจัยท้องถิ่นตั้งแต่ยังไม่ได้เริ่มชุดโครงการวิจัย ซึ่งการดำเนินการวิจัย ได้แบ่งบทบาทหน้าที่ชัดเจน และวางแผนในการลงพื้นที่ ทีมวิจัยที่เป็นนักวิชาการ (อาจารย์) ทำหน้าที่สร้างกระบวนการกับทีมวิจัย เป็นทีมอำนวยการ การเงิน และประสานงาน ทีมวิจัยที่เป็นชาวบ้าน ทำหน้าที่เก็บข้อมูลในพื้นที่ การเก็บข้อมูลโดยแบ่งนักวิจัยชาวบ้านหมู่ละ 2 คน เพื่อที่จะช่วยในการประสานงานในแต่ละหมู่บ้านเพราะมีความคุ้นเคยกับชุมชนดี ทำให้เก็บข้อมูลได้ตรงประเด็นนำมาวิเคราะห์ข้อมูลได้ ทีมวิจัยมีการประชุมกับทีมอยู่เสมอ ทั้งการอบรมให้ความรู้เกี่ยวกับการทำผลิตภัณฑ์ ออกแบบแพ็คเกจสินค้า และแนวทางการตลาด เครื่องมือที่ใช้ คือ การประชุม แบบสัมภาษณ์ การระดมความคิดในการศึกษาบริบทชุมชน ศักยภาพในพื้นที่ การสนทนากลุ่ม เพื่อใช้ค้นหาผลิตภัณฑ์ของชุมชนแต่ละหมู่บ้าน และเป็นการทบทวนข้อมูลเพื่อนำมาวิเคราะห์การพัฒนาผลิตภัณฑ์ นอกจากนี้ยังใช้แผนผังความคิดเพื่อสรุปข้อมูลและวิเคราะห์ข้อมูล

บทบาทที่เลี้ยงชุดโครงการ คือ ลงพื้นที่เข้าร่วมประชุม การจัดกระบวนการเก็บรวบรวมข้อมูล และให้ข้อเสนอแนะการขับเคลื่อนงาน

ภาพที่ 3.10 การอบรมให้ความรู้การออกแบบและการทำผลิตภัณฑ์

3.5.3.4 โครงการการรวมกลุ่มสร้างมาตรฐานการผลิตผักปลอดภัยแบบมีส่วนร่วมเพื่อเพิ่มรายได้ของชุมชนบ้านสำโรง อำเภอนนทบุรี จังหวัดนครราชสีมา

ทีมวิจัยโครงการนี้มีหัวหน้าโครงการเป็นอาจารย์หลักสูตรวิชาการพัฒนาสังคม คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา อาจารย์มีประสบการณ์ในการสอนด้านการพัฒนาสังคมและมีความสนใจที่จะเข้ามาพัฒนาชุมชน โครงการนี้เป็นโครงการที่ดำเนินการในระดับชุมชนในการรวมกลุ่มผู้ปลูกผักเพื่อสร้างมาตรฐานการปลูกผักและนำไปสู่การตลาด ช่องว่างรายได้เพิ่มรายได้ให้กับกลุ่มและสมาชิกกลุ่ม การทำงานของทีมวิจัยที่เป็นนักวิชาการ (อาจารย์) ทำหน้าที่สร้างกระบวนการกับทีมวิจัย เป็นทีมอำนวยการ การเงิน และประสานงาน ทีมวิจัยที่เป็นชาวบ้าน ทำหน้าที่เก็บข้อมูลในพื้นที่ กลุ่มผู้ปลูกผักในชุมชนมีความเข้มแข็งประมาณหนึ่ง มีผู้ใหญ่บ้านที่เป็นผู้นำที่มีวิสัยทัศน์ และประสานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องได้ การเก็บข้อมูลจะเป็นลักษณะการใช้แบบสัมภาษณ์ ในการค้นหาบริบทชุมชน ศักยภาพของกลุ่ม ในการสนทนากลุ่ม ใช้ในการขับเคลื่อนกระบวนการปลูกผัก ทั้งกระบวนการเตรียมดิน เมล็ดพันธุ์ผัก น้ำที่ใช้ในการปลูก และปุ๋ยที่มีความปลอดภัย เพื่อเป็นการพูดคุยและหารือเพื่อเอาข้อมูลมาวิเคราะห์ และใช้เวทีในการประชุมการระดมความคิดในการพูดคุยหารือ และยังมีการใช้ปฏิทินการผลิต เป็นเครื่องมือในการวิเคราะห์วิเคราะห์ข้อมูล

บทบาทที่เลี้ยงชุดโครงการ คือ เข้าร่วมการประชุม เก็บประเด็นการประชุม เก็บรวบรวมข้อมูล ให้คำแนะนำการขับเคลื่อนงานวิจัย

ภาพที่ 3.11 ประชุมระดมความคิดในการวางแผนการปลูกผัก

ภาพที่ 3.12 การอบรมมาตรฐานการปลูกผัก (GAP)

3.5.3.5 โครงการการยกระดับรายได้ของชาวนาตลาดแคโดยพลังเครือข่ายกลุ่มเกษตรกรเทศบาลตำบลตลาดแค อำเภอโนนสูง จังหวัดนครราชสีมา

ทีมวิจัยโครงการนี้มีหัวหน้าโครงการเป็นอาจารย์หลักสูตรรัฐศาสตรบัณฑิต คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา ก่อนหน้านี้อาจารย์ได้มีการทำการวิจัยในประเด็นเกี่ยวกับข้าวและผลงานวิจัยที่อาจารย์ได้เป็นหัวหน้าโครงการวิจัยและผู้ร่วมวิจัย โครงการนี้เป็นโครงการที่ใช้กลไกการขับเคลื่อนโดยเกษตรกรที่ปลูกข้าวในพื้นที่ ศึกษาวิธีการลดต้นทุนค่าใช้จ่ายตลอดกระบวนการผลิตข้าวของชาวนาตลาดแค เพื่อให้เกิดแนวทางในการยกระดับรายได้ของชาวนาตลาดแค กระบวนการที่ใช้คือ โดยทั้ง 6 ชุมชน ให้ประธานและรองประธานชุมชนและเกษตรกรผู้ปลูกข้าวเป็นผู้ให้ข้อมูล เพื่อให้เกิดการแลกเปลี่ยนองค์ความรู้ของแต่ละกลุ่มตลอดกระบวนการผลิตข้าว เครื่องมือที่ใช้ คือ การสุ่มแบบเจาะจง โดยศึกษาวิธีการลดต้นทุนค่าใช้จ่ายตลอดกระบวนการผลิตข้าว ประชุม การรสนทนากลุ่ม ใช้เก็บข้อมูลแนวทางในการยกระดับรายได้ของชาวนาตลาดแค และใช้ปฏิทินการผลิต ในการเก็บข้อมูลตลอดกระบวนการผลิต โดยวิเคราะห์และทำเป็นข้อมูล แต่ปัญหาที่สำคัญที่เกิดขึ้นในพื้นที่ที่มีภาวะแล้งมากทำให้การทดลองการปลูกข้าวได้ผลผลิตน้อย ส่งผลต่อกระบวนการขับเคลื่อนงานวิจัย

บทบาทที่เลี้ยงชุดโครงการ คือ ดำเนินการติดตามกระบวนการวิจัยในพื้นที่ประชุมหารือในการแก้ไขปัญหาแต่ละช่วงการดำเนินงาน เก็บรวบรวมข้อมูล และให้คำแนะนำ

ภาพที่ 3.13 ประชุมวางแผนขั้นตอนการปลูกข้าว

ภาพที่ 3.14 ประชุมวิเคราะห์ข้อมูลการปลูกข้าว

3.5.4 เวทีนำเสนอรายงานความก้าวหน้าชุดโครงการ

จัดขึ้นในวันที่ 9 กันยายน 2562 ณ ห้องประชุมเทศบาลตำบลตลาดแค อำเภอนโนนสูง จังหวัดนครราชสีมา มีผู้เข้าร่วมเป็นทีมวิจัย 70 คน วิทยากรผู้ทรงคุณวุฒิ ประกอบด้วย ดร.ปรีชา อุตระกุล จากมูลนิธิชุมชนโคราช อาจารย์วีระ ภาคอุทัย จากมหาวิทยาลัยขอนแก่น นายรุ่งวิจิต คำงาม กลไกการขับเคลื่อนงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นภาคอีสาน ก่อนการจัดเวทีรายงานความก้าวหน้าทีมวิจัยได้ดำเนินการส่งเล่มรายงานความก้าวหน้าวิจัยให้ผู้ทรงได้อ่านรายละเอียดล่วงหน้า ในวันที่จัดเวทีได้ดำเนินการโดยผู้ประสานงานทบทวนชุดโครงการวิจัยและสรุปกระบวนการดำเนินงานวิจัยที่ผ่านมา หลังจากนั้นให้ทีมวิจัยแต่ละโครงการย่อยได้นำเสนอรายงานความก้าวหน้าในการดำเนินโครงการที่ผ่านมา พร้อมให้ผู้ทรงคุณวุฒิให้คำแนะนำกับทีมวิจัยที่ละโครงการ ทำให้ทีมเกิดความเข้าใจตรงกัน เพื่อให้การวิจัยในระยะต่อไปมีกระบวนการที่ชัดเจนมากขึ้น

ภาพที่ 3.15 เวทีนำเสนอรายงานความก้าวหน้าชุดโครงการ (9 กันยายน 2562)

บทที่ 4

ผลการวิจัย

การวิจัยเรื่อง “การพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากพื้นที่เทศบาลตำบลลาดแคตามแนวทางการพัฒนาที่ยั่งยืนเทศบาลตำบลลาดแค อำเภอนोनสูง จังหวัดนครราชสีมา” ในครั้งนี้ เป็นการวิจัยเพื่อท้องถิ่น (CBR : Community – Based Research) ที่ประยุกต์ใช้วิธีวิทยาการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participatory action research: PAR) มีเป้าหมายเพื่อพัฒนารูปแบบการพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากพื้นที่เทศบาลตำบลลาดแค ตามแนวทางการพัฒนาที่ยั่งยืน นำไปสู่การจัดทำแผนยุทธศาสตร์ในการพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากเทศบาลตำบลลาดแค ตามแนวทางการพัฒนาที่ยั่งยืน ซึ่งมีวัตถุประสงค์ดังนี้ 1) เพื่อศึกษาบริบทพื้นที่ที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากเทศบาลตำบลลาดแค 2) เพื่อศึกษาศักยภาพและทุนทางสังคมในการพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากเทศบาลตำบลลาดแค 3) เพื่อศึกษากระบวนการหนุนเสริมการดำเนินงานของโครงการวิจัยย่อยเพื่อการพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากเทศบาลตำบลลาดแค 4) เพื่อจัดทำแผนยุทธศาสตร์ในการพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากเทศบาลตำบลลาดแค ตามแนวทางการพัฒนาที่ยั่งยืน 5) เพื่อพัฒนารูปแบบการพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากพื้นที่เทศบาลตำบลลาดแค ตามแนวทางการพัฒนาที่ยั่งยืน

ในการนำเสนอผลการวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยจะนำเสนอผลการวิจัยเพื่อตอบวัตถุประสงค์ตามหัวข้อ ดังต่อไปนี้

- 4.1 บริบทพื้นที่ที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากเทศบาลตำบลลาดแค
- 4.2 ศักยภาพและทุนทางสังคมในการพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากเทศบาลตำบลลาดแค
- 4.3 กระบวนการหนุนเสริมการดำเนินงานของโครงการวิจัยย่อยเพื่อการพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากเทศบาลตำบลลาดแค
- 4.4 แผนยุทธศาสตร์ในการพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากเทศบาลตำบลลาดแค
- 4.5 รูปแบบการพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากพื้นที่เทศบาลตำบลลาดแค ตามแนวทางการพัฒนาที่ยั่งยืน

4.1 บริบทพื้นที่ที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากเทศบาลตำบลลาดแค

4.1.1 บริบทด้านกายภาพ

4.1.1.1 ที่ตั้งและอาณาเขต

เทศบาลตำบลลาดแคตั้งอยู่เลขที่ 329 หมู่ 12 ถนนมิตรภาพ ตำบลธารปราสาท อำเภอนोनสูง จังหวัดนครราชสีมา มีระยะทางห่างจากกรุงเทพมหานครไปทางทิศตะวันออกเฉียงเหนือ ตามทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 2 ประมาณ 262 กิโลเมตร และห่างจากตัวจังหวัดนครราชสีมาออกไปทางทิศตะวันออกเฉียงเหนือ ตามทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 2 ประมาณ 49.50 กิโลเมตร เทศบาลตำบลลาดแคมีพื้นที่ทั้งหมดประมาณ 6.89 ตารางกิโลเมตร หรือ 4,306.25 ไร่ และมีอาณาเขตติดต่อกับพื้นที่ต่างๆ ดังนี้

ทิศเหนือ ตั้งแต่หลักเขตที่ 1 ซึ่งตั้งอยู่ริมลำน้ำธารปราสาทฝั่งเหนือ ห่างจากปากลำสระแพตฝั่งใต้ระยะ 1,150 เมตร เลียบตามริมลำน้ำธารปราสาทฝั่งเหนือไปทางทิศ

ตะวันออกเฉียงเหนือถึงหลักเขตที่ 2 ซึ่งตั้งอยู่ตรงปากลำสระแพตฝั่งเหนือริมคลองนาฝั่งเหนือ จากหลักเขตที่ 2 เลียบตามริมคลองนาฝั่งเหนือไปทางทิศตะวันออกเฉียงเหนือถึงหลักเขตที่ 3 ซึ่งตั้งอยู่ริมทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 2 ตอนนครราชสีมา-พล ฝั่งตะวันตกตรง กม. 50.640 จากหลักเขตที่ 3 เป็นเส้นตรงแนวตั้งฉากกับศูนย์กลางทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 2 ตอนนครราชสีมา - พล ตรง กิโลเมตร 50.640 ไปทางทิศตะวันออกห่างจากหลักเขตที่ 3 ระยะ 1,000 เมตร ถึงหลักเขตที่ 4

ทิศเหนือ ติดต่อเขตพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลธารปราสาท อำเภอโนนสูง และองค์การบริหารส่วนตำบลตาจั่น อำเภอกง จังหวัดนครราชสีมา

ทิศใต้ จากหลักเขตที่ 4 เป็นเส้นตรงไปทางทิศตะวันตกเฉียงใต้ ถึงหลักเขตที่ 6 ซึ่งตั้งอยู่ห่างจากศูนย์กลางทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 2 ตอนนครราชสีมา - พล ตามแนวเส้นตั้งฉากตะวันออกเฉียงใต้ระยะ 1,000 เมตร

ทิศใต้ ติดต่อเขตพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลธารปราสาท อำเภอโนนสูง ทิศตะวันออก จากหลักเขตที่ 4 เป็นเส้นตรงไปทางทิศตะวันตกเฉียงใต้ ถึงหลักเขตที่ 5 ซึ่งตั้งอยู่ริมทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 206 ฝั่งเหนือตรง กม.42

ทิศตะวันออก ติดต่อเขตพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลธารปราสาท อำเภอโนนสูง ทิศตะวันตก จากหลักเขตที่ 6 เป็นเส้นตรงไปทางทิศตะวันตกเฉียงเหนือ ถึงหลักเขตที่ 7 ซึ่งตั้งอยู่ริมทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 2 ตอนนครราชสีมา - พล ฝั่งใต้ตรง กม. 48 จากหลักเขตที่ 7 เป็นเส้นตรงไปทางทิศตะวันตกเฉียงเหนือบรรจบหลักเขตที่ 1 ทิศตะวันตก ติดต่อพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลธารปราสาท อำเภอโนนสูง จังหวัดนครราชสีมา

ภาพที่ 4.1 แสดงแผนที่ของเทศบาลตำบลตลาด

4.1.1.2 สภาพภูมิศาสตร์และภูมิอากาศ

พื้นที่เทศบาลตำบลตลาดแคว ตำบลธารปราสาทมีสภาพพื้นที่เป็นลักษณะที่ราบลุ่ม ลาดเอียงจากทางทิศตะวันออกไปทางตะวันตกเล็กน้อย ความลาดเอียงประมาณ 1.3 เปอร์เซ็นต์ เมื่อดูตามเส้นแนวระดับความสูงของพื้นที่ปรากฏว่ามีเส้นระดับความสูง 2 เส้น คือ เส้นระดับความสูงจากระดับน้ำทะเลประมาณ 165 และ 170 เมตร สามารถแบ่งได้ 3 ลักษณะดังนี้

1) ลักษณะของดิน พบว่าจากการสำรวจของกรมทรัพยากรธรณี กระทรวงอุตสาหกรรม พบว่าภายในเขตพื้นที่ใกล้เคียง (ตำบลกระเบื้องใหญ่ อำเภอพิมาย) และพื้นที่เทศบาลตำบลตลาดแคว มีแร่ธาตุ จำพวกเกลือหินที่สามารถนำมาใช้ในกระบวนการผลิตภาคอุตสาหกรรม

จำนวนมาก ซึ่งในปัจจุบันมีบริษัทเกลือพิมาย จำกัด เป็นผู้ผลิต ตั้งอยู่ในพื้นที่ขององค์การบริหารส่วนตำบลกระเบื้องใหญ่ ซึ่งเป็นบริเวณพื้นที่ใกล้เคียงกับเทศบาลตำบลตลาดแค

2) ลักษณะของแหล่งน้ำ พบว่า มี 3 แหล่ง คือ (1) แม่น้ำ/ลำธาร จำนวน 1 แห่ง/สาย ได้แก่ ลำธารปราสาท เป็นลำน้ำสาธารณะสามารถใช้ได้ทุกชุมชนในเขตเทศบาล (2) สระน้ำ จำนวน 2 แห่ง ประกอบด้วย สระหนองสระแก และสระหนองข่อย เป็นสระน้ำสาธารณะสามารถใช้ได้ทุกชุมชนในเขตเทศบาล (3) บ่อน้ำ จำนวน 1 บ่อ คือ บ่อบำบัดน้ำเสีย จำนวน 4 บ่อ พื้นที่ 15 ไร่ หรือ 24,000 ตร.ม. ซึ่งสามารถใช้ได้ทุกชุมชนในเขตเทศบาล (ข้อมูล : กองช่างเทศบาลตำบลตลาดแค ณ เดือนตุลาคม 2559)

3) ลักษณะของไม้/ป่าไม้ พบว่าในเขตเทศบาลตำบลตลาดแคไม่มีทรัพยากรป่าไม้

สภาพภูมิอากาศของเทศบาลตำบลตลาดแค พบว่ามีลักษณะภูมิอากาศคล้ายคลึงกับจังหวัดใกล้เคียงในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ คือ มี 3 ฤดู

ฤดูหนาว อากาศหนาวประมาณ 10-20 องศาเซลเซียส

ฤดูร้อน อากาศร้อนประมาณ 35-41 องศาเซลเซียส

ฤดูฝน อากาศร้อนประมาณ 30-38 องศาเซลเซียส

มีปริมาณน้ำฝนประมาณ 950.8 มิลลิเมตร/ปี มีฝนตกในบางฤดูกาลและในฤดูฝนมักจะมีฝนทิ้งช่วง ทำให้การทำการเกษตรได้ผลเท่าที่ควร โดยมีช่วงระยะเวลา ที่ฝนตกและช่วงระยะเวลาที่ฝนทิ้งช่วง ดังนี้ 1) ช่วงระยะเวลาที่ฝนตก ระหว่างเดือนพฤษภาคม – กันยายน 2) ช่วงระยะเวลาที่ฝนทิ้งช่วง ระหว่างเดือนมกราคม – เดือนเมษายน เดือนกรกฎาคม และเดือนตุลาคม ถึงเดือนธันวาคม ปรากฏดังแผนภาพต่อไปนี้

4.1.1.3 ประวัติชุมชนตลาดแค

ชุมชนตลาดแคเป็นชุมชนขนาดใหญ่ที่มีการขยายตัว และก่อตั้งเป็นหมู่บ้านใหม่ โดยมีรายละเอียดดังนี้ เริ่มแรกเดิมที่บ้านตะขบ บ้านตะขบ บ้านสะเทต แยกตัวออกมาจากหมู่บ้าน 12 บ้านตลาดแคในสมัยก่อน ช่วงมีผู้ใหญ่เชื้อ มิ่งผลิก เป็นผู้ใหญ่บ้าน แต่ปัจจุบันเป็นหมู่ 2 แยกตัวออกมาก่อนสาเหตุเพราะจำนวนประชากรมากและย้ายไปอยู่ตามพื้นที่ทำมาหากินของตนเอง โดยพ่อขุน แม่คำ ตั้งถิ่นฐานมาอาศัยอยู่ก่อนหลวงพ่อดินทร์เป็นชาวบ้านตะขบได้มาสร้างวัดตลาดแค และเป็นเจ้าอาวาสองค์แรก ผู้ใหญ่ ดี พองโนนสูง ได้ขอแยกตัวออกจากหมู่ 12 มาตั้งเป็นบ้านตะขบสาเหตุที่เรียกบ้านตะขบ เพราะมีต้นตะขบป่าเยอะ

พ.ศ. 2437 ผู้ใหญ่เปลี่ยน ทอนสูงเนิน เริ่มระดมคนช่วยกันขุดดินทำถนนและสระน้ำ

พ.ศ. 2457 ผู้ใหญ่บ้าน ทองหล่อ ลีเยเก ได้สร้างสะพานไม้ สะพานคอนกรีต ขุดคลองหนองจอก และเริ่มมีไฟฟ้า น้ำประปาเข้ามา

พ.ศ. 2554 ผู้ใหญ่หวาน เกยโนนสูง มีการสร้างศาลาประชาคมและมีกองทุนรัฐบาลเริ่มเข้ามา

ต่อมาบ้านสะเทต แยกตัวออกมาหลังจากบ้านตะขบ เพราะหมู่บ้านห่างกัน จึงขอแยกตัวออกจากหมู่ 12 ช่วงผู้ใหญ่ เชื้อ มิ่งผลึก สมัยก่อน ปู่แก้ว ฉิมกลาง มาตั้งถิ่นฐานอยู่ที่บ้านสะเทตก่อน ช่วงนั้นมีประชาชนประมาณ 4-5 หลังคาเรือน ผู้ใหญ่ หรั่ง ทักกลาง ได้ขอแยกตัวออกจากหมู่ 12 มาตั้งเป็นหมู่บ้านสะเทต โดยเรียกชื่อตามลำน้ำ แต่ก่อนเรียกบ้านปากแยก เพราะลำน้ำได้แยกออกจากลำธารปราสาทแล้วมีการตั้งชื่อใหม่ชาวบ้านจึงพากันเรียกตามชื่อลำน้ำ คือ ลำสะเทต

พ.ศ.2474 ผู้ใหญ่ ประยูร ป้อมกลาง ระดมชาวบ้านให้ช่วยกันทำทางเข้าหมู่บ้าน และเริ่มมีไฟฟ้าเข้ามา ต่อมาผู้ใหญ่ พจนานถ เชิญกลาง และผู้ใหญ่ คมกริต ทักกลาง ช่วยกันซ่อมเส้นทางเข้าหมู่บ้านจนเกิดถนนสายยาว ผู้ใหญ่ ญัฐพร ทักกลาง มีการสร้างศาลาประชาคมและพัฒนาต่าง ๆ ภายในหมู่บ้าน ปัจจุบันผู้ใหญ่สารภี เกตุรขำ เริ่มได้รับการช่วยเหลือต่าง ๆ จากรัฐบาล เช่น ถนน ไฟฟ้า จึงทำให้หมู่บ้านเจริญมากขึ้น

บ้านวังวน สมัยแต่ก่อนคือหมู่ 12 แต่ปัจจุบันได้มีการเปลี่ยนแปลงโดยได้ไปขึ้นเป็นหมู่บ้านกับหมู่ 1 แล้ววังวนก็พึ่งถูกแยกตัวออกมาจากบ้านตลาดแคช่วงมีเทศบาลเข้ามา เป็นชุมชนชาววัง หมู่ 2 ในปัจจุบัน

ถิ่นฐานดั้งเดิมของบรรพบุรุษนั้น พบว่า แรกเดิมทีบรรพบุรุษอพยพมาจากเขมรต่ำ (กัมพูชา) และอพยพมาจากลาวแทบเขตภูเขาบางส่วนอพยพมาจากบ้านปราสาท อำเภอสอง (ที่พบซากคนโบราณ) ส่วนคนจีนมาทีหลัง ย้อนหลังไป 200-300 ปี ได้ เช่น เจ้าอั้งกี้” ตระกูลต่างๆ ที่มาตั้งถิ่นฐานในเทศบาลตำบลตลาดแค ได้แก่ ตระกูลที่มีนามสกุล “ตันติกรตระกูล” “แช่ตั้ง” “เซ่งเฮ้ง” นามสกุล “พุทกลาง” “แนบกลาง” “ขุนกลาง” นามสกุล “จันทร์กลาง” “ปานกลาง” “ทับกลาง” “ต่างกลาง” “ฮักกลาง” “พุฒกลาง”

ปัจจุบันเทศบาลตำบลตลาดแค เดิมมีฐานะเป็นสุขาภิบาลตลาดแค โดยจัดตั้งตามประกาศกระทรวงมหาดไทย เมื่อวันที่ 3 มิถุนายน 2514 ในราชกิจจานุเบกษา เล่มที่ 88 หน้า 1791 ลงวันที่ 3 มิถุนายน 2514 ต่อมาได้ยกฐานะขึ้นเป็น “เทศบาลตำบลตลาดแค” ตามพระราชบัญญัติเปลี่ยนแปลงฐานะของสุขาภิบาลเป็นเทศบาล พ.ศ.2542 เมื่อวันที่ 25 พฤษภาคม 2542 โดยมีนายชัยรัตน์ กิตติหิรัญวัฒน์ เป็นนายกเทศมนตรีคนแรกจนถึงปัจจุบัน

ชุมชนตลาดแค เป็นชุมชนเก่าแก่ที่มีต่อตั้งมาเป็นระยะเวลาที่ยาวนาน และมีเหตุการณ์สำคัญเกิดขึ้นในชุมชนหลายเหตุการณ์ โดยเฉพาะการคมนาคม เนื่องจากสภาพพื้นที่ของชุมชนตลาดแคอยู่ติดกับถนนมิตรภาพทั้งสองฝั่ง ซึ่งการเปลี่ยนแปลงของการคมนาคมและการสร้างถนนสายสำคัญของประเทศแห่งนี้มีผลกระทบต่อเปลี่ยนแปลงของชุมชนตามช่วงระยะเวลา ดังรายละเอียดต่อไปนี้

1) ยุคการเดินทางด้วยเรือ-เกวียน (ก่อน พ.ศ. 2480)

คนชุมชนตลาดแคเดิมเป็นกลุ่มคนบ้านปราสาท (ธารปราสาท) และคนบ้านคำแยโยกย้ายมาตั้งถิ่นฐานที่บ้านสำโรง บ้านตะขบ เนื่องจากพื้นที่ที่มีความอุดมสมบูรณ์ประกอบกับมีแหล่งน้ำที่เหมาะสมสำหรับการอุปโภคบริโภค และการทำเกษตร บุคคลสำคัญคือหลวงพ่อดินทร์ ได้นำญาติพี่น้องมาตั้งถิ่นฐานอยู่บริเวณดังกล่าว โดยหลวงพ่อดินทร์ได้สร้างสำนักสงฆ์บริเวณวัดตลาดแคและพัฒนาเป็นวัดตลาดแคในปัจจุบัน ในยุคแรกเริ่มชาวบ้านชุมชนตลาดแคทำการเกษตร ปลูกข้าว ปลูกผัก เลี้ยงสัตว์ และทำอาหาร ทำขนมหวานอันเกิดจากผลผลิตทางการเกษตร และ

ทรัพยากรธรรมชาติที่มี แล้วนำมาขายบริเวณท่าน้ำ (ลำน้ำธารปราสาท) เกิดเป็นตลาดชุมชน ผู้คนที่เดินทางในตอนนั้นใช้ลำน้ำธารปราสาท และใช้เกวียนในการเดินทางและขนส่งสินค้าขาย และเมื่อน้ำมีน้ำมาก น้ำในลำคลองไหลท่วมบริเวณตลาด และเอ่อท่วมถนนที่ใช้สัญจรไปอำเภอคง - ขอนแก่น ชาวบ้านจึงเรียกบริเวณที่ว่า “ตลาดแคว” ที่หมายถึง ตลาดที่มีแม่น้ำไหลผ่าน หรือน้ำเอ่อท่วมจำนวนมาก (แคว ความหมายตามพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิต หมายถึง ลำน้ำที่ไหลมารวมกับลำน้ำอีกสายหนึ่งซึ่งมีขนาดใหญ่พอๆ กัน) ต่อมาจึงเพี้ยนเป็น “ตลาดแค” ทำให้ผู้คนเข้าใจว่า “ชุมชนตลาดแค” หมายถึง บริเวณที่ต้นแคเป็นจำนวนมาก นอกจากการขายสินค้าแล้วในหน้าน้ำหลากน้ำมาก ชาวบ้านยังมีอาชีพเสริมคือการรับจ้างขนรถไถ่แพ หรือไถ่เรือข้ามฟากให้กับคนที่สัญจรไปมาอีกด้วย ซึ่งลักษณะตลาดในยุคนี้คือนำสินค้าใส่กระจาดมาวางขาย หรือบางเจ้าทำเป็นเพิงไม้วางสินค้าขาย สินค้าที่นำมาขายเป็นสินค้าที่มีในชุมชน เช่น ข้าวสาร ผัก ปลา ไก่ ขนมหิน ขนมหวาน เช่น ดอกจอก ขนมหักบัว ขนมหิงส์ ขนมหาล คนจีนที่เข้ามาในตั้งถิ่นฐานและค้าขายในยุคนี้คือ เจ๊กกลาง เจ๊กเก๋

2) ยุคการเดินทางด้วยถนนลูกรัง (พ.ศ. 2481-พ.ศ.2500)

ช่วงปี พ.ศ. 2481 ในสมัยจอมพล ป.พิบูลสงคราม รัฐมโนนโยบายสร้างถนน (ถนนลูกรัง) โดยการเกณฑ์นักโทษมาช่วยสร้างถนนบริเวณชุมชนตลาดแคและที่อื่น ๆ ที่เกี่ยวเนื่องกัน มีสร้างค่ายนักโทษบริเวณพื้นที่โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพปัจจุบัน ต่อมาเกิดน้ำท่วมใหญ่ทางการจึงนำนักโทษกลับฐานเดิมนั้นคือเรือนจำคลองไผ่ เมื่อถนนหนทางเริ่มมีการพัฒนา ประกอบกับพื้นที่ชุมชนตลาดแคเป็นบริเวณที่ผู้คนสัญจรไปมาเพื่อต่อรถ หรือพักคน ทำให้เป็นจุดนัดพบ จุดค้าขายที่สร้างรายได้ให้กับชุมชนได้ จึงมีกลุ่มคนจีนอพยพเข้ามาตั้งถิ่นฐานและทำมาค้าขาย กลุ่มคนจีนที่เข้ามาสร้างตลาดและแผงให้เขาขายสินค้าคือ แม่เขียน อีกที

พ.ศ. 2490 เริ่มมีรถโดยสารพิมาย-โคราช และมีการสร้างโรงเรียน เดิมผู้คนในชุมชนตลาดแคเรียนหนังสือที่วัดตลาดแค ต่อมามีการล้างป่าช้าซึ่งเป็นพื้นที่ติดถนนสร้างโรงเรียนแห่งแรก คือ โรงเรียนอนุบาลชุมชนตลาดแค ผู้คนจึงย้ายมาศึกษาต่อที่โรงเรียนอนุบาลชุมชนตลาดแค

3) ยุคการเดินทางด้วยถนนมิตรภาพ 2 เลน (พ.ศ.2500-พ.ศ.2538)

ในปี พ.ศ. 2504 สมัยจอมพลถนอม กิตติขจร เป็นนายกรัฐมนตรี ได้มีการสร้างถนนมิตรภาพต่อจากนครราชสีมา-หนองคาย รวมระยะทาง 360 กิโลเมตร สายนี้รัฐบาลไทยได้รับความช่วยเหลือจากองค์การบริหารวิเทศกิจแห่งสหรัฐอเมริกา (USOM) พร้อมทั้งได้จ้างผู้เชี่ยวชาญชาวอเมริกันมาช่วยให้คำแนะนำด้วย ส่วนการออกแบบและการก่อสร้างอยู่ภายใต้การควบคุมของกรมทางหลวง ส่วนใหญ่สร้างทับแนวถนนที่มีอยู่เดิม ยกเว้นช่วงนครราชสีมา-บ้านไผ่ ที่แนวถนนเดิมแคบและอยู่ในสภาพชำรุด จึงสร้างแนวถนนขึ้นใหม่ เพราะย่นระยะทางลงกว่า 30 กิโลเมตร ถนนสายนี้เริ่มเปิดใช้เมื่อ 28 มกราคม พ.ศ. 2508 การก่อสร้างถนนมิตรภาพก่อให้เกิดความเปลี่ยนแปลงขึ้นแก่ความเจริญก้าวหน้าในทางเศรษฐกิจและสังคมในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ (วิกิพีเดีย สารานุกรมเสรี. ออนไลน์. ม.ป.ป.)

พ.ศ. 2506 มีอุบัติเหตุรถยนต์ชนผู้หญิงท้องแก่เสียชีวิตหน้าตลาด เป็นเหตุให้มีการย้ายตลาดมาตั้งบริเวณสามแยกไฟแดงในปัจจุบัน ผู้สร้างตลาดคือ แม่เขียน อีกที ลักษณะเป็น

ตลาดส่วนบุคคลเก็บค่าเช่าแผง โดยสร้างห้องแถว ทำเป็นแผงวางสินค้าขาย คนที่มาเช่าที่ขายสินค้า คือ ชาวบ้านชุมชนตลาดแค นำสินค้าในชุมชนวางขาย และจ่ายค่าเช่าแผงวันละ 1 บาท ขายช่วงเช้า มีด ได้แก่วัสดุ ฝัก หมูสด ขายข้าวแกง ขนมหวาน ฯลฯ กลุ่มผู้ซื้อสินค้า คือ คนชุมชนตลาดแค และผู้คนในละแวกใกล้เคียง ได้แก่ อำเภอโนนสูง อำเภอพิมาย และอำเภอดง

พ.ศ. 2507 มีการขยายตลาดให้ใหญ่ขึ้น คนจีนเข้ามาตั้งถิ่นฐานเพิ่มมากขึ้น มีโรงสีขนาดใหญ่ติดกับตลาด ซึ่งเป็นโรงสีของคนต่างถิ่น (มาจากจังหวัดชลบุรี) มาซื้อที่และตั้งโรงสีเพื่อรับซื้อข้าวขาวบริการให้กับคนในชุมชนและคนพื้นที่ใกล้เคียง นอกจากเป็นศูนย์กลางของการคมนาคมแล้วตลาดแคยังเป็นชุมชนที่มีปืมน้ำมันมาตั้งในยุคแรก ๆ ซึ่งเป็นปืมน้ำมันของคนในชุมชน คือ ปืมเอสโซ่ มาช่วยดึงดูดผู้คนให้แวะตลาดแค มีประเพณีลอยกระทงที่เป็นงานประจำปี ซึ่งจัดได้ยิ่งใหญ่ดึงดูดผู้คนในละแวกใกล้เคียงมาเที่ยวอย่างหลากหลาย มีมหรสพที่ยิ่งใหญ่ ชุมชนเข้มแข็งในการจัดงานประจำปีสร้างรายได้ให้กับคนในชุมชนและวัดอย่างมาก มีแหล่งบันเทิงได้แก่ โรงภาพยนตร์ มีร้านอาหารที่มีตู้เพลงหยอดเหรียญ มีโรงแรมให้บริการ มีแหล่งเล่นการพนัน อาทิ ตู้สล็อตหยอดเหรียญ ไฮโล สลากเกอร์ สับเวียนโก๋ชน และมีสถานบริการประเวณี (ช่อง) อย่างเปิดเผย 2-3 แห่ง ซึ่งสามารถดึงดูดผู้คนเข้ามาในพื้นที่และสร้างรายได้ให้กับคนในชุมชนจากการนำสินค้าไปขายในบริเวณดังกล่าวมาจำนวนมาก

พ.ศ. 2510-2534 ถือเป็นช่วงเวลาตลาดแคได้รับความนิยมอย่างสูงสุด เศรษฐกิจในชุมชนเติบโตเป็นอย่างมาก สินค้าที่ตลาดแคโดยเฉพาะข้าวแกง มีร้านมีวางจำหน่ายทั้งคืน ผู้คนที่สัญจรไปมาทั้งเล่นที่มุ่งหน้าสู่กรุงเทพมหานคร หรือมุ่งหน้าไปยังอีสานต้องแวะพักรถเพื่อรับประทานอาหาร หรือคนที่จะเดินทางไปอำเภอพิมายต้องมาต้อรถที่ตลาดแค ซึ่งในระยะแรก ๆ ตลาดแคมีนอเนกมากขึ้น พิมายจึงมีสถานีขนส่งเพื่อรับส่งคน จากชุมพวง-นครราชสีมา ทำให้รถแท็กซี่วิ่งรับส่งคนดังเดิมไม่ได้ แต่ตลาดแคก็ยังคึกคักเช่นเดิม

4) ยุคการเดินทางด้วยถนนมิตรภาพ 4 เลน (พ.ศ.2534-ปัจจุบัน)

พ.ศ. 2534 เมื่อสมัยรัฐบาลพลเอกชาติชาย ชุณหะวัณ มีการสร้างถนนเป็นถนนแบบ 2-10 ช่องทางจราจร โดยเริ่มมีการขยายถนนเป็นถนนแบบ 4 ช่องทางจราจร โดยในช่วงตั้งแต่ทางแยกต่างระดับมิตรภาพ-ทางรถไฟสายตะวันออก ทางแยกต่างระดับตาลเดี่ยว-ทับทิมทอง หน้าโรงงานปูนซีเมนต์นครหลวงบางช่วง ทางแยกต่างระดับสี่คิ้ว-ตัวเมืองนครราชสีมา และในเมืองนครราชสีมาบางช่วงเป็นถนนขนาด 10 ช่องจราจร (วิกิพีเดีย สารานุกรมเสรี. ออนไลน์. ม.ป.ป.)

เมื่อมีการขยายถนนครั้งใหญ่เป็นถนนสี่เลน ส่งผลให้ชุมชนตลาดแคมีการเปลี่ยนแปลงเป็นอันมาก โดยเฉพาะตลาด เมื่อถนนขยายกว้างมากทำให้พื้นที่ถนนติดกับพื้นที่ตลาดทางการเกรงว่าอาจจะเกิดอันตรายกับผู้ที่มาค้าขายหรือซื้อสินค้า จึงให้ย้ายตลาดไปอยู่ในเขตสุขาภิบาลช่วงนั้นและเป็นเทศบาลตลาดแคในปัจจุบัน นอกจากนี้เมื่อการคมนาคมสะดวกขึ้น ร้านค้าข้างถนนก็มีจำนวนเพิ่มมากขึ้น ร้านค้าที่ตลาดแคขายได้เพียงฝั่งเดียว จากนั้นจึงค่อย ๆ ปิดตัวลงเพราะขายไม่ได้ กลุ่มคนซื้อสินค้าช่วงเช้าเพื่อนำไปขายต่อในหมู่บ้านมีจำนวนลดลง ทั้งนี้เนื่องจากคนที่อยู่อำเภอพิมายและในชุมชนตลาดแคเอง เลิกไปซื้อสินค้าที่ตลาดเมืองใหม่ อำเภอพิมาย ซึ่งเป็นตลาดขนาดใหญ่กว่า และยังมีรถขายสินค้าจำนวนมากเข้าไปขายสินค้าถึงหน้าบ้านของคนในชุมชน

ตลาดแคและชุมชนใกล้เคียง ทำให้ปัจจุบันตลาดสดที่เทศบาลตลาดแคชบเซา มีผู้ขายสินค้าจำนวนหนึ่ง และหน้าตลาดมีรถบรรทุกขนานจอดบังภูมิทัศน์ ร้านค้าได้รุ่งหาย เนื่องจากรับลูกค้าได้ด้านเดียว การค้าเริ่มเปลี่ยนแปลง โดยลักษณะการค้าขายที่เทศบาลตลาดแค มีดังต่อไปนี้

(1) ตลาดอาหารตามสั่ง มีร้านก๋วยเตี๋ยว ข้าวราดแกง และน้ำดื่ม กาแฟ ขายให้คนขับรถบรรทุกและคนผ่านทางโดยจะขายจนถึงดึก

(2) ตลาดสด มีอาคารและมีการแบ่งเขตพื้นที่วางสินค้า 32 ร้าน ขายอาหารสดเนื้อหมู ไก่ ปลา และผักต่าง ๆ ขนมหจีน ขนมหต่าง ๆ สำหรับคนมาจ่ายตลาดเริ่มตั้งแต่ตีสาม ส่วนมากจะซื้อไปขายต่อในหมู่บ้านหรือซื้อไปทำอาหารขาย

(3) ตลาดนัด มี 2 วัน คือวันเสาร์ขายช่วงเช้าเน้นของใช้ เสื้อผ้า วันอังคาร เน้นอาหารของกินมีของใช้เสื้อผ้ารองเท้าเล็กน้อย ตลาดนัดจะเน้นคนในชุมชนทั้งหมดมาจับจ่าย ใช้สอย ซึ่งวันที่คนมาซื้อของจำนวนมาก คือตลาดนัดวันอังคารเพราะเป็นเวลาเลิกงานของคนงานจากโรงงานเกลือ พิมาย และโรงงานรองเท้าและกระเป๋าท่เลิกงานกลับมาบ้านมาซื้อของกินในเย็นวันอังคาร

พ.ศ. 2544 มีห้างสรรพสินค้าเข้ามามีบทบาทต่อคนในชุมชน ทำให้การค้าลดลง

พ.ศ. 2559 เกิดขึ้นจากความต้องการส่งเสริมให้คนในชุมชนมีรายได้ มีที่ขายสินค้า เจตนาต้องการนำของภายในชุมชนมาขาย เทศบาลตำบลตลาดแค จึงได้สร้างตลาดนัดชุมชน ขึ้นมาอีก 1 แห่งหนึ่งแห่ง โดยมีการก่อสร้างอาคาร ร้านค้าชุมชน ขนาดกว้าง 6.00 เมตร ยาว 32 เมตร พร้อมลานจอดรถ 1,000 ตารางเมตร ในพื้นที่ชุมชนตลาดแคฝั่งตะวันออกได้ หมู่ 14 ทั้งนี้เพื่อเป็นสถานที่จำหน่ายสินค้าจากกลุ่มแม่บ้านเทศบาลตลาดแค และเพื่อส่งเสริมการประกอบอาชีพเสริม ก่อให้เกิดรายได้ เพิ่มรายได้ให้กับประชาชน แต่สินค้าที่คนในชุมชนนำมาขาย กลับนำสินค้าสะดวกซื้อที่มีในปั้มมาขาย ทำให้ขายสินค้าไม่ได้ สู้ปั้มน้ำมันขนาดใหญ่ไม่ได้

แม้เทศบาลตลาดแคพยายามสนับสนุน และสร้างตลาดแห่งใหม่ขึ้นมาเพื่อช่วยกระตุ้นให้การค้าขายของคนในชุมชนตลาดแคดีขึ้น แต่เป็นเพียงการกระตุ้นในระยะเวลาหนึ่งเท่านั้น ต่อมาตลาดแห่งใหม่ก็ชบเซา ไม่มีผู้ค้าและผู้ขาย จากนั้นก็ปิดตัวลงจนถึงปัจจุบัน ทั้งนี้อาจเกิดจากสถานการณ์การค้าขายที่เปลี่ยนแปลงไป ประกอบกับยังไม่มีการบริหารจัดการตลาดที่เป็นรูปธรรม ขาดการสร้างแผนยุทธศาสตร์หรือขาดการปรับปรุงภูมิทัศน์เพื่อพัฒนาตลาดให้สามารถดำรงอยู่ในสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงไปในปัจจุบัน ดังคำบอกเล่าของชาวบ้าน

4.1.2 บริบทด้านสังคม

4.1.2.1 ด้านประชากรและลักษณะครัวเรือน

เทศบาลตำบลตลาดแค มีจำนวน 858 ครัวเรือน มีจำนวนประชากรทั้งสิ้น 3,387 คน เป็นเพศชาย 1,610 คน และเพศหญิง 1,777 คน มีจำนวน 1,236 ครัวเรือน จำนวน 6 หมู่บ้าน ได้แก่ บ้านสำโรง บ้านตลาดแค บ้านตะขบ บ้านสระแทต บ้านสามแยกตลาดแค และบ้านตลาดแคตะวันออก โดยประกอบด้วย 10 ชุมชน ได้แก่ ชุมชนสำโรงตะวันออก ชุมชนสำโรงตะวันตก ชุมชนตลาดแค ชุมชนชาววัง ชุมชนตะขบ ชุมชนสระแทต ชุมชนโนนพิมาน ชุมชนโนนหนามแดง ชุมชนตลาดแคชุมชนตะวันออกฝั่งเหนือและชุมชนตลาดแคตะวันออกฝั่งใต้ สามารถแสดงข้อมูลจำนวนประชากรตามตารางดังต่อไปนี้

ลำดับที่	ชุมชน	ชาย	หญิง	รวม
1	สำโรงตะวันออก	244	257	501
2	สำโรงตะวันตก	256	275	531
3	ตลาดแค	126	153	279
4	ชาววัง	162	172	334
5	ตะขบ	123	129	252
6	สระแทต	83	123	206
7	โนนพิมาน	205	214	419
8	โนนหนามแดง	202	203	405
9	ตลาดแคตะวันออกฝั่งเหนือ	115	123	238
10	ตลาดแคตะวันออกฝั่งใต้	94	128	222
รวม		1,610	1,777	3,387

ตารางที่ 4.1 แสดงข้อมูลเกี่ยวกับจำนวนประชากร

ข้อมูลเกี่ยวกับช่วงอายุและจำนวนประชากร ปรากฏตามตารางดังต่อไปนี้

ที่	หมู่บ้าน	จำนวน หลังคาเรือน	จำนวนประชากรอายุ (ปี)					รวม	เพศ	
			0 - 6	7 - 12	13-17	18-60	< 60		ชาย	หญิง
1	สำโรง	354	54	72	59	672	175	1,032	500	532
2	ตลาดแค	218	36	46	32	384	115	613	288	325
3	ตะขบ	81	19	17	15	158	43	252	123	129
4	สระแทต	49	11	21	14	130	30	206	83	123

ที่	หมู่บ้าน	จำนวน หลังคาเรือน	จำนวนประชากรอายุ (ปี)					รวม	เพศ	
			0 - 6	7 - 12	13-17	18-60	< 60		ชาย	หญิง
5	สามแยก ตลาดแค	367	42	59	47	533	143	824	407	417
6	ตลาดแค ตะวันออก	167	25	26	27	287	69	460	209	251
รวม		1,236	187	241	194	2,164	601	3,387	1,610	1,777

(ที่มา : สำนักทะเบียนท้องถิ่นเทศบาลตำบลตลาดแค ณ เดือนตุลาคม 2559)

ตารางที่ 4.2 ข้อมูลเกี่ยวกับช่วงอายุและจำนวนประชากร

ข้อมูลเกี่ยวกับจำนวนประชากรแยกตามชุมชนที่อาศัยอยู่จริง ปรากฏตามตารางดังต่อไปนี้

ลำดับ	หมู่บ้าน	ครัวเรือน	ชาย	หญิง	รวม
1	สำโรงตะวันตก	78	132	161	293
2	สำโรงตะวันออก	151	237	253	490
3	ตลาดแค	91	133	158	291
4	ขาววัง	33	66	60	126
5	ตะขบ	60	95	105	200
6	สระแพด	44	62	98	160
7	โนนพิมาน	123	231	231	462
8	โนนหนามแดง	73	122	127	249
9	ตลาดแคตะวันออกฝั่งเหนือ	76	83	95	178
10	ตลาดแคตะวันออกฝั่งใต้	50	72	71	143
รวม		779	1,233	1,359	2,592

(ข้อมูลความจำเป็นพื้นฐานระดับตำบล (จปฐ. ปี 2559)

ตารางที่ 4.3 ข้อมูลเกี่ยวกับจำนวนประชากรแยกตามชุมชนที่อาศัยอยู่จริง

ข้อมูลจำนวนผู้มีสิทธิเลือกตั้งตามเพศและอายุ ปรากฏตามตารางดังต่อไปนี้

ที่	หมู่บ้าน	อายุ 18 ปี ขึ้นไป (รวม)	ชาย	หญิง
1	สำโรง	847	407	440
2	ตลาดแค	499	230	269
3	ตะขบ	201	96	105
4	สระแพด	160	68	92

ที่	หมู่บ้าน	อายุ 18 ปี ขึ้นไป (รวม)	ชาย	หญิง
5	สามแยกตลาดแค	676	328	348
6	ตลาดตะวันออก	382	172	210
รวม		2,765	1,301	1,464

(ข้อมูล : สำนักทะเบียนท้องถิ่นเทศบาลตำบลตลาดแค ณ เดือนตุลาคม 2559)

ตารางที่ 4.4 ข้อมูลจำนวนผู้มีสิทธิเลือกตั้งตามเพศและอายุ

4.1.2.2 ด้านการเมืองการปกครอง

เทศบาลตำบลตลาดแค การแบ่งเขตการปกครองของเทศบาลตำบลตลาดแค แบ่งเขตการปกครองออกเป็น 6 หมู่บ้าน จำนวน 10 ชุมชน คือ หมู่ที่ 1 บ้านสำโรง มี 2 ชุมชน คือ ชุมชนสำโรงตะวันออกและชุมชนสำโรงตะวันตก หมู่ที่ 2 บ้านตลาดแค มี 2 ชุมชน คือ ชุมชนตลาดแค และชุมชนชาววัง หมู่ที่ 4 บ้านตะขบ มี 1 ชุมชน คือ ชุมชนตะขบ หมู่ที่ 11 บ้านสระแพต มี 1 ชุมชน คือ ชุมชนสระแพต หมู่ที่ 12 บ้านสามแยกตลาดแคมี 2 ชุมชนคือชุมชนโนนหนามแดง ชุมชนโนนพิมาน หมู่ที่ 15 บ้านตลาดแคตะวันออก มี 2 ชุมชน คือ ชุมชนตลาดแคตะวันออกฝั่งเหนือและชุมชนตลาดแคตะวันออกฝั่งใต้ มีโครงสร้างการบริหารงาน ประกอบด้วย

1) ฝ่ายนิติบัญญัติ มีสมาชิกสภาเทศบาลจำนวน 12 คน ประกอบด้วย

(1) นายอนันต์ รักดีชายแดน	ประธานสภาเทศบาล
(2) นางจุไรรัตน์ ตันตมณีนรัตน์	รองประธานสภาเทศบาล
(3) นายณรงค์รัช นาคี	สมาชิกสภาเทศบาล
(4) นางฉลอง ศิริทรัพย์	สมาชิกสภาเทศบาล
(5) นางวรัญญา ตันตมณีนรัตน์	สมาชิกสภาเทศบาล
(6) นางศรีญญา แสนประเสริฐ	สมาชิกสภาเทศบาล
(7) นางวรรณ นานอก	สมาชิกสภาเทศบาล
(8) นายเสนอเพชรแท้	สมาชิกสภาเทศบาล
(9) นางละเอียด ชูสูงเนิน	สมาชิกสภาเทศบาล
(10) นางจำลอง เพนโคกสูง	สมาชิกสภาเทศบาล
(11) นางสาวบรรจง เพ็ชรพิมาย	สมาชิกสภาเทศบาล
(12) นางวิน ตันยาง	สมาชิกสภาเทศบาล

2) ฝ่ายบริหาร อยู่ในรูปแบบของนายกเทศมนตรีที่มาจากการเลือกตั้งจากประชาชนโดยตรง มีนายชัยรัตน์ กิตติหิรัญวัฒน์ เป็นนายกเทศมนตรีที่ได้รับเลือกตั้งคนแรกมาตั้งแต่ปี 2547 จนถึงปัจจุบัน และมีรองนายกเทศมนตรี ที่ปรึกษาและเลขานุการนายกเทศมนตรี ดังนี้

(1) นายณัฐนันท์ ตั้งธนาเกียรติ	รองนายกเทศมนตรี
(2) นางจุติมา ตันติลภตระกูล	รองนายกเทศมนตรี
(3) นางดวงเพ็ญ กิตติหิรัญวัฒน์	ที่ปรึกษานายกเทศมนตรี
(4) นางสาวสิริพร เนติภัทรกุล	เลขานุการนายกเทศมนตรี

สภาพความร่วมมือหรือความขัดแย้งของคนในชุมชน พบว่า คนในชุมชนมี การทำกิจกรรมกันดี เห็นได้จากมีบ้านพักคนชราที่มีกิจกรรมต่าง ๆ มากมาย เช่น ทุกวันพุดมีการออก กำลังกาย คนในชุมชนชอบทำบุญเข้าวัดโดยเฉพาะถ้ามีงานวัดหรือวันพระจะมาทำบุญตักบาตรที่วัด หรืองานวันเข้าออกพรรษาจะมาจนเต็มศาลาวัดเลย จนล้นออกมาจากศาลา และมีความสามัคคีกัน มี งานก็ให้ความร่วมมือกันดี ไม่มีความขัดแย้ง และผู้บริหารท้องถิ่นทำงานร่วมกันได้ดีทั้งกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน นายก ปลัดเทศบาล โดยดูจากการทำกิจกรรมต่าง ๆ ในชุมชน เช่น งานบุญ งานเทศกาล สงกรานต์ ลอยกระทง แห่เทียนเข้าพรรษาออกพรรษา เป็นต้น ส่วนประเด็นเกี่ยวกับการเมืองของคน ในพื้นที่นั้น พบว่า คนในพื้นที่มีส่วนร่วมในการเมืองท้องถิ่นตามปกติ เช่น การเลือกตั้งทั้งในระดับ ท้องถิ่นและระดับชาติ ส่วนการซื้อสิทธิขายเสียงเป็นเรื่องปกติของคนในท้องถิ่น และไม่มีปัญหาการ คอรัปชั่น สอดคล้องกับข้อมูลที่ได้จากเทศบาลตำบลตลาดแค พบว่า การเลือกตั้งของประชาชนในเขต เทศบาลตำบลตลาดแค มีส่วนร่วมในกิจกรรมทางการเมืองและการบริหาร คือ ประชาชน มีส่วนร่วมในการ แสดงความคิดเห็นในการกำหนดนโยบาย และแผนการบริหารงานท้องถิ่น โดยการจัดตั้งคณะกรรมการ ชุมชนประจำแต่ละชุมชน การแสดงความคิดเห็นและมีข้อเสนอแนะในการประชุมในโอกาสต่าง ๆ เช่น การประชุมเพื่อการวางแผนพัฒนาเทศบาล การประชุมเพื่อแก้ไขปัญหาความยากจน หรือการประชุม ตามโครงการเทศบาลพบประชาชน นอกจากนี้เทศบาลยังได้เปิดช่องทางเพื่อรับฟังความคิดเห็นจาก ประชาชน โดยการจัดตั้งศูนย์รับเรื่องร้องเรียน ศูนย์ข้อมูลข่าวสาร สายด่วน (Hotline) นายกฯ จัดทำ Website ของเทศบาลเองชื่อ “www.taladkae.go.th” และมีผู้รับความคิดเห็น

4.1.2.3 ด้านการศึกษา

ด้านการศึกษาของของประชาชนในเทศบาลตำบลตลาดแค คนในพื้นที่ส่วน ใหญ่จะจบการศึกษามัธยมต้น(ม.3)และมัธยมปลาย(ม.6) รองลงมาคือประถมปลาย(ป.6) และปริญญา ตรีหรือสูงกว่า โดยเทศบาลตำบลตลาดแค มีโรงเรียนในสังกัด คือ โรงเรียนเทศบาลตลาดแค เปิดทำ การเรียนการสอนในระดับชั้นปฐมวัยถึงระดับชั้นประถมศึกษา จำนวนนักเรียน

ระดับชั้น	จำนวนห้องเรียน	ชาย	หญิง	รวม
อนุบาล 1	2	19	20	39
อนุบาล 2	2	28	27	55
อนุบาล 3	2	20	16	36
รวม	6	67	63	130
ประถมศึกษาปีที่ 1	2	23	13	36
ประถมศึกษาปีที่ 2	2	24	25	49
ประถมศึกษาปีที่ 3	2	22	16	38
ประถมศึกษาปีที่ 4	2	24	14	38
ประถมศึกษาปีที่ 5	2	15	27	42
ประถมศึกษาปีที่ 6	2	23	17	40
รวม	12	131	112	243
รวมทั้งสิ้น	18	198	175	373

(ข้อมูลสถิติโรงเรียนเทศบาลตลาดแค ณ เดือนตุลาคม 2559)

ตารางที่ 4.5 ข้อมูลสถิติโรงเรียนเทศบาลตลาดแค

ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กเทศบาลตำบลตลาดแค จัดตั้งเมื่อวันที่ 8 ธันวาคม 2553 เปิดรับนักเรียนในระดับก่อนปฐมวัยเป็นปีแรก ในปี พ.ศ.2555 จำนวนนักเรียน

ช่วงอายุ	จำนวนห้องเรียน	ชาย	หญิง	รวม
2 ขวบ	2	13	17	30
รวม	2	13	17	30

(ข้อมูล: กองการศึกษา ณ เดือนตุลาคม 2559)

ตารางที่ 4.6 สถิติจำนวนนักเรียนในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กเทศบาลตำบลตลาดแค

โรงเรียนเทศบาลตลาดแค มีอาคารสถานที่เพื่ออำนวยความสะดวกและสนับสนุนการพัฒนาคุณภาพการศึกษา ดังนี้

1) อาคาร 1 (อนุบาล 8 ห้องเรียน)	จำนวน	1	หลัง
2) อาคาร 2 (อนุบาล 4 ห้องเรียน)	จำนวน	1	หลัง
3) อาคาร 3 (4/12 ห้องเรียน)	จำนวน	1	หลัง
4) อาคาร 4 (อาคารอเนกประสงค์)	จำนวน	1	หลัง
5) อาคาร 5 (4/12 ห้องเรียน)	จำนวน	1	หลัง
6) โรงประกอบอาหาร	จำนวน	1	หลัง
7) ห้องสมุดโรงเรียน	จำนวน	1	หลัง

นอกจากนี้ ในเขตเทศบาลตำบลตลาดแคยังมีโรงเรียนอีก 2 แห่ง คือ

1) โรงเรียนธารปราสาทเพชรวิทยา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครราชสีมา เขต 2 สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ เปิดการเรียนการสอนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ถึงระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6

2) โรงเรียนอนุบาลตลาดแค สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครราชสีมาเขต 1 สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ เปิดการเรียนการสอนระดับชั้นอนุบาล 1 ถึงอนุบาล 3 และระดับประถมศึกษาปีที่ 1 ถึงระดับประถมศึกษาปีที่ 6

มีจำนวนนักเรียนทั้งหมด 1174 คน นักเรียนชาย จำนวน 589 คน นักเรียนหญิงจำนวน 558 คน และยังมีศูนย์พัฒนาเด็กเล็กเทศบาลตำบลตลาดแค ที่จัดตั้งเมื่อวันที่ 8 ธันวาคม 2553 เปิดรับนักเรียนในระดับก่อนปฐมวัยเป็นปีแรก ในปี พ.ศ.2555 ปัจจุบัน มีนักเรียนจำนวน 30 คน ซึ่งเป็นนักเรียนตั้งแต่ระดับอนุบาลจนถึงมัธยมปลาย

4.1.3 ด้านเศรษฐกิจ

4.1.3.1 บริบทด้านเศรษฐกิจ

ประชาชนในเทศบาลตำบลตลาดแค มีรายได้หรือประกอบอาชีพที่ก่อให้เกิดรายได้และเศรษฐกิจของคนในชุมชน ดังนี้

1) ประชากรประกอบอาชีพเกษตรกรรม (ทำนา) ซึ่งเป็นรายได้หลักของประชาชน โดยมีพื้นที่สำหรับใช้ทำเกษตรกรรมจำนวนประมาณ 3,445 ไร่ มีจำนวนครัวเรือนที่ประกอบอาชีพเกษตรกรรม (ทำนา) จำนวน 790 ครัวเรือน หรือประมาณ 2,500 คน ผลผลิตทางการเกษตรที่สำคัญคือ ข้าวเจ้า มีมูลค่าผลผลิตประมาณ 300 กิโลกรัมต่อไร่ ส่วนการจ้างงานในภาคเกษตรกรรมจะมีส่วนน้อยมาก เนื่องจากแรงงานส่วนใหญ่จะได้มาจากสมาชิกในครอบครัวและปัจจุบันประชาชนจะนำเครื่องทุ่นแรงเข้ามาใช้ ไม่ว่าจะเป็นรถไถนา รถเกี่ยวข้าว ซึ่งจะช่วยให้ทำงานได้เร็วขึ้น มีผลให้ความต้องการแรงงานลดลง

2) การประมง ในเขตเทศบาลตำบลตลาดแคทำการจับปลาจากแหล่งน้ำธรรมชาติไว้บริโภคในครัวเรือน

3) การปศุสัตว์ ประชากรที่ประกอบอาชีพปศุสัตว์ ส่วนใหญ่จะทำในรูปอาชีพเสริมนอกเหนือจากการประกอบอาชีพหลัก โดยจะเลี้ยงไว้เพื่อการบริโภคในครัวเรือน เช่น สุกร ไก่ เป็ด ปลา และโค ส่วนที่เหลือจากการบริโภคจึงจะนำออกจำหน่ายเป็นรายได้เสริมต่อไป

4) การบริการ ได้แก่

(1) ร้านตัดผม	จำนวน	9 แห่ง
(2) ธุรกิจจำหน่ายสังฆภัณฑ์	จำนวน	1 แห่ง
(3) ร้านถ่ายรูป	จำนวน	1 แห่ง
(4) โรงพิมพ์	จำนวน	1 แห่ง

5) การพาณิชย์และกลุ่มอาชีพ ประชากรที่ประกอบอาชีพด้านการพาณิชย์กรรมส่วนใหญ่จะทำในรูปของร้านค้าจำพวกอาหารและการค้าปลีกของเบ็ดเตล็ดต่างๆ ประเภทธุรกิจการค้ามีจำนวน 81 แห่ง โดยแยกเป็น

(1) ธุรกิจร้านค้าอาหาร	จำนวน	14 แห่ง
(2) ธุรกิจร้านขายของชำ	จำนวน	32 แห่ง
(3) ธุรกิจร้านขายปลีก-ส่ง และเครื่องอุปโภคบริโภค	จำนวน	1 แห่ง
(4) ธุรกิจจำหน่ายรถจักรยานยนต์และรถยนต์	จำนวน	3 แห่ง
(5) ธุรกิจจำหน่ายอุปกรณ์ชิ้นส่วนรถยนต์และซ่อมรถยนต์		
รถจักรยานยนต์	จำนวน	11 แห่ง
(6) ธุรกิจการบริการปัมน้ำมันเชื้อเพลิง	จำนวน	2 แห่ง
(7) ธุรกิจจำหน่ายวัสดุก่อสร้าง	จำนวน	2 แห่ง
(8) โรงสีข้าว	จำนวน	4 แห่ง
(9) ร้านตัดผม	จำนวน	9 แห่ง
(10) ธุรกิจจำหน่ายสังฆภัณฑ์	จำนวน	1 แห่ง
(11) ร้านถ่ายรูป	จำนวน	1 แห่ง
(12) โรงพิมพ์	จำนวน	1 แห่ง

(ข้อมูล: กองสาธารณสุข ทต.ตลาดแค ณ เดือนกุมภาพันธ์ 2559)

6) แรงงาน ประชากรส่วนใหญ่จะทำงานที่บริษัท เกลือพิมาย จำกัด และบริษัท อุตสาหกรรมเกลือบริสุทธิ์ จำกัด อำเภอลำทะเมนชัย ซึ่งทั้งสองบริษัทจะเป็นบริษัทที่เกี่ยวกับการผลิต

และจำหน่ายเกลือทั้งที่ใช้เพื่อการบริโภค และเกลือที่ใช้ในอุตสาหกรรม และประชาชนอีกส่วนหนึ่งจะไปทำงานที่เขตอุตสาหกรรมสุรนารี อำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา

7) เศรษฐกิจพอเพียงท้องถิ่น (ด้านเกษตรกรรมและแหล่งน้ำ) ข้อมูลด้านการเกษตร เทศบาลตำบลตลาดแคมีพื้นที่ทั้งหมดประมาณ 6.89 ตารางกิโลเมตร หรือ 4306.25 ไร่ ใช้ประโยชน์เป็นพื้นที่ทำการเกษตร จำนวน 80% หรือจำนวนประมาณ 6,985 ไร่

ทั้งนี้รายได้หลักของคนในชุมชนได้มาจากการทำการเกษตร ทำนา รองลงมาคือ ค้าขาย และทำงานโรงงาน (พืชมายและโคราช)

4.1.4 บริบทด้านสาธารณสุข

เทศบาลตำบลตลาดแคมีสถานบริการสุขภาพและสาธารณสุข คือ โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพชุมชนตลาดแค (อนามัยตลาดแค) และมีบ้านผู้สูงอายุ หมอวิเชียรกับหมอแก้ว และมีอสม. ซึ่งเทศบาลตำบลตลาดแคมีเป้าหมายในการเสริมสร้างความแข็งแกร่งให้กับประชาชน ทั้งสุขภาพกายและสุขภาพใจที่สมบูรณ์ ควบคู่ไปกับการพัฒนาทางสาธารณสุขให้มีคุณภาพและการบริการอย่างทั่วถึง โดยมีผลการดำเนินงานที่สำคัญ ดังนี้

- 1) อบรมให้ความรู้กลุ่มเสี่ยง
- 2) กวดขันการดูแลรักษาความสะอาดภายในตลาดสดและดูแลสภาพแวดล้อมในเขตพื้นที่ให้มีความสะอาดเรียบร้อย
- 3) รณรงค์ป้องกันโรคไข้เลือดออก โรคพิษสุนัขบ้า และโรคติดต่ออื่นๆ
- 4) โครงการสร้างเสริมสุขภาพ เทศบาลตำบลตลาดแค ได้เล็งเห็นความสำคัญของการมีสุขภาพที่ดีของประชาชนซึ่งเป็นกำลังสำคัญในการพัฒนาเทศบาลให้มีความเจริญ จึงได้มีโครงการดูแลสุขภาพอนามัยของประชาชนตั้งแต่แรกเกิด และต่อเนื่องจนถึงวัยสูงอายุ เช่น โครงการเยี่ยมทารกและมารดาหลังคลอด/โครงการส่งเสริมสุขภาพด้วยการออกกำลังกายแบบเต้นแอโรบิก ในกลุ่มผู้สนใจ (ทุกเพศทุกวัย) และโครงการส่งเสริมสุขภาพ ซึ่งจะมีการเต้นแอโรบิกทุกวันจันทร์-ศุกร์ ที่ลานอเนกประสงค์ หน้าสำนักงานเทศบาลตำบลตลาดแค

ปัจจุบันในเขตเทศบาลตำบลตลาดแคมีสถานที่ให้บริการด้านสาธารณสุข มีศูนย์บริการสาธารณสุข จำนวน 1 แห่ง และสถานพยาบาลเอกชน จำนวน 2 แห่ง ซึ่งการรักษาพยาบาล ประชาชนประมาณร้อยละ 95 ใช้บริการของศูนย์บริการสาธารณสุข (โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลตลาดแค) โดยมีเจ้าหน้าที่สาธารณสุขที่ให้บริการสาธารณสุขปฏิบัติงานจำนวน 18 คน ดังนี้

1) ผู้อำนวยการโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล	จำนวน 1 คน
2) นักวิชาการสาธารณสุข	จำนวน 3 คน
3) พยาบาลวิชาชีพ	จำนวน 4 คน
4) เจ้าหน้าที่งานสาธารณสุข	จำนวน 2 คน
5) เจ้าหน้าที่งานเภสัชกรรม	จำนวน 1 คน
6) พนักงานผู้ช่วยเจ้าหน้าที่สถานีอนามัย	จำนวน 3 คน
7) ผู้ช่วยแพทย์แผนไทย	จำนวน 1 คน

8) เจ้าหน้าที่งานการแพทย์แผนไทย	จำนวน 1 คน
สุขภาพ (เรียงลำดับ 5 โรคภัยแรงที่เกิดขึ้นในเขตเทศบาลตำบลตลาดแค	
1) อุจจาระร่วง	จำนวน 12 คน
2) อีสุขีไอ	จำนวน 1 คน
3) ปอดบวม	จำนวน 1 คน
4) ไข้เลือดออก	จำนวน 1 คน
5) ไข้หวัดใหญ่	จำนวน 1 คน

(ข้อมูลจากโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลตลาดแค ณ เดือนกุมภาพันธ์ 2559)

ส่วนการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยนั้น งานป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยมีหน้าที่รับผิดชอบโดยตรงในการป้องกันและระงับเหตุ เป็นผู้รับผิดชอบในการจัดทำแผนป้องกันและระงับภัยที่เกิดขึ้นในแต่ละประเภทเป็นการเฉพาะ ภัยประเภทต่างๆ ดังกล่าวได้แก่ อัคคีภัย วาตภัย อุทกภัย อุบัติภัย ภัยจากสารเคมี ภัยจากเหตุประท้วงของม็อบต่างๆ ภัยจากสงคราม เป็นต้น ซึ่งภัยประเภทต่างๆ เหล่านี้มีสาเหตุและพื้นที่เกิดเหตุไม่เฉพาะแต่ภายในเขตเทศบาลตำบลตลาดแค เท่านั้น แต่ยังสามารถเกิดขึ้นได้ในพื้นที่ติดต่อและใกล้เคียงเขตเทศบาลอีกด้วย ซึ่งเทศบาลตำบลตลาดแค จำเป็นต้องออกให้ความช่วยเหลือเมื่อมีการร้องขอและมีคำสั่งให้ปฏิบัติงานป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย มีการเตรียมความพร้อมในการป้องกันและแก้ไขปัญหาที่อาจเกิดขึ้น ทั้งก่อนเกิดภัย ขณะเกิดภัย และหลังเกิดภัยไว้เป็นการล่วงหน้า

รถที่ใช้ในงานป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย

1) รถดับเพลิงชนิดถังน้ำในตัว	จำนวน 2 คัน
2) รถบรรทุกน้ำ	จำนวน 3 คัน
3) รถตรวจการณ์	จำนวน 1 คัน
4) รถบรรทุกเทท้ายติดตั้งเครนไฮดรอลิกพร้อมกระเช้าซ่อมไฟฟ้า	จำนวน 1 คัน
รวมทั้งสิ้น	จำนวน 7 คัน

ความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน เทศบาลตำบลตลาดแคอยู่ในเขตความรับผิดชอบของที่ทำกรตำรวจชุมชนตำบลธารปราสาท ซึ่งปฏิบัติหน้าที่ในการดูแลรักษาความสงบเรียบร้อยและความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินของประชาชน โดยมีเจ้าหน้าที่ประจำการที่เป็นข้าราชการตำรวจ จำนวน 5 นาย ที่พร้อมปฏิบัติงานตลอด

การสังคมสงเคราะห์และสวัสดิการสังคม เทศบาลตำบลตลาดแคมีการช่วยเหลือผู้ด้อยโอกาสที่อยู่ในพื้นที่ให้มีหลักประกันทางสังคมและเศรษฐกิจขั้นพื้นฐาน โดยการขยายหลักประกันทางรายได้ขั้นพื้นฐานให้กับคนพิการและผู้สูงอายุให้มีโอกาสในการเข้าถึงหลักประกันทางสังคมขั้นพื้นฐาน ตามระเบียบกระทรวงมหาดไทยว่าด้วยการจ่ายเงินสงเคราะห์เพื่อการยังชีพขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ.2548 ซึ่งเทศบาลตำบลตลาดแค ได้ดำเนินการ 1) จ่ายเบี้ยยังชีพผู้พิการ จำนวน 99 คน จำนวนเงินคนละ 800 บาทต่อเดือน 2) จ่ายเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุจำนวน 583 คน อายุ 60 – 69 ปี จำนวน 313 คน จำนวนเงินคนละ 600 บาทต่อเดือน อายุ 70 – 79 ปี จำนวน 161 คน จำนวนเงินคนละ 700 บาทต่อเดือน อายุ 80 – 89 ปี จำนวน 102 คน จำนวนเงินคนละ

800 บาทต่อเดือน อายุ 90 ปีขึ้นไป จำนวน 7 คน จำนวนเงินคนละ 1,000 บาทต่อเดือน 3) รายชื่อผู้สูงอายุและคนพิการ ผู้ป่วยเอดส์ ปีงบประมาณ 2559 (ไม่ปรากฏ) นอกจากนี้ ในเขตเทศบาลตำบลตลาดแคยังมีศูนย์กิจกรรมผู้สูงอายุ 1 แห่ง (กองสวัสดิการสังคม ณ เดือนตุลาคม 2559)

4.2 ศักยภาพและทุนทางสังคมในการพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากเทศบาลตำบลตลาดแค

เทศบาลตำบลตลาดแคมีทำเลที่ตั้งของเทศบาลที่อยู่ติดกับถนนมิตรภาพ และมีระยะทางห่างจากจังหวัดนครราชสีมาเพียง 50 กิโลเมตร ประกอบกับมีการคมนาคมที่สะดวกและมีคนสัญจรผ่านตลาดแคเป็นจำนวนมาก ซึ่งเพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งด้านเศรษฐกิจของชุมชนตลาดแคต้องอาศัย “ทุน” ที่ชุมชนมีอยู่โดยเฉพาะทุนธรรมชาติ ทุนความรู้และทุนวัฒนธรรม ทุนสังคมและทุนมนุษย์

4.2.1 ทุนทางสังคม

4.2.1.1 ทุนธรรมชาติชุมชนตลาดแค

1) ทุนธรรมชาติชุมชนตลาดแค

(1) ลำน้ำธารปราสาท เทศบาลตำบลตลาดแคมีลำน้ำธารปราสาทที่เป็นแม่น้ำสายสำคัญในการดำรงชีวิตของชุมชนมาตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน โดยในอดีตชาวบ้านจะใช้เรือในการเดินทางและนำสินค้ามาขายที่ตลาดแค ลำน้ำธารปราสาทไหลขนานไปรอบ ๆ หมู่บ้านและบริเวณหลังวัดตลาดแค ซึ่งตรงโค้งน้ำมีลักษณะเป็นแควเมื่อถึงฤดูน้ำหลากและเทศกาลลอยกระทงชาวบ้านและวัดตลาดแคก็จะจัดงานวันลอยกระทงที่ทำน้ำ แห่งน้ำเป็นจุดเด่นทางธรรมชาติของเทศบาลและเป็นที่มาของคำว่าตลาดแค โดยในอดีตกาลคำว่า “แคว” เป็นคำที่เรียกว่า ตลาดแคว ต่อมาคำว่า แคว ได้เปลี่ยนมาเป็นคำว่า “แค” จึงเป็นที่มาของคำว่า “ตลาดแค”

(2) พื้นที่ราบลุ่มติดกับถนนเส้นหลักของประเทศ นอกจากลำน้ำสายสำคัญที่ส่งผลให้ชุมชนตลาดแคอยู่ที่ดีกินดี และมีการคมนาคมที่สะดวกสบายแล้ว ลักษณะพื้นที่ที่เป็นที่ราบลุ่มกว้างใหญ่และมีพื้นที่อยู่ติดกับถนนมิตรภาพ ซึ่งเป็นถนนสายหลักของประเทศ ส่งผลให้คนในชุมชนตลาดแคหลายครัวเรือนปลูกข้าวหอมมะลิ มีการปลูกผักปลอดสารพิษ และมีสินค้าจากการทำเกษตรจำนวนมาก นอกจากจะทำการเกษตรแล้ว ยังก่อให้เกิดธุรกิจการค้าขายหลากหลายประเภทที่สร้างรายได้ให้กับคนในชุมชน

4.2.1.2 ทุนความรู้ วัฒนธรรม และภูมิปัญญาท้องถิ่น

1) ทุนความรู้ชุมชนตลาดแค

ชาวชุมชนตลาดแคเป็นชุมชนเก่าแก่ดั้งเดิมแม้ว่าจะเป็นชุมชนที่แยกมาจากตำบลธารปราสาท แต่จุดเด่นของเทศบาลตำบลตลาดแค คือการเป็นจุดรวมในการที่จะแยกไปยังสถานที่สำคัญ 3 ทาง คือ ไปตัวจังหวัดนครราชสีมา ไปจังหวัดขอนแก่น และไปอำเภอพิมาย ในอดีตคนที่เดินทางจะต้องผ่านตลาดแคและแวะมาซื้อของฝากหรือกินข้าว ถือว่าเป็นจุดพักรถพักคนที่สำคัญแห่งหนึ่ง ทำให้ตลาดแคนี้มีความเจริญรุ่งเรืองเพราะมีโรงหนัง มีรถแท็กซี่ มีตลาดแคที่มีการค้าส่งและค้าปลีก และมีสถานอาบอบนวดเพื่อให้บริการแก่ชาวต่างชาติที่มาเป็นคณงานหรือเป็นช่างก่อสร้างถนนมิตรภาพในอดีตด้วย ชาวตลาดแคได้สร้างสรรค์และสะสมความรู้ที่มีความเชื่อมโยงกับสิ่งแวดล้อมตามธรรมชาติและตามสภาพล้อมของสังคมที่เปลี่ยนแปลงไป เพื่อให้ได้รับสิ่งจำเป็นในการดำรงชีวิต ระบบความรู้ที่ชาวตลาดแคสร้างขึ้นมีความหลากหลาย ไม่ว่าจะเป็นระบบความรู้เกี่ยวกับ

การทำมาหากิน ระบบความรู้เกี่ยวกับการค้าขายสินค้า ผลิตภัณฑ์หรือบริการ ระบบความรู้เกี่ยวกับการทำอาหารและขนม ระบบความรู้เกี่ยวกับการผลิตกระถางปูน โต๊ะเก้าอี้ปูน ระบบความรู้เกี่ยวกับการก่อสร้างศาล โบสถ์ และการสร้างอาคารบ้านเรือน ระบบความรู้เกี่ยวกับลำน้ำ พืชพรรณไม้ ระบบความรู้เกี่ยวกับภูมิปัญญาท้องถิ่นและสมุนไพรต่าง ๆ การจักสานและการประดิษฐ์ของใช้ ระบบความรู้เกี่ยวกับการผลิตข้าวหอมมะลิ ระบบความรู้เกี่ยวกับการปลูกผักปลอดสารพิษ รวมทั้งระบบความรู้เกี่ยวกับจิตวิญญาณและพิธีกรรมต่าง ๆ ระบบความรู้ต่าง ๆ เหล่านี้เรียกว่า “ทุนความรู้” ที่เป็นรากฐานในการดำเนินชีวิตของชาวตลาดแค และสะท้อนออกมาในรูปของกิจกรรม ประเพณี ภูมิปัญญาต่าง ๆ พิธีกรรม อันเป็นส่วนหนึ่งของวัฒนธรรมหรือวิถีชีวิตของชุมชนตลาดแค เมื่อชาวตลาดแคมีความสนใจที่จะพัฒนาระบบการค้าขายและการให้บริการแก่คนในท้องถิ่นและคนที่สัญจรผ่านถนนมิตรภาพที่จะเข้ามาใช้บริการในการบริโภคหรืออุปโภคสินค้าของชุมชนตลาดแค ทั้งที่ผลิตขึ้นเองจากชุมชนและนำมาขายเพื่อเป็นของฝากของที่ระลึกให้นักท่องเที่ยว รวมทั้งการมีแหล่งขายอาหารที่มีคุณภาพมาตรฐาน อาหารอร่อย รสชาติดี ประกอบกับชาวตลาดแคมีพื้นที่และทำเลที่เหมาะสมในการพัฒนาให้เป็นตลาดครบวงจร โดยมีพื้นที่บริเวณหน้าเทศบาลตำบลตลาดแค และพื้นที่ฝั่งตรงข้ามที่เป็นเขตตลาดชุมชน

2) ทุนวัฒนธรรมประเพณีชุมชนตลาดแค

ผู้คนที่ชุมชนเทศบาลตลาดแคมีวัฒนธรรมประเพณี ซึ่งเป็นสิ่งที่สืบทอดมาจากบรรพบุรุษเพื่อทำให้ผู้คนในชุมชนเกิดความรักสมัครสมานสามัคคีกัน เป็นการเสริมสร้างกำลังใจ และแสดงออกถึงความกตัญญูต่อบุคคล ดังรายละเอียดต่อไปนี้

เดือน 1 บุญปีใหม่ ชาวบ้านเทศบาลตำบลตลาดแคจะทำบุญตักบาตร ข้าวสาร อาหารแห้ง และสวดมนต์ข้ามปี ทั้งนี้เพื่อเป็นสิริมงคลสำหรับตนเองและสมาชิกในครอบครัว

เดือน 2 ขึ้น 3 ค่ำ ชาวบ้านบางส่วนจะทำพิธี สู่ขวัญข้าวในยุ้ง โดยก่อนหน้าเป็นฤกษ์กาลเก็บเกี่ยวข้าว ชาวบ้านจะนำข้าวใส่ยุ้งข้าวไว้ แต่ห้ามนำข้าวออกจากยุ้งข้าวก่อนจะทำพิธีสู่ขวัญข้าว โดยเคล็ดของการตักข้าวคนที่เกิดปีชวด ปีระกา ปีมะเมีย ห้ามตักข้าวเพราะถือว่าไม่เป็นมงคล ส่วนที่เกิดปีมะโรง มะเส็ง สามารถตักข้าวในยุ้งข้าวได้

เดือน 3 ได้แก่ 3.1 บุญคูณข้าว ชาวบ้านในชุมชนตลาดแคจะร่วมกันนำข้าวเปลือกไปบริจาคที่วัด โดยนำข้าวไปกองรวมกัน ทำบุญบริจาคข้าวแด่พระสงฆ์ร่วมกัน จากนั้นทางวัดจะนำข้าวที่ได้จากการทำบุญไปขายเพื่อนำเงินมาเป็นค่าใช้จ่ายหรือพัฒนาวัด ชุมชน ต่อไป 3.2 บุญเทศมหาชาติ โดยการจัดงานเทศมหาชาติที่วัด ชาวบ้านนิยมจัดกันในเดือน 3 ทั้งนี้เพื่อสืบทอดพุทธศาสนา เป็นประเพณีที่สืบทอดมาจากบรรพบุรุษ

เดือน 4 บุญสงกรานต์ (ปีใหม่ไทย) ชาวบ้านจะทำบุญตักบาตรเพื่อความ เป็นสิริมงคลกับชีวิต มีการรดน้ำขอพรผู้สูงอายุ และนิยมนำผ้าป่ามาถวายพระที่วัดเพื่อความ เป็นสิริมงคล นอกจากนี้ในวันแรม 15 ค่ำ เดือน 4 ชาวบ้านจะห่อขนม ข้าวต้ม ไปใส่บาตรและแจกจ่ายญาติ พี่น้อง ถือเป็นวันรวมญาติและวันทำบุญเพื่อเป็นสิริมงคลต่อตนเองครอบครัวและชุมชน

เดือน 6 บุญวิสาขบูชา ชาวบ้านร่วมกันทำบุญตักบาตรที่วัด เนื่องจากเห็นว่าเป็นวันที่สำคัญเกี่ยวกับองค์พระสัมมาสัมพุทธเจ้า วันประสูติ ตรัสรู้ และปรินิพพาน ชาวบ้านถือว่าเป็นบุญใหญ่ต้องไปทำบุญที่วัด ขาดไม่ได้

เดือน 7 บุญเข้าพรรษา ชาวบ้านจะร่วมทำบุญตักบาตรและถวายข้าวของใช้แด่พระภิกษุสงฆ์

เดือน 8 บุญกองทุนแม่ (12 สิงหาคม) โดยหมู่ 11 และหมู่ 12 จะกำหนดประเพณีใหม่ทำบุญกองทุนแม่ เพื่อนำทุนที่ได้ไปช่วยเหลือสังคม หรือผู้คนในชุมชนของตนที่ยากไร้

เดือน 9 บุญสารทไทย ชาวบ้านร่วมทำบุญนำกระยาสารท ขนม ข้าวต้ม ไปถวายพระที่วัด และนำมาเลี้ยงแม่โพสพที่หัวไร่ปลายนาของตน ซึ่งเป็นช่วงที่ข้าวกำลังตั้งท้องพอดี

เดือน 10 บุญออกพรรษา ชาวบ้านร่วมทำบุญและตักบาตรเทโวโรหณะที่วัด เพื่อเป็นการสืบทอดพุทธศาสนา

เดือน 11 บุญกฐิน และประเพณีลอยกระทงซึ่งทางวัดจัดประเพณีลอยกระทง มีการละเล่น การมหรสพสมโภช ถือเป็นงานประจำปีที่ยิ่งใหญ่มาอย่างต่อเนื่องและยาวนาน

เดือน 12 งานศาลเจ้าพ่อตลาดแค และทำบุญวันสิ้นปี

3) ทุนภูมิปัญญาท้องถิ่นชุมชนตลาดแค

ชุมชนตลาดแคเป็นชุมชนใหญ่ที่มีการเรียนรู้และสืบทอดภูมิปัญญาด้านต่าง ๆ มาอย่างยาวนาน ปัจจุบันยังปรากฏภูมิปัญญาด้านต่าง ๆ หลายด้าน ดังรายละเอียดต่อไปนี้

(1) ภูมิปัญญาด้านประเพณีพิธีกรรม ชุมชนตลาดแคมีบุคคลสำคัญที่มีความรู้และเชี่ยวชาญเกี่ยวกับพิธีกรรมการทำขวัญนาค คือ นายพันเด็จ จงเด่นกลาง อายุ 58 ปี อยู่บ้านเลขที่ 67 หมู่ที่ 4 ตำบลธารปราสาท อำเภอโนนสูง จังหวัดนครราชสีมา เรียนรู้การทำขวัญนาคจากบิดาของตน ซึ่งบิดาก็เรียนรู้ภูมิปัญญาด้านนี้จากตาอีกทอดหนึ่ง ถือเป็นการสืบทอดองค์รู้ผ่านทางสายเลือด นายพันเด็จติดตามพ่อไปทำขวัญในทุกที่ ฉะนั้นก็จะจดจำขั้นตอนพิธีกรรม และท่วงทำนองของการสู่ขวัญได้ เมื่อพ่อป่วยนายพันเด็จจึงต้องทำหน้าที่สู่ขวัญนาคแทนพ่อ โดยอ่านบทสู่ขวัญเพิ่มเติมแต่ท่วงทำนองจำได้ และเริ่มสู่ขวัญเมื่ออายุ 19 ปี ค่าครู 44 บาท และค่าตอบแทนจากเจ้าภาพครั้งแรก 500 บาท ปัจจุบันนายพันเด็จ จงเด่นกลาง ได้สืบทอดความรู้เกี่ยวกับการทำขวัญนาคให้กับนางสาวบุหงา จงเด่นกลาง บุตรสาว อายุ 22 ปี เป็นผู้สืบทอดและเปลี่ยนแปลงบทสู่ขวัญให้เข้ากับสภาพสังคมในปัจจุบันได้อย่างน่าสนใจ นางสาวบุหงาเป็นผู้ที่มีพรสวรรค์ทางด้านการขับร้องมาตั้งแต่เด็ก ฝึกร้องเพลงและร้องได้ตั้งแต่อายุ 7 ขวบ ติดตามบิดาและจดจำการเรียกขวัญนาคของบิดาได้ เมื่อญาติบวชบิดาจึงให้ลองเรียกขวัญนาคคู่กับบิดา กล่าวคือ บิดา เป็นผู้สู่ขวัญด้วยบทสู่ขวัญโบราณ จากนั้นบุหงาร้องต่อด้วยทำนองเพลงแหล่ ภายใต้เนื้อหาคบเดียวกัน บุหงาได้รับความนิยมตั้งแต่ทดลองสู่ขวัญนาคครั้งแรก และได้รับใช้สังคมมาจนถึงปัจจุบันคู่กับบิดา

(2) ภูมิปัญญาด้านภาษา นายวารินทร์ เชิญกลาง อายุ 78 ปี อยู่บ้านเลขที่ 17 หมู่ 4 ตำบลธารปราสาท อำเภอโนนสูง จังหวัดนครราชสีมา เป็นผู้มีความรู้เกี่ยวกับภาษาท้องถิ่น (ภาษาโคราช) ไม่ว่าจะเป็นภาษาสำหรับการให้พรเนื่องในโอกาสต่าง ๆ ภาษาที่ใช้ในพิธีกรรมการแต่งงาน การทาบทาม การสู่ขอ การขับร้องเพลงโคราช โดยนายวารินทร์เรียนรู้และสะสมความรู้ด้วยตนเอง เป็นผู้ที่ชอบอ่านและชอบฟัง จึงทำให้เป็นบุคคลที่มีบทบาทในชุมชนในปัจจุบัน

(3) ภูมิปัญญาด้านอาหาร ชุมชนตลาดแคเป็นชุมชนที่นอกจากทำเกษตรแล้ว อาชีพค้าขายยังเป็นอีกอาชีพที่คนในชุมชนนิยมทำกัน ซึ่งสิ่งที่นำมาขายเป็นเวลายาวนานและยังคงอยู่ในปัจจุบันคือขนมหวาน โดยผู้สืบทอดภูมิปัญญามีหลายคน ได้แก่ นางกอบแก้ว ศิริบุร นาง

สุภาพ สารทกลาง นางสมนึก สำเนากลาง นางเรไร ฤาชา และนางสมัด ดอกขจร เรียนรู้ภูมิปัญญา ด้านนี้จากบรรพบุรุษ และทำขนมจากผลผลิตทางการเกษตรและทรัพยากรตามธรรมชาติ เช่น ขนมตาล ขนมห่อ ขนมไส้ไส้ ทำโดยไม่หวังวัตถุดิบจึงทำให้ขนมมีรสชาติหอมไม่หวานจนเกินไปเป็นที่นิยม จนถึงปัจจุบัน

(4) ภูมิปัญญาด้านการจักสาน การจักสานเป็นภูมิปัญญาที่สืบทอดมา จากบรรพบุรุษ และค่อยๆ เลื่อนหายไปในปัจจุบัน นางหล้า หมอสมัญญ์ อายุ 81 ปี บ้านเลขที่ 36 หมู่ 13 ตำบลธารปราสาท อำเภอโนนสูง จังหวัดนครราชสีมา เรียนรู้ภูมิปัญญาด้านการจักสานมาจากการสังเกต การจดจำ และนำมาฝึกหัดเอง โดยแรกเริ่มสานปลาตะเพียนจากใบตาล ใบมะพร้าว สานพัด ต่อมาเริ่มนำริบบิ้น และหลอดพลาสติกมาสานแทนใบตาล ใบมะพร้าว โดยนำสิ่งจักสานจากที่อื่น มาแกะลายและสานเอง จนได้รับความนิยม และปัจจุบันได้ถ่ายทอดความรู้ให้กับกลุ่มผู้สูงอายุ และเยาวชนสร้างรายได้ให้กับชุมชนได้เป็นอย่างดีภูมิปัญญาด้านสถาปัตยกรรม นายณรงค์รัช นาดี อายุ 60 ปี บ้านเลขที่ 1/1 หมู่ 1 ตำบลธารปราสาท อำเภอโนนสูง จังหวัดนครราชสีมา มีบทบาทสำคัญในชุมชนตลาดแค เนื่องจากเป็นผู้มีความรู้ด้านสถาปัตยกรรม สามารถสร้างโบสถ์ ศาลาการเปรียญ เมรุ และพระพุทธรูป โดยอาศัยภูมิปัญญาพื้นบ้านที่สืบทอดมาจากบรรพบุรุษ กล่าวคือ เรียนรู้สังเกต จดจำมาจากบิดา และอาศัยประสบการณ์ในการกะเกณฑ์วัสดุอุปกรณ์ไม่ว่าจะเป็นจำนวนปูน หรือ ขนาดของเหล็ก ปัจจุบันยังคงใช้ภูมิปัญญาพื้นบ้านในการสร้าง ศาสนสถานให้กับวัดต่าง ๆ อย่างต่อเนื่อง ได้ถ่ายทอดองค์ความรู้ให้กับผู้ที่สนใจและมีปฏิภาณการเลือกคนในท้องถิ่นมาช่วยงาน ก่อสร้างได้อย่างเหมาะสมกับลักษณะงาน ถือเป็นภูมิปัญญาพื้นบ้านที่ล้ำค่าและสร้างรายได้ให้กับตน และครอบครัวได้เป็นอย่างดี

จึงสรุปได้ว่า ภูมิปัญญาท้องถิ่นของชุมชนตลาดแคที่หลากหลาย ได้แก่ ด้าน ประเพณีพิธีกรรมขวัญนาถ ภูมิปัญญาด้านภาษาท้องถิ่น (ภาษาโคราช) ภูมิปัญญาด้านอาหารและการ ทำขนม และภูมิปัญญาด้านการจักสาน และภูมิปัญญาด้านสถาปัตยกรรม

4.2.1.3 ทุนมนุษย์ของชุมชนตลาดแค

ในอดีต คนตลาดแคมีทั้งคนพื้นถิ่นดั้งเดิมที่ตั้งรกรากอยู่ในเขตตำบลธาร ปราสาทอยู่แล้ว และคนที่อพยพมาจากต่างถิ่นจากอำเภอใกล้เคียง รวมทั้งคนจีนที่เข้ามาทำการ ค้าขายในเทศบาลตลาดแค โดยเฉพาะบริเวณทางสามแยกตลาดแคที่มีทำเลที่ตั้งที่เหมาะสมแก่การ ทำการค้าขาย จึงถือว่าตลาดแคหรือตลาดค้าขายของตลาดแคเกิดจากคนจีนที่เปิดร้านค้าและทำเป็นร้าน ที่มีหลังคาและโต๊ะให้ชาวบ้านพ่อค้าแม่ค้าเอาสินค้ามาวางขายและเก็บค่าแผง ดังนั้นทุนมนุษย์ที่สำคัญ ของชุมชนตลาดแค ได้แก่

1) ตระกูลกิตติหิรัญวิทย์ของนายกเทศมนตรี เพราะเป็นตระกูลคนจีน กลุ่มแรกที่ทำการค้าสืบทอดมาจนถึงรุ่นลูกหลานที่ทำการค้าขายมาตลอดและเกิดการพัฒนาที่ เติบโตมาเรื่อยๆ ประกอบกับการเข้ามามีส่วนในการบริหารท้องถิ่นในฐานะเป็นผู้นำชุมชนด้วย คือ นายชัยรัตน์ กิตติหิรัญวิทย์ ได้เป็นผู้บริหารของเทศบาลตำบลตลาดแคในตำแหน่งนายกเทศมนตรี และได้รับการยอมรับจากคนในชุมชน และเป็นนักพัฒนาอย่างแท้จริง จึงถือว่าเป็นทุนมนุษย์ เพราะว่ามีผู้นำที่ดีและเป็นที่ยอมรับของคนในชุมชนย่อมจะก่อให้เกิดการร่วมมือ ร่วมใจและร่วมพัฒนา ท้องถิ่นไปพร้อมๆ กันของคนในชุมชน ผู้นำที่ดีและมีผู้ตามที่ดี

2) ผู้นำของหมู่บ้านทั้ง 6 หมู่บ้าน คือ กำนันและผู้ใหญ่บ้าน โดยเฉพาะนามสกุล “พุฒกลาง” ถือว่าเป็นผู้ที่มีจุดเด่นในการเป็นทุนมนุษย์ที่สำคัญของชุมชนตลาดแค เพราะสามารถนำคนในพื้นที่เพื่อช่วยกันพัฒนา ดังจะเห็นได้จากการร่วมกันทำกิจกรรมตามจารีตประเพณี และวัฒนธรรมต่าง ๆ ทั้งในระดับประเทศ และท้องถิ่น เช่น การจัดงานวันสงกรานต์ ลอยกระทง เข้าพรรษา นอกจากนี้ยังมีงานบุญประจำบ้านที่ถือว่าเป็นจุดเด่นของพื้นที่ชุมชนตลาดแค ที่จะจัดขึ้นในระหว่างหลังวันปีใหม่และวันสงกรานต์เพื่อทำบุญตักบาตรร่วมกัน ทำบุญให้หมู่บ้าน

3) วัดตลาดแค โดยเจ้าอาวาสทั้งในอดีตและปัจจุบัน ได้แก่ หลวงพ่ออินทร์ และหลวงพ่อนาค ถือว่าเป็นศูนย์รวมจิตใจของคนตลาดแคได้ เพราะเป็นท่านเป็นที่เคารพนับถือของคนในพื้นที่ในการทำพิธีกรรมต่าง ๆ งานบุญประเพณีก็ใช้วัดตลาดแคเป็นที่รวมจิตใจของคนในชุมชน รวมทั้งคนตลาดแคเป็นผู้ที่มีความรักใคร่สามัคคีกันซึ่งเกิดจากการทำกิจกรรมร่วมกันทั้งตามแนวนโยบายของผู้นำท้องถิ่น ตามความเชื่อและสัทธาของศาสนา ตามจิตสำนึกที่ดีของบุคคล จึงก่อให้เกิดทุนมนุษย์ในเทศบาลตำบลตลาดแค เพื่อนำไปสู่การพัฒนาตลาดแคให้เป็นตลาดเพื่อคนตลาดแค เพื่อการพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากของตลาดแคในอนาคตได้อย่างมั่นคงได้เพราะเกิดจากคนในชุมชน

4) นายพันเต็จ จงเด่นกลาง อายุ 58 ปี อยู่บ้านเลขที่ 67 หมู่ที่ 4 ตำบลธารปราสาท อำเภอโนนสูง จังหวัดนครราชสีมา เป็นผู้มีความรู้และเชี่ยวชาญเกี่ยวกับพิธีกรรมการทำขวัญนาค เรียนรู้การทำขวัญนาคจากบิดาของตน ซึ่งบิดาก็เรียนรู้ภูมิปัญญาด้านนี้จากตาอีกทอดหนึ่ง ถือเป็นการสืบทอดองค์รู้ผ่านทางสายเลือด และได้สืบทอดความรู้เกี่ยวกับการทำขวัญนาคให้กับนางสาวบุหงา จงเด่นกลาง บุตรสาว อายุ 22 ปี

5) นายวารินทร์ เชิญกลาง อายุ 78 ปี อยู่บ้านเลขที่ 17 หมู่ 4 ตำบลธารปราสาท อำเภอโนนสูง จังหวัดนครราชสีมา เป็นผู้มีความรู้เกี่ยวกับภาษาท้องถิ่น (ภาษาโคราช) ไม่ว่าจะเป็นภาษาสำหรับการให้พรเนื่องในโอกาสต่าง ๆ ภาษาที่ใช้ในพิธีกรรมการแต่งงาน การทาบทาม การสู่ขอ การขับร้องเพลงโคราช

6) นางกอบแก้ว ศิริบุ๋ม นางสุภาพ สารทกลาง นางสมนึก สำเนากลาง นางเรไร ฤาชา และนางสมิต ดอกขจร เรียนรู้ภูมิปัญญาด้านนี้จากบรรพบุรุษ และทำขนมจากผลผลิตทางการเกษตรและทรัพยากรตามธรรมชาติ เช่น ขนมตาล ขนมห่อ ขนมไส้ไส้

7) นางหล้า หมอสมฤทธิ์ อายุ 81 ปี บ้านเลขที่ 36 หมู่ 13 ตำบลธารปราสาท อำเภอโนนสูง จังหวัดนครราชสีมา เป็นผู้มีความรู้ด้านการจักสานที่เกิดขึ้นมาจากการสังเกต การจดจำ และนำมาฝึกหัดเอง โดยแรกเริ่มสานปลาตะเพียนจากใบตาล ใบมะพร้าว สานพัด ต่อมาเริ่มนำริบบิ้น และหลอดพลาสติกมาสานแทนใบตาล ใบมะพร้าว และปัจจุบันได้ถ่ายทอดความรู้ให้กับกลุ่มผู้สูงอายุ และเยาวชนสร้างรายได้ให้กับชุมชนได้เป็นอย่างดี

8) นายณรงค์รัช นาคี อายุ 60 ปี บ้านเลขที่ 1/1 หมู่ 1 ตำบลธารปราสาท อำเภอโนนสูง จังหวัดนครราชสีมา เป็นผู้มีความรู้ด้านสถาปัตยกรรม สามารถสร้างโบสถ์ ศาลาการเปรียญ เมรุ และพระพุทธรูป โดยอาศัยภูมิปัญญาพื้นบ้านที่สืบทอดมาจากบรรพบุรุษ

4.2.1.4 ทุนสังคมชุมชนตลาดแค

ระบบความสัมพันธ์ทางสังคมที่สร้างขึ้นจากวิถีการดำรงชีวิตนับแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน มีลักษณะของความเป็นญาติพี่น้องหรืออยู่อย่างพ้องอันเนื่องจากการวางกฎกติการ่วมกันในการใช้สิทธิเหนือที่ดินและทรัพยากรอื่น ๆ การแลกเปลี่ยนแรงงาน การแบ่งงาน การเก็บหาทรัพยากรธรรมชาติ การผลิตข้าวพืชผักผลไม้ และการแบ่งปันผลผลิต ซึ่งกิจกรรมต่าง ๆ ดังกล่าวสะท้อนจิตสำนึกร่วมกันกันของการอยู่เป็นกลุ่มคนเดียวกันที่มีการช่วยเหลือกันในยามวิกฤต การช่วยเหลือซึ่งกันและกัน การรู้จักสามัคคีของคนในชุมชนก่อให้เกิดความเจริญก้าวหน้าและการเป็นปึกแผ่น ระบบความสัมพันธ์ดังกล่าวนี้นับเป็นทุนทางสังคมที่มีความสำคัญต่อการปรับตัวเข้าสู่ยุคเศรษฐกิจเพื่อการค้าชุมชนที่เปลี่ยนแปลงไป โดยเฉพาะความเจริญก้าวหน้าของเศรษฐกิจและสังคม การคมนาคมการสร้างถนนที่เอื้อประโยชน์ต่อการทำการค้าการขนส่งสินค้า และการอพยพย้ายถิ่นฐานเพื่อการสร้างงานในเมืองใหญ่ที่เจริญก้าวหน้า ตลาดร้านค้าที่อยู่ติดกับถนนมิตรภาพถือว่าเป็นทำเลที่ดีในการทำการค้าขาย ผู้คนในพื้นที่และคนสัญจรเดินทางผ่านตลาดแค้ก็สามารถแวะมาซื้อสินค้าและรับประทานอาหารเที่ยงได้เพราะเห็นได้ว่าตรงป้ายรถทัวร์ตรงสามแยกพิมายเป็นตลาดที่มีสินค้า อาหาร ขนม และของใช้ต่าง ๆ ที่คนในพื้นที่เองต้องการจับจ่ายใช้สอยเอาไปใช้ในครัวเรือน เช่น สบู่ ผงซักฟอก น้ำปลา ผงชูรส เป็นต้น แต่เมื่อสังคมเปลี่ยนไปส่งผลทำให้กิจกรรมของคนในชุมชนเปลี่ยนแปลงไปด้วยเกิดจากเหตุปัจจัยหลายประการ เช่น ถนนที่กว้างขวางกันระหว่างสองข้างทางเดินข้ามฝั่งได้ยากลำบากมากขึ้น ร้านสะดวกซื้อที่ทันสมัยเกิดขึ้นในปั้มน้ำมันที่มีห้องน้ำสะอาด อาหาร น้ำดื่ม กาแฟ เป็นต้น ซึ่งร้านค้านี้มีความเหมาะกับคนเดินทางด้วยรถยนต์ส่วนตัวมากกว่า ปัญหาเศรษฐกิจของประเทศที่ตกต่ำภาวะฟองสบู่แตกซึ่งเกิดขึ้นในช่วงปี 2540 ส่งผลต่อการจับจ่ายซื้อขายสินค้าของคนทั้งประเทศ จะเห็นได้ว่าเมื่อตลาดแค้ที่เคยเจริญรุ่งเรืองในยุคที่ใคร ๆ ก็แวะกินแวะซื้อเพื่อพักรถยนต์หรือพักรถประจำทาง แวะเติมน้ำมัน แวะกินข้าวเที่ยง ก่อนเดินทางไปพิมายเพื่อไปท่องเที่ยวปราสาทหินพิมายหรือก่อนเดินทางไปเข้ากรุงเทพมหานคร หรือก่อนเดินทางไปภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน (จังหวัดขอนแก่น) การเปลี่ยนแปลงไปดังกล่าวก่อให้เกิดการสร้างระบบความสัมพันธ์ในรูปแบบใหม่ๆ เพื่อให้ตลาดแค้หรือการค้าขายของคนในพื้นที่เทศบาลตลาดแค้ดำเนินการต่อไปได้ ทุนทางสังคมเดิมได้มีการปรับเปลี่ยน ก่อรูป และปรับรูป เรียกว่าเป็นกระบวนการสะสมทุนทางสังคมของชุมชน ระบบความสัมพันธ์ในรูปแบบใหม่ที่เชื่อมต่อกับความสัมพันธ์แบบเดิมที่มีมาแต่อดีตสามารถกล่าวได้ดังนี้

1) ความร่วมมือร่วมใจ ได้แก่ การทำกิจกรรมต่าง ๆ ของเทศบาล เช่น การลงแขกดำนา การทำบุญเข้าพรรษาออกพรรษา ประเพณีสงกรานต์ ลอยกระทง ร่วมทั้งการประชุมหมู่บ้าน การร่วมทำประชาคมต่าง ๆ การใช้สิทธิในการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร เป็นต้น

2) การร่วมกันวางกติการ่วมกัน ได้แก่ กติกาชุมชนในการร่วมทำประชาคมก่อนที่จะออกกฎ ระเบียบข้อบังคับ การออกระเบียบการใช้ตลาด การรักษาความสะอาด เป็นต้น

3) การแบ่งปันผลประโยชน์อย่างเป็นธรรม การร่วมกลุ่มในการชุมชนและการมีเครือข่ายก่อให้เกิดการแบ่งปันผลประโยชน์และความรับผิดชอบร่วมกัน ทั้งนี้ ทุนทางสังคมในมิติด้านกลุ่มและเครือข่าย มีดังนี้

หมู่ 1 บ้านสำโรง มีกองทุนเงินล้าน กองทุนฌาปนกิจกลุ่มชน กองทุน SML กลุ่มฌาปนกิจกองทุนเงินล้าน กลุ่มปลูกผักปลอดสารพิษ กลุ่มธนาคารขยะรีไซเคิล กลุ่ม อสม. กลุ่ม Care giver กลุ่มเต้นแอโรบิก (To be number one) กลุ่มเต้นบาสโล๊ปเพื่อสุขภาพ กลุ่มปลูกสมุนไพร

หมู่ 2 บ้านตลาดแค มีกองทุนแม่ของแผ่นดิน กองทุน อสม.ระดับตำบล กองทุนฌาปนกิจชุมชน กองทุน SML กองทุนเงินล้าน กลุ่มฌาปนกิจกองทุนเงินล้าน กลุ่ม อสม. กลุ่ม Care giver

หมู่ 4 บ้านตะขบ มีกองทุนปุ๋ย กองทุนเงินล้าน กองทุนฌาปนกิจชุมชน กองทุน SML กลุ่มฌาปนกิจกองทุนเงินล้าน กลุ่ม อสม. กลุ่ม Care giver

หมู่ 11 บ้านสระแทต มีกองทุนปุ๋ย กองทุนเงินล้าน กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต กลุ่มกองทุนสาธารณประโยชน์ กองทุน SML กลุ่มฌาปนกิจกองทุนเงินล้าน กลุ่ม อสม. กลุ่ม Care giver

หมู่ 12 บ้านสามแยกตลาดแค มีกองทุนแม่ของแผ่นดิน กองทุน อสม.ระดับตำบล กองทุนฌาปนกิจชุมชน กองทุน SML กองทุนเงินล้าน กลุ่มฌาปนกิจกองทุนเงินล้าน กลุ่ม อสม. กลุ่ม Care giver กลุ่มชมรมผู้สูงอายุเทศบาลตำบลตลาดแค

หมู่ 15 บ้านตลาดแคตะวันออก มีกองทุนเงินล้าน กองทุนฌาปนกิจกลุ่มชน กองทุน SML กลุ่มฌาปนกิจกองทุนเงินล้าน กลุ่ม อสม. กลุ่ม Care giver

ภาพที่ 4.1 แผนที่ทุนทางสังคมและศักยภาพชุมชน

4.2.2 ทุนสังคมของเทศบาลตำบลตลาดแค

4.2.2.1 กลุ่มวัยทำงาน รับจ้างทั่วไป/บริการ ค้าขาย/ธุรกิจส่วนตัว อาชีพทำนา ในเทศบาลตำบลตลาดแค

ประชากรในพื้นที่เขตเทศบาลตำบลตลาดแค มีจำนวน 858 ครัวเรือน มีประชากรทั้งหมด 3,327 คน ชาย 1,583 คน คิดเป็นร้อยละ 47.58 หญิง 1,744 คน คิดเป็นร้อยละ 52.42 ส่วนใหญ่อยู่ในช่วงวัยทำงานหรือวัยผู้ใหญ่ อายุระหว่าง 45 – 49 ปี โดยเป็นหญิงและชายใกล้เคียงกัน และอายุระหว่าง 50 – 54 ปี แสดงให้เห็นว่ากลุ่มประชากรเป้าหมายที่ต้องการการดูแลกลุ่มหนึ่งที่สำคัญ คือ กลุ่มคนวัยแรงงาน ซึ่งการประกอบอาชีพรับจ้างทั่วไป/บริการ ประชากรส่วนใหญ่จะประกอบอาชีพเป็นพนักงานหรือลูกจ้างโรงงาน บริษัทเอกชน หรือห้างร้านในพื้นที่การทำงาน ใกล้ที่อยู่อาศัยหรือทำงานในพื้นที่ตำบลมากที่สุดและทำงานอยู่ต่างจังหวัดเป็นอาชีพหลักและรองมา จะประกอบอาชีพเป็นพนักงาน/ลูกจ้างเอกชน ค้าขาย/ธุรกิจส่วนตัว และประกอบอาชีพทำนา เป็นอาชีพเสริม ซึ่งมีภาวะเสี่ยงในการทำงานคิดเป็นร้อยละ 15.05 โดยมีภาวะเสี่ยงจากการทำงานที่พบมากที่สุด คือการทำงานในบริเวณที่มีผง ฝุ่นละอองควั่น คิดเป็นร้อยละ 23.31 รองมา คือ การใช้สารเคมีในการเกษตรโดยปกกันตนเองไม่เหมาะสม คิดเป็นร้อยละ 17.93 และ ทำงานใกล้กับเครื่องจักรกลคิดเป็นร้อยละ 14.74 ตามลำดับ

ซึ่งทุนทางสังคมที่สำคัญที่สามารถนำจัดการปัญหา คือ ผู้เชี่ยวชาญด้านเกษตรอินทรีย์ในตำบลที่พบมากถึง จำนวน 28 คน กลุ่มหัตถกรรมจักสานไม้ไผ่ จำนวน 3 คน กลุ่มจักสานตระกร้าจากเส้นพลาสติก จำนวน 6 คน กลุ่มทอ絲จากต้นจันทบูร จำนวน 8 คน กลุ่มทำบายศรี จำนวน 5 คน กลุ่มคัดแยกขยะรีไซเคิล จำนวน 15 คน กลุ่มบริหารจัดการขยะพิษแลกของ จำนวน 11 คน กลุ่มเพิ่มมูลค่าเพิ่มผลิตภัณฑ์จากขยะทั่วไป จำนวน 18 คน กลุ่มน้ำหมักชีวภาพและปุ๋ยหมักจากขยะอินทรีย์และปลูกผักปลอดสารพิษ จำนวน 18 คน และแหล่งประโยชน์ มีทั้งหนองน้ำสาธารณะและลำธารสาธารณะ ควรส่งเสริมการทำเกษตรอินทรีย์และลดปริมาณการใช้สารเคมี

4.2.2.2 กลุ่มผู้สูงอายุในเทศบาลตำบลตลาดแค

แนวโน้มทางเชิงโครงสร้างประชากรที่ต้องดูแลใน 10 ปีข้างหน้า คือกลุ่มผู้สูงอายุ ซึ่งเทศบาลตำบลตลาดแคและชุมชน จำเป็นที่จะต้องมีการดูแลเชิงรุก ซึ่งปัจจุบัน พบว่าผู้ที่ต้องการได้รับการช่วยเหลือดูแลมีจำนวนมากที่สุดคือผู้สูงอายุ คิดเป็นร้อยละ 64.56 รองลงมา คือ เด็กอายุต่ำกว่า 5 ปี คิดเป็นร้อยละ 16.46 และกลุ่มพิการทางกาย/เคลื่อนไหว คิดเป็นร้อยละ 8.86 ตามลำดับ

ซึ่งทุนทางสังคมที่สำคัญที่เป็นคนเก่ง (ด้านสุขภาพ อาชีพ ศิลปวัฒนธรรม ประเพณี) ประชาชนชาวบ้าน ผู้ประกอบพิธีกรรม อาสาสมัครต่างๆ ที่สามารถนำจัดการปัญหา คือ ผู้ช่วยเหลือดูแลผู้สูงอายุที่มีภาวะพึ่งพิง Care giver จำนวน 12 คน อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน อสม. จำนวน 80 คน หมอสมุนไพรพื้นบ้าน หรือหมอเป่าน้ำมันต์ จำนวน 3 คน ผู้ช่วยแพทย์แผนไทย จำนวน 1 คน ข้าราชการครูบ้านยาง จำนวน 2 คน

4.2.2.3 ผู้ที่มีพฤติกรรมเสี่ยงในเทศบาลตำบลตลาดแค

ประชาชนในเขตพื้นที่เทศบาลตำบลตลาดแค มีพฤติกรรมเสี่ยงประมาณ 1 ใน 3 ของประชากรทั้งหมด คิดเป็นร้อยละ 37.95 โดยสาเหตุของพฤติกรรมเสี่ยงมากที่สุดคือดื่มสุราเป็นประจำ คิดเป็นร้อยละ 45.89 รองลงมา คือ สูบบุหรี่ คิดเป็นร้อยละ 30.73 และดื่มเครื่องดื่มชูกำลังประจำ คิดเป็นร้อยละ 28.99 ตามลำดับ

4.2.2.4 ผู้ป่วยเรื้อรังในเทศบาลตำบลตลาดแค

ประชาชนในพื้นที่เขตเทศบาลตำบลตลาดแค มีปัญหาการเจ็บป่วยเรื้อรังหรือพิการในพื้นที่คิดเป็นร้อยละ 17.98 โดยมีปัญหาการเจ็บป่วยเรื้อรังและพิการด้วยโรคเรื้อรังมากที่สุดคือ ความดันโลหิตสูง คิดเป็นร้อยละ 45.48 รองลงมา คือ เบาหวาน คิดเป็นร้อยละ 24.41 และปวดข้อ/ข้อเสื่อมคิดเป็นร้อยละ 22.41

ซึ่งหากพิจารณาพฤติกรรมเสี่ยง กับกลุ่มป่วย พบว่า สาเหตุของการเจ็บป่วยได้แก่ ความเสี่ยงดื่มสุราเป็นประจำ รองลงมาสูบบุหรี่เป็นประจำ และดื่มเครื่องดื่มชูกำลังเป็นประจำ

ทุนและศักยภาพที่สำคัญในการจัดการพฤติกรรมเสี่ยงและปัญหาความเจ็บป่วย ได้แก่ สมาชิกในครอบครัวจำนวน 2,318 ครอบครัว คิดเป็นร้อยละ 68.71 มีสถานที่และแหล่งบริการสุขภาพในพื้นที่ที่ให้การดูแลสุขภาพในกรณีที่เจ็บป่วยเล็กน้อยของประชาชนในพื้นที่เทศบาลตำบลตลาดแค คือ สอ./ศูนย์สุขภาพชุมชน/รพ.ส่งเสริมสุขภาพตำบล คิดเป็นร้อยละ 71.74 รองลงมา รพ.คิดเป็นร้อยละ 51.21 และคลินิกแพทย์คิดเป็นร้อยละ 11.04

4.2.2.5 ผู้มีรายได้น้อยในเทศบาลตำบลตลาดแค

ผู้ต้องการความช่วยเหลืออีกกลุ่มหนึ่งคือ ผู้สูงอายุ ซึ่งพบมากถึง 51คน ส่วนใหญ่จบการศึกษาระดับประถมศึกษา ร้อยละ 45.95 มีภาระหนี้สิน ร้อยละ 58.01 ส่วนใหญ่มีภาระหนี้สินน้อยกว่า 40,000 บาท คิดเป็นร้อยละ 38.6 และมากกว่า 200,001 บาท คิดเป็นร้อยละ 28.22

ทุนและศักยภาพชุมชนที่สำคัญ ในการแก้ปัญหา การสร้างงานสร้างอาชีพ เพื่อส่งเสริมรายได้ในกลุ่มนี้ ได้แก่ผู้เชี่ยวชาญด้านเกษตรอินทรีย์ในตำบลที่พบมากถึง 18 คน และกลุ่มหัตถกรรมจำนวน 22 คน และแหล่งประโยชน์ มีทั้งหนองน้ำสาธารณะและลำธารสาธารณะควรส่งเสริมการทำเกษตรอินทรีย์และลดปริมาณการใช้สารเคมี

สามารถกู้ยืมเงินจากแหล่งกู้ยืมภายในชุมชน คือจากกองทุนเงินล้าน คิดเป็นร้อยละ 64.51 ในการประกอบอาชีพได้ ส่วนแหล่งกู้ยืมภายนอกคือ ธนาคาร ธกส. คิดเป็นร้อยละ 32.36

นอกจากการส่งเสริมอาชีพสร้างรายได้แล้ว อาจมีการส่งเสริมการออมเงินของครัวเรือนด้วยการออมกับธนาคารพาณิชย์ กลุ่มออมทรัพย์/กลุ่มสัจจะสะสมทรัพย์ และธนาคาร ธกส.

4.2.2.6 ครอบครัวผู้มีปัญหาสิ่งแวดล้อมในเทศบาลตำบลตลาดแค

ครัวเรือนในพื้นที่เขตเทศบาลตำบลตลาดแค มีปัญหาสิ่งแวดล้อม จำนวน 106 ครัวเรือน คิดเป็นร้อยละ 12.63 ซึ่งปัญหาที่พบมากที่สุด คือ ขาดแคลนน้ำสะอาดในการอุปโภคบริโภค จำนวน 28 ครัวเรือน คิดเป็นร้อยละ 26.42 รองลงมา น้ำเสียและสภาพที่อยู่อาศัยชำรุดทรุดโทรม คิดเป็นร้อยละ 25.47 และควันทoxic ฝุ่นละออง คิดเป็นร้อยละ 17.92 ตามลำดับ

ควรส่งเสริมการจัดการขยะด้วยการใช้บริการจัดเก็บขยะของชุมชน และการคัดแยกขยะรีไซเคิลที่ต้นทางเพื่อลดปริมาณขยะตกค้างในชุมชน แทนการเผาและการฝัง รวมทั้งควรมีการจัดหาน้ำสะอาดไว้ใช้อุปโภคบริโภคของชุมชน เช่น โรงผลิตน้ำดื่มชุมชน ควรมีกิจกรรมการรักษาสีน้ำจืด การปลูกป่าไม้ การใช้พลังงานทดแทน เช่น แก๊สชีวมวล การใช้ถ่านอัดแท่ง พลังงานน้ำ และพลังงานแสงอาทิตย์เป็นต้นทั้งนี้ขึ้นกับบริบทของชุมชน

4.2.2.7 การสื่อสารและการสร้างการมีส่วนร่วมของชุมชนในเทศบาลตำบลตลาด

แค

การดำเนินงานแก้ปัญหา กลุ่มประชากรเป้าหมาย โดยการนำใช้ทุนและศักยภาพดังกล่าว ควรเลือกวิธีการสื่อสาร และการสร้างการมีส่วนร่วมให้เหมาะสม ซึ่งครัวเรือนส่วนใหญ่ได้รับข้อมูลข่าวสารทั้ง 6 ประเภทในระดับมากทั้งด้านงานบุญประเพณี คิดเป็นร้อยละ 88.19 รองลงมาด้านสุขภาพ คิดเป็นร้อยละ 84.17 และด้านการศึกษา คิดเป็นร้อยละ 78.03 ส่วนด้านขอความช่วยเหลือร้องทุกข์ ได้รับน้อยที่สุดคือร้อยละ 65.71

วิธีการได้รับข้อมูลข่าวสาร ควรใช้หอกระจายข่าว ร่วมกับวิธีอื่น เช่น โทรศัพท์มือถือ ปากบอกต่อ และการใช้เวทีประชุมประชาคม ร่วมด้วยเพื่อเพิ่มโอกาสในการเข้าถึงข้อมูลได้มากยิ่งขึ้น

เมื่อพิจารณาการมีส่วนร่วมของครัวเรือน พบว่าส่วนใหญ่เกือบทุกหลังคาเรือนมีส่วนร่วมในกิจกรรมของชุมชน แต่หากพิจารณากิจกรรมการมีส่วนร่วม พบว่า การร่วมทำประชาพิจารณ์ร่วมเวทีประชาคมหรือร่วมประชุมหมู่บ้าน คิดเป็นร้อยละ 35.03 ซึ่งนับว่าอย่างน้อย ทั้งนี้ในปีที่ผ่านมาทุกหมู่บ้านมีเวทีประชาคม และตัวแทนแต่ละหลังคาเรือนเข้าร่วมเวที อาจเป็นไปได้ว่าผู้ให้ข้อมูลขณะนั้นอาจไม่ได้เป็นผู้เข้าไปมีส่วนร่วมเวทีประชาคมเองจึงให้ข้อมูลที่ไม่ตรง สิ่งที่ต้องปรับปรุงคือ การเก็บข้อมูล ผู้เก็บข้อมูลนอกจากจะทำความเข้าใจข้อคำถามอย่างดีแล้ว ยังต้องมีการใช้คำถามเพิ่ม เช่น มีสมาชิกในครัวเรือนที่เข้าร่วมเวทีประชาคมหมู่บ้าน ในวัน เดือน ปี นี้หรือไม่ และควรมีข้อมูลมือสองเกี่ยวกับวัน เดือน ปี และผู้เข้าร่วมเวทีประชาคม ด้วยเพื่อใช้สอบทานความถูกต้องของข้อมูล

4.3 สรุปกระบวนการสำคัญในการหนุนเสริมการดำเนินงานของโครงการวิจัยเพื่อการพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากพื้นที่เทศบาลตำบลตลาดแคตามแนวทางการพัฒนาที่ยั่งยืน เทศบาลตำบลตลาดแค อำเภอโนนสูง จังหวัดนครราชสีมา

ในการทำงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นเชิงประเด็นและมีการดำเนินงานเป็นชุดโครงการซึ่งมีโครงการย่อยที่มีประเด็นวิจัยที่สอดคล้องกัน เพื่อให้การดำเนินการวิจัยบรรลุเป้าหมายกระบวนการหนุนเสริมของชุดที่เลี้ยงถือได้ว่าเป็นกลไกหนึ่งที่มีความสำคัญเป็นอันดับต้น ๆ ในชุดโครงการวิจัยย่อยเพื่อค้นหาเพื่อการพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากพื้นที่เทศบาลตำบลตลาดแคตามแนวทางการพัฒนาที่ยั่งยืนก็เช่นกัน เป็นการวิจัยเชิงประเด็นที่พัฒนารูปแบบการพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากย่อมมีกระบวนการวิจัยและกระบวนการหนุนเสริมโครงการวิจัยย่อยแตกต่างจากงานวิจัยโดยทั่วไป ซึ่งคณะผู้วิจัยได้สรุปกระบวนการวิจัยเพื่อเป็นความรู้ในการทำงานครั้งต่อไปดังมีรายละเอียดต่อไปนี้

4.3.1 กระบวนการพัฒนาโจทย์วิจัย

การพัฒนาโจทย์วิจัยในเชิงชุดประเด็นโครงการจะมีความแตกต่างจากการพัฒนาโจทย์วิจัยโดยทั่วไป โดยเฉพาะการพัฒนาโจทย์ประเด็นที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากจึงจำเป็นบุคลากรที่เกี่ยวข้องตั้งแต่ในระดับผู้นำชุมชน ชาวบ้าน เทศบาลตำบลตลาดแค และภาคส่วนต่างๆ ที่เกี่ยวข้องที่เข้ามาร่วมกันในการพัฒนาโจทย์หรือกำหนดโจทย์ประเด็นการวิจัยตั้งแต่แรกเริ่ม ประเด็นการวิจัยนำไปสู่การยอมรับและใช้ประโยชน์ได้จริงของภาคีที่เกี่ยวข้อง กระบวนการพัฒนา

โจทย์วิจัยชุดโครงการการพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากพื้นที่เทศบาลตำบลตลาดแคตามแนวทางการพัฒนาที่ยั่งยืน เทศบาลตำบลตลาดแค อำเภอโนนสูง จังหวัดนครราชสีมา ซึ่งมีรายละเอียดขั้นตอนดังนี้

4.3.1.1 การกำหนดชุดประเด็นวิจัย ในการกำหนดประเด็นการวิจัยชุดนี้ทีมศูนย์ประสานงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นมหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมาได้ร่วมหารือกับทีมเทศบาลตลาดแคซึ่งเป็นภาคีในการขับเคลื่อนงานพัฒนาและเป็นพื้นที่การบริการวิชาการของคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมาเดิมอยู่แล้ว ซึ่งในการหารือกับทีมเทศบาลตำบลตลาดแค มีประเด็นสำคัญคือ จะใช้งานวิจัยมาหนุนเสริมการพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากของเทศบาลตำบลตลาดแค เพื่อลดความเหลื่อมล้ำในพื้นที่ได้อย่างไร เนื่องจากสถานการณ์ในพื้นที่เทศบาลตำบลตลาดแค เป็นพื้นที่ที่มีศักยภาพในการสร้างรูปแบบการพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากเพื่อลดความเหลื่อมล้ำของคนในสังคม ประกอบสถานการณ์โดยประชากรส่วนใหญ่ประกอบอาชีพทำนาถึง 790 ครัวเรือน แต่ผลผลิตที่ได้เฉลี่ยมีเพียง 300 กิโลกรัมต่อไร่เท่านั้น ในพื้นที่ยังมีการปลูกพืชผักสวนครัวและการรวมกลุ่มปลูกผักปลอดสารพิษเพื่อบริโภคและจำหน่ายซึ่งกิจกรรมนี้เริ่มทำมาได้ประมาณหนึ่งปี และมีการทำขนมไทยหลายชนิดที่เป็นเอกลักษณ์ท้องถิ่นที่พอจะนำมาต่อยอดพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนได้ จึงได้จัดทำชุดโครงการนี้ขึ้นมาโดยเลือกพื้นที่เทศบาลตำบลตลาดแค อำเภอโนนสูง จังหวัดนครราชสีมาเป็นพื้นที่การขับเคลื่อนการนำร่องการพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากเนื่องจากพื้นที่มีความพร้อมทั้งเรื่องบุคคลและพื้นที่ที่เคยมีประสบการณ์งานงานพัฒนามาก่อน

4.3.1.2 การประชุมหาประเด็นค้นหาค้นหาพื้นที่ในการดำเนินการวิจัย ภายหลังกำหนดประเด็นการวิจัยเบื้องต้นทางศูนย์ประสานงานได้นัดหมายประชุมกับชาวบ้าน ผู้นำชุมชน เทศบาลตำบลตลาดแค อาจารย์คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา เพื่อทำความเข้าใจเป้าหมายงาน ร่วมกันวิเคราะห์ประเด็นการวิจัย เลือกพื้นที่และเลือกคนที่จะเป็นแกนหลักในการขับเคลื่อนงานในแต่ละประเด็น ในขั้นตอนนี้ใช้การประชุมจำนวน 2 ครั้ง จึงได้ประเด็นและผู้รับผิดชอบหลักออกมา ประกอบด้วย (1) การพัฒนาอัตลักษณ์ตลาดชุมชนเทศบาลตำบลตลาดแคเพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งด้านเศรษฐกิจของชุมชนตลาดแค เทศบาลตำบลตลาดแค โดย ดร.สักรินทร์ อินทรวงค์ (2) การพัฒนาระดับผลิตภัณฑ์ชุมชน ตามแนวทางการพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากเทศบาลตำบลตลาดแค โดย อาจารย์ศศิธร หวังคำกลาง (3) การยกระดับรายได้ของชาวนาตลาดแคโดยพลังเครือข่ายกลุ่มเกษตรกรเทศบาลตำบลตลาดแค โดย ผศ.ดร.ว่าที่ ร.อ.ศธาวิฐ พลโครต (4) การรวมกลุ่มสร้างมาตรฐานการผลิตผักปลอดภัยแบบมีส่วนร่วมเพื่อเพิ่มรายได้ของชุมชนบ้านสำโรง เทศบาลตำบลตลาดแค โดย อาจารย์จันเพ็ญ เกตุสำโรง โดยผู้รับผิดชอบแต่ละคนจะทำหน้าที่เป็นหัวหน้าโครงการย่อยเตรียมคนและทีมในพื้นที่ในการพัฒนาพัฒนาโจทย์กับชุมชน

4.3.1.3 การประชุมการพัฒนาโจทย์วิจัยในพื้นที่ ในขั้นตอนนี้โครงการย่อยและทีมในแต่ละโครงการจะดำเนินการเข้าไปประสานงาน เตรียมความพร้อมของคน เตรียมข้อมูลสำหรับการจัดประชุมในการพัฒนาโจทย์ ซึ่งในการประชุม 2-3 ครั้ง ขึ้นอยู่กับความพร้อมของแต่ละพื้นที่ ซึ่งในกระบวนการพัฒนาโจทย์วิจัยมีขั้นตอนดังนี้ (1) การแนะนำกองทุนสนับสนุนการวิจัย สกว. ฝ่ายวิจัยเพื่อท้องถิ่น เพื่อให้ผู้เข้าร่วมรู้จักที่มา บทบาทหน้าที่ และเป้าหมายวัตถุประสงค์ของการเข้ามา

ทำงานกับชุมชน (2) นำเสนอสถานการณ์ในพื้นที่ในด้านเศรษฐกิจและความเป็นอยู่และปัญหาผลกระทบจากความเหลื่อมล้ำ เพื่อให้ผู้เข้าร่วมได้ทราบข้อมูลไปพร้อมกัน (3) การระดมปัญหาเชิงประเด็นของแต่ละโครงการย่อยโดยให้ผู้เข้าร่วมช่วยกันแลกเปลี่ยนข้อมูลที่พบในชุมชนตนเอง และมีผู้ดำเนินรายการสรุปประเด็นเขียนใส่กระดาษฟลิปชาร์ตเพื่อให้เห็นข้อมูลไปพร้อมกัน (4) การระดมข้อมูลในประเด็นต่างๆของโครงการย่อยในการนำมาพัฒนา พร้อมกับศักยภาพและทุนทางสังคมในการพัฒนาเศรษฐกิจฐานราก (5) ผู้ดำเนินรายการชวนผู้เข้าร่วมประชุมนำข้อมูลมาวิเคราะห์เพื่อค้นหาประเด็นของแต่ละโครงการย่อยในการทำการวิจัย (6) ให้ตัวแทนผู้รับผิดชอบไปเขียนร่างข้อเสนอโครงการเพื่อนำมาให้ที่ประชุมพิจารณารายละเอียดร่วมกันอีกครั้งก่อนนำเข้าสู่เวทีพิจารณาข้อเสนอโครงการ

4.3.1.4 เวทีพิจารณาข้อเสนอโครงการ ในขั้นตอนการจัดเวทีพิจารณาข้อเสนอโครงการได้ดำเนินการจำนวน 2 ครั้ง คือ เวทีพิจารณาโครงการภายในและเวทีพัฒนาโครงการร่วมกับ สกว.ฝ่ายท้องถิ่น (1) การจัดเวทีพิจารณาข้อเสนอโครงการภายใน มีจุดประสงค์เพื่อสร้างความเข้าใจในโครงการร่วมกันของทีมวิจัยในระดับพื้นที่และสร้างความร่วมมือในระดับพื้นที่เพื่อขับเคลื่อนประเด็นนี้ (2) เวทีพิจารณาข้อเสนอโครงการร่วมกัน สกว. ฝ่ายวิจัยเพื่อท้องถิ่น จัดขึ้นในวันที่ 22 สิงหาคม 2561 ที่สำนักงานเทศบาลตำบลตลาดแค มีผู้เข้าร่วมประชุมจำนวน 70 คน ประกอบด้วย นักวิชาการจากมหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา จำนวน 10 คน วิทยากรจำนวน 5 คน เจ้าหน้าที่และผู้บริหารเทศบาลตำบลตลาดแค 15 คน และนักวิจัยชุมชน 40 คน โดยมีจุดประสงค์เพื่อให้ได้ข้อเสนอโครงการที่ชัดเจนและสร้างความร่วมมือในการหนุนเสริมการขับเคลื่อนงาน ผู้ทรงคุณวุฒิที่เชิญมาร่วมประกอบด้วย ดร. ปรีชา อุตระกุล ดร.สุวรรณา บัวพันธ์ จากกลไกขับเคลื่อนงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นภาคอีสาน และ ดร. อนิรุทธิ์ ผงคลี จากมหาวิทยาลัยนครพนม

ผลจากการจัดเวทีพิจารณาโครงการ ทำให้ได้โครงการวิจัยย่อยที่ชัดเจนในแนวทางการดำเนินงานร่วมกันจำนวน 4 โครงการ และเกิดเครือข่ายความร่วมมือการขับเคลื่อนงานร่วมกัน โดยมีการดำเนินงานหนุนเสริมกันตั้งแต่เริ่มต้นโครงการ

4.3.2 การทำความเข้าใจสัญญาโครงการ

ภายหลังจากการพัฒนาข้อเสนอโครงการและส่งไปที่สำนักงานงานกองทุนสนับสนุน (สกว.) ทางหัวหน้าโครงการก็จะได้รับสัญญาโครงการพร้อมจดหมายขอเปิดบัญชีโครงการ ในช่วงนี้ทางพี่เลี้ยงก็จะทำหน้าที่ในการทำความเข้าใจโครงการ สัญญาโครงการและแนวทางในการบริหารจัดการงานวิจัย วิธีการดำเนินงานคือนัดหมายหัวหน้าทีมวิจัยและทีมวิจัยผู้ร่วมเปิดบัญชีโครงการมาคุยอธิบายทำความเข้าใจเงื่อนไขในเอกสารสัญญาที่ สกว.ส่งแนบมากับสัญญา และจัดทำเอกสารสำหรับเปิดบัญชีโครงการ พาทีมวิจัยไปเปิดบัญชีโครงการ และจัดส่งเอกสารสัญญาคืนกลับไป สกว.

ผลจากการดำเนินกิจกรรมทำความเข้าใจสัญญาตั้งแต่ต้นทำให้หัวหน้าโครงการและทีมเข้าใจเงื่อนไขการบริหารจัดการโครงการวิจัยตั้งแต่เริ่มแรก เป็นการป้องกันความผิดพลาดในการใช้จ่ายเงินในการทำกิจกรรมและดำเนินการวิจัยได้ตามแผนที่วางไว้

4.3.3 ศึกษาดูงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นชุดนักวิชาการอุบลราชธานี ประชุมเชิงปฏิบัติการ ออกแบบเครื่องมืองานวิจัยเพื่อท้องถิ่น

การสนับสนุนการศึกษาดูงาน ออกแบบการวิจัยและสร้างเครื่องมือการวิจัย ยังเป็นขั้นตอนที่สำคัญของงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น เพราะเป็นการทำให้เห็นภาพการทำงานวิจัยระหว่างนักวิชาการกับชาวบ้านซึ่งเป็นกระบวนการทำงานวิจัยแบบมีส่วนร่วม ดังนั้นผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในโครงการวิจัยควรจะต้องมีความเข้าใจร่วมกันตั้งแต่เริ่มต้นโครงการ การออกแบบเครื่องมือวิจัยจะเป็นการเติมความรู้เรื่องแนวคิดและกระบวนการวิจัยเพื่อท้องถิ่นอีกครั้ง หลังจากนั้นก็จะเป็นการปฏิบัติการออกแบบเครื่องมือวิจัยโครงการในแต่ละโครงการ

ชุดโครงการวิจัยได้จัดขึ้นในวันที่ 15 – 17 พฤษภาคม 2562 ณ มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี โดยมีกลุ่มเป้าหมายผู้เข้าร่วมเป็นนักวิจัยภายใต้โครงการทั้งนักวิชาการและนักวิจัยชุมชนจำนวน 32 คน โดยในวันแรกและวันที่สอง (15-16 พฤษภาคม 2562) เป็นกระบวนการอบรมเชิงปฏิบัติการการสร้างเครื่องมือในการวิจัยและการศึกษาดูงานในครั้งนี้ทำให้ทั้งนักวิชาการมหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมาและตัวแทนนักวิจัยชุมชน เข้าใจกระบวนการทำงานวิจัยในท้องถิ่น และการสร้างเครื่องมือเก็บข้อมูลการวิจัยอย่างมีส่วนร่วม โดยมีการชี้แจงและอธิบายการทำเครื่องมือการวิจัย และระดมความคิดเพื่อหารายละเอียดในการนำข้อมูลไปสร้างเครื่องมือการเก็บข้อมูล

สิ่งที่ได้จากการจัดกิจกรรมในครั้งนี้ คือ นักวิจัยชาวบ้านเข้าใจแนวคิด เครื่องมือการวิจัย กระบวนการงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นมากขึ้น สามารถนำกระบวนการวิจัยไปทำงานอย่างเป็นระบบตามกระบวนการวิจัยเพื่อท้องถิ่น ได้แลกเปลี่ยนเรียนรู้ในประเด็นสถานการณ์ในพื้นที่ ทั้งในประเด็นความเหลื่อมล้ำในพื้นที่ เศรษฐกิจในพื้นที่ ซึ่งจะนำไปสู่การใช้ประโยชน์ในการออกแบบเครื่องมือในการเก็บข้อมูล ได้กระบวนการวางแผนการทำงานที่จะนำไปออกแบบกับพื้นที่ และเข้าใจในการบริหารจัดการงบประมาณในโครงการวิจัย

4.3.4 การประชุมติดตามและหนุนเสริมโครงการย่อย

กิจกรรมการติดตามและสนับสนุนการทำวิจัยของโครงการย่อยทั้ง 4 โครงการเป็นบทบาทหน้าที่ที่สำคัญอย่างยิ่งของชุดพี่เลี้ยงโครงการ ซึ่งโครงการวิจัยเพื่อท้องถิ่นมีองค์ประกอบ การดำเนินการจากหลายภาคส่วนและมีความหลากหลาย ทั้งนักวิจัยชาวบ้าน อาจารย์จากคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา เทศบาลตำบลตลาดแค ส่วนราชการในท้องถิ่น และผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง ในการทำงานแบบมีส่วนร่วมจำเป็นต้องมีผู้คอยเป็นพี่เลี้ยงให้คำชี้แนะ สรุปบทเรียนกิจกรรมเพื่อการเรียนรู้ร่วมกันเป็นระยะ ๆ

การติดตามหนุนเสริมงานวิจัยโครงการย่อย 4 โครงการของทีมพี่เลี้ยงชุดโครงการการพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากพื้นที่เทศบาลตำบลตลาดแคตามแนวทางการพัฒนาที่ยั่งยืน เทศบาลตำบลตลาดแค อำเภอโนนสูง จังหวัดนครราชสีมา ดำเนินการใน 2 รูปแบบ คือ การประชุมติดตามงานเป็นระยะ โดยให้ทีมวิจัยแต่ละโครงการย่อยเข้าร่วมการประชุมเพื่อให้รู้ถึงสถานการณ์การดำเนินการวิจัย แลกเปลี่ยนความคิดเห็น และข้อเสนอแนะของทีมพี่เลี้ยงเพื่อเรียนรู้ไปพร้อมกัน ส่วนรูปแบบที่สองคือ การลงไปหนุนเสริมเป็นการเฉพาะเป็นรายโครงการ ซึ่งในการลงไปหนุนเสริมเป็นรายโครงการมีตัวอย่างรายละเอียดการทากิจกรรมดังต่อไปนี้

1) ลงพื้นที่ติดตามหนุนเสริมโครงการการพัฒนาอัตลักษณ์ตลาดชุมชนเทศบาลตำบลตลาดแคเพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งด้านเศรษฐกิจของชุมชนตลาดแค เทศบาลตำบลตลาดแค อำเภอโนนสูง จังหวัดนครราชสีมา

ทีมวิจัยโครงการนี้มีหัวหน้าโครงการเป็นอาจารย์หลักสูตรวิทยาศาสตรบัณฑิต คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา ซึ่งก่อนหน้าอาจารย์ได้มีความสนใจในงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น ซึ่งโครงการนี้มีเป้าหมายสำคัญที่จะค้นหาอัตลักษณ์ตลาดชุมชนตลาดแค จะส่งผลให้เกิดแนวทางในการจัดทำแผนยุทธศาสตร์เศรษฐกิจเทศบาลตำบลตลาดแค และได้รูปแบบการพัฒนาอัตลักษณ์ตลาดชุมชนเทศบาลตำบลตลาดแค ในการดำเนินการพอเข้ามาดำเนินการวิจัยเพื่อท้องถิ่นพบว่าทีมวิจัยขาดการวางแผนการทำงานในระยะแรกเพราะเป็นอาจารย์ใหม่กับงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น อีกทั้งยังไม่ค่อยมีเวลาในการลงพื้นที่ เกิดความล่าช้าในระยะการดำเนินการก่อนรายงานความก้าวหน้า ทีมพี่เลี้ยงจึงให้คำแนะนำให้ทีมวิจัยอาจารย์และทีมวิจัยสร้างความเข้าใจในกระบวนการขับเคลื่อนงาน แบ่งเวลาในการลงพื้นที่และมีการวางแผนการทำงานเป็นระยะ มีการแบ่งหน้าที่ของทีมวิจัย ทีมวิจัยที่เป็นนักวิชาการ(อาจารย์) ทำหน้าที่สร้างกระบวนการกับทีมวิจัย เป็นทีมอำนวยความสะดวก การเงิน และประสานงาน ทีมวิจัยที่เป็นชาวบ้าน ทำหน้าที่เก็บข้อมูลในพื้นที่ และสะท้อนข้อมูลจากพื้นที่ โดยวิธีการแก้ไขปัญหามาของทีมงาน มีการวางแผนกับทีมวิจัยที่เป็นนักวิชาการเป็นระยะแล้วนำไปประชุมกับทีมวิจัยชาวบ้านเพื่อหาข้อสรุปและดำเนินการต่อ โดยเน้นการลงพื้นที่เพิ่มมากขึ้น ทั้งด้านการประชุม การระดมความคิด และการหาข้อยุติเพื่อดำเนินการวิจัย การประชุมแต่ละครั้งเน้นความพร้อมในพื้นที่ยืดหยุ่นเรื่องเวลา เครื่องมือที่ใช้ คือ การประชุม แบบสัมภาษณ์ การสนทนากลุ่ม การระดมความคิด เพื่อค้นหาบริบทชุมชน และประวัติตลาดแค การใช้เวทีประชุม ประชุมมติ การระดมความคิด เพื่อให้ได้อัตลักษณ์ของตลาดแค และสร้างการมีส่วนร่วมกับชาวบ้านมากขึ้น

บทบาทพี่เลี้ยงชุดโครงการ คือ ลงพื้นที่เข้าร่วมประชุมติดตามการดำเนินงาน เก็บรวบรวมข้อมูล และให้คำแนะนำในการขับเคลื่อนงานในส่วนต่าง ๆ เพื่อให้การขับเคลื่อนเป็นไปตามวัตถุประสงค์และแผนที่วางไว้

2) ลงพื้นที่ติดตามหนุนเสริมโครงการการพัฒนายกระดับผลิตภัณฑ์ชุมชนตามแนวทางการพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากเทศบาลตำบลตลาดแค อำเภอโนนสูง จังหวัดนครราชสีมา

ทีมวิจัยโครงการนี้มีหัวหน้าโครงการเป็นอาจารย์หลักสูตรวิทยาศาสตรบัณฑิต คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา อาจารย์มีความสนใจในการทำงานวิจัยท้องถิ่นตั้งแต่ยังไม่ได้เริ่มชุดโครงการวิจัย ซึ่งการดำเนินการวิจัย ได้แบ่งบทบาทหน้าที่ชัดเจน และวางแผนในการลงพื้นที่ ทีมวิจัยที่เป็นนักวิชาการ(อาจารย์) ทำหน้าที่สร้างกระบวนการกับทีมวิจัย เป็นทีมอำนวยความสะดวก การเงิน และประสานงาน ทีมวิจัยที่เป็นชาวบ้าน ทำหน้าที่เก็บข้อมูลในพื้นที่ การเก็บข้อมูลโดยแบ่งนักวิจัยชาวบ้านหมู่ละ 2 คน เพื่อที่จะช่วยในการประสานงานในแต่ละหมู่บ้านเพราะมีความคุ้นเคยกับชุมชนดี ทำให้เก็บข้อมูลได้ตรงประเด็นนำมาวิเคราะห์ข้อมูลได้ ทีมวิจัยมีการประชุมกับทีมอยู่เสมอ ทั้งการอบรมให้ความรู้เกี่ยวกับการทำผลิตภัณฑ์ ออกแบบแพ็คเกจสินค้า และแนวทางการตลาด เครื่องมือที่ใช้ คือ การประชุม แบบสัมภาษณ์ การระดมความคิดในการศึกษาบริบทชุมชน ศักยภาพในพื้นที่ การสนทนา

กลุ่ม เพื่อใช้ค้นหาผลิตภัณฑ์ของชุมชนแต่ละหมู่บ้าน และเป็นการทบทวนข้อมูลเพื่อนำมาวิเคราะห์ การพัฒนาผลิตภัณฑ์ นอกจากนี้ยังใช้แผนผังความคิดเพื่อสรุปข้อมูลและวิเคราะห์ข้อมูล

บทบาทที่เลี้ยงชุดโครงการ คือ ลงพื้นที่เข้าร่วมประชุม การจัด กระบวนการ เก็บรวบรวมข้อมูล และให้ข้อเสนอแนะการขับเคลื่อนงาน

3) ลงพื้นที่ติดตามหนุนเสริมโครงการการรวมกลุ่มสร้างมาตรฐานการผลิตผัก ปลอดภัยแบบมีส่วนร่วมเพื่อเพิ่มรายได้ของชุมชนบ้านสำโรง เทศบาลตำบลตลาดแค อำเภอนนทบุรี จังหวัดนครราชสีมา

ทีมวิจัยโครงการนี้มีหัวหน้าโครงการเป็นอาจารย์หลักสูตรวิชาการพัฒนา สังคม คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา อาจารย์มีประสบการณ์ ในการสอนด้านการพัฒนาสังคมและมีความสนใจที่จะเข้ามาพัฒนาชุมชน โครงการนี้เป็นโครงการที่ ดำเนินการในระดับชุมชนในการรวมกลุ่มผู้ปลูกผักเพื่อสร้างมาตรฐานการปลูกผักและนำไปสู่การตลาด ช่องว่างรายจ่ายเพิ่มรายได้ให้กับกลุ่มและสมาชิกกลุ่ม การทำงานของทีมวิจัยที่เป็นนักวิชาการ (อาจารย์) ทำหน้าที่สร้างกระบวนการกับทีมวิจัย เป็นทีมอำนวยการ การเงิน และประสานงาน ทีม วิจัยที่เป็นชาวบ้าน ทำหน้าที่เก็บข้อมูลในพื้นที่ กลุ่มผู้ปลูกผักในชุมชนมีความเข้มแข็งประมาณหนึ่ง มี ผู้ใหญ่บ้านที่เป็นผู้นำที่มีวิสัยทัศน์ และประสานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องได้ การเก็บข้อมูลจะเป็น ลักษณะการใช้แบบสัมภาษณ์ ในการค้นหาบริบทชุมชน ศักยภาพของกลุ่ม ในการสนทนากลุ่ม ใช้ในก การขับเคลื่อนกระบวนการปลูกผัก ทั้งกระบวนการเตรียมดิน เมล็ดพันธุ์ผัก น้ำที่ใช้ในการปลูก และ บัญชีที่มีความปลอดภัย เพื่อเป็นการพูดคุยและหารือเพื่อเอาข้อมูลมาวิเคราะห์ และใช้เวทีในการ ประชุมการระดมความคิดในการพูดคุยหารือ และยังมีการใช้ปฏิทินการผลิต เป็นเครื่องมือในการ วิเคราะห์วิเคราะห์ข้อมูล

บทบาทที่เลี้ยงชุดโครงการ คือ เข้าร่วมการประชุม เก็บประเด็นการ ประชุม เก็บรวบรวมข้อมูล ให้คำแนะนำการขับเคลื่อนงานวิจัย

4) ลงพื้นที่ติดตามหนุนเสริมโครงการการยกระดับรายได้ของชาวนาตลาดแค โดยพลังเครือข่ายกลุ่มเกษตรกรเทศบาลตำบลตลาดแค อำเภอนนทบุรี จังหวัดนครราชสีมา

ทีมวิจัยโครงการนี้มีหัวหน้าโครงการเป็นอาจารย์หลักสูตรรัฐศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา ก่อนหน้านี้อาจารย์ได้มีการทำ การวิจัยในประเด็นเกี่ยวกับข้าวและหลายงานวิจัยที่อาจารย์ได้เป็นหัวหน้าโครงการวิจัยและผู้ร่วมวิจัย โครงการนี้เป็นโครงการที่ใช้กลไกการขับเคลื่อนโดยเกษตรกรที่ปลูกข้าวในพื้นที่ ศึกษาวิธีการลดต นทุนค่าใช้จ่ายตลอดกระบวนการผลิตข้าวของชาวนาตลาดแค เพื่อให้เกิดแนวทางในการยกระดับราย ได้ของชาวนาตลาดแค กระบวนการที่ใช้คือ โดยทั้ง 6 ชุมชน ให้ประธานและรองประธานชุมชนและ เกษตรกรผู้ปลูกข้าวเป็นผู้ให้ข้อมูล เพื่อให้เกิดการแลกเปลี่ยนองค์ความรู้ของแต่ละกลุ่มตลอด กระบวนการผลิตข้าว เครื่องมือที่ใช้ คือ การสุ่มแบบเจาะจง โดยศึกษาวิธีการลดต้นทุนค่าใช้จ่าย ต่อดกระบวนการผลิตข้าว ประชุม การสนทนากลุ่ม ใช้เก็บข้อมูลแนวทางในการยกระดับรายได้ของ ชาวนาตลาดแค และใช้ปฏิทินการผลิต ในการเก็บข้อมูลตลอดกระบวนการผลิต โดยวิเคราะห์และทำ เป็นข้อมูล แต่ปัญหาที่สำคัญที่เกิดขึ้น จากปัญหาทางภัยธรรมชาติที่เกิดขึ้นในพื้นที่และโดยทั่วไป มี ภาวะแล้งมากทำให้การทดลองการปลูกข้าวได้ผลผลิตน้อย ส่งผลต่อกระบวนการขับเคลื่อนงานวิจัย

บทบาทที่เลี้ยงชุดโครงการ คือ ดำเนินการติดตามกระบวนการวิจัยในพื้นที่ ประชุมหารือในการแก้ไขปัญหาแต่ละช่วงการดำเนินงาน เก็บรวบรวมข้อมูล และให้คำแนะนำ

4.3.5 เวทีรายงานความก้าวหน้าการวิจัย

จัดขึ้นในวันที่ 9 กันยายน 2562 ณ ห้องประชุมเทศบาลตำบลตลาดแค อำเภอโนนสูง จังหวัดนครราชสีมา มีผู้เข้าร่วมเป็นทีมวิจัย 70 คน วิทยากรผู้ทรงคุณวุฒิ ประกอบด้วย ดร. ปรีชา อุตระกุล จากมูลนิธิชุมชนโคราช อาจารย์วีระ ภาควิชา จากมหาวิทยาลัยขอนแก่น นายรุ่งวิจิต คำงาม กลไกการขับเคลื่อนงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นภาคอีสาน ก่อนการจัดเวทีรายงานความก้าวหน้าทีมวิจัยได้ดำเนินการส่งเล่มรายงานความก้าวหน้าวิจัยให้ผู้ทรงคุณวุฒิได้อ่านรายละเอียดล่วงหน้า ในวันที่จัดเวทีได้ดำเนินการโดยผู้ประสานงานทบทวนชุดโครงการวิจัยและสรุปกระบวนการดำเนินงานวิจัยที่ผ่านมา หลังจากนั้นให้ทีมวิจัยแต่ละโครงการย่อยได้นำเสนอรายงานความก้าวหน้าในการดำเนินโครงการที่ผ่านมา พร้อมให้ผู้ทรงคุณวุฒิให้คำแนะนำกับทีมวิจัยแต่ละโครงการ

ผลการดำเนินงาน ทีมวิจัยแต่ละพื้นที่ได้กำลังใจและข้อเสนอแนะที่เป็นประโยชน์ในการดำเนินงานวิจัยในระยะที่สอง ได้แนวทางการปรับปรุงรายงาน และได้แลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างโครงการก่อให้เกิดการกระตุ้นการทำงานระหว่างทีมเพิ่มมากขึ้น และการเข้าร่วมรับฟังข้อเสนอแนะจากผู้ทรงคุณวุฒิไปพร้อมๆกันทำให้ทีมเกิดความเข้าใจตรงกัน เพื่อให้การวิจัยในระยะต่อไปมีกระบวนการที่ชัดเจนมากขึ้น

4.3.6 เวทีการวิเคราะห์ข้อมูลและสรุปบทเรียน

เนื่องจากติดข้อจำกัดเรื่องช่วงเวลาการดำเนินงานที่มีเวลากระชั้นชิดในการสรุปโครงการเพื่อจัดทำรายงานและสถานการณ์โรคโควิด -19 ระบาด ทางทีมงานจึงได้จัดการเรียนรู้วิเคราะห์ข้อมูลเป็นแบบชุดเล็ก โดยเน้นการทำงานกับทีมนักวิชาการเป็นหลัก โดยการเติมความรู้แนวทางให้ก่อน แล้วให้แต่ละทีมไปดำเนินการและส่งผลงานมาแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างกัน ผลการดำเนินงานพบว่า ในช่วงแรกพบปัญหาข้อจำกัดในเรื่องความเข้าใจพอสมควร บางโครงการต้องส่งงานเขียนมาให้พี่เลี้ยงตรวจเป็นสัปดาห์ก่อนจะได้งานที่สมบูรณ์ไปจัดทำรายงานต่อไป

4.3.7 เวทีนำเสนอผลงานวิจัยสู่สาธารณะ

เดิมกิจกรรมนี้จะจัดขึ้นในเดือนพฤษภาคม 2563 ที่เทศบาลตำบลตลาดแค อำเภอโนนสูง จังหวัดนครราชสีมา แต่เนื่องจากข้อจำกัดเรื่องสถานการณ์โรคโควิดระบาดทำให้ไม่สามารถจัดเวทีประชุมที่มีคนจำนวนมากมารวมตัวกันได้ กิจกรรมนี้จึงเลื่อนออกไปก่อน เมื่อสถานการณ์อำนวยจึงจะมีการจัดเวทีในพื้นที่ โดยมีการวางแผนกับทีมเทศบาลไว้ว่าจะเป็นเวทีการนำเสนอข้อมูลและแผนการพัฒนาเศรษฐกิจของพื้นที่และร่วมกันกำหนดวิธีการขับเคลื่อนงานของภาคีที่เกี่ยวข้องในพื้นที่ร่วมกันต่อไป

4.4 แผนยุทธศาสตร์การพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากเทศบาลตำบลตลาดแค

ในการดำเนินการปฏิบัติการเพื่อจัดทำแผนยุทธศาสตร์การพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากเทศบาลตำบลลาดแคเป็นกระบวนการที่สำคัญที่จะนำไปพัฒนาให้บรรลุเป้าหมาย ถือว่าเป็นกลไกหลักที่มีความสำคัญที่จะนำมาขับเคลื่อนการพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากได้อย่างแท้จริง ในหัวข้อนี้ผู้วิจัยได้ทำการวิเคราะห์ข้อมูลจากการมติดีที่ประชุม ซึ่งการปฏิบัติการที่เกิดขึ้นเป็นหัวข้อดังต่อไปนี้

4.4.1 กระบวนการจัดทำแผนยุทธศาสตร์

จากการวิเคราะห์แนวทางและจัดทำแผนยุทธศาสตร์การพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากเทศบาลตำบลลาดแค ได้ดำเนินการเก็บข้อมูลจากจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Information) โดยการนำ Focus Group ประกอบด้วยตัวแทนภาคีเครือข่ายทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาชน เพื่อหาแนวทางร่วมกันในการจัดทำร่างแผนยุทธศาสตร์ ตามแนวคิดการมีส่วนร่วมของชุมชน ของ โคเฮนและอัฟฮอฟ (Cohen and Uphoff. 1981 : 6)

4.4.1.1 กระบวนการร่วมคิดร่วมวางแผนการจัดทำยุทธศาสตร์การพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากเทศบาลตำบลลาดแค

กระบวนการในการเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดทำแผนยุทธศาสตร์การพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากเทศบาลตำบลลาดแค จากประเด็นในการสร้างอัตลักษณ์ตลาดชุมชนเทศบาลตำบลลาดแค ที่เป็นนามธรรมนักวิจัยวิชาการและนักวิจัยชุมชนได้ร่วมกันคิดเพื่อให้เกิดเป็นรูปธรรมที่ต้องมีแผนยุทธศาสตร์การพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากเทศบาลตำบลลาดแค โดยได้มีการระดมความคิดเห็นถึงผู้มีส่วนได้เสียที่ต้องเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดทำร่างแผนยุทธศาสตร์ ซึ่งได้กลุ่มเป้าหมายประกอบด้วย ผู้บริหารเทศบาลตำบลลาดแค เจ้าหน้าที่เทศบาลตำบลลาดแค เจ้าหน้าที่พัฒนาชุมชนอำเภอโนนสูง เจ้าหน้าที่พัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์อำเภอโนนสูง โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพอนามัยตำบลลาดแค ผู้ประกอบการในพื้นที่เทศบาลตำบลลาดแค ชมรมผู้สูงอายุ กลุ่มสตรี อาสาสมัครอนามัย และประชาชนในพื้นที่ เข้ามามีส่วนร่วมในการร่วมคิดร่วมวางแผน จากทั้งในส่วนของภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาชนในการขับเคลื่อนกิจกรรม จัดเวทีจัดทำแผนพัฒนายุทธศาสตร์ จากการจัดทำแผนยุทธศาสตร์การพัฒนาอัตลักษณ์ตลาดชุมชนเทศบาลตำบลลาดแค นำมาสู่การวิเคราะห์ข้อมูลจากการระดมสมองของภาคีเครือข่ายและได้ประเด็นในการพัฒนาร่างยุทธศาสตร์ 4 ประเด็นดังต่อไปนี้

1) จุดมุ่งหมายร่วมกันของตลาดชุมชน

ตัวแทนภาคีเครือข่ายทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาชน ได้ร่วมเสนอชื่อตลาดแค จึงเกิดชื่อตลาดชุมชนตามการระดมความคิดเห็นที่ประชุมว่า “ตลาดแค แคร่คุณ” และได้ร่วมเสนอจุดมุ่งหมายร่วมกันของตลาดชุมชนเป็นมติที่ประชุมตามวิสัยทัศน์ของตลาดชุมชนตลาดแค คือ “สินค้าปลอดภัย ถูก ดี มีสุข” ทำให้เกิดตลาดชุมชนของเราต้องมีอัตลักษณ์ที่เด่นชัด คือ สินค้าปลอดภัย ถูก ดี มีสุข คำว่าตลาดน่าจะเน้นในเรื่องอาหารจะต้องเป็น อาหารรับประทานแล้วปลอดภัย มีราคาที่ถูกจับต้องได้ มีมาตรฐานคุณภาพที่ดี เข้ามาใช้บริการแล้วมีความสุขทั้งทางใจและสุขภาพ หรือจะใช้คำสั้นๆ ว่า ตลาดแคดูแลสุขภาพ ซึ่ง คำว่า แค อาจจะใช้แบบภาษาอังกฤษ Care ที่แยกแต่ละคำได้เป็น C – Clean (สะอาด ปลอดภัย) A- Area (พื้นที่ สถานที่) R- Resource (แหล่งผลิตสินค้า) E- Economic (เศรษฐกิจ)”

2) ผลลัพธ์ของตลาดชุมชน “ตลาดแค แคร่คุณ”

ตัวแทนภาคีเครือข่ายทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาชน ได้ร่วมเสนอรูปแบบผลิตภัณฑ์ของตลาดชุมชนโดยได้เน้นผลิตภัณฑ์ออกเป็น 3 อย่างประกอบด้วย 1) สินค้าปลอดภัย 2) สินค้าแปรรูป 3) ผลิตภัณฑ์ชุมชน และแบ่งออกเป็นหัวข้อย่อยตามศักยภาพของชุมชนตลาดแคดังนี้

(1) ผลิตภัณฑ์ของตลาดชุมชนของเรา เรามีพื้นที่ในการเพาะปลูกข้าว เราควรเน้นเรื่องส่งเสริมผลิตภัณฑ์ข้าวปลอดภัย เพื่อทำเป็นสินค้าของตลาดแค

(2) ในพื้นที่หมู่ 1 ได้มีการปลูกผัก โดยมีกระบวนการที่มีประสิทธิภาพ และสามารถปลูกผักหลายประเภทตามรอบปี ควรเน้นส่งเสริมผักปลอดภัย และผักตามฤดูกาลที่สามารถหาทานได้ที่ตลาดแค

(3) กลุ่มชมรมผู้สูงอายุ มีการอนุรักษ์การทำขนมไทยในพื้นที่ตลาดแคควรพัฒนาและต่อยอดการส่งเสริมขนมไทยโบราณหวานน้อย

(4) กลุ่มชมรมผู้สูงอายุ มีผู้สูงอายุที่สามารถทำอาหารที่เป็นต้นตำรับและเป็นเอกลักษณ์ของตลาดแค ต้องมีการส่งเสริมอาหารปลอดภัย ถูกสุขลักษณะ และโภชนาการ อย่างเช่น ขนมจีน ผัดหมี่ ส้มตำ

(5) ในพื้นที่ตำบลธารปราสาท มีการเลี้ยงปลานิลจำนวนมาก ทั้งในพื้นที่เรามีปราชญ์ชาวบ้านที่สามารถแปรรูปปลา ควรมีการสนับสนุนให้มีการส่งเสริมการแปรรูปผลิตภัณฑ์จากปลา

(6) ปราชญ์ในพื้นที่ บางท่านเป็นต้นตำรับสมุนไพร น่าจะมีการส่งเสริมการส่งเสริมการแปรรูปอาหารสมุนไพร

(7) ทรัพยากรในพื้นที่ที่มีทั้งลูกตาล ต้นกล้วย ฟางข้าวที่เหลือจากการทำเกษตร ต้องมีการส่งเสริมการแปรรูปผลิตภัณฑ์จากการเกษตร สู่การทำผลิตภัณฑ์ชุมชน

(8) ผู้เฒ่า ผู้แก่ในพื้นที่ บางท่านสามารถทำการจักสานได้ ทั้งจะเป็นการใช้เวลารว่างในการผ่อนคลาย และสร้างรายได้ได้อีกทางหนึ่ง น่าจะมีการส่งเสริมผลิตภัณฑ์จักสาน ผลิตภัณฑ์หัตถกรรมพื้นบ้าน

(9) พวงหรีดที่วางขายในพื้นที่ น่าจะได้มีการนำฟางข้าวที่เหลือใช้มาใช้ประโยชน์ แปรรูปเป็นวัสดุอย่างหนึ่งอย่างใดที่ใช้กับพวงหรีด

(10) ตลาดชุมชนควรได้รับความร่วมมือจากสำนักงานพัฒนาชุมชนในพื้นที่ในการส่งเสริมพัฒนา ต่อยอดสู่การแปรรูปสินค้าทางการเกษตรที่มีในพื้นที่ ให้มีคุณภาพมากยิ่งขึ้น

(11) การจะเป็นตลาดชุมชนที่ดีได้ แต่ละกลุ่มที่ทำการผลิตสินค้า ควรได้รับการพัฒนาในการบริหารกลุ่ม สู่การจัดทำเป็นวิสาหกิจชุมชน เพื่อพัฒนาช่องทางการขาย และสร้างชื่อให้กับตลาดแค

3) รูปแบบสถานที่ของตลาดชุมชน “ตลาดแค แคร่คุณ”

ตัวแทนภาคีเครือข่ายทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาชน ได้ร่วมเสนอแนะในการวางผังสถานที่ที่ใช้เป็นตลาดชุมชน ที่จะต้องมีการพัฒนาพื้นที่ตลาดชุมชนที่อยู่ข้างโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลตลาดแค 3 ด้าน คือ 1) การส่งเสริมโครงสร้างพื้นฐาน

สาธารณูปโภค 2) การส่งเสริมภูมิทัศน์ 3) การส่งเสริมความปลอดภัยในพื้นที่ และแบ่งออกเป็นหัวข้อย่อยดังนี้

(1) สิ่งแรกที่ต้องมีการปรับปรุงคือ การปรับพื้นที่ให้มีความเหมาะสม เนื่องจากหลังตัวอาคารขายสินค้าชุมชนยังเป็นพื้นที่รกร้าง ต้องมีการปรับปรุงให้เป็นพื้นที่ที่เอื้อต่อการเข้าใช้บริการ

(2) ห้องน้ำเป็นสิ่งจำเป็น ที่ผู้แะจะต้องเข้าใช้บริการ ดังนั้นห้องน้ำต้องเพียงพอต่อการให้บริการประชาชน ทั้งต้องสะอาด และน่าเข้าไปใช้

(3) พื้นที่รกร้างด้านข้างอาคารตลาดชุมชน ควรทำเป็นอุโมงค์ผัก เพื่อให้นักท่องเที่ยวที่แะมาที่ตลาดชุมชนได้ถ่ายรูป

(4) พื้นที่รกร้างด้านหลังตลาดชุมชน น่าจะทำเป็นศูนย์การเรียนรู้วิถีชีวิตชุมชนตลาดแค เป็นการนำเสนออัตลักษณ์ของพื้นที่ให้นักท่องเที่ยวได้ชมกัน

(5) ต้องมีการทำแลนด์มาร์ก ในการให้นักท่องเที่ยวทำการเช็คอินในพื้นที่ อาจทำเป็นรูปสัญลักษณ์ของตลาดหน้าตลาดชุมชน

(6) รูปสัญลักษณ์นี้ อาจจะเป็นรูปดอกแค ที่ถือว่าเป็นอัตลักษณ์และชื่อของพื้นที่

(7) เพื่อให้เป็นจุดเด่น ควรมีการปลูกต้นแค ริมถนน และในพื้นที่ตลาดชุมชน ซึ่งดอกแคมี 3 สี คือ ขาว ม่วง แดง จะได้ดูโดดเด่นขึ้นมา

(8) ลานจอดรถมีความสำคัญที่จะทำให้นักท่องเที่ยวแะ ที่จอดรถต้องเพียงพอ และมีความปลอดภัย

(9) พื้นที่จอดรถต้องไม่ไกลเกินไป และสะดวกในการลงมาซื้อของ และต้องปลอดภัยด้วย

4) การบริหารตลาดชุมชน “ตลาดแค แคร่คุณ”

ตัวแทนภาคีเครือข่ายทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาชน ได้ร่วมเสนอแนวทางในการบริหารตลาดชุมชนใน 4 ประเด็น คือ 1) โครงสร้างคณะกรรมการบริหารตลาด 2) การพัฒนาศักยภาพบุคลากร 3) การส่งเสริมความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับตลาดชุมชน 4) การส่งเสริมการบริหารจัดการตลาด ดังหัวข้อต่อไปนี้

(1) ด้านโครงสร้างคณะกรรมการบริหารตลาด

(1.1) ในการบริหารตลาดชุมชนต้องมีคณะกรรมการในการพัฒนา และวางกฎ ระเบียบ

(1.2) คณะกรรมการควรมาจากทุกภาคส่วนทั้งภาครัฐ ภาคเอกชนผู้ประกอบการ และประชาชนในพื้นที่

(1.3) คณะกรรมการจริงๆ แล้วอาจเป็นชาวบ้านที่ขายสินค้าในตลาดชุมชน และให้เจ้าหน้าที่ภาครัฐที่เกี่ยวข้องเป็นที่ปรึกษา

(1.4) คณะกรรมการควรมีการแบ่งฝ่าย และกำหนดอำนาจหน้าที่ เช่น ประธาน รองประธาน ฝ่ายการตลาด ฝ่ายประชาสัมพันธ์ ฝ่ายตรวจคุณภาพ รวมถึงฝ่ายกฎหมาย

(1.5) คณะกรรมการของต้องการกำหนดวาระในการบริหาร เพื่อให้เกิดการมีส่วนร่วมในทุกภาคส่วน และไม่เป็นการผูกขาดอำนาจ

(2) ด้านการพัฒนาศักยภาพบุคลากร

(2.1) ผู้ประกอบการที่จะนำสินค้ามาขายที่ตลาดชุมชน ต้องมีการเข้าร่วมโครงการอาหารปลอดภัย ต้องรู้และทำตามกระบวนการผลิตที่มีความปลอดภัย ก่อนนำสินค้ามาวางจำหน่าย

(2.2) สุขลักษณะเป็นสิ่งสำคัญ ต้องให้ความรู้ผู้ประกอบการ ในตลาดชุมชนปฏิบัติตามหลัก 5 ส.

(2.3) เจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องทั้งพัฒนาชุมชน พัฒนาสังคม เจ้าหน้าที่เทศบาลต้องมาให้การอบรมให้ความรู้แก่ผู้ประกอบการและเกษตรกรที่จะนำสินค้ามาขายที่ตลาดชุมชน

(2.4) ต้องมีการสร้างช่องทางในการให้ความรู้ การพัฒนาเทคโนโลยีที่ประชาชนสามารถเข้าถึงในการแสวงหาความรู้ได้ง่าย

(3) ด้านการส่งเสริมความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับตลาดชุมชน

(3.1) ตลาดชุมชนเป็นเรื่องใหม่ ขั้นตอน หลักเกณฑ์ ระเบียบ ประชาชนไม่ทราบต้องมีการทำความเข้าใจให้ทั่วถึง

(3.2) การประชาสัมพันธ์เป็นสิ่งจำเป็น อะไรที่เกิดขึ้นใหม่ มันเป็นเรื่องยากที่จะทำให้คนรู้จัก

(3.3) อาหารปลอดภัย ปลอดภัยคืออะไร อันนี้ต้องทำความเข้าใจกับผู้ประกอบการ และประชาชน ว่าปลอดภัยตั้งแต่กระบวนการผลิต การแปรรูปเลยไหม

(3.4) ช่องทางการประชาสัมพันธ์มีความจำเป็น ต้องมีการพัฒนาและให้ข้อมูลทั้งอัตลักษณ์ และความหมายของคำว่าอาหารปลอดภัย

(4) ด้านส่งเสริมการบริหารจัดการตลาด

(4.1) ตลาดชุมชนจะเป็นตลาดที่มีอาหารปลอดภัย ต้องมีการสร้างกฎ ระเบียบ ในการผลิตและการแปรรูป

(4.2) การใช้พื้นที่ร่วมกันในตลาดชุมชน ย่อมต้องมีการสร้างข้อตกลงร่วมกันในการใช้พื้นที่

(4.3) การกำหนดวันที่จะเปิดขาย จะขายทุกวัน หรือวัน ไหน ใครสามารถเข้ามาขายได้บ้างต้องมีการสร้างข้อตกลงไว้

(4.4) อาจขายทุกวันศุกร์ เสาร์ อาทิตย์ อาหารที่เอามาขายต้องผ่านการรับรองจากคณะกรรมการบริหารตลาดชุมชน ถึงจะสามารถขายได้

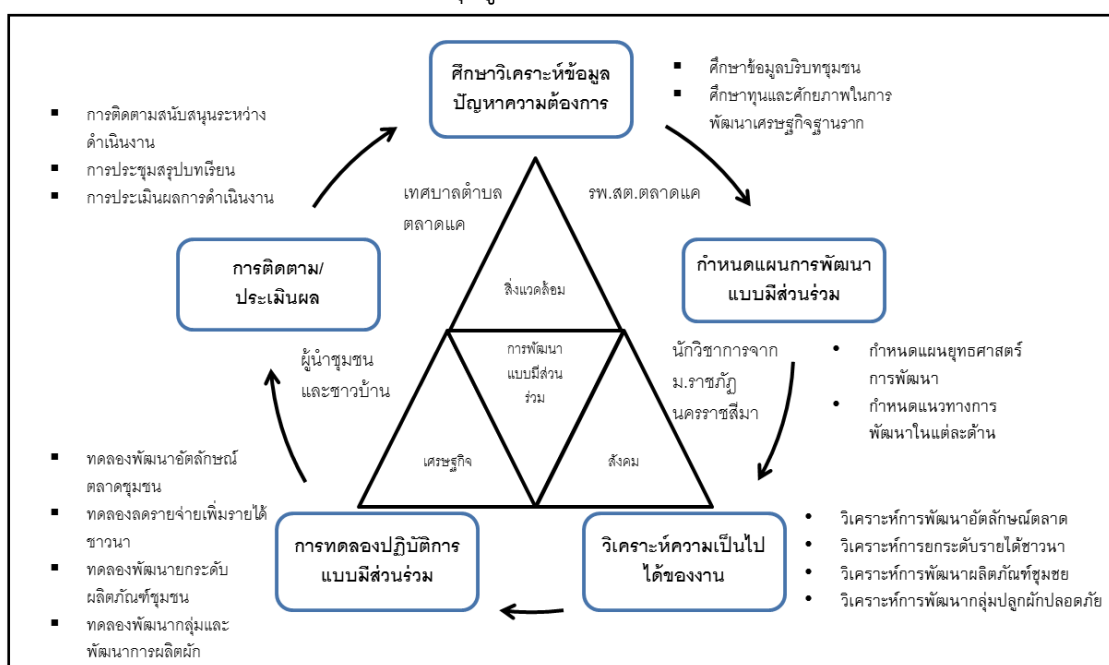
(4.5) ใครที่ไม่ปฏิบัติตามระเบียบ ให้ยกเลิกการนำสินค้ามาขาย และให้ทำถูกต้องตามข้อตกลง จึงสามารถกลับมาขายได้อีกครั้ง

(4.6) เคยเห็นเขามีธรรมนูญสุขภาพ เราน่าจะมีธรรมนูญ ตลาดชุมชนของเรา

(4.7) กฎ ระเบียบที่จะทำ อาจล้ามาจากระเบียบของทาง
หน่วยงานราชการในการทำตลาดเทศบาลของแต่ละพื้นที่ เพื่อเป็นกรอบในการจัดทำข้อตกลงก็ได้

4.5 รูปแบบการพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากพื้นที่เทศบาลตำบลตลาดแคตามแนวทางการพัฒนาที่ยั่งยืน

จากการสังเคราะห์กระบวนการการพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากพื้นที่เทศบาลตำบลตลาดแคตามแนวทางการพัฒนาที่ยั่งยืน สามารถสรุปรูปแบบการพัฒนาได้ดังภาพ

แผนภาพที่ 4.2 แสดงรูปแบบการพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากพื้นที่เทศบาลตำบลตลาดแคตามแนวทางการพัฒนาที่ยั่งยืน

จากแผนภาพที่..จะเห็นได้ว่า การพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากพื้นที่เทศบาลตำบลตลาดแคตามแนวทางการพัฒนาที่ยั่งยืน “เป็นรูปแบบการพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากแบบมีส่วนร่วม” ที่ออกแบบให้ผู้เกี่ยวข้องทุกภาคส่วนที่ประกอบด้วย เทศบาลตำบลตลาดแค โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลตลาดแค ผู้นำชุมชน ชาวบ้านและนักวิชาการจากมหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา เข้ามาเป็นทีมและมีส่วนร่วมในการดำเนินงานร่วมกันตั้งแต่เริ่มต้นจนถึงสิ้นสุดกระบวนการ เพื่อสร้างความเข้าใจและความร่วมมือกันพัฒนาเป็นกลไกการทำงานของท้องถิ่นอย่างแท้จริง โดยยึดหลักแนวทางการพัฒนาที่ยั่งยืนเพื่อนำไปสู่เป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน ซึ่ง“การพัฒนาที่ยั่งยืน” World Commission on Environment and Development ได้ให้นิยามไว้ว่า คือ รูปแบบของการพัฒนาที่ตอบสนองต่อความต้องการของคนในรุ่นปัจจุบัน โดยไม่ทำให้คนรุ่นต่อไปในอนาคตต้องประนีประนอมยอมลดทอนความสามารถในการที่จะตอบสนองความต้องการของตนเอง (Sustainable Development is development that meets the needs of the present without compromising the ability of future generations to meet their own needs)” กล่าวคือ การใช้ประโยชน์จากทรัพยากร

ต่างๆ เพื่อผลประโยชน์ของคนรุ่นปัจจุบัน จะต้องไม่ใช่ทรัพยากรอย่างสิ้นเปลือง แต่ควรเป็นการใช้ทรัพยากรในเชิงอนุรักษ์และพัฒนาให้เต็มศักยภาพอยู่ตลอดเวลา ดังนั้น การพัฒนาที่ยั่งยืนจะต้องพิจารณาทั้งทางด้านเศรษฐกิจ สังคม และความมั่นคงของระบบนิเวศไปพร้อม ๆ กัน และในปี ค.ศ. 2015 องค์การสหประชาชาติจึงได้เสนอแนวคิด ใหม่ในการพัฒนาโลกใบนี้หลังปี ค.ศ. 2015 (Post-2015 Development Agenda) โดยมีแนวคิดของการพัฒนาที่ยั่งยืน 17 ประการซึ่งจะนำไปใช้ในการพัฒนาโลกใบนี้ตั้งแต่ปี ค.ศ. 2015 และให้เรียกว่า Sustainable Development Goals หรือ SDGs) (Griggs, 2013) การขับเคลื่อนเศรษฐกิจฐานรากพื้นที่เทศบาลตำบลตลาดแค จะดำเนินการตามเป้าหมายและแนวทางการพัฒนาที่ยั่งยืนโดยมุ่งการพัฒนาที่สร้างความสมดุลทั้งทางด้านเศรษฐกิจ ชุมชน คำนึงถึงสิ่งแวดล้อม และสร้างความสัมพันธ์การอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุขของคนในสังคม โดยมี การขับเคลื่อนงานไปพร้อมกันใน 4 ประเด็นหลักคือ 1) การพัฒนาอัตลักษณ์ตลาดชุมชนเทศบาล ตำบลตลาดแคเพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งด้านเศรษฐกิจของชุมชนตลาดแค 2) การพัฒนาระดับ กลุ่มชาวนาเพื่อยกระดับรายได้ 3) การพัฒนาระดับผลิตภัณฑ์ชุมชน 4) การพัฒนากลุ่มปลูกผัก อินทรีย์เพื่อสร้างรายได้ กระบวนการดำเนินงานจะเริ่มตั้งแต่การศึกษาข้อมูลชุมชน การกำหนด แผนพัฒนาแบบมีส่วนร่วม การวิเคราะห์ความเป็นไปได้หรือแนวทางการทำกิจกรรม การทดลอง ปฏิบัติการพัฒนา และการติดตามประเมิน โดยผลการดำเนินงานในแต่ละด้านมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

4.5.1 การพัฒนาอัตลักษณ์ตลาดชุมชนเทศบาลตำบลตลาดแคเพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งด้านเศรษฐกิจของชุมชนตลาดแค

การพัฒนาอัตลักษณ์ตลาดชุมชนเทศบาลตำบลตลาดแคเพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งด้านเศรษฐกิจของชุมชนตลาดแค เทศบาลตำบลตลาดแค อำเภอโนนสูง จังหวัดนครราชสีมา เป็นรูปแบบการขับเคลื่อนงานที่มีนายกเทศมนตรี ผู้ใหญ่บ้าน ผู้นำชุมชนเป็นแกนหลักในการเชื่อมประสานคนหลายภาคส่วนมาทำงานร่วมกัน โดยมีการชักนำเชิญชวนคนที่เกี่ยวข้องกับการเสริมสร้างความเข้มแข็งด้านเศรษฐกิจของชุมชนตลาดแคมาร่วมกันเป็นทีมวิจัยหรือมาร่วมเวทีประชุมเพื่อแลกเปลี่ยนความคิดในการพัฒนาอัตลักษณ์ตลาดชุมชน ซึ่งได้ออกแบบการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participatory Action Research) โดยมีนักวิจัยหลัก คือทีมนักวิจัยพื้นที่ นักวิจัยรองคือ ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในชุมชนเทศบาลตำบลตลาดแค (ผู้นำชุมชน ข้าราชการ ราษฎรชาวบ้าน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ผู้ขายและผู้ซื้อสินค้าในตลาดชุมชน ฯลฯ) โดยมีความเชื่อว่าการได้เรียนรู้ข้อมูลด้วยตนเอง การได้กระทำด้วยตนเอง การได้ทำงานร่วมกัน จะสร้างความตระหนักถึงปัญหาร่วมกัน และหาระเบียบกติกา ร่วมกันแก้ปัญหา โดยในทุกขั้นตอนจะมีการจัดเวทีสรุปข้อมูล การวิเคราะห์ข้อมูลในแต่ละช่วงระยะเวลาการวิจัย มีการสนทนากลุ่ม และประชุมเชิงปฏิบัติการ ทบทวนและสรุปผลงานดำเนินงาน และได้แนวทางหรือผลงานที่ตรงกับความต้องการของชุมชนมากที่สุด

4.5.1.1 ที่มาของแนวคิด

แนวคิดการเสริมสร้างความเข้มแข็งด้านเศรษฐกิจของชุมชนตลาดแค เทศบาลตำบลตลาดแค อำเภอโนนสูง จังหวัดนครราชสีมา นั้นจะต้องอาศัยกลไกชุมชนเพื่อเป็นต้นแบบในการพัฒนาชุมชนและต้องได้รับความร่วมมือจากคนในชุมชนทุกภาคส่วนในการขับเคลื่อน

กระบวนการวิจัยแบบมีส่วนร่วมในครั้งนี้ ประกอบกับผู้ที่จะเข้าใจและรู้จักตนเองมากที่สุดก็คือคนในชุมชน นักวิจัยพื้นที่จึงเป็นกลไกสำคัญในการที่จะทำให้การวิจัยเพื่อพัฒนานี้ประสบความสำเร็จ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการค้นหาอัตลักษณ์ของพื้นที่เทศบาลตำบลตลาดแคแล้วนำอัตลักษณ์นั้นมาสร้างความเข้มแข็งเศรษฐกิจชุมชนตลาดแค การวิจัยนี้จึงมีแนวคิดที่ว่าทุกขั้นตอนกระบวนการต้องมาจากชุมชน โดยชุมชนและเพื่อชุมชน ดังนั้น ทีมวิจัยพื้นที่ หน่วยงานในพื้นที่ที่เกี่ยวข้อง และประชาชนทุกภาคส่วนต้องมีส่วนในการดำเนินกิจกรรมตามกระบวนการวิจัยนี้ จึงจะทำให้การวิจัยเพื่อการพัฒนาบรรลุตามเจตนารมณ์ได้อย่างแท้จริง

4.5.1.2 วิธีการและขั้นตอนการสร้างและพัฒนาอัตลักษณ์ตลาดชุมชนเทศบาล

ตำบลตลาดแค อำเภอโนนสูง จังหวัดนครราชสีมา

ในการพัฒนาอัตลักษณ์ตลาดชุมชนได้ดำเนินการก่อตัวและพัฒนาความเข้มแข็งของกลไกชุมชนตลาดแค ดังนี้

1) รวบรวมผู้ที่เกี่ยวข้องมาประชุมวิเคราะห์ปัญหาเกี่ยวกับการพัฒนาอัตลักษณ์ตลาดชุมชนเทศบาลตำบลตลาดแคเพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งด้านเศรษฐกิจของชุมชนตลาดแค โดยได้รวบรวมผู้เข้าร่วมประชุมจากหลากหลายหน่วยงานในเทศบาลตำบลและหลายสาขาอาชีพ ซึ่งส่วนใหญ่ผู้เข้าร่วมประชุมเป็นตัวแทนของกลไกชุมชน ผลการประชุมสรุปว่า การที่เสริมสร้างความเข้มแข็งด้านเศรษฐกิจของชุมชนตลาดแคจะต้องให้คนในชุมชนมีการแลกเปลี่ยนข้อมูลบริบทชุมชนทุนทางสังคม ปัญหาและข้อจำกัดของชุมชน และแนวทางการพัฒนาที่ประชาชนต้องการและสามารถที่จะพัฒนาเพื่อให้เกิดผลได้อย่างแท้จริง โดยเฉพาะการหาจุดเด่นของพื้นที่และของคนในชุมชนที่สามารถพัฒนาเศรษฐกิจของชุมชน และมีรูปแบบการพัฒนาที่มาจากทุกภาคส่วน ทั้งภาครัฐและภาคเอกชน รวมถึงภาคประชาชนด้วย

2) จัดตั้งทีมแกนหลักขับเคลื่อนงาน ในขั้นตอนนี้เป็นการเสนอจัดตั้งทีมแกนหลักในการ ขับเคลื่อนงาน ในระยะเริ่มต้นนั้นการเข้ามาเป็นสมาชิกทีมวิจัยถูกมองว่าเป็นเรื่องที่น่าสนใจ มีความซับซ้อนทำให้หลายคนไม่อยากจะอยู่ร่วมในทีม และยังมีมุมมองว่าการเข้ามาทำงานวิจัยจะเสียเวลาในการประกอบอาชีพ กระทั่งได้รับการอธิบายจากทีมคณาจารย์และผู้ทรงคุณวุฒิ จึงทำให้เกิดแรงผลักดันที่จะร่วมมีบทบาทในการพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากของชุมชนที่มีรูปแบบการพัฒนาที่มาจากคนในพื้นที่ที่มองเห็นศักยภาพและอัตลักษณ์ของตนเอง ซึ่งองค์ประกอบของทีม ในระยะเริ่มต้นประกอบด้วย ทีมวิทยานิเทศการและทีมวิจัยพื้นที่ที่มีนายกเทศมนตรีเป็นผู้นำทีมพื้นที่และเจ้าหน้าที่ผู้นำชุมชน และตัวแทนภาคประชาชนทุกชุมชน รวม 16 คน โดยทีมนี้จะทำหน้าที่หลักในการเก็บรวบรวมข้อมูล สร้างการเรียนรู้ระหว่างกันและสนับสนุนการพัฒนาแผนพัฒนาเศรษฐกิจตลาดชุมชน และประชุมเชิงปฏิบัติการ

3) ศึกษารวบรวมข้อมูล ภายหลังมีทีมแกนหลักในการทำงาน ได้มีการออกแบบเครื่องมือวิจัยที่ได้หลักการและแนวคิดมาจากการศึกษาดูงาน ณ มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี และนำมาจัดเวทีการประชุมเพื่อวิเคราะห์บริบทของชุมชน ประวัติศาสตร์ชุมชน และทุนทางสังคม สถานการณ์และปัญหาที่มีความแตกต่างกัน และได้ออกแบบเครื่องมือการวิจัยที่สามารถนำไปใช้ได้ในพื้นที่เทศบาลตำบลตลาดแคและดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลทั้งใช้แบบสัมภาษณ์ และแบบสนทนากลุ่ม โดยมีอาจารย์และทีมวิจัยพื้นที่รับผิดชอบในการเก็บรวบรวมข้อมูล และจัดเวทีตรวจสอบความถูกต้อง

สมบูรณ์ของข้อมูล โดยให้ตัวแทนแต่ละหมู่บ้านได้รับรู้ข้อมูลที่ได้รวบรวมมา และเปิดโอกาสให้เพิ่มเติมหรือตัดข้อมูลที่ตรงตามความเป็นจริงออกในบางส่วน และยังมีการวิเคราะห์ข้อมูลในภาพรวมของเทศบาลตำบลเพื่อให้เกิดความสอดคล้อง เช่น ข้อมูลบริบทชุมชน ประวัติศาสตร์ชุมชน ประวัติตลาดชุมชน สถานการณ์ปัญหาหรือข้อจำกัด โดยกระบวนการนี้จะเป็นการสร้างการเรียนรู้ของทีมงานผ่านการแลกเปลี่ยนข้อมูลระหว่างผู้นำชุมชน ตัวแทนภาครัฐและทีมวิจัยพื้นที่และมีการเติมความรู้และแนวคิดการทำงานไปพร้อมกันด้วย

4) การจัดเวทีวิเคราะห์ข้อมูลและแนวทางการพัฒนา ในขั้นตอนนี้ทีมวิจัยซึ่งเป็นทีมหลักได้จัดเวทีวิเคราะห์ข้อมูลร่วมกับทีมชุมชน หน่วยงานที่เกี่ยวข้องในพื้นที่ เช่น เทศบาลตำบลตลาดแค หมู่บ้าน กรมทางหลวง พัฒนาการอำเภอ เกษตรอำเภอ ชมรมผู้สูงอายุ โรงเรียนและโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล เป็นต้น รวมทั้งตัวแทนพ่อค้าแม่ค้าและประชาชนทั่วไป จากการวิเคราะห์ข้อมูล โดยเฉพาะข้อมูลประวัติศาสตร์ชุมชน ทูทางสังคม สถานการณ์ปัญหาหรือข้อจำกัดที่มีส่วนเกี่ยวข้องการพัฒนาอัตลักษณ์ตลาดชุมชนเทศบาลตำบลตลาดแคเพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งด้านเศรษฐกิจของชุมชนตลาดแคทั้งทางตรงและทางอ้อม ทำให้ทราบว่าในอดีตที่ผ่านมาตลาดแคเป็นศูนย์กลางทางเศรษฐกิจค้าขายและการเดินทางไปยังตัวจังหวัดนครราชสีมาและอำเภอพิมายเพราะอยู่ทางแยกถนนมิตรภาพ มีตลาดสดและการค้าขายแลกเปลี่ยน มีโรงหนังและสถานที่ท่องเที่ยว มีรถแท็กซี่และรถโดยสารประจำทาง ในอดีตถือว่าตลาดแคเป็นแหล่งค้าขายที่สร้างรายได้ให้กับคนในพื้นที่ แต่เพราะความเจริญก้าวหน้าทางสังคมทำให้มีการสร้างถนนที่มีสี่เลนทำให้หมู่บ้านที่มีอยู่สองข้างทางกลับข้ามไปมาหากันยากขึ้นกว่าเดิม พบว่าในปี 2559 มีการสร้างตลาดร้านค้าชุมชนขึ้นและทำให้เศรษฐกิจชุมชนที่มีการนำสินค้าหรือผลิตภัณฑ์ชุมชนมาขายสร้างรายได้ กลับต้องหยุดชะงักลงในปัจจุบัน แต่ด้วยสภาพพื้นที่อาคารร้านค้าและท่าเลที่ตั้งที่อยู่ติดกับถนนมิตรภาพจึงมีโอกาสนในการพัฒนาให้สามารถดำเนินกิจการต่อไปได้หากมีรูปแบบการพัฒนาที่เหมาะสมและมีประสิทธิภาพเพียงพอ จากการนำเสนอข้อมูลได้นำไปสู่การได้แนวทางการพัฒนา 4 ประเด็นหลักที่ต้องมีการประชุมเชิงปฏิบัติการดังนี้ การจัดทำแผนยุทธศาสตร์การพัฒนาอัตลักษณ์ตลาดชุมชนเทศบาลตำบลตลาดแค การพัฒนาตราสัญลักษณ์ การออกแบบปรับปรุงพัฒนาภูมิทัศน์ตลาดและการจัดทำธรรมนูญตลาดชุมชน โดยมีทีมวิจัยอัตลักษณ์ชุมชนตลาดแคเป็นผู้รับผิดชอบดำเนินการ

5) การทดลองปฏิบัติการพัฒนาอัตลักษณ์ตลาดชุมชนเทศบาลตำบลตลาดแค เพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งด้านเศรษฐกิจของชุมชนตลาดแค โดยการจัดเวทีประชุมเชิงปฏิบัติการในการจัดทำแผนยุทธศาสตร์การพัฒนาอัตลักษณ์ตลาดชุมชนเทศบาลตำบลตลาดแค การพัฒนาตราสัญลักษณ์ การออกแบบปรับปรุงพัฒนาภูมิทัศน์ตลาดและการจัดทำธรรมนูญตลาดชุมชน มีการดำเนินการให้ทุกภาคส่วนเข้าร่วมกิจกรรมดังกล่าว จนส่งผลทำให้การทดลองปฏิบัติการในครั้งนี้ได้รูปแบบการพัฒนาที่มาจากคนในชุมชนทำให้ได้ผลจากการดำเนินการดังนี้

(1) ร่างแผนยุทธศาสตร์การพัฒนาอัตลักษณ์ตลาดชุมชนเทศบาลตำบลตลาดแค

(2) ตราสัญลักษณ์ตลาดแคแคร้คุณ

(3) รูปแบบการปรับปรุงพัฒนาภูมิทัศน์ตลาดแคแคร้คุณ

(4) ร่างธรรมนูญตลาดแคแคร้คุณ

6) การนำเสนอผลการปฏิบัติการและผลงานที่ออกแบบผ่านเวทีประชุมเพื่อวิเคราะห์ข้อมูลและทบทวนข้อมูลที่ได้จากการจัดเวทีประชาชนและปฏิบัติการที่ผ่านมาแล้ว เพื่อนำเสนอแก่ผู้นำชุมชนและนายกเทศมนตรี และเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งตัวแทนภาพประชาชน โดยมีลักษณะเป็นการคืนข้อมูลแก่ชุมชนด้วย และได้ร่วมกันปรึกษารูปแบบและแลกเปลี่ยนรูปแบบการพัฒนาตลาดชุมชน ผลปรากฏว่า นายกเทศมนตรีและทุกภาคส่วนต่างชื่นชมและเห็นด้วยกับการจัดทำแผนพัฒนาเศรษฐกิจฯ การออกแบบตราสัญลักษณ์ การออกแบบภูมิทัศน์ และการจัดทำธรรมนูญตลาดชุมดังกล่าวเป็นอย่างมาก เพราะเชื่อว่าเป็นการพัฒนาที่สามารถตอบสนองความต้องการของพื้นที่และประชาชน รวมทั้งแสดงถึงอัตลักษณ์ของเทศบาลตำบลตลาดแคได้

7) การสรุปบทเรียน เป็นเวทีสรุปผลการดำเนินงานตั้งแต่กระบวนการค้นหาโจทย์วิจัย การจัดตั้งทีม การศึกษาข้อมูล การจัดตั้งและพัฒนากลไก โดยทีมวิจัยได้จัดการสนทนาเพื่อสรุปบทเรียน ในการสรุปบทเรียนนั้นได้เปิดโอกาสให้ทุกคนที่เข้าร่วมประชุมมีโอกาสได้นำเสนอบทเรียนที่ได้รับจากการดำเนินการวิจัยในครั้งนี้ และมีการวางแผนการพัฒนาร่วมกันอย่างต่อเนื่อง

4.5.1.3 รูปแบบการทำงานของกลไกชุมชนเทศบาลตำบลตลาดแค

รูปแบบการทำงานของกลไกชุมชนเทศบาลตำบลตลาดแคเพื่อการพัฒนาอัตลักษณ์ตลาดชุมชนเทศบาลตำบลตลาดแคเพื่อสร้างความเข้มแข็งเศรษฐกิจชุมชนตลาดแค คือ “รูปแบบกลไกชุมชนระดับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่มีผู้นำชุมชนเป็นแกนหลักในการประสานความร่วมมือร่วมใจ” ซึ่งรูปแบบดังกล่าวจะมาจากผู้มีบทบาทสำคัญในชุมชนซึ่งมีผลต่อทิศทางการพัฒนาชุมชนโดยเฉพาะด้านเศรษฐกิจของชุมชน มีนายกเทศมนตรี ปลัดเทศบาล ผู้ใหญ่บ้าน ผู้นำชุมชน เป็นแกนหลักของแต่ละบ้านมาร่วมเป็นแกนหลักในการทำงาน โดยนายกเทศมนตรีและผู้ใหญ่บ้านแต่ละหมู่บ้านประสานงานและประสานความร่วมมือในพื้นที่เข้าร่วมกิจกรรมตามขั้นตอนกระบวนการต่างๆ ได้ง่าย เช่น เจ้าหน้าที่โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล กรมทางหลวง เกษตรอำเภอ พัฒนกรอำเภอ ปราชญ์ชาวบ้าน และผู้นำชุมชน พ่อค้าแม่ค้าและประชาชนทั่วไป จนเกิดเป็นกลไกการทำงานที่เป็นรูปแบบชัดเจน การทำงานจะใช้เวทีประชุมแลกเปลี่ยนเรียนรู้กันบ่อยๆ เพื่อทำความเข้าใจข้อมูลและปรึกษาหารือแนวทางการทำงานร่วมกัน และเชื่อมต่อไปยังองค์กรของตัวเอง เช่น ผู้ใหญ่บ้านก็ส่งต่อข้อมูลไปยังชาวบ้านได้ โดยทิศทางการทำกิจกรรมจะมุ่งเน้นการให้พื้นที่การให้บทบาทคนในชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนามากที่สุด เพื่อเป็นการพัฒนาศักยภาพของคนในชุมชนที่มีความรู้ความเข้าใจตนเองและเห็นภาพตนเองทั้งในอดีตและในอนาคตได้ในการร่วมกันหาทางออกในทางสร้างสรรค์เพื่อให้สามารถดำเนินงานได้อย่างเป็นรูปธรรม เช่น การนำร่างแผนพัฒนาเศรษฐกิจฯ ไประบุไว้ในการพัฒนาของเทศบาลตำบลตลาดแค การกำหนดนโยบายหรือจัดสรรงบประมาณเพื่อปรับปรุงภูมิทัศน์ตลาดแคแคร่คุณและสร้างตราสัญลักษณ์ตลาดให้สามารถดำเนินกิจการค้าขายเพื่อสร้างรายได้ให้กับพื้นที่และเกิดการพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากให้กับชุมชนตลาดแคอย่างแท้จริง

4.5.1.4 ผลลัพธ์ที่เกิดขึ้น

จากการทดลองพัฒนารูปแบบวิธีการพัฒนาอัตลักษณ์ตลาดชุมชนเทศบาลตำบลตลาดแคเพื่อสร้างความเข้มแข็งเศรษฐกิจชุมชนตลาดแค ดังกิจกรรมที่กล่าวมาข้างต้น ได้เกิดผลลัพธ์การทำงานสรุปได้ดังนี้

1) ได้ตราสัญลักษณ์ที่พัฒนาจากอัตลักษณ์ชุมชนตลาดแค เพื่อนำมาใช้ในการสร้างแบรนด์สินค้าและเอกลักษณ์ของตลาดชุมชนตลาดแค โดยความหมายของตราสัญลักษณ์ตลาดแค แคร่คุณ มีส่วนประกอบ 4 อย่าง คือ ดอกแคคู่สีแดง หันหลังชิดกัน ดอกด้านซ้ายจะเป็นดอกบาน ดอกด้านขวาจะเป็นดอกตูม ใบแคสีเขียว กนกฟักแคสีทองล้อมรอบ และตัวอักษรคำว่า “ตลาดแค แคร่คุณ” สีน้ำเงิน ดังภาพ

ภาพที่ 4.3 ตราสัญลักษณ์ “ตลาดแค แคร่คุณ”

การออกแบบตามอัตลักษณ์ของท้องถิ่นและตรงกับความต้องการของคนในชุมชนตลาดแคอย่างแท้จริง เพราะคนในชุมชนเห็นว่าตลาดแค มีความพร้อมเสี่ยงกับคำว่าดอกแค และดอกแคเป็นพื้นที่ปลูกง่ายและมีจำนวนมากในเขตเทศบาลตำบลตลาดแค ดอกแคเป็นผักพื้นบ้านและมีประโยชน์ต่อสุขภาพและมีคุณสมบัติเป็นยาด้วย รวมทั้งดอกแคมีความสวยงาม มีรูปลักษณะคล้ายดอกบานที่บานจะคล้ายกับนกที่กำลังโบยบิน เมื่อนำมาทำเป็นสัญลักษณ์ของตลาดแคแคร่คุณ จึงทำให้มีความสวยงาม และเหตุผลที่เลือกเป็นดอกแคสีแดงเพราะเห็นว่าสีแดงเป็นสีที่สดใสเมื่อนำสัญลักษณ์นั้นมาติดในฉลากสินค้าหรือบรรจุภัณฑ์ยังทำให้สวยงามและโดดเด่นมากยิ่งขึ้น แม้ว่าจะเห็นว่าดอกแคเป็นอัตลักษณ์ที่น่าจะเกิดขึ้นมาภายหลังคำว่า แคว้นน้ำลำธารปราสาท และดอกแคนั้นก็ถือว่าเกิดขึ้นมากในเขตพื้นที่เทศบาลตำบลตลาดแค แต่การนำอัตลักษณ์ของท้องถิ่นมาสร้างตราสัญลักษณ์อาจเป็นอัตลักษณ์ที่กำหนดขึ้นมาใหม่ก็ได้ ซึ่งเทศบาลตำบลตลาดแคได้มีแนวทางในการสร้างความร่วมมือกับประชาชนในชุมชนที่จะปลูกต้นดอกแคบ้านในที่ดินของตนเอง 1 ต้นแคแคร่ทุกคน จึงทำให้ตราสัญลักษณ์มีดอกแคแดง 2 ดอก สองแบบ คือดอกแคแดงตูม และดอกแคแดงบาน หันด้านหลังเข้าหากัน และมีกิ่งใน 2 กิ่ง

ส่วนข้อความที่อยู่ฐานด้านล่างรองรับดอกแคะทั้งสองดอก คือคำว่า “ตลาดแคะคุณ” ใช้ตัวอักษรที่ไม่เป็นทางการ มีลักษณะลื่นไหลเมื่อน้ำธารปราสาท และใช้สีน้ำเงินเข้ม ซึ่งบ่งบอกถึงสีของน้ำและเป็นสีที่ตัดกันกับสีของดอกแคะด้วย ส่วนตรงทางของตัวอักษร ณ จะลากให้ยาวขึ้นไปแล้วทำให้มีลักษณะเป็นรูปหัวใจแสดงให้เห็นถึงความรัก ความห่วงใย และแคะความรู้สึกของผู้มาใช้บริการตลาดแคะคุณแห่งนี้

2) ได้ร่างแผนยุทธศาสตร์การพัฒนาตลาดและเกิดกลไกชุมชนเทศบาลตำบลตลาดแคะมีคนจากหลายภาคส่วนเข้ามาทำงานร่วมกัน ประกอบด้วย ผู้นำชุมชน ประชาชนชาวบ้าน โรงเรียน เทศบาลตำบลตลาดแคะ โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล กลุ่มพ่อค้าแม่ค้าและประชาชน กลไกชุมชนเทศบาลตำบลตลาดแคะเป็นเวทีให้คนหลายภาคส่วนเข้ามาประชุมแลกเปลี่ยนแนวทางการพัฒนาอัตลักษณ์ตลาดชุมชนเทศบาลตำบลตลาดแคะเพื่อสร้างความเข้มแข็งเศรษฐกิจชุมชนตลาดแคะทำให้ปัจจุบันได้กลุ่มคนที่มีความเข้าใจพัฒนาการเปลี่ยนแปลงเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรมในระดับชุมชน อำเภอ จังหวัด และประเทศชาติมาร่วมกันวางแผนพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนตลาดแคะ โดยผลการวิจัยนี้สามารถที่จะผลักดันให้มีการบรรจุแผนงานและการสนับสนุนงบประมาณจากเทศบาลตำบลตลาดแคะเพื่อสนับสนุนให้มีการจัดโครงการปลูกต้นดอกแคะเพื่อสร้างอัตลักษณ์ให้กับชุมชนตลาดแคะได้ โดยเฉพาะเทศบาลตำบลตลาดแคะสามารถกำหนดเป็นนโยบายในการจัดสรรงบประมาณเพื่อการปรับปรุงภูมิทัศน์ตลาดแคะและจัดสร้างตราสัญลักษณ์ให้ปรากฏเป็นรูปธรรมต่อไป

3) ผลที่เกิดขึ้นกับชุมชน ผลจากการดำเนินงานพบว่า คนในชุมชนได้มีโอกาสแสดง ความคิดเห็นผ่านเวทีการประชุม และบางคนได้รับทราบข่าวสารผ่านทางการประชุมสัมพันธ์ของผู้นำชุมชน ได้เรียนรู้ประวัติศาสตร์ชุมชนของตนเอง ประชาชนชาวบ้านเห็นคุณค่าในตนเองที่จะถ่ายทอดภูมิปัญญาให้กับลูกหลาน รู้จักตนเองมากยิ่งขึ้น และรู้ปัญหาของชุมชน และรู้แนวทางในการพัฒนาตนเอง โดยเฉพาะการพัฒนาด้านเศรษฐกิจให้ชุมชนเข้มแข็ง เพราะหากเศรษฐกิจของคนในชุมชนดีปัญหาสังคมต่างๆ ย่อมไม่อาจที่จะเกิดขึ้นได้และคนในชุมชนจะอยู่ด้วยกันอย่างสงบสุข และสามารถที่จะดำรงสืบต่อวัฒนธรรมประเพณีที่ดีงามของชุมชนสืบต่อไปได้ จากการทดลองปฏิบัติการพบว่าชุมชนให้การตอบรับและให้ความร่วมมือกันในการที่จะเสนอแนะแนวทางเพื่อการพัฒนาตลาดร้านค้าชุมชนให้เป็นตลาดแคะคุณที่แคะผู้มาใช้บริการและสร้างรายได้ให้กับคนในชุมชน ในภาพรวมนั้นชุมชนให้ความสนใจและต้องการพัฒนาเศรษฐกิจของชุมชนและการพัฒนาไปพร้อมกับการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมและทรัพยากรธรรมชาติที่มีอยู่ให้มีความสวยงาม และแสดงออกถึงความรักสามัคคีของคนในชุมชนตลาดแคะที่มีต่อกันและต่อผู้สัญจรและแวะพักรถในระหว่างเดินทาง ชื้อหาสินค้าและผลิตภัณฑ์ชุมชนตลาดแคะที่มีคุณภาพ สะอาดปลอดภัยและราคาย่อมเยา และทำให้ชาวบ้านมีช่องทางการตลาดที่เป็นเอกลักษณ์ของชุมชนและเป็นช่องทางการสร้างอาชีพสร้างรายได้เพิ่มขึ้นและระบบเศรษฐกิจชุมชนตลาดแคะมีแนวโน้มดีขึ้นได้

4.5.2 การยกระดับรายได้ของชาวนาตลาดแคะโดยพลังเครือข่ายกลุ่มเกษตรกรเทศบาลตำบลตลาดแคะ อำเภอโนนสูง จังหวัดนครราชสีมา

การยกระดับรายได้ของชาวนาตลาดแคะโดยพลังเครือข่ายกลุ่มเกษตรกรเทศบาลตำบลตลาดแคะ มีกระบวนการดำเนินงานดังนี้ 1) การศึกษาสภาพบริบทพื้นที่ที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการผลิตข้าวในพื้นที่เทศบาลตำบลตลาดแคะ 2) ศึกษาวิธีการลดต้นทุนค่าใช้จ่ายตลอดกระบวนการผลิต

ข้าวของชาวนาเทศบาลตำบลตลาดแค 3) วิเคราะห์แนวทางในการยกระดับรายได้ของชาวนาตลาดแค โดยพลังเครือข่ายเกษตรกรเทศบาลตำบลตลาดแค 4) ทดลองปฏิบัติการยกระดับรายได้ชาวนา 5) สรุปรูปแบบการยกระดับรายได้ของชาวนาตลาดแคโดยพลังเครือข่ายกลุ่มเกษตรกรเทศบาลตำบลตลาดแค ผลการดำเนินงานมีข้อค้นพบที่สำคัญดังนี้

4.5.2.1 บริบทพื้นที่ที่เกี่ยวข้องกับการผลิตข้าวในพื้นที่เทศบาลตำบลตลาดแค

เทศบาลตำบลตลาดแคมีพื้นที่ทั้งหมดประมาณ 6.89 ตารางกิโลเมตร หรือ 4,306.25 ไร่ ลักษณะภูมิประเทศส่วนใหญ่ของตำบลเป็นที่ราบดอนลาด มีความลาดเอียงจากด้านทิศตะวันตกสู่ทิศตะวันออกของตำบล มีความสูงเฉลี่ยจากระดับน้ำทะเล ประมาณ 165 - 198 เมตร พื้นที่ส่วนใหญ่ใช้ทำเกษตรกรรม เช่น ทำนา ทำไร่ ปลูกพืชผักสวนครัว เลี้ยงสัตว์ มีลำน้ำสำคัญที่ไหลผ่าน ลำปรางสาท ซึ่งลำปรางสาทไหลมาจากเขตตำบลธารปรางสาท บริเวณบ้านธารปรางสาท หมู่ที่ 17 และไหลลงมาเชื่อมต่อกับเขตเทศบาลตำบลตลาดแค ในฤดูฝนน้ำจะท่วมที่นา ดินส่วนมากเป็นดินเหนียวปนทราย มีบางพื้นที่ดินเป็นดินเค็มจึงมีการทำนาเกลือด้วย

เทศบาลตำบลตลาดแค อำเภอโนนสูง จังหวัดนครราชสีมา แบ่งเขตการปกครองออกเป็น 6 หมู่บ้าน 10 ชุมชน ประกอบด้วย หมู่ 1 บ้านสำโรง มี 2 ชุมชน คือ ชุมชนสำโรง ตะวันออก ชุมชนสำโรงตะวันตก หมู่ 2 บ้านตลาดแค มี 2 ชุมชน คือ ชุมชนตลาดแค ชุมชน ชาววัง หมู่ที่ 4 บ้านตะขบ มี 1 ชุมชน คือ ชุมชนตะขบ หมู่ที่ 11 บ้านสระแทต มี 1 ชุมชน คือ ชุมชนสระแทต หมู่ที่ 12 บ้านสามแยกตลาดแค มี 2 ชุมชน คือ ชุมชนโนนพิมาน ชุมชนโนนหนามแดง และ หมู่ที่ 15 บ้านตลาดแคตะวันออก มี 2 ชุมชน คือ ชุมชน ตลาดแคตะวันออกฝั่งเหนือ ชุมชนตลาดแค ตะวันออกฝั่งใต้ มีประชากรจำนวนประชากร จำนวนทั้งสิ้น 3,382 คน แยกเป็นชาย 1,610 คน หญิง 1,781 คน รวม 1,236 ครัวเรือน โดยประชาชนที่ประกอบอาชีพเกษตรกรที่ได้มีการขึ้นทะเบียนเกษตรกรไว้รวมจำนวน 88 ครัวเรือน แบ่งเป็น หมู่ 1 บ้านสำโรง จำนวน 88 คน มีพื้นที่เพาะปลูกข้าว 1,365 ไร่ หมู่ 2 บ้านตลาดแค จำนวน 50 คน มีพื้นที่เพาะปลูกข้าว 664 ไร่ หมู่ที่ 4 บ้านตะขบ จำนวน 41 คน มีพื้นที่เพาะปลูกข้าว 529 ไร่ หมู่ที่ 11 บ้านสระแทต จำนวน 45 คน มีพื้นที่เพาะปลูกข้าว 815 ไร่ หมู่ที่ 12 บ้านสามแยกตลาดแค จำนวน 86 คน มีพื้นที่เพาะปลูกข้าว 778 ไร่ และหมู่ที่ 15 บ้านตลาดแคตะวันออก จำนวน 80 คน มีพื้นที่เพาะปลูกข้าว 1,790 ไร่ รวมจำนวนเกษตรกรในพื้นที่ 390 คน มีพื้นที่เพาะปลูกข้าวรวม 5,941 ไร่

ในด้านต้นทุนการผลิต พื้นที่เทศบาลตำบลตลาดแค มีต้นทุนการผลิตรวมทั้งสิ้น 4,850 บาท/ต่อไร่ ได้ผลตอบแทนในการขายข้าวเปลือกที่ 5,250 บาท/ต่อไร่ สรุปได้กำไรต่อไร่ที่ 400 บาท/ต่อไร่ ในขณะที่ฐานข้อมูลต้นทุนการเพาะปลูกข้าวของศูนย์เมล็ดพันธุ์ข้าวจังหวัดนครราชสีมา เกษตรกรในพื้นที่จังหวัดนครราชสีมาในภาพรวม มีต้นทุนการผลิตรวมทั้งสิ้น 3,712 บาท/ต่อไร่ ได้ผลตอบแทนในการขายข้าวเปลือกที่ 8,000 บาท/ต่อไร่ สรุปได้กำไรต่อไร่ที่ 4,288 บาท/ต่อไร่

4.5.2.2 วิธีการลดต้นทุนค่าใช้จ่ายตลอดกระบวนการผลิตข้าวของชาวนาเทศบาลตำบลตลาดแค

ผลการศึกษา พบว่า วิธีการในการเพาะปลูกข้าวในการทดลองเชิงปฏิบัติการ เพื่อศึกษาการลดต้นทุนการเพาะปลูกข้าวในพื้นที่เทศบาลตำบลตลาดแค เปรียบเทียบกับวิธีการเพาะปลูก 3 วิธีการ คือ นาหว่าน นาดำ และนาหยอด สรุปผลการวิจัยได้ดังนี้

1) ต้นทุนค่าใช้จ่ายในการเตรียมดิน พบว่า ในการเตรียมดินในการเพาะปลูกนาหว่านและนาดำ ต้องมีการไถ 2 รอบ เป็นการไถแปร และไถตะ ค่าใช้จ่ายอยู่ที่ไร่ละ 600 บาท ส่วนนาหยอดทำการไถ 1 รอบ เป็นการไถตะเท่านั้น ราคา 450 บาทต่อไร่

2) ค่าปุ๋ย พบว่า ในการบำรุงดิน นาหว่านและนาหยอดใช้ปุ๋ยชีวภาพ ที่ได้จากมูลสัตว์ในการบำรุง ส่วนนาดำ ใช้ปุ๋ยเคมี (16-20-0) เพื่อบำรุงต้นกล้าหลังการปักดำ

3) ค่าเมล็ดพันธุ์และค่าจ้างปลูก พบว่า เมล็ดพันธุ์ที่ใช้ในแปลงทดลองเป็นเมล็ดพันธุ์ข้าวหอมมะลิ 105 ซื้อจากสหกรณ์พิมาย กิโลกรัมละ 25 บาท โดยแปลงทดลองนาหว่าน ใช้เมล็ดพันธุ์ในการเพาะปลูก 15 กิโลกรัมต่อไร่ แปลงทดลองนาดำ ใช้เมล็ดพันธุ์ในการเพาะปลูก 25 กิโลกรัมต่อไร่ โดยทำการหว่านในแปลงสำรวจและรอบเป็นต้นกล้าเพื่อใช้ในการปักดำ แปลงทดลองนาหยอด ใช้เมล็ดพันธุ์ในการเพาะปลูก 9 กิโลกรัมต่อไร่

4) ค่าสารเคมีและยาปราบศัตรูพืช พบว่า ทั้ง 3 แปลงทดลอง ใช้ปุ๋ยชีวภาพในการบำรุงและกำจัดศัตรูพืช โดยน้ำหมักชีวภาพมีวิธีการทำคือ 1) หุงขี้ไก่สุกกิ่งดิบ 2) ตักข้าวใส่ถุงขณะที่ข้าวร้อน 2 ชัดครึ่ง คนข้าวให้ทั่วถุงวางไว้ 3) พอข้าวเริ่มอุ่นให้ใส่เชื้อไตรโคเดอร์มาลง 2-3 หยด เขย่าถุงให้ถุงให้เชื้อกับข้าวผสมกันดี 4) มัดปากถุงให้โป่งแล้วใช้เข็มแทงให้ทั่วถุงประมาณ 14 ครั้ง 5) วางถุงในที่ที่มีอากาศถ่ายเทสะดวก 6) พอครบ 7 วัน เชื้อเดินเต็มจะมีสีเขียว ถ้ามีสีอื่นเจือปนถือว่าเสีย ให้นำไปทิ้งทั้งถุง และ 7) ให้นำไปใช้ อัตราการใช้ 1 ถุง ต่อน้ำ 20 ลิตรฉีดพ่นทุกๆ 7 วัน หรือใช้คลุกเมล็ดก่อนปลูก เพื่อลดต้นทุนการผลิต และใช้ในการฉีดในระหว่างที่ต้นกล้าตั้งลำ

5) ค่าน้ำมันเครื่องสูบน้ำ พบว่า ทั้งสามแปลงทดลองจำเป็นต้องมีการสูบน้ำเข้าสู่แปลง เนื่องจากในรอบปีการทดลอง ปี 2562 เกิดวิกฤติภัยแล้งในพื้นที่ ขาดแคลนน้ำในการเพาะปลูก จึงต้องมีการสูบน้ำจากแหล่งน้ำสาธารณะมาใช้ในการบำรุงต้นข้าว แทนการรอฝนตามฤดูกาล

6) ค่าเก็บเกี่ยวและค่าขนย้าย พบว่า ทั้งสามแปลงทดลองได้ดำเนินการลงแขกเกี่ยวข้าว เพื่อเก็บข้าวและทำการขนย้ายสู่ลานตากข้าว

7) ค่าแรงงานตนเอง พบว่า ทั้งสามแปลงทดลอง นักวิจัยชุมชนเป็นผู้ดำเนินการจึงมีการคิดค่าแรงเฉลี่ยในราคาเดียวกับที่เกษตรกรในพื้นที่ดำเนินการเพาะปลูกในแปลงนาของตนเองในพื้นที่

8) ค่าเช่าที่นา พบว่า ทั้งสามแปลงเป็นแปลงที่มีการเช่าพื้นที่ของเกษตรกรในการทำการทดลอง เพื่อวิเคราะห์ต้นทุนในกรณีที่เกษตรกรต้องเช่าที่นา แต่หากเกษตรกรไม่ได้มีการเช่าที่นา จะสามารถลดต้นทุนในส่วนนี้ได้ไร่ละ 1,000 บาทต่อไร่

4.5.2.3 แนวทางในการยกระดับรายได้ของชาวนาตลาดแคโดยพลังเครือข่ายเกษตรกรเทศบาลตำบลตลาดแค

ทีมวิจัยได้ร่วมกันประชุมวิเคราะห์แนวทางในการยกระดับรายได้ของชาวนาตลาดแค จากข้อมูลผลการวิจัยที่ค้นพบตามวัตถุประสงค์ที่ 1 และที่ 2 พบว่า

1) กิจกรรมที่ 1 ทดลองปฏิบัติการลดต้นทุนการผลิตเปลี่ยนวิธีการเตรียมดินบำรุงดิน ได้มีการนำดินในแปลงทดลองไปประเมินคุณภาพดิน โดยสภาพดินในพื้นที่เทศบาลตำบล

ตลาดแค อำเภอนโนสูง จังหวัดนครราชสีมา เป็นพื้นที่ที่มีความเหมาะสมในการปลูกข้าวในระดับปานกลาง มีค่าดินที่ต้องมีการเพิ่มปริมาณธาตุอาหารในดิน ไนโตรเจน (N) 9 กิโลกรัมต่อไร่ ฟอสฟอรัส (P₂O₅) 6 กิโลกรัมต่อไร่ โพแทสเซียม (K₂O) 6 กิโลกรัมต่อไร่ โดยสำนักงานเกษตรอำเภอนโนสูง จังหวัดนครราชสีมา ให้คำแนะนำการใช้ปุ๋ย ให้ใช้ปุ๋ยสูตร 16-20-0 ร่วมกับปุ๋ยสูตร 46-0-0 และ 0-0-60 หลังหว่านข้าว 20-25 วัน หรือ หลังปักดำ 7-10 วัน ใช้ปุ๋ยสูตร 16-20-0 อัตรา 30 กิโลกรัมต่อไร่ร่วมกับปุ๋ยสูตร 0-0-60 อัตรา 10 กิโลกรัมต่อไร่ และระยะข้าวสร้างรวงอ่อน ใส่ปุ๋ยสูตร 46-0-0 อัตรา 10 กิโลกรัมต่อไร่ และเมื่อเสร็จสิ้นรอบการเพาะปลูกในแต่ละรอบฤดูกาลควรใส่ปุ๋ยหมัก ปุ๋ยคอก ปุ๋ยพืชสด หรือไถกลบเศษซากพืช ควบคู่ไปด้วย เพื่อช่วยให้การใช้ปุ๋ยเคมีมีประสิทธิภาพมากขึ้น จากข้อมูลและการอบรมเชิงปฏิบัติการ ได้ข้อเสนอแนะในการเตรียมดิน และบำรุงดิน โดยการดำเนินการเตรียมดินตั้งแต่เดือนมีนาคม ต้องมีการไถกลบตอซัง และหว่านปุ๋ยหมัก ปุ๋ยคอก และในรอบเดือนพฤษภาคมในการไถตะ ต้องมีการใส่ปุ๋ยหมัก ปุ๋ยคอกอีกครั้ง เพื่อเป็นการบำรุงดินโดยไม่ใช้ปุ๋ยเคมี และเป็นการลดต้นทุนการผลิตได้อีกทางหนึ่ง

2) กิจกรรมที่ 2 ทดลองปฏิบัติการลดต้นทุนการผลิตการเตรียมแปลงนา ในการเพาะปลูกข้าวจากการอบรม พบว่า วิธีการเพาะปลูกข้าวมี 4 แบบ คือ (1) นาหว่าน (2) นาหยอด (3) นาดำ และนาโยน โดยหากฤดูฝนแล้งจะทำนาหว่านแห้ง ปลูกนาหยอด โดยการถะแล้วหว่านข้าว การหว่านข้าวก็มีวิธีการ คือ ไถลาดกลบไปเลยเป็นวิธีที่เสี่ยงเพราะไม่รู้ว่าจะตกเมื่อใด แต่ถึงดินจะแห้งเมล็ดข้าวก็สามารถอยู่ในดินได้น้ำ ส่วนการทำนาดำ จะทำในช่วงเวลาที่ฝนดีมีน้ำเพียงพอ และอีกวิธีการที่ได้จากการอบรมคือ การทำนาโยน ซึ่งวิธีการทำนาโยนได้รับความรู้จากนายประสิทธิ์ เบื้องกลาง ปราชญ์ชาวบ้านตำบลพระพุทธร่วมเริ่มต้นจากการเพาะกล้านาโยน แรกเริ่มจะต้องเตรียมดินสำหรับจะนำมาเพาะต้นกล้าก่อนโยน การนำดินจากในนาหรือในสวนมาบดหรือทุบให้ละเอียด เพื่อจะได้นำมาโยนในแปลงเพาะกล้า ห้ามนำดินทรายมาโยน เพราะเวลาโยนทรายจะร่วงหมด จะทำให้ต้นกล้าไม่จม เมื่อเตรียมดินพร้อมแล้ว ก็เริ่มทำการโยนโดยจะใช้ดินที่เตรียมไว้โรยรองพื้นครึ่งหลุม หรือจะนำแฉะไปแช่น้ำแล้วสลัดน้ำออกโดยไม่ต้องใช้ดินรองพื้น เพื่อป้องกันเมล็ดพันธุ์ร่วงลงรู แล้วก็เริ่มโรยเมล็ดพันธุ์ลงในแฉะที่เตรียมไว้ เมื่อโรยเสร็จก็นำดินมากลบ โดยปาดดินให้เสมอกับขอบหลุม มิเช่นนั้นรากกล้าจะขึ้นมาข้างบนจะยากเวลานำต้นกล้าไปโยน มันจะไม่แตกกระจาย เมื่อปาดดินเสร็จแล้วจะนำไปวางเลยหรือตั้งไว้มากๆ จนพอแล้ว จึงค่อยนำไปวางที่เดียวก็ได้ สำหรับแฉะเพาะกล้า 1 แฉะ จะมี 434 หลุม นาปีจะใช้ประมาณ 70 - 80 แฉะต่อไร่ นาปรังจะใช้ประมาณ 80 - 100 แฉะต่อ 1 ไร่ สำหรับพื้นที่ว่างแฉะเราจะต้องทำให้เสมอเช่นกันจนอย่าให้มีหญ้า เพราะจะมาแย่งอาหารของต้นกล้าเราได้ เมื่อเตรียมพื้นที่ดีแล้ว เราก็นำแฉะกล้าที่เราเพาะเตรียมไว้แล้วไปวาง โดยการใช้เชือกหรือฟางก็ได้ ซึ่งให้ตรงแล้ววางตามแนวเชือก เป็นแถวแถวละ 5 แฉะ ตามความยาวของพื้นที่ให้วางแถวละ 5 แฉะ จะพอดีกับแฉะที่จะนำมาปิด และสะดวกกับการดูแลรักษา การรดน้ำเราจะรดวันละ 2 ครั้ง เช้า - เย็น เมื่อรดน้ำได้ประมาณ 5 - 6 วัน ต้นกล้าจะงอกประมาณ 2 นิ้ว ให้นำแฉะนอก เพื่อต้นกล้าจะได้รับแสงแดดอย่างเต็มที่ เมื่อนำสิ่งปิดออกแล้วก็รดน้ำตามปกติ เช้า - เย็น การถอนกล้าเพื่อจะนำไปโยน ก่อนถอนต้นกล้าเพื่อจำไปโยน เราจะต้องรดให้น้ำประมาณ 5 - 6 ชั่วโมง เพราะถ้าเรารดน้ำแล้วไปถอนต้นกล้าจะติดกันเวลาโยนจะโยนไม่ออก คือไม่กระจายการถอนต้นกล้าจะถอนช่วงเช้าหรือช่วงเย็นก็ได้ เมื่อโยนเสร็จแล้วต้นกล้าจะเป็นอย่างไร ล้มบ้างนอนบ้างไม่ต้องไปสนใจ ประมาณ 3 - 5 วัน

ต้นกล้าจะจับรากแล้วค่อยๆ ตั้งขึ้นเอง 6 - 7 วัน เราก็สูบน้ำเข้านาได้ เป็นการป้องกันวัชพืชไปในตัว จากข้อมูลและการอบรมเชิงปฏิบัติการ ได้ข้อเสนอแนะในการเตรียมแปลง โดยเลือกวิธีการทำนา หว่าน และนาหยอด เนื่องจากมีความเหมาะสมกับพื้นที่ ที่มีปัญหาเรื่องน้ำในการเพาะปลูก และในพื้นที่มีเครื่องหยอด ซึ่งจะเป็นการประหยัดต้นทุนในการเพาะปลูกมากที่สุด

3) กิจกรรมที่ 3 ทดลองเชิงปฏิบัติการทดลองปฏิบัติการลดต้นทุนการผลิต/คัดเลือกเมล็ดพันธุ์ วิธีการปลูก โดยใช้วิธีการเพาะปลูกข้าว 3 วิธี คือ การทำนาหว่าน นาดำ และนาหยอด เมื่อวิเคราะห์เปรียบเทียบต้นทุนเดิมในพื้นที่และผลการศึกษาจากแปลงทดลองตามตาราง 4.46 จะมีส่วนที่แตกต่างกันอยู่ 3 ส่วน คือ (1) ค่าเตรียมดิน ซึ่งขึ้นอยู่กับรอบฤดูการเพาะปลูกในแต่ละรอบ เป็นต้นทุนที่ยังไม่สามารถควบคุมได้ (2) ต้นทุนเมล็ดพันธุ์ที่ใช้ในการเพาะปลูก ต้นทุนเดิมในพื้นที่ที่ปลูกโดยวิธีการหว่านเฉลี่ยอยู่ที่ 800 บาท ต่อไร่ โดยการหว่านเดิมไม่ได้มีการคำนวณเมล็ดพันธุ์ ดำเนินการตามความเคยชินคือการหว่านไร่ละ 25 - 30 กิโลกรัมต่อไร่ แต่ผลจากการอบรมและศึกษาดูงานกรณีนาโยน จะใช้เมล็ดพันธุ์ในการเพาะปลูก 5 กิโลกรัมต่อไร่ เฉลี่ยราคาอยู่ที่ 130 บาท ต่อไร่ และในส่วนของแปลงทดลองที่ปฏิบัติการ กรณีนาหยอด จะใช้เมล็ดพันธุ์ในการเพาะปลูก 8 - 9 กิโลกรัมต่อไร่ เฉลี่ยราคาอยู่ที่ 225 บาทต่อไร่ ซึ่งหากเกษตรกรเปลี่ยนรูปแบบในการเพาะปลูกจากเดิมที่ทำนาหว่าน มาเป็นการเพาะปลูกแบบนาหยอด จะทำให้ลดต้นทุนเรื่องค่าเมล็ดพันธุ์ข้าวได้ส่วนหนึ่ง และยังเป็นการคัดสรรเมล็ดพันธุ์ที่มีคุณภาพสามารถสร้างมูลค่าข้าวเพิ่มได้ รวมถึง (3) ค่ายากำจัดศัตรูพืช ต้นทุนเดิมในพื้นที่เฉลี่ยอยู่ที่ 600 บาท ต่อไร่ แต่ผลจากการทดลองในกรณีนาหว่าน นาดำ นาหยอด ใช้น้ำหมักชีวภาพเป็นหลักในการดูแลบำรุงรักษา เป็นการลดต้นทุนการใช้ยาฆ่าศัตรูพืชได้ และทำให้ข้าวปลอดภัยจากการใช้สารเคมี เป็นการเพิ่มมูลค่าข้าวอีกทางหนึ่งด้วย ทั้งในการบำรุงดูแลต้นข้าว ในแปลงทดลองใช้น้ำหมักชีวภาพในการบำรุงรักษา โดยมีวิธีการทำคือ (1) หุงข้าวกล้องกึ่งสุกกึ่งดิบ (2) ตักข้าวใส่ถุงขณะที่ข้าวร้อน 2 ชัดครึ่ง คนข้าวให้ทั่วถุงวางไว้ (3) พอข้าวเริ่มอุ่นให้ใส่เชื้อไตรโคเดอร์มาลง 2-3 หยด เขย่าถุงให้ถุงให้เชื้อกับข้าวผสมกันดี (4) มัดปากถุงให้โป่งแล้วใช้เข็มแทงให้ทั่วถุง ประมาณ 14 ครั้ง (5) วางถุงในที่ที่มีอากาศถ่ายเทสะดวก (6) พอครบ 7 วัน เชื้อเดินเต็มจะมีสีเขียว ถ้ามีสีอื่นเจือปนถือว่าเสีย ให้นำไปทิ้งทั้งถุง และ (7) วิธีนำไปใช้ อัตราการใช้ 1 ถุง ต่อน้ำ 20 ลิตรฉีดพ่นทุกๆ 7 วัน หรือใช้คลุกเมล็ดก่อนปลูก เพื่อลดต้นทุนการผลิต ไม่ทำลายสภาพแวดล้อม และเป็นการสร้างสุขภาวะที่ดีต่อผู้บริโภค

4) ค่าเมล็ดพันธุ์และค่าจ้างปลูก พบว่า เมล็ดพันธุ์ที่ใช้ในแปลงทดลองเป็นเมล็ดพันธุ์ข้าวหอมมะลิ 105 ซื้อจากสหกรณ์พิมาย กิโลกรัมละ 25 บาท โดยแปลงทดลองนาหว่านใช้เมล็ดพันธุ์ในการเพาะปลูก 15 กิโลกรัมต่อไร่ แปลงทดลองนาดำ ใช้เมล็ดพันธุ์ในการเพาะปลูก 25 กิโลกรัมต่อไร่ โดยทำการหว่านในแปลงสำรองและรอบเป็นต้นกล้าเพื่อใช้ในการปักดำ แปลงทดลองนาหยอด ใช้เมล็ดพันธุ์ในการเพาะปลูก 9 กิโลกรัมต่อไร่

5) ค่าสารเคมีและยาปราบศัตรูพืช พบว่า ทั้ง 3 แปลงทดลอง ใช้น้ำหมักชีวภาพในการบำรุงและกำจัดศัตรูพืช โดยน้ำหมักชีวภาพมีวิธีการทำคือ (1) หุงข้าวกล้องกึ่งสุกกึ่งดิบ (2) ตักข้าวใส่ถุงขณะที่ข้าวร้อน 2 ชัดครึ่ง คนข้าวให้ทั่วถุงวางไว้ (3) พอข้าวเริ่มอุ่นให้ใส่เชื้อไตรโคเดอร์มาลง 2-3 หยด เขย่าถุงให้ถุงให้เชื้อกับข้าวผสมกันดี (4) มัดปากถุงให้โป่งแล้วใช้เข็มแทงให้ทั่วถุงประมาณ 14 ครั้ง (5) วางถุงในที่ที่มีอากาศถ่ายเทสะดวก (6) พอครบ 7 วัน เชื้อเดินเต็มจะมีสีเขียว ถ้ามีสีอื่นเจือปนถือว่าเสีย

เสีย ให้นำไปทิ้งทิ้งถัง และ (7) ให้นำไปใช้ อัตราการใช้ 1 ถัง ต่อ น้ำ 20 ลิตรฉีดพ่นทุกๆ 7 วัน หรือใช้ คลุกเมล็ดก่อนปลูก เพื่อลดต้นทุนการผลิต และใช้ในการฉีดในระหว่างที่ต้นกล้าตั้งลำ

6) คำน้ำมันเครื่องสูบน้ำ พบว่า ทั้งสามแปลงทดลองจำเป็นต้องมีการสูบน้ำเข้าสู่แปลง เนื่องจากในรอบปีการทดลอง ปี 2562 เกิดวิกฤติภัยแล้งในพื้นที่ ขาดแคลนน้ำในการ เพาะปลูก จึงต้องมีการสูบน้ำจากแหล่งน้ำสาธารณะมาใช้ในการบำรุงต้นข้าว แทนการรอฝนตาม ฤดูกาล

7) ค่าเก็บเกี่ยวและค่าขนย้าย พบว่า ทั้งสามแปลงทดลองได้ดำเนินการลงแขก เกี่ยวข้าว เพื่อเก็บข้าวและทำการขนย้ายสู่ลานตากข้าว

8) ค่าแรงงานตนเองพบว่า ทั้งสามแปลงทดลองนักวิจัยชุมชนเป็นผู้ดำเนินการ จึงมีการคิดค่าแรงเฉลี่ยในราคาเดียวกับที่เกษตรกรในพื้นที่ดำเนินการเพาะปลูกในแปลงนาของตนเอง ในพื้นที่

9) ค่าเช่าที่นา พบว่า ทั้งสามแปลงเป็นแปลงที่มีการเช่าพื้นที่ของเกษตรกรใน การทำการทดลอง เพื่อวิเคราะห์ต้นทุนในกรณีที่เกษตรกรต้องเช่าที่นาแต่หากเกษตรกรไม่ได้มีการเช่าที่ นา จะสามารถลดต้นทุนในส่วนนี้ได้ไร่ละ 1,000 บาทต่อไร่

4.5.3 การพัฒนาระดับผลิตภัณฑ์ชุมชน ตามแนวทางการพัฒนาเศรษฐกิจฐานราก เทศบาลตำบลลาดแค อำเภอนนทบุรี จังหวัดนครราชสีมา

การพัฒนาระดับผลิตภัณฑ์ชุมชน ตามแนวทางการพัฒนาเศรษฐกิจฐานราก เทศบาลตำบลลาดแค อำเภอนนทบุรี จังหวัดนครราชสีมา มีกระบวนการดำเนินงานดังนี้ 1) ศึกษา บริบทชุมชนที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาระดับผลิตภัณฑ์ชุมชนและชนิดผลิตภัณฑ์ชุมชนในเทศบาล ตำบลลาดแค 2) การศึกษาประเภทและชนิดผลิตภัณฑ์ชุมชนในเทศบาลตำบลลาดแค 3) การ วิเคราะห์ศักยภาพและข้อจำกัดในการพัฒนาผลิตภัณฑ์ชุมชนของเทศบาลตำบลลาดแค 4) การ กำหนดแนวทางในการพัฒนาระดับผลิตภัณฑ์ชุมชน 5) การทดลองปฏิบัติการพัฒนาผลิตภัณฑ์ ชุมชนของเทศบาลตำบลลาดแค 6) การสรุปสังเคราะห์แนวรูปแบบการพัฒนาระดับผลิตภัณฑ์ ชุมชน ตามแนวทางการพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากเทศบาลตำบลลาดแค ผลการศึกษาได้ข้อค้นพบ สำคัญดังนี้

3.5.3.1 แนวทางการพัฒนาการยกระดับผลิตภัณฑ์ชุมชนตามแนวทางการพัฒนา เศรษฐกิจฐานรากเทศบาลตำบลลาดแค

จากข้อมูลการสัมภาษณ์ การสนทนากลุ่ม การปฏิบัติจากสถานการณ์จริงของ ผลิตภัณฑ์แต่ละชนิด พบว่า แนวทางการพัฒนาการยกระดับผลิตภัณฑ์แต่ละชนิด ดังนี้

1) **ปลาร้าน้ำปรุง และปลาร้าปลานิล** มีแนวทางในการพัฒนาผลิตภัณฑ์แต่ละชนิดดังนี้

(1) ด้านมาตรฐานการผลิต เป็นผลิตภัณฑ์ที่ทำตามวิธีการถ่ายทอดมา จากบรรพบุรุษ มาตรฐานการตรวจวัดจึงทำตามเคยชิน เช่น การวัดจากการหยิบ 1 กำมือ

(2) ด้านศักยภาพการผลิต เป็นผลิตภัณฑ์ที่มีศักยภาพการผลิตปานกลาง โดยสามารถผลิตซ้ำในปริมาณและคุณภาพใกล้เคียงของเดิม ซึ่งสมาชิกมีกำลังการผลิตไม่เพียงพอจึงได้รวมกลุ่มการผลิตเพิ่มและขยายศักยภาพการผลิต

(3) ด้านกระบวนการผลิต เป็นกระบวนการผลิตที่ไม่มีความสลับซับซ้อน เป็นการผลิตที่ยังคงใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นแบบดั้งเดิมอยู่ วัตถุดิบสามารถหาได้จากแหล่งน้ำธรรมชาติในพื้นที่ 3 แหล่งน้ำ

(4) ด้านการพัฒนาผลิตภัณฑ์ เป็นผลิตภัณฑ์ที่ขาดการออกแบบและพัฒนาผลิตภัณฑ์/บรรจุภัณฑ์ ซึ่งผลิตภัณฑ์ยังเป็นแบบใส่ถุงพลาสติกใส่ปิดปากถุงด้วยการมัดยาง

(5) ด้านตลาดการจำหน่ายผลิตภัณฑ์ เป็นผลิตภัณฑ์ที่มีจำหน่ายในชุมชนและจำหน่ายที่บ้าน โดยมีผู้มารับต่อเนื่องเพื่อนำไปจำหน่ายต่อในตลาดหรือไปใส่บรรจุภัณฑ์ใหม่ ช่องทางการจัดจำหน่ายยังไม่ทั่วถึงและไม่เป็นที่รู้จักมากนัก

2) ขนมหอย มีแนวทางในการพัฒนาผลิตภัณฑ์ดังนี้

(1) ด้านมาตรฐานการผลิต เป็นผลิตภัณฑ์ที่ทำตามวิธีการถ่ายทอดมาจากบรรพบุรุษ มาตรฐานการตวงวัดจึงทำตามเคยชิน เช่น การนวดแป้งปริมาณน้ำที่ใส่จะไม่มีการตวงจะใส่ไปเรื่อย ๆ จนกว่าจะนวดแป้งจนนวลไม่ติดมือ หรือหากมีการตวงจะใช้ภาชนะที่ใช้อยู่ในบ้านหากเป็นถ้วยจะเป็นถ้วยใส่ขนม

(2) ด้านศักยภาพการผลิต เป็นผลิตภัณฑ์ที่มีศักยภาพการผลิตปานกลาง โดยสามารถผลิตซ้ำในปริมาณและคุณภาพใกล้เคียงของเดิม ซึ่งสมาชิกในชุมชนสามารถรวมกลุ่มการผลิตเพิ่มและขยายศักยภาพการผลิตได้เพราะเกือบทุกชุมชนมีปราชญ์ด้านขนมไทย

(3) ด้านกระบวนการผลิต เป็นกระบวนการผลิตที่ไม่มีความสลับซับซ้อน เป็นการผลิตที่ยังคงใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นแบบดั้งเดิมอยู่ วัตถุดิบสามารถหาได้ภายในชุมชน เช่น มะพร้าว ลูกตาล กล้วย พักทอง

(4) ด้านการพัฒนาผลิตภัณฑ์ เป็นผลิตภัณฑ์ที่ขาดการออกแบบและพัฒนาผลิตภัณฑ์/บรรจุภัณฑ์ ซึ่งผลิตภัณฑ์ยังเป็นแบบใส่ถุงพลาสติกใส่ปิดปากถุงด้วยลวดเย็บ หรือห่อด้วยใบตอง

(5) ด้านตลาดการจำหน่ายผลิตภัณฑ์ เป็นผลิตภัณฑ์ที่มีจำหน่ายในชุมชนและจำหน่ายที่บ้าน สำหรับขนมปั้นขลิบมีการสั่งซื้อเพื่อเป็นของฝาก หรือไปใส่บรรจุภัณฑ์ใหม่ ช่องทางการจัดจำหน่ายยังไม่ทั่วถึงและไม่เป็นที่รู้จักมากนัก

3) ไม้กวาดทางมะพร้าว มีแนวทางในการพัฒนาผลิตภัณฑ์ดังนี้

(1) ด้านมาตรฐานการผลิต เป็นผลิตภัณฑ์ที่ทำตามวิธีการถ่ายทอดมาจากบรรพบุรุษ ขนาดไม่เป็นมาตรฐานเดียวกันเพราะแต่ละคนจะทำตามรูปแบบของตนเองไม่มีมาตรฐานการผลิตเดียวกัน

(2) ด้านศักยภาพการผลิต เป็นผลิตภัณฑ์ที่มีศักยภาพการผลิตปานกลาง โดยสามารถผลิตซ้ำในปริมาณและคุณภาพใกล้เคียงของเดิม ซึ่งสมาชิกมีกำลังการผลิตยังไม่เพียงพอ

ต่อปริมาณความต้องการของตลาดหากต้องการมากต้องสั่งล่วงหน้า ชุมชนสามารถรวมกลุ่มการผลิตเพิ่มและขยายศักยภาพการผลิตได้

(3) ด้านกระบวนการผลิต เป็นกระบวนการผลิตที่ไม่มีความสลับซับซ้อน เป็นการผลิตที่ยังคงใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นแบบดั้งเดิมอยู่ วัตถุดิบสามารถหาได้ภายในชุมชน เช่น ทางมะพร้าว เชือก ตะปู ยางมะตอย

(4) ด้านการพัฒนาผลิตภัณฑ์ เป็นผลิตภัณฑ์ที่ขาดการพัฒนาบรรจุภัณฑ์ ซึ่งผลิตภัณฑ์ขายไม่มีการตกแต่งให้เกิดความน่าสนใจ

(5) ด้านตลาดการจำหน่ายผลิตภัณฑ์ เป็นผลิตภัณฑ์ที่มีจำหน่ายในชุมชน และจำหน่ายที่บ้าน ช่องทางการจัดจำหน่ายยังไม่ทั่วถึงและไม่เป็นที่รู้จักมากนัก

สรุปได้จากแนวทางการพัฒนาระดับผลิตภัณฑ์ชุมชนนั้นผลิตภัณฑ์ทั้ง 6 ชนิดนั้น พบว่า ผลิตภัณฑ์ทุกชนิดยังขาดบรรจุภัณฑ์ที่สร้างมูลค่าให้กับผลิตภัณฑ์ ไม่มีการออกแบบรูปแบบของผลิตภัณฑ์ที่หลากหลายน่าสนใจและช่องทางการตลาดยังไม่มีมีการขยายออกไปอย่างทั่วถึง ส่วนมากจะขายในชุมชนและจำหน่ายที่บ้าน

3.5.3.2 การปฏิบัติการพัฒนาระดับผลิตภัณฑ์ชุมชนเทศบาลตำบลตลาดแค

ผลจากการศึกษาวิเคราะห์แนวทางการพัฒนาระดับผลิตภัณฑ์ชุมชนพบว่า ประเด็นที่ต้องพัฒนามาก่อนทั้งหมด 4 ประเด็น ได้แก่ การออกแบบบรรจุภัณฑ์ กลยุทธ์การตลาด การพัฒนารูปแบบผลิตภัณฑ์ให้สอดคล้องกับตลาด และช่องทางในการจัดจำหน่าย จึงได้ประชุมทีมวิจัยเพื่อพัฒนาระดับผลิตภัณฑ์ชุมชนตามแนวทางการพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากด้วยวิธีการปฏิบัติการดังนี้

1) การออกแบบบรรจุภัณฑ์

ขั้นตอนแรกเป็นการวิเคราะห์ ประชุมทีมวิจัยการออกแบบบรรจุภัณฑ์แต่ละประเภท ทั้งหมด 4 ชนิดผลิตภัณฑ์ ได้แก่ 1) ปลาร้าปรุงรส ลักษณะของตัวผลิตภัณฑ์เป็นน้ำควรใช้เป็นขวดในการบรรจุน้ำปลาร้า 2) ปลาร้าปลานิล เป็นผลิตภัณฑ์ที่เป็นตัวปลาขนาดประมาณ 3 ตัว กิโลกรัม ควรใช้เป็นถุงพลาสติกที่มีขนาดหนากว่าถุงพลาสติกธรรมดาขึ้นด้วยเครื่องขึ้น 3) ขนมไทย นั้นปัจจุบันใช้ใบตองห่อ ปัญหาคือผู้ซื้อไม่สามารถเห็นว่าห่อไหนคือขนมอะไร ดังนั้นมติที่ประชุมจึงให้คงรูปลักษณะที่เป็นเสน่ห์ของขนมไทยคือใบตอง จึงออกแบบเป็นแท็กติดที่ห่อขนม 1 ชุด มี 4 ห่อ ว่า เป็นขนมไทยชนิดใด และเพิ่มบรรจุภัณฑ์ที่สามารถทำเป็นอาหารว่างสำหรับใช้ในกาประชุมต่าง ๆ จึงได้ออกแบบเป็นสติ๊กเกอร์สำหรับติดกล่องอีก 1 ชุด สำหรับขนมปั้นขลิบที่ทีมวิจัยจัดอยู่ในประเภทขนมไทยนั้น ได้ออกแบบเป็นกล่องและมีสติ๊กเกอร์ติดที่กล่องทำให้เพิ่มมูลค่าของผลิตภัณฑ์ สามารถนำไปเป็นของฝากในเทศกาลต่าง ๆ ได้ 4) ไม้กวาดทางมะพร้าว การออกแบบบรรจุภัณฑ์ เป็นผลิตภัณฑ์ที่ใช้ทำความสะอาดจะต้องสกปรก ดังนั้นจึงออกแบบเป็นแท็กติดที่บริเวณรอยทางมะตอยจะทำให้ไม่กรีดขวางสำหรับเวลาใช้งาน บรรจุภัณฑ์ทุกชนิดมีการวิพากษ์จากนายกเทศมนตรี พัฒนาการอำเภอและคณบดีคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา มีการปรับแก้ทั้งหมด 3 ครั้งได้แก่ ร่างรูปแบบบรรจุภัณฑ์ วิพากษ์จากผู้ทรงคุณวุฒิ หลังจากการออก

แบบบรรจุภัณฑ์ได้ตรงตามความต้องการของชุมชนแล้ว ทีมวิจัยได้จัดอบรมเชิงปฏิบัติการเพื่อให้ผู้ผลิตแต่ละประเภทเข้าใจและสามารถนำผลิตภัณฑ์ที่ได้รับการออกแบบไปใช้ได้ด้วยตนเอง

สรุปได้ว่า ได้บรรจุภัณฑ์ทั้งหมด 6 ชนิด สำหรับนำไปใช้ประโยชน์ ได้แก่ 1) ขวดและสติ๊กเกอร์สำหรับใส่ปลาร้าน้ำปรุงรส 2) สติ๊กเกอร์สำหรับติดถุงปลาร้าปลานิล 3) แท้กสำหรับติดชุดขนมไทยที่ห่อใบตอง 4) กล่องสำหรับใส่ขนมไทยจัดเป็นอาหารว่าง 5) กล่องสำหรับใส่ขนมปั้นขลิบ 6) แท้กติกไม้กวาดทางมะพร้าว

2) การพัฒนารูปแบบผลิตภัณฑ์

จากการวิเคราะห์รูปแบบผลิตภัณฑ์ พบว่า ขนมไทยมีรูปแบบที่เป็นเอกลักษณ์ของขนมไทยห่อด้วยใบตองที่เหมาะสมสำหรับการซื้อกลับไปรับประทานที่บ้านหากเป็นขนมไทยที่นำมาจัดเป็นอาหารว่างรูปลักษณะมีขนาดใหญ่เกินไปไม่สะดวกกับการนำมาทำเป็นอาหารว่าง ควรมีลักษณะพอดีคำสะดวกในการรับประทานขณะนั่งประชุมหรืออบรมสัมมนา ทีมวิจัยจึงเห็นควรจัดอบรมเชิงปฏิบัติการให้กับผู้ผลิตทุกกลุ่ม เพื่อความสวยงามสอดคล้องกับการตลาดที่ปรับเปลี่ยนไปตามยุคสมัย จากการอบรมเชิงปฏิบัติการได้ รูปลักษณะขนมไทยที่ทำง่ายสวยงาม เช่น การใช้ ซิลิโคนรูปต่าง ๆ การใช้ใบตองมาทำกรวยเป็นภาชนะใส่ขนมกล้วย นำใบตองมาทำเป็นกระถางใส่ขนมฝักรทอง การใช้ใบเตยมาเป็นภาชนะในการใส่ขนมไทยใส่ไส้ ทำให้ได้รูปแบบขนมไทยที่มีความหลากหลาย

ภาพที่ 4.4 รูปแบบฉลากของผลิตภัณฑ์น้ำปลาร้าและขนมไทยโบราณหวานน้อย

3) ช่องทางในการจัดจำหน่าย

จากการวิเคราะห์แนวทางการพัฒนาระดับผลิตภัณฑ์ชุมชนนั้น พบว่า ช่องทางการจัดจำหน่าย จำหน่ายในชุมชนและที่บ้าน เพื่อให้เพิ่มช่องทางการขายและการประชาสัมพันธ์ ทีมวิจัยจึงได้จัดอบรมเชิงปฏิบัติการ ช่องทางการจำหน่ายออนไลน์ เพื่อให้สอดคล้องกับยุคเทคโนโลยี โดยเชิญบุคลากรที่รับผิดชอบกองสวัสดิการ เพื่อเป็นผู้ช่วยเหลือให้กับผู้ผลิตผลิตภัณฑ์ เช่น การถ่ายภาพจากโทรศัพท์มือถือเพื่อให้ผู้ผลิตสามารถทำเองได้ สอนวิธีการอัปโหลดภาพเข้า Facebook และ โลงน้ ผลจากการอบรมเชิงปฏิบัติการ ผู้ผลิตสามารถอัปโหลดภาพเข้า Facebook และ โลงน้ ได้

3.5.3.3 ผลที่เกิดขึ้น

จากการพัฒนาระดับผลิตภัณฑ์ชุมชนตามแนวทางการพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากเทศบาลตำบลตลาดแคปรากฏว่า มีผลิตภัณฑ์ที่มียอดขายที่มีการเปลี่ยนแปลง เช่น ปลาร้าน้ำปรุง จากเดิมใส่ถุงพลาสติกใส่มัดยวธรรมดา เมื่อมีบรรจุภัณฑ์สร้างมูลค่าให้กับสินค้าทำให้ได้กลุ่ม

ลูกค้าเพิ่มขึ้นและได้ราคาเพิ่มขึ้นในปริมาณเดียวกัน คือ 1 กิโลกรัมขายราคาถุงละ 30 บาท เมื่อทำบรรจุภัณฑ์ขายขวดละ 25 บาท 1 กิโลกรัมจะกรอกขวดได้ 2.5 ขวด ทำให้ได้กำไรเพิ่มขึ้น กิโลกรัมละประมาณ 20 บาท ราคาขายส่งลูกค้าประจำที่ซื้อขายก่อนพัฒนาบรรจุภัณฑ์ สำหรับปลาร้าปลานิลเป็นขายตัวละ 35 บาท เมื่อทำบรรจุภัณฑ์ยังขายในราคาเดิมเนื่องจากการขายส่งและกลุ่มลูกค้ายังเป็นกลุ่มค้ากลุ่มเดิม ราคาในกลุ่มลูกค้าประจำรายังไม่เปลี่ยนแปลง ขนมนั่นขลิบ จากเดิมใส่ถุงพลาสติกถุงละ 20 บาท หลังจากได้พัฒนาระดับผลิตภัณฑ์ปัจจุบันมีหลายขนาด มีหลายราคา เข้าถึงกลุ่มลูกค้าได้หลายกลุ่มมากขึ้น เช่น จากถุงพลาสติกปรับเปลี่ยนเป็นใส่กล่องมีสติ๊กเกอร์สวยงาม มีทั้งราคา กล่อง 20 บาท กล่องละ 35 บาท 3 กล่อง 100 บาท และกล่องใหญ่สำหรับเป็นของฝาก ซึ่งในช่วงเทศกาลปีใหม่ประมาณ 10 วัน มีลูกค้าซื้อเป็นของฝากได้กำไร 6,000 บาท จากเดิมได้กำไรวันละ 200-300 บาท ส่วนไม่กวาดทางมะพร้าว จากเดิมไม่มีสติ๊กเกอร์เมื่อทำสติ๊กเกอร์ใส่ทำให้เพิ่มมูลค่า แต่ชุมชนยังคงขายในราคาเดิมเนื่องจากเป็นยังลูกค้าประจำกลุ่มเดิม ขายส่งในราคา 50 บาท เมื่อนำมาขายที่ร้านมนุษยสาสน์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา นำมาขายเป็นสวัสดิการให้กับบุคลากรในราคา 60 บาท ได้กำไรเพิ่มขึ้นด้ามละ 10 บาท ซึ่งยังเป็นราคาที่ถูกลงกว่าราคาท้องตลาดทั่วไป สำหรับคนไทยยังมียอดขายที่ไม่เปลี่ยนแปลงมากนักเพราะมีข้อจำกัดในเรื่องของต้องรับประทานวันต่อวันจึงทำให้ผู้ผลิตผลิตจำนวนจำกัดขายให้หมดวันต่อวัน

4.5.4 การรวมกลุ่มสร้างมาตรฐานการผลิตผักปลอดภัยแบบมีส่วนร่วมเพื่อเพิ่มรายได้ของชุมชนบ้านสำโรง เทศบาลตำบลตลาดแค อำเภอนนทบุรี จังหวัดนครราชสีมา

การรวมกลุ่มสร้างมาตรฐานการปลูกผักปลอดภัยแบบมีส่วนร่วมเพื่อเพิ่มรายได้ชุมชนบ้านสำโรง มีกระบวนการดำเนินงานประกอบด้วย 1) การศึกษาศึกษาสถานการณ์การปลูกผักของกลุ่มปลูกผักปลอดภัยและชุมชน 2) การศึกษาศักยภาพและข้อจำกัดของการรวมกลุ่มปลูกผักปลอดภัยของชุมชนบ้านสำโรง 3) การวิเคราะห์แนวทางการพัฒนารวมกลุ่มสร้างมาตรฐานการปลูกผักปลอดภัยแบบมีส่วนร่วมเพื่อเพิ่มรายได้ชุมชนบ้านสำโรง 4) การทดลองปฏิบัติการพัฒนากลุ่มและพัฒนาการผลิต และ 5) สรุปสังเคราะห์ผลการพัฒนากลุ่มและการผลิต ผลการศึกษาที่สำคัญพบว่า

4.5.4.1 ข้อมูลบริบทบ้านสำโรงหมู่ที่ 1 ประกอบอาชีพเกษตรกรรม คือการทำนา และในฤดูหลังการเก็บเกี่ยวมีการปลูกผัก มีจำนวน 4 ครัวเรือนที่ ปลูกที่แปลงหลังบ้าน และมี 60 ครัวเรือนที่ปลูกผักในกระถาง มีอาชีพค้าขาย รับจ้างทั่วไป รับราชการและ เกษียณอายุราชการ สถานการณ์การบริโภคผัก จากการสำรวจจรรยาขายผักในชุมชน ร้านก๋วยเตี๋ยว และร้านอาหารตามสั่ง ร้านอย่างเกาหลี่ พบว่า มีการใช้ผักต่างๆ เช่น พริก กระเทียม หอม ข่า ตะไคร้ ใบมะกรูด ผักชี กระเพรา โหระพา ผักกาด ผักบุ้ง มะเขือ มะละกอ มะนาว โดยสรุปใช้ชนิดละ 2 กิโลกรัม ใช้ประมาณ วันละ 137 กิโลกรัม คิดโดยสรุปมีการบริโภคผักไปประมาณ 4,110 กิโลกรัมต่อเดือน และใช้ผักประมาณ 49,320 กิโลกรัมต่อปี และผักทั้งหมดไปซื้อจากตลาดสุรนคร และตลาดพิมาย ซึ่งผักทั่วไปไม่ได้ผ่านกระบวนการผลิตแบบปลอดภัย ในปี 2560 บ้านสำโรงได้มีการจัดตั้งกลุ่มปลูกผักปลอดภัยขึ้น มีสมาชิกทั้งหมด 31 คน ได้มีการรวมตัวกันปลูกผักบริโภคและจำหน่ายโดยใช้พื้นที่สาธารณะจำนวน 2 ไร่ เป็นพื้นที่ดำเนินการ สถานการณ์การรวมกลุ่มสร้างมาตรฐานการปลูกผักปลอดภัย พบว่า ตลอดระยะเวลา 2 ปี เริ่มจากการปลูกผักปลอดภัยเพื่อให้คนในชุมชนมีสุขภาพที่ดี แบ่งปันผักกัน ฟังหา

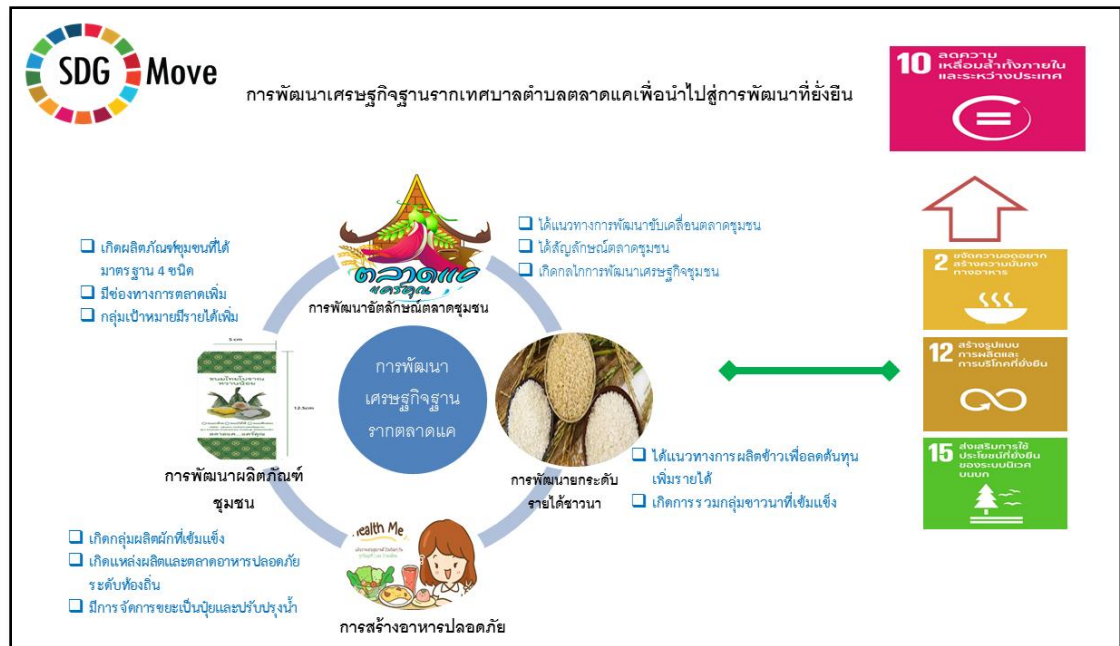
อาศัยกัน จนมีกลุ่มคนรักสุขภาพมาขอซื้อผัก และเริ่มมีการจำหน่ายให้ร้านอาหารตามสั่ง ร้านเนื้อย่าง เกาหลีในชุมชน การปลูกผักดังกล่าวยังมีปัญหา สินค้าไม่เพียงพอต่อความต้องการของลูกค้า สภาพดินขาดความอุดมสมบูรณ์ และกระบวนการรวมกลุ่มยังเป็นแบบไม่เป็นทางการและรวมไปถึงกระบวนการผลิตที่ต้องการความรู้ความเข้าใจและการมีแผนการทิศทางที่ชัดเจน

4.5.4.2 จากการศึกษาวิเคราะห์ข้อมูลกลุ่มปลูกผักบ้านสำโรงทิมวิชัยและกลุ่มได้ร่วมกันกำหนดแนวทางและทดลองปฏิบัติการการพัฒนากลุ่มใน 3 ด้านคือ 1) ปฏิบัติการพัฒนาความเข้มแข็งของกลุ่ม ทั้งในเรื่อง การจัดโครงสร้างการบริหารจัดการกลุ่ม การพัฒนาปรับปรุงกฎระเบียบ กติกากลุ่ม การพัฒนาระบบกองทุน และการพัฒนาศักยภาพสมาชิกกลุ่ม 2) ปฏิบัติการพัฒนาการผลิตและการสร้างมาตรฐานการผลิตผักปลอดภัยอย่างมีส่วนร่วม ในเรื่องดังนี้ (1) การวางแผนการผลิต (2) การพัฒนาระบบโรงเรือน (3) การพัฒนาปรับปรุงดิน (4) การพัฒนาระบบน้ำ 3) การพัฒนาการตลาดเพื่อเพิ่มรายได้ ทั้งในเรื่องการวางแผนการตลาดและการทดลองการตลาด

4.5.4.3 ผลจากการดำเนินงานทำให้เกิดกลุ่มปลูกผักปลอดภัยที่เข้มแข็ง สามารถพัฒนาระบบการผลิตผักปลอดภัยเพื่อสร้างอาหารปลอดภัยของชุมชนได้ตลอดทั้งปี สมาชิกผู้ผลิตผักปลอดภัยมีรายได้เพิ่มขึ้นและลดรายจ่ายในครอบครัว คนในชุมชนมีผักปลอดภัยบริโภคตลอดทั้งปี ชุมชนตระหนักถึงการบริโภคผักปลอดภัยมากขึ้น ส่งผลให้ผู้ผลิตและผู้บริโภคมีสุขภาพดีปลอดภัยจากสารเคมี ในการดำเนินการพัฒนาสร้างมาตรฐานกลุ่มผู้ปลูกผักใช้กระบวนการมีส่วนร่วมทุกขั้นตอน เพื่อการพัฒนาเรียนรู้ของชุมชนไปพร้อม ๆ กัน ในการรวมกลุ่มสร้างมาตรฐานการผลิตผักปลอดภัย ในครั้งนี้ถือได้ว่าเป็นเพียงจุดเริ่มต้นของกลุ่มคนรักสุขภาพในชุมชน เสียสละเพื่อชุมชน รักในท้องถิ่น ผ่านกระบวนการการเรียนรู้การวิจัยเพื่อพัฒนาท้องถิ่น ในการสร้างมาตรฐานการผลิตผักปลอดภัย นับเป็นความท้าทายในบริบทที่ไม่เอื้ออำนวย จึงส่งผลให้ความสำเร็จในการผลิตผักปลอดภัยเพื่อเพิ่มรายได้ อาจจะเป็นสื่อกลางในการเชื่อมโยงกลุ่มคนในชุมชนบ้านสำโรง ให้ดำเนินการพัฒนาชุมชนในด้านอื่น ๆ ต่อไป

4.5.4.4 สรุปผลการพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากเทศบาลตำบลตลาดแคเพื่อนำไปสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน

จากกระบวนการพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากเทศบาลตำบลตลาดแคตามแนวทางการพัฒนาที่ยั่งยืน สามารถสรุปผลการดำเนินงานได้ดังแผนภาพ

ภาพที่ 4.5 สรุปผลการพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากเทศบาลตำบลตลาดแคเพื่อนำไปสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน

จากแผนภาพที่ อธิบายได้ว่า รูปแบบการพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากเทศบาลตำบลตลาดแคตามแนวทางการพัฒนาที่ยั่งยืน ซึ่งเป็นรูปแบบการพัฒนาแบบมีส่วนร่วมของกลไกชุมชนทุกภาคส่วนไปพร้อม ๆ กัน ในการพัฒนา มีการขับเคลื่อนกิจกรรมไปพร้อม ๆ กันใน 4 ประเด็นหลัก คือ) การพัฒนาอัตลักษณ์ตลาดชุมชนเทศบาลตำบลตลาดแคเพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งด้านเศรษฐกิจของชุมชนตลาดแค 2) การพัฒนาระดับกลุ่มชาวนาเพื่อยกระดับรายได้ 3) การพัฒนาระดับผลิตภัณฑ์ชุมชน 4) การพัฒนากลุ่มปลูกผักอินทรีย์เพื่อสร้างรายได้ ผลการดำเนินงานในช่วงระยะเวลา 1 ปี พบว่า ได้เกิดแผนและแนวทางการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชน เกิดตราสัญลักษณ์ที่พัฒนาจากอัตลักษณ์ของชุมชนเพื่อนำไปเป็นโลโก้หรือสัญลักษณ์ทางการค้าของพื้นที่ เกิดกลไกในการขับเคลื่อนเศรษฐกิจชุมชน ในด้านการพัฒนากลุ่มชาวนาพบว่า ทำให้เกิดกลุ่มเครือข่ายที่เข้มแข็ง ได้แนวทางทางวิธีการในการลดต้นทุนและเพิ่มรายได้ในการทำนา สำหรับกลุ่มปลูกผักได้มีการทบทวนและพัฒนาปรับปรุงการบริหารจัดการกลุ่มใหม่ให้เป็นระบบมากขึ้น มีการพัฒนาการผลิตผักได้ครบวงจรตลอดทั้งปี มีการจัดการขยะมาเป็นปุ๋ยและปรับปรุงน้ำเสียมาเป็นน้ำดีในการปลูกผักได้ ส่งผลให้สมาชิกและคนในชุมชนมีอาหารปลอดภัยบริโภคและมีรายได้เพิ่ม ในด้านการพัฒนาผลิตภัณฑ์ชุมชนได้มีการศึกษาวิเคราะห์และพัฒนาระดับผลิตภัณฑ์ 4 ชนิด มีการพัฒนาคุณภาพ การบรรจุห่อ การทำการตลาด ซึ่งส่งผลให้ชาวบ้านมีทางเลือกในการพัฒนาอาชีพให้มีรายได้เพิ่มมากขึ้น

ผลการดำเนินการดังกล่าวข้างต้น เมื่อนำมาวิเคราะห์เปรียบเทียบกับตัวชี้วัดการพัฒนาพัฒนาที่ยั่งยืนตามกรอบขององค์การสหประชาชาติ พบว่า การพัฒนาที่กล่าวมา มีความสอดคล้องกับตัวชี้วัดอย่างน้อย 3 ตัว คือ ตัวชี้วัดที่ 2 เรื่องการจัดความอดอยากและสร้างความมั่นคงทางอาหาร ตัวชี้วัดที่ 12 สร้างการผลิตและการบริโภคอาหารที่ยั่งยืน และตัวชี้วัดที่ 15 ส่งเสริม

การใช้ประโยชน์ที่ยั่งยืนของระบบนิเวศบนบก ซึ่งทั้งหมดจะนำไปสู่ตัวชี้วัดที่ 10 การลดความเหลื่อมล้ำทั้งภายในและภายนอกประเทศ

บทที่ 5

สรุป อภิปรายผลและข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่อง “การพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากพื้นที่เทศบาลตำบลตลาดแคตามแนวทางการพัฒนาที่ยั่งยืนเทศบาลตำบลตลาดแค อำเภอโนนสูง จังหวัดนครราชสีมา” ในครั้งนี้ เป็นการวิจัยเพื่อท้องถิ่น (CBR : Community – Based Research) ที่ประยุกต์ใช้วิถีวิทยาการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participatory action research: PAR) มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาบริบทพื้นที่ที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากเทศบาลตำบลตลาดแค 2) ศึกษาศักยภาพและทุนทางสังคมในการพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากเทศบาลตำบลตลาดแค 3) ศึกษากระบวนการหนุนเสริมการดำเนินงานของโครงการวิจัยย่อยเพื่อการพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากเทศบาลตำบลตลาดแค 4) จัดทำแผนยุทธศาสตร์ในการพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากเทศบาลตำบลตลาดแค ตามแนวทางการพัฒนาที่ยั่งยืน 5) พัฒนารูปแบบการพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากพื้นที่เทศบาลตำบลตลาดแคตามแนวทางการพัฒนาที่ยั่งยืน ดำเนินการวิจัยในพื้นที่ 4 โครงการย่อย คือ 1) โครงการพัฒนาอัตลักษณ์ตลาดชุมชนเทศบาลตำบลตลาดแคเพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งด้านเศรษฐกิจของชุมชนตลาดแค 2) โครงการยกระดับรายได้ของชาวนาตลาดแคโดยพลังเครือข่ายกลุ่มเกษตรกรเทศบาลตำบลตลาดแค อำเภอโนนสูง จังหวัดนครราชสีมา 3) โครงการพัฒนาระดับผลิตภัณฑ์ชุมชน ตามแนวทางการพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากเทศบาลตำบลตลาดแค อำเภอโนนสูง จังหวัดนครราชสีมา 4) โครงการการรวมกลุ่มสร้างมาตรฐานการผลิตผักปลอดภัยแบบมีส่วนร่วมเพื่อเพิ่มรายได้ของชุมชนบ้านสำโรง เทศบาลตำบลตลาดแค อำเภอโนนสูง จังหวัดนครราชสีมา เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ได้แก่ ประเด็นการสนทนากลุ่ม แบบสังเกตแบบมีส่วนร่วม และแบบบันทึกการติดตามกิจกรรม ใช้การตรวจสอบข้อมูลแบบสามเส้าด้านวิธีการและด้านข้อมูล การวิเคราะห์ข้อมูลใช้การวิเคราะห์เชิงเนื้อหาและการวิเคราะห์โดยอุปนัย นำเสนอด้วยการพรรณนาวิเคราะห์ ผู้วิจัยขอเสนอผลการวิจัยดังนี้

5.1 สรุปผลวิจัย

5.1.1 ผลการศึกษาบริบทพื้นที่ที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากเทศบาลตำบลตลาดแค สรุปได้ดังนี้

1) บริบทที่ตั้งและขอบเขตพื้นที่ เทศบาลตำบลตลาดแคตั้งอยู่ ตำบลธารปราสาท อำเภอโนนสูง จังหวัดนครราชสีมา มีระยะทางห่างจากกรุงเทพมหานครไปทางทิศตะวันออกเฉียงเหนือ ตามทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 2 ประมาณ 262 กิโลเมตร และห่างจากตัวจังหวัดนครราชสีมาออกไปทางทิศตะวันออกเฉียงเหนือ ตามทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 2 ประมาณ 49.50 กิโลเมตร เทศบาลตำบลตลาดแคมีพื้นที่ทั้งหมดประมาณ 6.89 ตารางกิโลเมตร หรือ 4,306.25 ไร่ จำนวน 858 ครัวเรือน มีจำนวนประชากรทั้งสิ้น 3,387 คน เป็นเพศชาย 1,610 คน และเพศหญิง 1,777 คน มีจำนวน 1,236 ครัวเรือน จำนวน 6 หมู่บ้าน ได้แก่ บ้านสำโรง บ้านตลาดแค บ้านตะขบ บ้านสระแทต บ้านสามแยกตลาดแคและบ้านตลาดแคตะวันออก โดยประกอบด้วย 10 ชุมชน ได้แก่ ชุมชนสำโรงตะวันออก ชุมชนสำโรงตะวันตก ชุมชนตลาดแค ชุมชนชาววัง ชุมชนตะขบ ชุมชนสระแทต ชุมชนโนนพิมาน ชุมชนโนนหนามแดง ชุมชนตลาดแคชุมชนตะวันออกฝั่งเหนือและชุมชนตลาดแคตะวันออกฝั่งใต้

2) บริบทด้านเศรษฐกิจ ประชาชนในเทศบาลตำบลตลาดแค มีรายได้หรือประกอบอาชีพที่ก่อให้เกิดรายได้ ประกอบด้วย (1) อาชีพเกษตรกรรม (ทำนา) จำนวน 790 ครัวเรือน หรือประมาณ 2,500 คน โดยมีพื้นที่สำหรับใช้ทำเกษตรกรรมจำนวนประมาณ 3,445 ไร่ มีจำนวนครัวเรือนที่ประกอบอาชีพเกษตรกรรม (ทำนา) ผลผลิตทางการเกษตรที่สำคัญคือ ข้าวเจ้า ผลผลิตประมาณ 300 กิโลกรัมต่อไร่ มีการนำเครื่องทุ่นแรงเข้ามาใช้ ไม่ว่าจะเป็นรถไถนา รถเกี่ยวข้าว ซึ่งจะช่วยให้ทำงานได้เร็วขึ้น มีผลให้ความต้องการแรงงานลดลง (2) การประมง ในเขตเทศบาลตำบลตลาดแคทำการจับปลาจากแหล่งน้ำธรรมชาติไว้บริโภคในครัวเรือน (3) การปศุสัตว์ ประชากรที่ประกอบอาชีพปศุสัตว์ ส่วนใหญ่จะเลี้ยงไว้เพื่อการบริโภคในครัวเรือน เช่น สุกร ไก่ เป็ด ปลา และโค ส่วนที่เหลือจากการบริโภคจึงจะนำออกจำหน่ายเป็นรายได้เสริมต่อไป (4) การบริการ ได้แก่ ร้านตัดผม ร้านธุรกิจจำหน่ายสิ่งพิมพ์ ร้านถ่ายรูป โรงพิมพ์ (5) การพาณิชย์และกลุ่มอาชีพ ประชากรที่ประกอบอาชีพด้านการพาณิชย์กรรมส่วนใหญ่จะทำในรูปของร้านค้าจำพวกอาหารและการค้าปลีกของเบ็ดเตล็ดต่างๆ ประเภทธุรกิจการค้ามีจำนวน 81 (6) แรงงานรับจ้าง ส่วนใหญ่จะทำงานที่บริษัทเกลือพิมายจำกัด และบริษัทอุตสาหกรรมเกลือบริสุทธิ์จำกัด อำเภอพิมาย และเขตอุตสาหกรรมสุนารี อำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา

5.1.2 ผลการศึกษาศักยภาพและทุนทางสังคมในการพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากเทศบาลตำบลตลาดแค ประกอบด้วย 1) ทุนธรรมชาติ คือ (1) ลำน้ำธารปราสาท (2) พื้นที่ราบลุ่มเป็นแหล่งในการผลิตข้าว (3) พื้นที่ติดกับถนนมิตรภาพที่เป็นถนนเส้นหลักของประเทศ **2) ทุนความรู้ชุมชนตลาดแค คือ** ระบบความรู้เกี่ยวกับการทำมาหากิน ระบบความรู้เกี่ยวกับการค้าขายสินค้า ผลิตผลหรือบริการ ระบบความรู้เกี่ยวกับการทำอาหารและขนม ระบบความรู้เกี่ยวกับการผลิตกระถางปูน โต๊ะเก้าอี้ปูน ระบบความรู้เกี่ยวกับการก่อสร้างศาล โบสถ์ และการสร้างอาคารบ้านเรือน ระบบความรู้เกี่ยวกับลำน้ำ พืชพรรณไม้ ระบบความรู้เกี่ยวกับภูมิปัญญาท้องถิ่นและสมุนไพรต่าง ๆ การจักสานและการประดิษฐ์ของใช้ ระบบความรู้เกี่ยวกับการผลิตข้าวหอมมะลิ ระบบความรู้เกี่ยวกับการปลูกผักปลอดสารพิษ รวมทั้งระบบความรู้เกี่ยวกับจิตวิญญาณและพิธีกรรมต่าง ๆ **3) ทุนวัฒนธรรมประเพณีชุมชนตลาดแคพบว่า** ผู้คนที่ชุมชนเทศบาลตลาดแคมีวัฒนธรรมประเพณีที่ดั้งเดิมซึ่งเป็นสิ่งที่สืบทอดมาจากบรรพบุรุษเพื่อให้ผู้คนในชุมชนเกิดความรักสมัครสมานสามัคคีกัน เป็นการเสริมสร้างกำลังใจ และแสดงออกถึงความกตัญญูต่อบุพการี **4) ทุนภูมิปัญญาท้องถิ่นชุมชนตลาดแค เช่น** (1) ภูมิปัญญาด้านประเพณีพิธีกรรม (2) ภูมิปัญญาด้านภาษา (3) ภูมิปัญญาด้านอาหาร (4) ภูมิปัญญาด้านการจักสาน

5.1.3 แผนยุทธศาสตร์การพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากเทศบาลตำบลตลาดแค เป็นการจัดทำแผนพัฒนาตลาดชุมชนตลาดแคแบบมีส่วนร่วม เนื้อหาหลักของแผนประกอบด้วย 1) จุดมุ่งหมายร่วมกันของตลาดชุมชน 2) การพัฒนาผลิตภัณฑ์ของตลาดชุมชน “ตลาดแค แคร่คุณ” 3) การพัฒนารูปแบบสถานที่ของตลาดชุมชน “ตลาดแค แคร่คุณ” 4) แผนการบริหารตลาดชุมชน “ตลาดแคแคร่คุณ”

5.1.4 รูปแบบการพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากพื้นที่เทศบาลตำบลตลาดแคตามแนวทางการพัฒนาที่ยั่งยืน ผลการศึกษพบว่า การพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากพื้นที่เทศบาลตำบลตลาดแคตามแนวทางการพัฒนาที่ยั่งยืน “เป็นรูปแบบการพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากแบบมีส่วนร่วม” ที่ออกแบบให้ผู้เกี่ยวข้องทุกภาคส่วนที่ประกอบด้วย เทศบาลตำบลตลาดแค โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลตลาดแค ผู้นำชุมชน ชาวบ้านและนักวิชาการจากมหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา เข้ามาเป็นทีมและมีส่วนร่วมในการดำเนินงานร่วมกันตั้งแต่เริ่มต้นจนถึงสิ้นสุดกระบวนการ เพื่อสร้างความเข้าใจและความร่วมมือ

กันพัฒนาเป็นกลไกการทำงานของท้องถิ่นอย่างแท้จริง โดยยึดหลักแนวทางการพัฒนาที่ยั่งยืนเพื่อนำไปสู่เป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน เน้นการสร้างสมดุลทั้งด้านการพัฒนาเศรษฐกิจ ด้านสังคมและด้านสิ่งแวดล้อม ในกระบวนการดำเนินงานจะประกอบด้วย 1) การศึกษาข้อมูลชุมชนแบบมีส่วนร่วม 2) การกำหนดแผนพัฒนาแบบมีส่วนร่วม 3) การวิเคราะห์ความเป็นไปได้หรือแนวทางการทำกิจกรรม 4) การทดลองปฏิบัติการพัฒนา และ 5) การติดตามประเมินการดำเนินงานแบบมีส่วนร่วม

เมื่อนำผลการศึกษามาวิเคราะห์เปรียบเทียบกับตัวชี้วัดการพัฒนาพัฒนาที่ยั่งยืนตามกรอบขององค์การสหประชาชาติ พบว่า การพัฒนาที่กล่าวมามีความสอดคล้องกับตัวชี้วัดอย่างน้อย 3 ตัว คือ ตัวชี้วัดที่ 2 เรื่องการจัดความมั่งคั่งและสร้างความมั่นคงทางอาหาร ตัวชี้วัดที่ 12 สร้างการผลิตและการบริโภคอาหารที่ยั่งยืน และตัวชี้วัดที่ 15 ส่งเสริมการใช้ประโยชน์ที่ยั่งยืนของระบบนิเวศบนบก ซึ่งทั้งหมดจะนำไปสู่ตัวชี้วัดที่ 10 การลดความเหลื่อมล้ำทั้งภายในและภายนอกประเทศ

5.2 อภิปรายผล

ผลการศึกษาพบว่า รูปแบบการพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากพื้นที่เทศบาลตำบลตลาดแคตามแนวทางการพัฒนาที่ยั่งยืน “เป็นรูปแบบการพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากแบบมีส่วนร่วม” ที่ออกแบบให้ผู้เกี่ยวข้องทุกภาคส่วนที่ประกอบด้วย เทศบาลตำบลตลาดแค โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลตลาดแค ผู้นำชุมชน ชาวบ้านและนักวิชาการจากมหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา เข้ามาเป็นทีมและมีส่วนร่วมในการดำเนินงานร่วมกันตั้งแต่เริ่มต้นจนถึงสิ้นสุดกระบวนการ เพื่อสร้างความเข้าใจและความร่วมมือกันพัฒนาเป็นกลไกการทำงานของท้องถิ่นอย่างแท้จริง โดยยึดหลักแนวทางการพัฒนาที่ยั่งยืนเพื่อนำไปสู่เป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน เน้นการสร้างสมดุลทั้งด้านการพัฒนาเศรษฐกิจ ด้านสังคมและด้านสิ่งแวดล้อม ในกระบวนการดำเนินงานจะประกอบด้วย 1) การศึกษาข้อมูลชุมชนแบบมีส่วนร่วม 2) การกำหนดแผนพัฒนาแบบมีส่วนร่วม 3) การวิเคราะห์ความเป็นไปได้หรือแนวทางการทำกิจกรรม 4) การทดลองปฏิบัติการพัฒนา และ 5) การติดตามประเมินการดำเนินงานแบบมีส่วนร่วม **สอดคล้องกับการศึกษาของ** วันปิติ ธรรมศรี (2558) ได้ทำวิจัยเรื่อง บทบาทขององค์กรท้องถิ่นในการส่งเสริมผลิตภัณฑ์ชุมชนของตำบลท่าข้าม อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม และแนวทางในการพัฒนาเศรษฐกิจฐานราก เพื่อการขับเคลื่อนเศรษฐกิจของชุมชน ผลการวิจัยพบว่าจากการสำรวจแนวทางในการพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากเพื่อการขับเคลื่อนเศรษฐกิจของชุมชน ผู้วิจัยได้ศึกษาระดับความคิดเห็นต่อการพัฒนาผลิตภัณฑ์ชุมชนจากตัวแทนและผู้นำของหน่วยงาน ภาครัฐในท้องถิ่นทั้งในระดับตำบล อำเภอ และจังหวัด พบว่า แนวทางในการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนที่มีต่อผู้ผลิต ส่วนใหญ่เป็นไปในทิศทางเดียวกันคือการส่งเสริมให้เป็นผลิตภัณฑ์เด่นในระดับชุมชนเพื่อ สร้างโอกาสทางการตลาด และการส่งเสริมให้ได้รับการรับรองมาตรฐานผลิตภัณฑ์ชุมชน

กระบวนการในการพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากเทศบาลตำบลตลาดแคตามแนวทางการพัฒนาที่ยั่งยืน ซึ่งเป็นการพัฒนาแบบมีส่วนร่วมของกลไกชุมชนทุกภาคส่วนไปพร้อม ๆ กัน ในการพัฒนามีการขับเคลื่อนกิจกรรมไปพร้อม ๆ กันใน 4 ประเด็นหลัก คือ) การพัฒนาอัตลักษณ์ตลาดชุมชนเทศบาลตำบลตลาดแคเพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งด้านเศรษฐกิจของชุมชนตลาดแค 2) การพัฒนาระดับกลุ่มชาวนาเพื่อยกระดับรายได้ 3) การพัฒนาระดับผลิตภัณฑ์ชุมชน 4) การพัฒนากลุ่มปลูกผักอินทรีย์เพื่อสร้างรายได้ ผลการดำเนินงานในช่วงระยะเวลา 1 ปี พบว่า ได้เกิดแผนและแนวทางการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชน เกิดตราสัญลักษณ์ที่พัฒนาจากอัตลักษณ์ของชุมชนเพื่อนำไปเป็นโลโก้หรือ

สัญลักษณ์ทางการค้าของพื้นที่ เกิดกลไกในการขับเคลื่อนเศรษฐกิจชุมชน ในด้านการพัฒนากลุ่มชาวนาพบว่า ทำให้เกิดกลุ่มเครือข่ายที่เข้มแข็ง ได้แนวทางทางวิธีการในการลดต้นทุนและเพิ่มรายได้ในการทำนา สำหรับกลุ่มปลูกผักได้มีการทบทวนและพัฒนาปรับปรุงการบริหารจัดการกลุ่มใหม่ให้เป็นระบบมากขึ้น มีการพัฒนาการผลิตผักได้ครบวงจรตลอดทั้งปี มีการจัดการขยะมาเป็นปุ๋ยและปรับปรุงน้ำเสียมาเป็นน้ำดีในการปลูกผักได้ ส่งผลให้สมาชิกและคนในชุมชนมีอาหารปลอดภัยบริโภคและมีรายได้เพิ่ม ในด้านการพัฒนาผลิตภัณฑ์ชุมชนได้มีการศึกษาวิเคราะห์และพัฒนาระดับผลิตภัณฑ์ 4 ชนิด มีการพัฒนาคุณภาพ การบรรจุห่อ การทำการตลาด ซึ่งส่งผลให้ชาวบ้านมีทางเลือกในการพัฒนาอาชีพให้มีรายได้เพิ่มมากขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับตัวชี้วัดการพัฒนาที่ยั่งยืนตามกรอบขององค์การสหประชาชาติ (Griggs, 2013) ซึ่งพบว่า การพัฒนาที่กล่าวมามีความสอดคล้องกับตัวชี้วัดอย่างน้อย 3 ตัว คือ ตัวชี้วัดที่ 2 เรื่องการจัดความอดอยากและสร้างความมั่นคงทางอาหาร ตัวชี้วัดที่ 12 สร้างการผลิตและการบริโภคอาหารที่ยั่งยืน และตัวชี้วัดที่ 15 ส่งเสริมการใช้ประโยชน์ที่ยั่งยืนของระบบนิเวศบนบก ซึ่งทั้งหมดจะนำไปสู่ตัวชี้วัดที่ 10 การลดความเหลื่อมล้ำทั้งภายในและภายนอกประเทศ

5.3 ข้อเสนอแนะ

5.3.1 ข้อเสนอแนะเพื่อการพัฒนา

1) ผลการศึกษาพบว่า รูปแบบการพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากแบบมีส่วนร่วม ที่ผู้เกี่ยวข้องทุกภาคส่วนที่ประกอบด้วย เทศบาลตำบลตลาดแค โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลตลาดแค ผู้นำชุมชน ชาวบ้านและนักวิชาการจากมหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา เข้ามาเป็นทีมและมีส่วนร่วมในการดำเนินงานร่วมกันตั้งแต่เริ่มต้นจนถึงสิ้นสุดกระบวนการ เป็นกระบวนการทำงานที่เหมาะสมในการขับเคลื่อนงานในระดับตำบล เพราะทำให้เกิดความเข้าใจและความร่วมมือกันพัฒนาเป็นกลไกการทำงานของท้องถิ่นเป็นอย่างไร ทำให้การขับเคลื่อนงานดำเนินไปด้วยความเข้าใจและพร้อมเพรียงกันทุกภาคส่วน ดังนั้นในการขับเคลื่อนงานเศรษฐกิจฐานระดับตำบลควรจะให้ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องเข้ามามีส่วนร่วมตั้งแต่ต้น จะทำให้การดำเนินงานมีประสิทธิภาพได้

2) ผลการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมซึ่งมีระยะเวลาจำกัดเพียง 1 ปี ทำให้เกิดแผนและแนวทางการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชน เกิดตราสัญลักษณ์ที่พัฒนาจากอัตลักษณ์ของชุมชนเพื่อนำไปเป็นโลโก้หรือสัญลักษณ์ทางการค้าของพื้นที่ เกิดกลไกในการขับเคลื่อนเศรษฐกิจชุมชน ในด้านการพัฒนากลุ่มชาวนาพบว่า ทำให้เกิดกลุ่มเครือข่ายที่เข้มแข็ง ได้แนวทางทางวิธีการในการลดต้นทุนและเพิ่มรายได้ในการทำนา สำหรับกลุ่มปลูกผักได้มีการทบทวนและพัฒนาปรับปรุงการบริหารจัดการกลุ่มใหม่ให้เป็นระบบมากขึ้น มีการพัฒนาการผลิตผักได้ครบวงจรตลอดทั้งปี มีการจัดการขยะมาเป็นปุ๋ยและปรับปรุงน้ำเสียมาเป็นน้ำดีในการปลูกผักได้ ส่งผลให้สมาชิกและคนในชุมชนมีอาหารปลอดภัยบริโภคและมีรายได้เพิ่ม ในด้านการพัฒนาผลิตภัณฑ์ชุมชนได้มีการศึกษาวิเคราะห์และพัฒนาระดับผลิตภัณฑ์ 4 ชนิด มีการพัฒนาคุณภาพ การบรรจุห่อ การทำการตลาด ซึ่งส่งผลให้ชาวบ้านมีทางเลือกในการพัฒนาอาชีพให้มีรายได้เพิ่มมากขึ้น ดังนั้นทางคณะวิจัยของเสนอว่า หน่วยงานหรือกลไกที่เกี่ยวข้องควรมีการดำเนินการขับเคลื่อนงานกิจกรรมอย่างต่อเนื่องตามแนวทางที่กำหนดไว้เพื่อให้เกิดผลที่เป็นรูปธรรมและชี้วัดผลการเปลี่ยนแปลงอย่างชัดเจนมากยิ่งขึ้น

5.4.2 ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัย

1) ผลการวิจัยในปีที่ 1 ได้ค้นพบข้อมูลที่สำคัญ คือข้อมูลบริบทพื้นที่ ข้อมูลทุนทางสังคม และแผนยุทธศาสตร์การพัฒนาเศรษฐกิจชุมชน แต่ในการปฏิบัติการพัฒนายังไม่เห็นรูปธรรมชัดเจน เนื่องจากข้อจำกัดเรื่องระยะเวลาการดำเนินงานที่มีน้อย ดังนั้นเพื่อให้เกิดความต่อเนื่องควรมีการวิจัยต่อเนื่องเกี่ยวกับการพัฒนากลไกการขับเคลื่อนเศรษฐกิจชุมชนเทศบาลตำบลตลาดแคเพื่อให้เกิดรูปธรรมที่ชัดเจนในการพัฒนาอาชีพรายได้ของประชาชนในพื้นที่ต่อไป

2) การวิจัยในครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมที่เป็นการพัฒนารูปแบบการมีส่วนร่วมในการพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากในระดับตำบล ในการวิจัยครั้งต่อไปควรมีการต่อยอดในการวิจัยเพื่อพัฒนาเป็นนโยบายท้องถิ่นและพัฒนาเป็นต้นแบบการขับเคลื่อนงานเศรษฐกิจชุมชนในระดับตำบลเพื่อขยายผลสู่การพัฒนาในตำบลอื่น ๆ ต่อไป

บรรณานุกรม

- กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม. (2556).
- กันยพร อีริเวคิน. (2560). ประสิทธิภาพการบริหารจัดการของกิจการเพื่อสังคมด้านอุตสาหกรรมอาหารอินทรีย์ในประเทศไทย. หลักสูตรปริญญาปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการ. บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยสยาม.
- กาญจนา บุญยัง และคณะ. (2551) ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในองค์การบริหารส่วนตำบล. สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ จากปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง...สู่การปฏิบัติ. (พิมพ์ครั้งที่ 1). กรุงเทพมหานคร : บริษัท เพชรรุ่งการพิมพ์ จำกัด.
- กาญจนา บุญยัง และคณะ. (2552). ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในองค์การบริหารส่วนตำบล. รายงานวิจัย, สำนักงานเลขาธิการวุฒิสภา.
- คณะกรรมการขับเคลื่อนเศรษฐกิจพอเพียง. (2548). เศรษฐกิจพอเพียงคืออะไร. (พิมพ์ครั้งที่ 2) สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ.
- คณะกรรมการยุทธศาสตร์เศรษฐกิจฐานราก. (2559). คู่มือการส่งเสริมการพัฒนา “ระบบเศรษฐกิจฐานราก”. สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน(องค์การมหาชน). กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์.
- ชุดโครงการพัฒนาชุมชนยั่งยืนคณะสถาปัตยกรรมศาสตร์. การพัฒนาแบบมีส่วนร่วม. (online). แหล่งที่มา : <https://sites.google.com/site/archcommunitydevelopment/concepts>
- บำรุง สุขพรรณและบัว พลรัมย์. (2552). กลยุทธ์ความสำเร็จในการเผยแพร่ธรรมะที่แฝงอยู่ในปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของพระสังฆาธิการในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือ. รายงานวิจัยคณะนิติศาสตร์ : มหาวิทยาลัยเกริก.
- ประเวศ วะสี. (2541). ประชาคมตำบล ยุทธศาสตร์เพื่อเศรษฐกิจพอเพียง ศีลธรรมและสุขภาพ. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพมหานคร : พิมพ์เศ พรินต์ติ้งเซ็นเตอร์
- พระมหาประกาศิต สิริเมโธ (ฐิติปสิทธิกร). (2556). การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง ของชุมชนบ้านคลองใหม่ อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม. วิทยานิพนธ์หลักสูตรปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต. สาขาวิชาการพัฒนาสังคม. บัณฑิตวิทยาลัย. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พลเอกสุรยุทธ์ จุลานนท์. อ้างอิงในสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, จากปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง...สู่การปฏิบัติ , หน้า 12-13.
- ยุทธพงษ์ เข้าประมงค์. (2555). การมีส่วนร่วมของคณะกรรมการชุมชนในการพัฒนาชุมชนในเขตเทศบาลตำบลบางพระ อำเภอศรีราชา จังหวัดชลบุรี. หลักสูตรปริญญารัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต. สาขาวิชาการบริหารทั่วไป. วิทยาลัยการบริหารรัฐกิจ. มหาวิทยาลัยบูรพา.
- วันปิติ ธรรมศรี. (2558). บทบาทขององค์กรท้องถิ่นในการส่งเสริมผลิตภัณฑ์หมู่บ้านของตำบลท่าข้าม อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม และแนวทางในการพัฒนาเศรษฐกิจฐานราก เพื่อการขับเคลื่อนเศรษฐกิจของชุมชน. คณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี มหาวิทยาลัยสวนดุสิต.

บรรณานุกรม (ต่อ)

- วาทกานต์ ช่อแก้ว. (2560). การพัฒนาหมู่บ้านให้มีเศรษฐกิจฐานรากมั่นคงและชุมชนพึ่งตนเองได้
กรณีศึกษา : หมู่บ้านโคกโก หมู่ที่ 1 ตำบลมะขามล้ม อำเภอบางปลาม้า จังหวัดสุพรรณบุรี.
การศึกษอบรมหลักสูตรนักปกครองระดับสูง(นปส.) รุ่นที่ 68. วิทยาลัยมหาดไทย. สถาบัน
ดำรงราชานุภาพ. กระทรวงมหาดไทย.
- สมหมาย ทองขาว. (2551). ปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จในการพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากของชุมชน
บ้านโงกน้ำ ตำบลนาขยาด อำเภอกวนขน จังหวัดพัทลุง. รายงานการศึกษาอิสระ. ปริญญา
รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต. สาขาการปกครองท้องถิ่น. วิทยาลัยการปกครองท้องถิ่น.
มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- สยาม อรุณศรเมกร และ ยงยุทธ วัชรคุลย์. (2559). การพัฒนาที่ยั่งยืนเป้าหมาย 17 ประการของโลก
อนาคต Sustainable Development Goals: 17 Aspects for Future World. (online).
แหล่งที่มา : www.nesdb.go.th/ewt_w3c/ewt_news.php?nid=3157. สืบค้นวันที่ 4
ธ.ค. 61 สำนักงานคณะกรรมการการคุ้มครองผู้บริโภค.
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2546). การพัฒนาที่ยั่งยืนในบริบท
ไทย. เอกสารประกอบการประชุมประจำปี การพัฒนาที่ยั่งยืน.
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2554). เรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียง. (พิมพ์
ครั้งที่ 2) สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ.
- สำนักพัฒนาฐานข้อมูลและตัวชี้วัดภาวะสังคม สคช. (2558). โครงสร้างของเศรษฐกิจฐานราก/ฐาน
ของพีระมิด (Base of Income Pyramid: BoP). สำนักสำรวจสภาวะเศรษฐกิจและสังคม
ของครัวเรือน. สืบค้นเมื่อ 27 พ.ย. 61
- อรรถพร สิงหวิชัย. (2561). เศรษฐกิจฐานรากกับความมั่นคงของชาติ. การเศรษฐกิจ. หลักสูตร ปรอ.
รุ่นที่ 26
- อรุณี ปิ่นประยงค์. (2549). เศรษฐกิจพอเพียง. กองส่งเสริมธุรกิจเกษตร กรมวิชาการเกษตร :
กรุงเทพมหานคร.
- อุษณีย์ เกษมสันต์ ณ อยุธยา. (2553). ศาสตร์แห่งธรรมิกราชา สร้างคุณค่าแห่งชีวิต. (ปีที่ 35 ฉบับที่
149). นิตยสารข่าวทางเดิน.
- Griggs, D. (2013). Policy: Sustainable Development Goals for People and Planet.
Retrieved February 2, 2016, from www.iied.org.
- IIED (International Institute for Environment and Development). (2016). The green
climate fund accreditation process: Barrier or opportunity, sustainable
development goals (SDGs) and post-2015 agenda. Retrieved February 3, 2016,
from www.iied.org.

ภาคผนวก

สรุปโครงการวิจัยย่อย
ภายใต้ชุดการพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากพื้นที่เทศบาลตำบลตลาดแคตามแนวทาง
การพัฒนาที่ยั่งยืน เทศบาลตำบลตลาดแค อำเภอโนนสูง จังหวัดนครราชสีมา
(โดยย่อ)

1. ชื่อโครงการ : การพัฒนาอัตลักษณ์ตลาดชุมชนเทศบาลตำบลตลาดแคเพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งด้านเศรษฐกิจของชุมชนตลาดแค เทศบาลตำบลตลาดแค อำเภอโนนสูง จังหวัดนครราชสีมา

ความเป็นมาของโครงการ

“ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง” เป็นปรัชญาที่รัชกาลที่ 9 พระราชทานและพระราชดำริเพื่อชี้แนะแนวทางการดำเนินชีวิตแก่พสกนิกรชาวไทย มาตั้งแต่ พ.ศ.2517 โดยหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงแสดงให้เห็นถึงความพอเพียงความพอดีในความเป็นอยู่และการใช้เหตุผลเป็นเครื่องนำทาง ซึ่งหลังจากวิกฤตเศรษฐกิจพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงเน้นย้ำแนวทางการแก้ไขเพื่อให้รอดพ้น และสามารถดำรงอยู่ได้อย่างมั่นคงและยั่งยืนภายใต้กระแสโลกาภิวัตน์และการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น (สุเมธ ตันติเวชกุล. 2550 : 254 – 258) จากปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงดังกล่าว ทำให้หน่วยงานหรือองค์กรต่างๆ ได้น้อมนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาดำเนินให้เกิดผลดังปรากฏในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 11 (พ.ศ. 2555-2559) ได้กำหนดแนวทางพระราชดำริ โดยยึดหลัก “ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง” เพื่อให้หน่วยงานและองค์กรภาครัฐและภาคเอกชนดังกล่าว นำไปประยุกต์ใช้อย่างกว้างขวางในทุกระดับ ตั้งแต่ระดับปัจเจก ครอบครัว ชุมชน สังคม จนถึงระดับประเทศ ซึ่งเป็นส่วนเสริมสร้างภูมิคุ้มกันและช่วยให้สังคมไทยสามารถยืนหยัดอยู่ได้อย่างมั่นคงท่ามกลางกระแสการเปลี่ยนแปลงดังกล่าว ในแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 11 นั้น ทุกภาคส่วนในสังคมไทยเห็นพ้องร่วมกันน้อมนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาเป็นปรัชญานำทางในการพัฒนาประเทศอย่างต่อเนื่อง เพื่อมุ่งให้เกิดภูมิคุ้มกันและการบริหารจัดการความเสี่ยงอย่างเหมาะสม เพื่อให้การพัฒนาประเทศสู่ความสมดุลอย่างยั่งยืน (แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 11. 2555 : 2)

โดยภาคตะวันออกเฉียงเหนือ เป็นอีกภูมิภาคหนึ่งที่รัฐให้ความสำคัญ ซึ่งได้มุ่งพัฒนาจังหวัดที่มีศักยภาพทางด้านอุตสาหกรรมไปพร้อมกับการพัฒนาผู้ประกอบการในส่วนภูมิภาค ได้แก่ จังหวัดนครราชสีมา และจังหวัดขอนแก่น โดยเฉพาะอย่างยิ่งจังหวัดนครราชสีมาเป็นจังหวัดที่อุตสาหกรรมการผลิตเติบโตมากที่สุด โดยโครงสร้างเศรษฐกิจที่สำคัญของจังหวัดนครราชสีมา คือ ภาคอุตสาหกรรม ภาคการเกษตร และการค้าส่งค้าปลีก โดยมีสัดส่วนตามโครงสร้าง GPP ณ ราคาส่งประจำปี พ.ศ.2557 ร้อยละ 29.5 17.0 และ 12.2 ตามลำดับ โดยมีผลิตภัณฑ์มวลรวมจังหวัด (Gross Provincial Product - GPP) เท่ากับ 245,248 ล้านบาท อยู่ในลำดับที่ 1 ของภาค

ตะวันออกเฉียงเหนือ ลำดับที่ 10 ของประเทศ และผลิตภัณฑ์จังหวัดต่อคน (GPP per capita) เท่ากับ 97,963 บาท เป็นอันดับ 2 ของภาคตะวันออกเฉียงเหนือ และอันดับ 37 ของประเทศ (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. 2557) โดยจากแนวนโยบายอุตสาหกรรม 4.0 จังหวัดนครราชสีมา เป็นอีกหนึ่งพื้นที่ตามแนวทางการสนับสนุน First s-curve คือ อุตสาหกรรมเกษตรแปรรูป (สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการลงทุน. 2559. 6)

จังหวัดนครราชสีมาตั้งอยู่ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือบนที่ราบสูงโคราช มีพื้นที่ประมาณ 20,493.96 ตารางกิโลเมตร มีลักษณะภูมิประเทศทั้งที่เป็นภูเขาสูง ที่ราบลุ่ม พื้นที่ลูกคลื่นลอนตื้น และพื้นที่ลูกคลื่นลอนลึก แบ่งเขตการปกครองออกเป็น 32 อำเภอ 287 ตำบล 3,743 หมู่บ้าน ส่วนราชการ 258 หน่วย องค์การปกครองส่วนท้องถิ่น 334 องค์การ องค์การบริหารส่วนจังหวัด 1 แห่ง เทศบาล (ท.นคร 1/ท.เมือง 3/ ท.ตำบล 72 แห่ง) 75 แห่ง องค์การบริหารส่วนตำบล 257 แห่ง มีจำนวนประชากร ชาย 1,294,987 คน หญิง 1,325,530 คน รวม 2,620,517 คน จำนวนครัวเรือน 901,652 ครัวเรือน (แผนพัฒนาจังหวัดนครราชสีมา พ.ศ. 2557-2560) โดยมีผลิตภัณฑ์มวลรวมจังหวัด (Gross Provincial Product - GPP) เท่ากับ 245,248 ล้านบาท อยู่ในลำดับที่ 1 ของภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ลำดับที่ 10 ของประเทศ และผลิตภัณฑ์จังหวัดต่อคน (GPP per capita) เท่ากับ 97,963 บาท เป็นอันดับ 2 ของภาคตะวันออกเฉียงเหนือ และอันดับ 37 ของประเทศ (สำนักงานสถิติแห่งชาติ. 2558 : 6) และมีรายได้เฉลี่ยต่อเดือนต่อครัวเรือน มีค่าเท่ากับ 26,376 บาท (สำนักงานสถิติแห่งชาติ, 2558)

จากการสำรวจข้อมูลพื้นฐานพบว่า พื้นที่เทศบาลตำบลตลาดแคมีพื้นที่ทั้งหมดประมาณ 6.89 ตารางกิโลเมตร หรือ 4,306.25 ไร่ เทศบาลตำบลตลาดแคแบ่งเขตการปกครองออกเป็น 6 หมู่บ้าน 10 ชุมชน ดังนี้ หมู่ที่ 1 บ้านสำโรงมีชุมชน คือ ชุมชนสำโรงตะวันออก ชุมชนสำโรงตะวันตก หมู่ที่ 2 บ้านตลาดแค มี 2 ชุมชน คือ ชุมชนตลาดแค ชุมชนชาววัง หมู่ที่ 4 บ้านตะขบ มี 1 ชุมชน คือ ชุมชนตะขบ หมู่ที่ 11 บ้านสระแทด มี 1 ชุมชน คือ ชุมชนสระแทด หมู่ที่ 12 บ้านสามแยกตลาดแค มี 2 ชุมชน คือ ชุมชนโนนหนามแดง ชุมชนโนนพิมาน และ หมู่ที่ 15 บ้านตลาดแคตะวันออก มี 2 ชุมชน คือ ชุมชนตลาดแคตะวันออกฝั่งเหนือ ตลาดแคตะวันออกฝั่งใต้ โดยมีประชากร จำนวนทั้งสิ้น 3,608 คน แยกเป็นชาย 1,738 คน หญิง 1,870 คน (ทะเบียนราษฎร สำนักทะเบียน อำเภอโนนสูง จังหวัดนครราชสีมา ณ เดือน เมษายน 2560) อาชีพส่วนใหญ่ทำเกษตรกรรม คือ การปลูกข้าว และมีรายได้เฉลี่ยต่อเดือนต่อครัวเรือนที่น้อยกว่าเกณฑ์ของจังหวัด

ข้อมูลจากการประชุมถึงแนวทางที่เหมาะสมที่ต้องการให้เกิดขึ้นพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากของพื้นที่โดยการแสวงหาวิธีการที่จะทำให้ภาคประชาสังคม และองค์การปกครองส่วนท้องถิ่นมาประสานความร่วมมือร่วมกันในการผลักดันแนวทาง มาตรการ ยุทธศาสตร์ ตลอดจนกลยุทธ์ในการขับเคลื่อนกิจกรรมอย่างใดอย่างหนึ่ง เพื่อให้เกิดการพัฒนาเศรษฐกิจในพื้นที่ เพื่อสร้างรายได้ให้กับ

ประชาชนเพิ่มมากยิ่งขึ้น โดยตั้งอยู่บนพื้นฐานการแสวงหาอัตลักษณ์ของพื้นที่ สู่การมีส่วนร่วมของภาคประชาสังคม ในการร่วมคิดวางแผนการพัฒนาการเป็นยุทธศาสตร์การสร้างเศรษฐกิจฐานรากในพื้นที่เทศบาลตำบลตลาดแคเพื่อสร้างความมั่นคงทางเศรษฐกิจและสังคมของพื้นที่ต่อไป (เทศบาลตลาดแค, 2561) เพื่อแก้ปัญหาที่ประชาชนในภาพรวมของพื้นที่ยังประสบปัญหาด้านรายได้ที่ต่ำกว่าเกณฑ์ของจังหวัด โดยนำจุดเด่นของชุมชนเทศบาลตลาดแคที่มีอัตลักษณ์เฉพาะชุมชน กล่าวคือ ชุมชนเทศบาลตำบลตลาดแคเป็นชุมชนภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ในกลุ่มวัฒนธรรมโคราช เป็นกลุ่มที่มีวัฒนธรรมการใช้ภาษาโคราชซึ่งเป็นภาษาเฉพาะท้องถิ่น มีความก้ำกึ่งระหว่างภาษากลางแต่ออกสำเนียงอีสาน นอกจากนั้นยังมีคำศัพท์ที่ใช้สื่อความเฉพาะท้องถิ่น เช่นคำว่า “ตะดาต” ที่แปลว่ามาก หรือเลื่อนกลาด คำว่า “โกรกกราก” ที่หมายถึง ให้ดำเนินการอย่างรีบด่วน เป็นต้น นอกจากนี้วัฒนธรรมการใช้ภาษาที่เป็นอัตลักษณ์แล้ว คนชุมชนเทศบาลตลาดแค มีวัฒนธรรมการกินที่สะท้อนตัวตนของคนโคราช และส่งผลไปยังการประกอบอาชีพ นั่นคือ คนชุมชนตลาดแคนิยมรับประทานข้าวสวย แยกหลายประเภทนิยมใส่กะทิเหมือนวัฒนธรรมการกินของคนภาคกลาง อาทิ แกงขี้เหล็ก แงฟักทอง และแกงหอยขม ซึ่งแตกต่างจากวัฒนธรรมการกินของคนอีสานที่นิยมใส่ปลาร้ามากกว่าใส่กะทิ นอกจากนี้ข้าวแกงที่สะท้อนวัฒนธรรมการกินของคนในชุมชนเทศบาลตลาดแค ขนมไทยหวานน้อย ก็ถือเป็นอาหารหวานที่เกิดจากภูมิปัญญาของชาวบ้าน โดยอาศัยวัตถุดิบจากพืชที่เกิดขึ้นในบริเวณชุมชน เช่น ขนมตาลเม็ด ที่ทำจากเนื้อตาลสุกกับข้าวเหนียว ข้าวต้มมัดที่ทำจากข้าวเหนียวและกล้วยสุก ฯลฯ ขนมเหล่านี้นอกจากจะมีรสชาติหวานน้อยแล้วยังสะท้อนความใส่ใจในด้านสุขภาพของคนในชุมชนอีกด้วย

นอกจากนี้ยังพบว่า เทศบาลชุมชนตลาดแคมีปราชญ์ชุมชนที่เก่งในด้านการช่าง สถาปัตยกรรม และศิลปวัตถุ อาทิ ช่างทำโบสถ์ ช่างทำหุ่นประดิษฐ์จากฟาง ทำเครื่องจักสาน ที่ประณีตสวยงาม และสามารถนำมาพัฒนาต่อยอดเป็นสินค้าวางจำหน่ายในตลาดชุมชนที่น่าสนใจและสามารถสร้างรายได้ให้กับคนในชุมชนได้อีกทางหนึ่ง หากแต่ในพื้นที่ขาดการบริหารจัดการที่เหมาะสมทั้งในแต่ละภาคส่วนไม่ว่าจะเป็นองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ภาคเอกชน และภาคประชาชนในพื้นที่ ยังไม่ได้เข้ามามีส่วนร่วมในการกำหนดยุทธศาสตร์ในการพัฒนาพื้นที่อย่างแท้จริง เพื่อให้เกิดการพัฒนาอย่างยั่งยืน ซึ่งหากได้มีการสร้างกระบวนการการมีส่วนร่วมในทุกภาคส่วน ในการหาพื้นที่ช่องทาง กระบวนการในการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนอย่างแท้จริงแล้ว ย่อมทำให้เกิดความตื่นตัวในทุกภาคส่วนที่จะเป็นกลไกในการขับเคลื่อนกิจกรรมต่างๆ ทั้งยังเป็นพื้นที่ในการที่จะให้ทุกภาคส่วนได้มีเวทีกลางในการแสดงความคิดเห็น ร่วมกันในการกำหนดทิศทางในการพัฒนาพื้นที่ สู่การจัดทำยุทธศาสตร์การสร้างเศรษฐกิจฐานราก กำหนดเป็นแนวทางในการพัฒนาพื้นที่ต่อไป ซึ่งหากไม่มีกระบวนการและเวทีในการแสดงความคิดเห็นอย่างชัดเจน ในการกำหนดยุทธศาสตร์การสร้างเศรษฐกิจฐานรากย่อมเกิดขึ้นในลักษณะตามแนวทางเดิมคือ แบบจากบนลงล่าง (top down) คือ

องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เป็นตัวจักรในการกำหนดแผนพัฒนายุทธศาสตร์ ภาคประชาชนและภาคเอกชนเป็นผู้ร่วมลงมือปฏิบัติตาม ซึ่งจะได้เกิดขึ้นมาจากความต้องการของพื้นที่อย่างแท้จริง และการกำหนดนโยบาย ยุทธศาสตร์ที่เกิดจากเจ้าหน้าที่ของรัฐ หากเกิดจากความต้องการอย่างแท้จริงของชุมชนไม่ แต่หากได้มีการสร้างกระบวนการในการเปิดเวทีและมีกระบวนการในการกระตุ้นให้ประชาชนและภาคเอกชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดทำแผน เสนอความต้องการมากยิ่งขึ้นจะเป็นการจัดทำแผนยุทธศาสตร์ในรูปแบบจากล่างสู่บน (bottom up) ซึ่งจะก่อให้เกิดความตระหนักของทุกภาคส่วนในพื้นที่ ทำให้ทุกภาคส่วนมีส่วนร่วมในการเข้ามาเสนอแนวทางในการแก้ไขปัญหา และร่วมเสนอแนวทางในการพัฒนาพื้นที่ที่ตนเป็นเจ้าของ ทั้งยังเป็นกลไกในการขับเคลื่อนเพื่อสร้างความเข้มแข็งของภาคประชาสังคมในการสร้างพื้นที่สาธารณะเพื่อเป็นเวทีแลกเปลี่ยนในการเสนอแนวทางการพัฒนาในประเด็นอื่นๆ ต่อไป

จากการลงพื้นที่นักวิจัยประชุมร่วมกับเทศบาลตำบลตลาดแค และตัวแทนผู้นำชุมชน พบว่าในพื้นที่มีประเด็นปัญหาเรื่องต้องการให้ประชาชนในพื้นที่มีรายได้ที่สูงขึ้น ต้องการพัฒนาเศรษฐกิจในพื้นที่ตลาด ที่ทางเทศบาลตำบลตลาดแคได้มีการกำหนดพื้นที่ไว้ ต้องการมีส่วนร่วมในการเสนอแผนพัฒนา รวมถึงการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการตลาดในการใช้พื้นที่ (เทศบาลตลาดแค, 2561) เดิมตลาดแคเป็นแหล่งที่พักรถ ที่รับประทานอาหาร และซื้อสินค้าระหว่างเดินทางของผู้โดยสารต่างๆ ไปภาคอีสานตอนบน เช่น จังหวัดร้อยเอ็ด จังหวัดมหาสารคาม จังหวัดขอนแก่น จังหวัดอุดรธานี และจังหวัดสกลนคร เป็นต้น ท่าเลที่ตั้งอยู่ติดถนนมิตรภาพ และมีพื้นที่ตลาดที่กว้างขวาง บริเวณตลาดมีหลังคาและพื้นที่ในการจำหน่ายสินค้าที่สมบูรณ์พอสมควร เพราะมีการแบ่งพื้นที่ให้จำหน่ายสินค้าทั้งที่เป็นของใช้ในครัวเรือน สินค้า OTOP และร้านอาหารเครื่องดื่ม รวมทั้งพวงหรีดด้วย นอกจากนี้ยังมีการแบ่งเป็นโซนในการขายสินค้าที่ใช้ในการบริโภค เช่น พริกแห้ง หอม กระเทียม น้ำปลา น้ำตาล และวัตถุดิบอื่น ในบริเวณที่เป็นตลาดที่มีหลังคานี้มีห้องน้ำให้บริการแก่ลูกค้าที่อยู่บริเวณด้านหลังตลาด ซึ่งอยู่ใกล้ๆ กับสำนักงานเทศบาลตำบลตลาดแค นอกจากนี้ในบริเวณพื้นที่ใกล้ๆ กับถนนมิตรภาพเป็นพื้นที่ระหว่างถนนกับพื้นที่ตลาดที่มีหลังคาใช้เป็นพื้นที่ในการขายสินค้าเกษตร สินค้าที่เหลือจากการบริโภค สินค้าปลูกเองหรือเก็บจากธรรมชาติมาวางขาย มีลักษณะเป็นตลาดนัด พ่อค้าแม่ค้าจะเป็นคนในพื้นที่จริงๆ นำสินค้าที่ตนเองมีอยู่หรือสินค้าที่หาได้จากไร่หรือสวนหลังบ้านมาแบ่งขายพอมีรายได้จากการจำหน่ายสินค้า ซึ่งส่วนมากสินค้าจะมีจำนวนมากหรือน้อยหรือมีหลากหลายชนิดหรือคุณภาพหรือไม่ขึ้นขึ้นอยู่กับฤดูกาล ซึ่งองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและคนในชุมชนตกลงกันให้มีการนัดหมายให้ชาวบ้านนำสินค้ามาจำหน่ายในเย็นวันอังคาร ซึ่งจากการสอบถามผู้บริหารเทศบาลที่ให้ข้อมูลพบว่า ชาวบ้านออกมาใช้จ่ายและซื้อขายสินค้า แลกเปลี่ยนสินค้ากันเป็นจำนวนมาก เพราะสินค้าส่วนมากเป็นสินค้าที่เกี่ยวกับการบริโภคในครัวเรือน เช่น ผักสด ผลไม้ ลูกชิ้น ขนมหวาน กับข้าว และสินค้าพื้นบ้านต่างๆ ตลาดนัดจึงเป็นการนัดคนในท้องถิ่นมาพบปะพูดคุยทักทาย

แลกเปลี่ยนเรียนรู้วัฒนธรรม จารีตประเพณี ตลาดจึงเป็นสถานที่แลกเปลี่ยนข่าวสารตามประสาชาวบ้าน ชีวิตชีวาของตลาด ทำให้ผู้บริโภคที่ไปเดินได้ชมอาหารตา แถมกลับมาอีกด้วยและตลาดนัดยังได้สะท้อนเรื่องราวในชุมชนไม่ว่าจะเป็นสภาพเศรษฐกิจวัฒนธรรม การกินอยู่ สภาพภูมิอากาศและการแต่งกาย

จึงกล่าวได้ว่าเสน่ห์ของตลาดนัด คือ ความหลากหลายของทรัพยากรต่างๆ ทั้งทรัพยากรที่เกิดจากฝีมือมนุษย์และทรัพยากรธรรมชาติ สร้างค่านิยมในการใช้สินค้า OTOP ตลาดนั้นเป็นแหล่งปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้ซื้อและผู้ขายในการสร้างบรรยากาศของญาติมิตรทางสังคม การได้ไปช่วยงานกัน มีการบอกบุญ มีความเกื้อกูลกันระหว่างผู้ซื้อกับผู้ขาย ตลาดยังสะท้อนภาพการดำรงวิถีชีวิตชุมชน เพราะตลาดเป็นแหล่งข้อมูลข่าวสารของชุมชน การสร้างสรรค์นิทาน พุดคุยสนุกสนานทั้งเรื่องละคร ข่าวสารบ้านเมือง อีกทั้งตลาดนัดมีรูปแบบการขายที่ไม่เป็นทางการมากสินค้าบางอย่างไม่ต้องอาศัยเครื่องมือชั่งตวงวัด แต่สามารถใช้หน่วยวัดของท้องถิ่น ในด้านเศรษฐกิจพบว่าตลาดนัดเป็นแหล่งที่มีการซื้อขายแลกเปลี่ยนสินค้าทำให้เกิดส่วนต่างของราคาซึ่งเป็นกำไร สร้างรายได้ให้แก่ผู้ขาย เป็นที่รองรับผู้ขายที่ไม่มีสถานที่ค้าขายที่เป็นหลักแหล่งถาวร จึงต้องค้าขายแบบเร่ขายหมุนเวียนไปตามตลาดนัด ผู้ยึดอาชีพค้าขายในตลาดนัดเป็นหลักหรือผู้ขายสินค้าทั่วไป เช่น เสื้อผ้าสำเร็จรูป สินค้ามือสอง เครื่องใช้พลาสติก เป็นต้น รวมทั้งสินค้าส่วนเกินจากการอุปโภคบริโภคในครัวเรือน ได้แลกเปลี่ยนเป็นรายได้ส่วนหนึ่งเพื่อสร้างความมั่นคงให้กับสถาบันครอบครัวของผู้ขาย เช่น พืชผักที่ปลูกเอง เก็บจากธรรมชาติหรือขนมพื้นบ้านที่ผลิตขึ้นมาเอง ยังเป็นการแหล่งสร้างงานสร้างรายได้แก่ผู้ทำหน้าที่ผู้จัดการตลาดมีการจ้างงาน เช่น จัดเก็บค่าเช่าที่กำจัดขยะมูลฝอย คนเก็บกวาดทำความสะอาดตลาดหรือห้องน้ำ นอกจากนี้ตลาดยังสร้างคุณค่าทางวัฒนธรรมเพราะวิธีการขายที่ให้คุณค่าทางน้ำใจมากกว่าราคาทางเศรษฐกิจที่ยังมีวิธีการขายลักษณะที่ขายเป็นกอง เป็นมัดๆ เป็นต้น ไม่เคร่งครัดกับมาตรฐานการชั่งตวงวัด มีการต่อรองราคาหรือแจกแถมกันได้ง่ายกว่าในห้างสรรพสินค้า

ปัจจุบันลักษณะของตลาดแคมีพื้นที่ที่เพียงพอสำหรับจัดวางแผนผังและจัดรูปแบบการจำหน่ายสินค้าที่เหมาะสมกับผลิตภัณฑ์ประเภทต่างๆ เช่น ผลิตภัณฑ์ชุมชน เครื่องใช้สอย ผักและอาหารพื้นบ้าน รวมทั้งอาหารตามสั่ง เป็นต้น รวมทั้งมีลานจอดรถสำหรับผู้มาใช้บริการตลาดที่เพียงพอ แต่การจัดการตลาดและการใช้ประโยชน์ของตลาดแคได้เปลี่ยนแปลงไปตามสถานการณ์ปัจจุบัน คือ มีผู้แวะพักรับประทานอาหารและซื้อสินค้าน้อยลง เนื่องจากมีการพัฒนาด้านคมนาคมจากถนนสองช่องทางเป็นถนนสี่ช่องทาง มีการเปิดศูนย์บริการน้ำมันและศูนย์อาหารที่สะดวกสบาย

จากสถานการณ์ที่กล่าวมาข้างต้นส่งผลให้เศรษฐกิจในชุมชนไม่ค่อยดี ตลอดจนปัญหา รูปแบบของตลาดชุมชนเทศบาลตำบลตลาดแคไม่มีเอกลักษณ์ของท้องถิ่นที่จะดึงดูดความสนใจให้กับผู้พบเห็นหรือผ่านตลาดแคในการอยากแวะเข้ามาชมมาซื้อสินค้าในตลาด และปัญหาภูมิทัศน์ของตลาดแคขาดความสวยงาม ประโยชน์ใช้สอยยังไม่เหมาะสม กับประโยชน์ใช้สอย ขาดอัตลักษณ์

เฉพาะท้องถิ่น รวมทั้งปัญหาเกี่ยวกับการจัดการตลาดชุมชนรวมกันที่เป็นข้อตกลงร่วมหรือธรรมนูญชุมชนตลาดแคที่จะมาจัดการบริหารคุณภาพมาตรฐานและธรรมาภิบาลให้กับผู้ใช้ตลาดแค ซึ่งปัจจัยที่มีผลทำให้เกิดปัญหาดังกล่าวอาจเนื่องมาจากตัวแปรต่างๆ ดังนี้

1) ลักษณะของชุมชน ได้แก่ ลักษณะทางกายภาพ ลักษณะประชากร การคมนาคม หรือเศรษฐกิจชุมชน เป็นต้น เทศบาลควรมีการปรับปรุงทัศนียภาพและเพิ่มความสวยงามให้แก่ตลาด การทำความสะอาดพื้นที่และห้องน้ำ เพื่อตอบสนองความต้องการของผู้ใช้บริการ รวมทั้งสร้างสิ่งดึงดูดผู้เดินทางผ่าน เช่น เครื่องหมายหรือตราสัญลักษณ์ตลาดแค เป็นต้น

2) กิจกรรมชุมชน ได้แก่ การกำหนดกิจกรรมบริเวณตลาด จำนวนผู้เข้าร่วมกิจกรรม พฤติกรรมในการเข้าใช้สถานที่ เพราะพื้นที่บริเวณตลาดแคส่วนมากที่รถบรรทุกขนาดใหญ่จอดกีดขวางทำให้มองไม่เห็นตลาด หรือเทศบาลยังไม่มีกิจกรรมที่จะนัดชาวบ้านมาทำกิจกรรมตรงบริเวณลานหน้าเทศบาลให้มากพอเพื่อดึงดูด เช่น การเดินแอโรบิก การประชุมสัมมนา การจัดกิจกรรมทางวัฒนธรรม

3) รูปแบบและการจัดการตลาดเพื่อชุมชนและศูนย์การค้าชุมชน ได้แก่ พื้นที่ใช้งาน การบริหารจัดการ ขนาดพื้นที่ การจัดสรรพื้นที่ จากปัจจัยต่างๆ ดังกล่าว หากคนในชุมชนและเทศบาลตำบลตลาดแคมีการจัดการตลาดชุมชนที่ดี โดยมาจากแนวความคิดของคนในพื้นที่และเพื่อประชาชนทุกคนแล้ว ย่อมทำให้ตลาดชุมชนสามารถตอบสนองความต้องการของคนในชุมชนตลาดแคอย่างแท้จริง เพื่อให้เป็นแหล่งสร้างรายได้ให้กับคนในชุมชนและเกิดความรักสามัคคีจากการได้ออกมาเดินเที่ยวตลาดชุมชน และสืบสานความเป็นตลาดแคไปชั่วลูกชั่วหลาน

ดังนั้น เพื่อให้เกิดการนำความต้องการของชุมชนในการสร้างเศรษฐกิจฐานรากจากการศึกษาหาอัตลักษณ์ของตลาดชุมชนที่แท้จริงในพื้นที่ สู่การพัฒนาระบบการในการสร้างเวทีสาธารณะเพื่อเปิดโอกาสให้ทั้งองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ภาคเอกชน และภาคประชาชน เข้ามามีส่วนร่วมในการเสนอแนวทางการพัฒนาสู่การจัดทำยุทธศาสตร์เศรษฐกิจฐานรากของพื้นที่อย่างมีส่วนร่วม คณะผู้วิจัยจึงได้ร่วมกันจัดทำโครงการ “การพัฒนาอัตลักษณ์ตลาดชุมชนเทศบาลตำบลตลาดแคเพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งด้านเศรษฐกิจของชุมชนตลาดแค เทศบาลตำบลตลาดแค อำเภอโนนสูง จังหวัดนครราชสีมา” และเป็นการสนองตอบต่อความต้องการในการเรียนรู้ของภาคประชาสังคมในพื้นที่เพื่อหาแนวทางการมีส่วนร่วม ในการเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาแผนยุทธศาสตร์ ตลอดจนกลยุทธในการขับเคลื่อนการพัฒนาอัตลักษณ์ตลาดชุมชนเทศบาลตำบลตลาดแคเพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งเศรษฐกิจฐานรากของชุมชนให้เกิดความยั่งยืนต่อไปในอนาคต

วัตถุประสงค์การวิจัย

- 1) ศึกษาบริบทชุมชน ประวัติศาสตร์ชุมชนที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาอัตลักษณ์ของตลาดชุมชนตลาดแค

- 2) เพื่อศึกษาทุนทางสังคมและสถานการณ์ปัญหาข้อจำกัดของตลาดชุมชนเทศบาลตำบลตลาดแค
- 3) เพื่อวิเคราะห์แนวทางและจัดทำแผนยุทธศาสตร์การพัฒนาอัตลักษณ์ตลาดชุมชนเทศบาลตำบลตลาดแค
- 4) เพื่อศึกษารูปแบบวิธีการพัฒนาอัตลักษณ์ตลาดชุมชนเทศบาลตำบลตลาดแคเพื่อสร้างความเข้มแข็งเศรษฐกิจชุมชนตลาดแค

ขอบเขตการวิจัย

ขอบเขตเนื้อหา

- 1) บริบทชุมชน ประวัติศาสตร์ชุมชนที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาอัตลักษณ์ของตลาดชุมชนตลาดแค
- 2) สถานการณ์ปัญหา ข้อจำกัดของตลาดชุมชนเทศบาลตำบลตลาดแค
- 3) ทุนทางสังคมของตลาดชุมชนเทศบาลตำบลตลาดแคทั้งทุนนิเวศทรัพยากร ทุนมนุษย์ ทุนภูมิปัญญา และทุนสถาบัน
- 4) แนวทางและจัดทำแผนยุทธศาสตร์การพัฒนาอัตลักษณ์ตลาดชุมชนเทศบาลตำบลตลาดแค
- 5) รูปแบบวิธีการพัฒนาอัตลักษณ์ตลาดชุมชนเทศบาลตำบลตลาดแคเพื่อสร้างความเข้มแข็งเศรษฐกิจชุมชนตลาดแค

ขอบเขตพื้นที่

เทศบาลตำบลตลาดแค ตามเขตการปกครอง 6 หมู่บ้าน 10 ชุมชน ดังนี้

หมู่ที่ 1 บ้านสำโรงมี 2 ชุมชน คือ ชุมชนสำโรงตะวันออก และชุมชนสำโรงตะวันตก

หมู่ที่ 2 บ้านตลาดแค มี 2 ชุมชน คือ ชุมชนตลาดแค และชุมชนชาววัง

หมู่ที่ 3 บ้านตะขบ มี 1 ชุมชน คือ ชุมชนตะขบ

หมู่ที่ 11 บ้านสระแทต มี 1 ชุมชน คือ ชุมชนสระแทต

หมู่ที่ 12 บ้านสามแยกตลาดแค มี 2 ชุมชน คือ ชุมชนโนนหนามแดง และชุมชนโนนหิน

พิมาน

หมู่ที่ 15 บ้านตลาดแคตะวันออก มี 2 ชุมชน คือ ชุมชนตลาดแคตะวันออกฝั่งเหนือ

และชุมชนตลาดแคฝั่งตะวันออกฝั่งใต้

ขอบเขตกลุ่มเป้าหมาย

- 1) กลุ่มเป้าหมายหลัก คือ คณะผู้บริหาร เจ้าหน้าที่เทศบาลตำบลตลาดแค ผู้นำชุมชนในเขตเทศบาลตำบลตลาดแค อำเภอโนนสูง จังหวัดนครราชสีมา
- 2) ตัวแทนภาคเอกชน ได้แก่ ผู้ประกอบการในพื้นที่เทศบาลตำบลตลาดแค อำเภอโนนสูง จังหวัดนครราชสีมา เช่น ร้านค้าพาณิชย์ กลุ่มวิสาหกิจชุมชน กลุ่มสินค้าโอท็อป เป็นต้น
- 3) ตัวแทนภาคประชาชน ได้แก่ พ่อค้า แม่ค้า ผู้บริโภค (ประชาชน) ในพื้นที่เทศบาลตำบลตลาดแค อำเภอโนนสูง จังหวัดนครราชสีมา

ผลที่คาดว่าจะได้รับ

ผลเชิงวิจัย

- 1) ได้ข้อมูลบริบทชุมชน ประวัติศาสตร์ชุมชนที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาอัตลักษณ์ของชุมชนตลาดแค
- 2) ได้ข้อมูลทุนทางสังคมสถานการณ์และปัญหา ขอบจำกัดของตลาดชุมชนเทศบาลตำบลตลาดแค
- 3) ได้แนวทางในการจัดทำแผนยุทธศาสตร์เศรษฐกิจเทศบาลตำบลตลาดแค
- 4) ได้รูปแบบการพัฒนาอัตลักษณ์ตลาดชุมชนเทศบาลตำบลตลาดแค

ผลเชิงพัฒนา

- 1) ได้สร้างความเข้มแข็งและกระบวนการมีส่วนร่วมโอกาสได้ทำสิ่งดีๆ เพื่อสังคมและชุมชน
- 2) ชุมชนยอมรับในศักยภาพและบทบาทของตนเอง
- 3) ได้แผนยุทธศาสตร์เศรษฐกิจ เทศบาลตำบลตลาดแค
- 4) ได้แผนการพัฒนากฎมีที่คนตลาดชุมชนเทศบาลตำบลตลาดแค
- 5) ได้รูปแบบสัญลักษณ์ตลาดชุมชนเทศบาลตำบลตลาดแค
- 6) ได้ธรรมนูญชุมชนตลาดเทศบาลตำบลตลาดแค

1. ชื่อโครงการ : การพัฒนาระดับผลิตภัณฑ์ชุมชน ตามแนวทางการพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากเทศบาลตำบลตลาดแค อำเภอโนนสูง จังหวัดนครราชสีมา

ความเป็นมาของโครงการ

การพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศไทยที่ผ่านมาเน้นการพัฒนาภาคอุตสาหกรรมที่ขับเคลื่อนด้วยปัจจัยการผลิต (Factor-driven economy) เน้นต้นทุนต่ำ แต่ปัจจุบันจำเป็นต้องปรับเปลี่ยนเนื่องจากการลงทุนและการค้าเสรี ทำให้นักลงทุนต่างชาติย้ายฐานการผลิตจากประเทศไทยไปสู่ประเทศที่มีแรงงานราคาถูกและทรัพยากรราคาต่ำกว่าภาคอุตสาหกรรมอิเล็กทรอนิกส์ สิ่งทอและเสื้อผ้า ในประเทศไทยจึงได้รับผลกระทบโดยตรง ส่วนสินค้าที่ผลิตขึ้นเองส่วนใหญ่เป็นสินค้าที่มีมูลค่าต่ำและเป็นตลาดที่มีการแข่งขันสูง ดังนั้น รัฐบาลจึงพยายามปรับปรุงจุดอ่อนเรื่องมูลค่าผลิตภัณฑ์ไปสู่ขั้นเศรษฐกิจขับเคลื่อนด้วยประสิทธิภาพ (Efficiency-driven economy) และเศรษฐกิจขับเคลื่อนด้วยนวัตกรรม (Innovation-driven economy) ดังที่ปรากฏให้เห็นในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560-2564) เน้นการพัฒนานวัตกรรมและการนำมาใช้ขับเคลื่อนการพัฒนาในทุกมิติเพื่อยกระดับศักยภาพของประเทศ โดยจะมุ่งเน้นการนำความคิดสร้างสรรค์และการพัฒนานวัตกรรม ทำให้เกิดสิ่งใหม่ที่มีมูลค่าเพิ่มทางเศรษฐกิจทั้งในเรื่องกระบวนการผลิตและรูปแบบผลิตภัณฑ์และบริการใหม่ๆ โดยการกำหนดวาระการวิจัยแห่งชาติ (National Research Agenda) ให้มีจุดเน้นที่ชัดเจน เฉพาะเจาะจง และสอดคล้องกับสาขาเป้าหมายการพัฒนาประเทศและใช้กลยุทธ์ด้านนวัตกรรมบูรณาการวิจัยและพัฒนาการนำไปใช้ประโยชน์ในเชิงพาณิชย์และ

การพัฒนานวัตกรรม (แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่สิบสอง พ.ศ. 2560-2564. ออนไลน์. 2561)

ภายใต้การเปลี่ยนแปลงต่างๆ ที่เกิดขึ้นกับสังคมไทยในปัจจุบันก็เปรียบกับช่วงเวลาประเทศชาติกำลังเผชิญปัญหาวิกฤตทางเศรษฐกิจ และประชาชนทุกระดับประสบปัญหาต่างๆ ปัญหาหนึ่งที่ประชาชนระดับฐานราก ซึ่งเป็นกลุ่มใหญ่ของประเทศถูกรุมเร้าคือปัญหาความยากจน รัฐบาลจึงได้แถลงนโยบายต่อรัฐสภาโดยจัดให้มีโครงการหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์เพื่อให้แต่ละชุมชนได้ใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการพัฒนาสินค้า โดยรัฐให้การช่วยเหลือในด้านความรู้สมัยใหม่และการบริหารจัดการเพื่อเชื่อมโยงสินค้าจากชุมชนสู่ตลาดทั้งในประเทศและต่างประเทศด้วยระบบร้านค้าออนไลน์ผ่านเครือข่ายอินเทอร์เน็ต เป็นการส่งเสริมและสนับสนุนกระบวนการพัฒนาท้องถิ่นสร้างชุมชนให้เข้มแข็ง สามารถพึ่งตนเองได้โดยให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการสร้างรายได้ด้วยการนำทรัพยากรภูมิปัญญาในท้องถิ่นมาพัฒนาเป็นผลิตภัณฑ์และบริการที่มีคุณภาพ มีจุดเด่นและมีมูลค่าเพิ่ม สนองความต้องการของตลาดทั้งในประเทศและต่างประเทศ (สำนักงานพัฒนาชุมชนจังหวัดเชียงใหม่. 2556)

การพัฒนาผลิตภัณฑ์เพื่อเสริมสร้างเศรษฐกิจชุมชนโดยทั่วไป มักจะพบว่า ชุมชนส่วนใหญ่จะประสบปัญหา 1) ขาดการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาต่อยอดพัฒนา 2) ขาดทักษะการผลิตและการตลาด มักทำตามกระแส กิจกรรมที่ทำไม่สอดคล้องกับความต้องการของตลาด สินค้ามีคุณภาพและปริมาณไม่สม่ำเสมอ ไม่มีการควบคุมมาตรฐานต่อเนื่อง 3) ขาดตลาดในการจำหน่ายสินค้าที่แน่นอน 4) ด้านการส่งเสริมวิสาหกิจชุมชนมักเป็นสูตรสำเร็จ ไม่คำนึงถึงความเหมาะสมและความต้องการของพื้นที่ (สุกัญญา อธิปอนันต์ และคณะ. 2550 : 21-23) ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ วุฒิชชาติ สุนทรสมัย และศรีหทัย ไหมมงคล (2550 : 47-48) ที่ว่า ผลิตภัณฑ์ของชุมชนส่วนใหญ่เป็นอาหารพื้นบ้านและของที่ระลึก มีผลิตภัณฑ์บางส่วนที่มีรูปแบบซ้ำกัน ไม่มีความหลากหลายของผลิตภัณฑ์ ขาดความเข้าใจในกระแสความนิยมหรือพฤติกรรมของผู้ซื้อในตลาด ทำให้รูปแบบของผลิตภัณฑ์ไม่ตรงกับความต้องการของตลาด ขาดความรู้และทักษะในการพัฒนาผลิตภัณฑ์และบรรจุภัณฑ์ ขาดการทำวิจัยและนวัตกรรมผลิตภัณฑ์ออกสู่ตลาด และสอดคล้องกับงานวิจัยของ อมรรัตน์ อนันต์ วราพงษ์, จิราภรณ์ สัพทานนท์ และจันทร์พร ช่วงโชติ (2555) พบว่า ผลิตภัณฑ์ภูมิปัญญาท้องถิ่นยังไม่เป็นที่รู้จักแพร่หลายนัก รวมทั้งการพัฒนาผลิตภัณฑ์สินค้า บรรจุภัณฑ์ของผลิตภัณฑ์ไม่สวยงาม ไม่ดึงดูดความต้องการของลูกค้า ตลอดจนขาดฉลากและตราสินค้าที่รับรองมาตรฐานผลิตภัณฑ์ ขาดตราสัญลักษณ์หรือตราสินค้าของผลิตภัณฑ์ที่เป็นเอกลักษณ์ของชุมชน ขาดเทคโนโลยีในการแปรรูปวัสดุที่มีในท้องถิ่น ทำให้พัฒนาผลิตภัณฑ์ได้ไม่เต็มศักยภาพ ขาดการประชาสัมพันธ์ที่ดี การจำหน่ายจึงอยู่ในวงจำกัด และยังไม่มีการจัดการสินค้าและการจำหน่ายอย่างเป็นระบบและเป็นรูปธรรมที่ชัดเจนเพื่อให้เป็นที่รู้จักแก่บุคคลภายนอก

สถานการณ์การพัฒนาผลิตภัณฑ์ชุมชนดังกล่าวมีความสอดคล้องกับสถานการณ์การพัฒนาผลิตภัณฑ์ชุมชนในเขตเทศบาลตำบลตลาดแคในปัจจุบัน ที่พบว่า รูปแบบของผลิตภัณฑ์ที่มีอยู่ เช่น ขนมอบราวน เครื่องจักสาน ผลิตภัณฑ์สมุนไพรเพื่อสุขภาพและของฝากอื่นๆ ยังไม่มีความหลากหลาย มีจำนวนไม่มากนักและยังไม่มีมีการพัฒนาระดับพอที่จะเป็นสินค้าที่จะเสริมสร้างเศรษฐกิจชุมชนได้ การผลิตสินค้ายังเป็นแบบพื้นบ้านเดิม ส่งผลให้ผลิตภัณฑ์ชุมชนที่นำมาจำหน่ายมีน้อย การจำหน่ายจึง

อยู่ในวงจำกัด และยังไม่มีการจัดการสินค้าและการจำหน่ายอย่างเป็นระบบ อย่างไรก็ตามชุมชนในเขตเทศบาลตลาดแค เป็นพื้นที่ที่มีประวัติศาสตร์เรื่องเล่าที่น่าสนใจ มีองค์ความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นที่หลากหลายพร้อมที่จะนำมาพัฒนาต่อยอดได้ มีกลุ่มองค์กรชุมชน กลุ่มแม่บ้านที่เข้มแข็งมีศักยภาพในการผลิตผลิตภัณฑ์ของชุมชน เพียงแต่กลุ่มยังขาดความรู้ทักษะและขาดการคิดวิเคราะห์หาแนวทางการพัฒนาผลิตภัณฑ์อย่างเป็นระบบ เพื่อให้เข้าใจในกระแสความนิยมหรือพฤติกรรมของผู้ซื้อในตลาด จะได้พัฒนาผลิตภัณฑ์ได้ตรงกับความต้องการของตลาด ในการพัฒนาผลิตภัณฑ์และบรรจุภัณฑ์ หากได้รับการส่งเสริมและพัฒนาผลิตภัณฑ์ชุมชนเพื่อยกระดับสินค้าในชุมชนตลาดแคจะสามารถสร้างรายได้ให้กับชุมชนตลาดแคเพิ่มขึ้นจากรายได้ที่ทำการเกษตรที่เป็นอาชีพหลักของชุมชน และสร้างงานในชุมชนทั้งกลุ่มผู้สูงอายุ กลุ่มแม่บ้าน และกลุ่มเยาวชนได้

จากการลงพื้นที่เวทีประชุมระหว่างนักวิจัยร่วมกับเทศบาลตำบลตลาดแค ตัวแทนผู้นำชุมชนและกลุ่มแม่บ้าน พบว่า ต้องการพัฒนาเศรษฐกิจในพื้นที่ตลาดที่ทางเทศบาลตำบลตลาดแคได้มีการกำหนดพื้นที่ไว้ และได้ก่อสร้างร้านค้าชุมชน ซึ่งต้องการให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการเสนอแผนพัฒนารวมถึงการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการตลาดในการใช้พื้นที่ (เทศบาลตลาดแค. 30 เม.ย. 2561) เดิมตลาดแคเป็นแหล่งที่พักรถ เป็นที่รับประทานอาหาร และซื้อสินค้าระหว่างเดินทางของผู้โดยสารต่างๆ ที่จะไปภาคอีสานตอนบน เช่น จังหวัดร้อยเอ็ด จังหวัดมหาสารคาม จังหวัดขอนแก่น จังหวัดอุดรธานี และจังหวัดสกลนคร เป็นต้น ท่าเลที่ตั้งอยู่ติดถนนมิตรภาพ และมีพื้นที่ตลาดที่กว้างขวางบริเวณตลาดมีหลังคาและพื้นที่ในการจำหน่ายสินค้าที่สมบูรณ์พอสมควร เพราะมีการแบ่งพื้นที่ให้จำหน่ายสินค้าทั้งที่เป็นของใช้ในครัวเรือน ผลิตภัณฑ์ที่ผลิตในชุมชน สินค้า OTOP และร้านอาหารเครื่องดื่ม รวมทั้งมีพวงหรีด นอกจากนี้ยังมีการแบ่งโซนในการขายสินค้าที่ใช้ในการบริโภค เช่น พริกแห้ง หอม กระเทียม น้ำปลา น้ำตาล และวัตถุดิบอื่น ในบริเวณที่เป็นตลาดที่มีหลังคานี้ มีห้องน้ำให้บริการแก่ลูกค้าที่อยู่บริเวณด้านหลังตลาด ซึ่งอยู่ใกล้กับสำนักงานเทศบาลตำบลตลาดแค นอกจากนี้ ในบริเวณพื้นที่ใกล้กับถนนมิตรภาพเป็นพื้นที่ระหว่างถนนกับพื้นที่ตลาดที่มีหลังคายังใช้เป็นพื้นที่ในการขายสินค้าเกษตร สินค้าที่เหลือจากการบริโภค สินค้าทางการเกษตรที่ปลูกเองหรือเก็บจากธรรมชาติมาวางขาย มีลักษณะเป็นตลาดนัด พ่อค้าแม่ค้าจะเป็นคนในพื้นที่จริงๆ นำสินค้าที่ตนเองมีอยู่หรือสินค้าที่หาได้จากไร่หรือสวนหลังบ้านมาแบ่งขายพอมีรายได้จากการจำหน่ายสินค้า ซึ่งส่วนมากสินค้าจะมีจำนวนมากหรือน้อยหรือมีหลากหลายชนิดนั้นขึ้นอยู่กับฤดูกาล ซึ่งองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและคนในชุมชนตกลงกันให้มีการนัดหมายให้ชาวบ้านนำสินค้ามาจำหน่ายในเย็นวันอังคาร ซึ่งจากการสอบถามผู้บริหารเทศบาลที่ให้ข้อมูลพบว่า ชาวบ้านออกมาใช้จ่ายและซื้อขายสินค้า แลกเปลี่ยนสินค้ากันเป็นจำนวนมาก เพราะสินค้าส่วนมากเป็นสินค้าที่เกี่ยวกับการบริโภคในครัวเรือน เช่น ผักสด ผลไม้ ลูกชิ้น ขนมหวาน กับข้าว และสินค้าพื้นบ้านต่างๆ ตลาดนัดจึงเป็นการนัดคนในท้องถิ่นมาพบปะพูดคุยทักทายแลกเปลี่ยนเรียนรู้วัฒนธรรม จารีตประเพณี ตลาดจึงเป็นสถานที่แลกเปลี่ยนข่าวสารตามประสาชาวบ้าน เพิ่มชีวิตชีวาของตลาด ทำให้ผู้บริโภคที่ไปเดินได้ชมอาหาร และตลาดนัดยังได้สะท้อนเรื่องราวในชุมชนไม่ว่าจะเป็นสภาพเศรษฐกิจ วัฒนธรรม การกินอยู่สภาพภูมิอากาศและการแต่งกาย

ซึ่งเทศบาลตำบลตลาดแคมีภูมิทัศน์ที่ได้เปรียบ โดยมีที่ตั้งอยู่ในเขตอำเภอโนนสูง จังหวัดนครราชสีมา มีระยะทางห่างจากกรุงเทพมหานครไปทางทิศตะวันออกเฉียงเหนือ ตามทางหลวง

แผ่นดินหมายเลข 2 ประมาณ 262 กิโลเมตร และห่างจากตัวจังหวัดนครราชสีมาออกไปทางทิศตะวันออกเฉียงเหนือ ตามทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 2 ประมาณ 49.50 กิโลเมตร มีพื้นที่ทั้งหมดประมาณ 6.89 ตารางกิโลเมตร หรือ 4,306.25 ไร่ เทศบาลตำบลตลาดแคแบ่งเขตการปกครองออกเป็น 6 หมู่บ้าน 10 ชุมชน ดังนี้ หมู่ที่ 1 บ้านสำโรงมีชุมชน คือ ชุมชนสำโรงตะวันออก ชุมชนสำโรงตะวันตก หมู่ที่ 2 บ้านตลาดแค มี 2 ชุมชน คือ ชุมชนตลาดแค ชุมชนชาววัง หมู่ที่ 4 บ้านตะขบ มี 1 ชุมชน คือ ชุมชนตะขบ หมู่ที่ 11 บ้านสระแทต มี 1 ชุมชน คือ ชุมชนสระแทต หมู่ที่ 12 บ้านสามแยกตลาดแค มี 2 ชุมชน คือ ชุมชนโนนหนามแดง ชุมชนโนนพิมาน และ หมู่ที่ 15 บ้านตลาดแคตะวันออก มี 2 ชุมชน คือ ชุมชนตลาดแคตะวันออกฝั่งเหนือ ตลาดแคตะวันออกฝั่งใต้ โดยมีจำนวนประชากรทั้งสิ้น 3,608 คน แยกเป็นชาย 1,738 คน หญิง 1,870 คน (ทะเบียนราษฎร สำนักทะเบียน อำเภอโนนสูง จังหวัดนครราชสีมา ณ เดือน เมษายน 2560) อาชีพในชุมชนส่วนใหญ่ทำเกษตรกรรม คือ การปลูกข้าว และมีรายได้เฉลี่ยต่อเดือนต่อครัวเรือนที่น้อยกว่าเกณฑ์ของจังหวัด

จากสถานการณ์การพัฒนาผลิตภัณฑ์ชุมชนดังกล่าว ทางคณะวิจัยซึ่งประกอบด้วยนักวิชาการจากมหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา กลุ่มแม่บ้าน กลุ่มผู้สูงอายุ และเยาวชนเทศบาลตำบลตลาดแค ได้เห็นถึงศักยภาพของการผลิตผลิตภัณฑ์ในชุมชนจึงได้จัดทำข้อเสนอโครงการวิจัยเรื่องการพัฒนายกระดับผลิตภัณฑ์ชุมชน ตามแนวทางการพัฒนาเศรษฐกิจฐานราก เทศบาลตำบลตลาดแค อำเภอโนนสูง จังหวัดนครราชสีมา โดยเน้นให้เป็นสินค้าที่สร้างรายได้ สร้างอาชีพ สร้างชื่อเสียง และสร้างงานให้กับชุมชนตลาดแค เพื่อพัฒนาต่อยอดการพัฒนาผลิตภัณฑ์ให้เกิดประโยชน์แก่ชุมชนนำไปสู่การพึ่งตนเอง ตลอดจนการสร้างจิตสำนึกอันดีงามของคนในชุมชนเพื่อก้าวไปสู่การสร้างมูลค่าเพิ่มทางเศรษฐกิจฐานรากของชุมชนให้เกิดความยั่งยืนต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

- 1) เพื่อศึกษาบริบทชุมชนที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาระดับผลิตภัณฑ์ชุมชน และชนิดผลิตภัณฑ์ชุมชนในเทศบาลตำบลตลาดแค อำเภอโนนสูง จังหวัดนครราชสีมา
- 2) เพื่อวิเคราะห์ศักยภาพและข้อจำกัดในการพัฒนาผลิตภัณฑ์ชุมชนของเทศบาลตำบลตลาดแค อำเภอโนนสูง จังหวัดนครราชสีมา
- 3) เพื่อหาแนวทางในการพัฒนาระดับผลิตภัณฑ์ชุมชน ตามแนวทางการพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากเทศบาลตำบลตลาดแค อำเภอโนนสูง จังหวัดนครราชสีมา
- 4) เพื่อพัฒนาระดับผลิตภัณฑ์ชุมชน ตามแนวทางการพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากเทศบาลตำบลตลาดแค อำเภอโนนสูง จังหวัดนครราชสีมา

ขอบเขตการวิจัย

ขอบเขตด้านเนื้อหา

- 1) บริบทชุมชนที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาระดับผลิตภัณฑ์ชุมชน
- 2) และชนิดผลิตภัณฑ์ชุมชนในเทศบาลตำบลตลาดแค
- 3) ศักยภาพและข้อจำกัดในการพัฒนาผลิตภัณฑ์ชุมชนของเทศบาลตำบลตลาดแค
- 4) การหาแนวทางในการพัฒนาระดับผลิตภัณฑ์ชุมชน

- 5) ตามแนวทางการพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากเทศบาลตำบลตลาดแค
- 6) การพัฒนาระดับผลิตภัณฑ์ชุมชน
- 7) ตามแนวทางการพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากเทศบาลตำบลตลาดแค

ขอบเขตพื้นที่

เทศบาลตำบลตลาดแค ตามเขตการปกครอง 6 หมู่บ้าน 10 ชุมชน ดังนี้

หมู่ที่ 1 บ้านสำโรงมี 2 ชุมชน คือ ชุมชนสำโรงตะวันออก และชุมชนสำโรงตะวันตก

หมู่ที่ 2 บ้านตลาดแค มี 2 ชุมชน คือ ชุมชนตลาดแค และชุมชนชาววัง

หมู่ที่ 3 บ้านตะขบ มี 1 ชุมชน คือ ชุมชนตะขบ

หมู่ที่ 11 บ้านสระแทต มี 1 ชุมชน คือ ชุมชนสระแทต

หมู่ที่ 12 บ้านสามแยกตลาดแค มี 2 ชุมชน คือ ชุมชนโนนหนามแดง และชุมชน
โนนหินพิมาน

หมู่ที่ 15 บ้านตลาดแคตะวันออก มี 2 ชุมชน คือ ชุมชนตลาดแคตะวันออกฝั่งเหนือ
และชุมชนตลาดแคฝั่งตะวันออกฝั่งใต้

กลุ่มเป้าหมาย

กลุ่มเป้าหมาย รวมจำนวน 85 คน

- 1) กลุ่มภูมิปัญญาท้องถิ่น จำนวน 15 คน
- 2) กลุ่มผู้ผลิต/ผู้จำหน่ายผลิตภัณฑ์ จำนวน 30 คน
- 3) กลุ่มผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 คน
 - (1) นักโภชนาการจากอนามัยเทศบาลตำบลตลาดแคและมหาวิทยาลัยราชภัฏ

นครราชสีมา

(2) นักออกแบบผลิตภัณฑ์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา

(3) กลุ่มแม่บ้านเทศบาลตำบลตลาดแค จำนวน 25 คน

(4) ผู้นำชุมชน จำนวน 10 คน

ผลที่คาดว่าจะได้รับ

ผลเชิงวิจัย

- 1) ได้ข้อมูลสภาพพื้นที่ชุมชนของเทศบาลตำบลตลาดแค อำเภอโนนสูง จังหวัดนครราชสีมา
- 2) ได้ข้อมูลชนิดของผลิตภัณฑ์ชุมชนของเทศบาลตำบลตลาดแค อำเภอโนนสูง จังหวัดนครราชสีมา
- 3) ได้แนวทางการพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากของเทศบาลตำบลตลาดแค อำเภอโนนสูง จังหวัดนครราชสีมา
- 4) ได้พัฒนาระดับผลิตภัณฑ์ชุมชนตามแนวทางการพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากของเทศบาลตำบลตลาดแค อำเภอโนนสูง จังหวัดนครราชสีมา

ผลเชิงพัฒนา

- 1) ชุมชนมีข้อมูลศักยภาพของคนด้านผลิตภัณฑ์ชุมชนของเทศบาลตำบลตลาดแค อำเภอนนทบุรี จังหวัดนครราชสีมา
- 2) เทศบาลตำบลตลาดแคเข้ามาสนับสนุนการพัฒนาผลิตภัณฑ์ชุมชนอย่างเนื่อง

1. ชื่อโครงการ: การรวมกลุ่มสร้างมาตรฐานการผลิตผักปลอดภัยแบบมีส่วนร่วมเพื่อเพิ่มรายได้ของชุมชนบ้านสำโรง เทศบาลตำบลตลาดแค อำเภอนนทบุรี จังหวัดนครราชสีมา

ความเป็นมาและความสำคัญ

เศรษฐกิจชุมชน เป็นกิจกรรมทางเศรษฐกิจต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นการผลิตการบริโภค การจำหน่ายจ่ายแจกที่คนในท้องถิ่นชุมชนได้มีส่วนร่วมคิดร่วมทำร่วมรับประโยชน์ของประชาชน และร่วมกันเป็นเจ้าของ เศรษฐกิจชุมชนมีรากฐานมาจากศักยภาพของชุมชน ภูมิปัญญาของชุมชน หรือทุนในชุมชน อาทิวัฒนธรรม ประเพณี สภาพภูมิประเทศ ความหลากหลายทางทรัพยากรที่มีอยู่ เศรษฐกิจชุมชนมีลักษณะสำคัญคือ ครอบคลุมเป็นหน่วยการผลิต แรงงานของสมาชิกในครอบครัวยุคปัจจุบันที่สำคัญที่สุด เป็นปัจจัยที่สำคัญต่อการอยู่รอดของครอบครัวต่อความพอเพียง และต่อความสามารถในการพึ่งตนเอง ตามแนวคิดเศรษฐกิจชุมชน ชุมชนเป็นตัวของตัวเอง มีพลวัต และสามารถที่จะอยู่รอดด้วยตัวเองได้ พัฒนาเคียงคู่ไปกับพัฒนาการของระบบทุนนิยม (มูลนิธิพลังนิเวศและชุมชน: 2541) เป้าหมายสำคัญของการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชน คือ เพื่อพัฒนาศักยภาพตั้งแต่ระดับบุคคล ครอบครัว และชุมชน โดยใช้กิจกรรมเศรษฐกิจสร้าง “กระบวนการเรียนรู้” ซึ่งจะช่วยให้ชุมชนพึ่งตนเองได้ ในขณะที่เดียวกันยังมุ่งพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม พื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม อนุรักษ์วัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่น หรืออีกนัยหนึ่ง เพื่อพัฒนาชุมชนท้องถิ่นอย่างบูรณาการ

ตั้งแต่ยุคการปฏิวัติเขียวเป็นต้นมา ประเทศไทยได้เกิดการเปลี่ยนแปลงรูปแบบการเกษตรจากการเกษตรที่พึ่งพาตนเองและธรรมชาติ การผลิตเพื่อบริโภค เป็นการเกษตรอุตสาหกรรมเพื่อการค้า การผลิตที่เน้นปริมาณ แต่ขาดการคำนึงถึงคุณภาพ และมีการใช้สารเคมีในการทำการเกษตรเพิ่มมากยิ่งขึ้นเรื่อย ๆ เช่น สารกำจัดวัชพืช สารปรุแต่ง สารกันเสีย สารฟอกขาว ยาฆ่าแมลง เป็นต้น การเปลี่ยนแปลงดังกล่าวเริ่มต้นและขยายวงกว้างขึ้นอย่างรวดเร็ว ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2504 ด้วยนโยบายของรัฐ และการผลักดันของกลุ่มนายทุนขนาดใหญ่ จึงเกิดการปรับปรุงพันธุ์ข้าวที่มีอยู่กว่า 22,000 สายพันธุ์ให้เหลือเพียงประมาณ 10 สายพันธุ์ที่เติบโตได้ดีในปุ๋ยเคมี ตอบสนองต่อยาฆ่าแมลง และยากำจัดศัตรูพืช นอกจากนี้ ในพืชเศรษฐกิจต่าง ๆ ทั้ง มันสำปะหลัง อ้อย ยางพารา ปาล์มน้ำมัน ก็มีการใช้สารเคมีเกษตรปริมาณเพิ่มขึ้นเรื่อย ๆ เมื่อประเทศเดินทางเข้าสู่การปฏิวัติเขียว ประมาณผลิอาหารที่มีเป้าหมายเพื่อตอบสนองความต้องการเชิงปริมาณของตลาดและมองผลประโยชน์ และผลกำไรเป็นหลัก ใช้สารเคมี ใช้พันธุกรรมและเทคโนโลยี เพื่อเพิ่มปริมาณของผลผลิต ซึ่งส่งผลต่อความอุดมสมบูรณ์ของดิน น้ำ ป่าไม้ และยังส่งผลต่อร่างกายของทั้งผู้ผลิตและผู้บริโภคอีกด้วย

จากข้อมูลการนำเข้าวัตถุดิบอันตรายทางการเกษตร ปี พ.ศ. 2557 พบว่ามีปริมาณการนำเข้ารวม 134,377,000 กิโลกรัมต่อปี คิดเป็นมูลค่า 19,357,000,000 บาท และข้อมูลปี 2559 พบว่า การนำเข้าสารเคมีกำจัดวัชพืช เพิ่มขึ้นเป็น 160,687,089 คิดเป็นมูลค่า 20,577,925,471 บาท (สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร, 2559) ซึ่งแสดงให้เห็นว่าประเทศไทยมีการใช้สารเคมีเกษตรในปริมาณที่สูงมากขึ้นเรื่อย ๆ เช่นกัน เมื่อย้อนกลับมามองที่ผลกระทบที่เกิดต่อสุขภาพทั้งผู้ผลิตและผู้บริโภค ข้อมูลจากเครือข่ายเตือนภัยสารเคมีกำจัดศัตรูพืช ซึ่งมีการเก็บตัวอย่างผัก-ผลไม้ครั้งนี้สุ่มจากทั่วประเทศจำนวน 150 ตัวอย่าง เมื่อเดือนสิงหาคม 2560 ครอบคลุมผักยอดนิยม 5 ชนิด (ได้แก่ ถั่วฝักยาว คะน้า พริกแดง กะเพรา และกะหล่ำปลี) ผักพื้นบ้านยอดฮิต 5 ชนิด (ได้แก่ ใบบัวบก ชะอม ตำลึง และสายบัว) และผลไม้ 6 ชนิด (องุ่น แก้วมังกร มะละกอ กล้วย มะพร้าว สับปะรด) ครอบคลุมตลาดจำนวน 9 ตลาดในจังหวัดเชียงใหม่ ขอนแก่น ปทุมธานี ราชบุรี และสงขลา รวมทั้งจากห้างค้าปลีกยักษ์ใหญ่ 3 ห้าง และซูเปอร์มาร์เก็ต 4 แห่ง โดยส่งไปวิเคราะห์ที่แล็บในประเทศอังกฤษ ส่วนสารกำจัดวัชพืชตรวจสอบที่ห้องทดลองของมหาวิทยาลัยนเรศวร พบว่า โดยภาพรวมมีสารพิษปนเปื้อนในผักและผลไม้เกินมาตรฐานถึง 46% (เครือข่ายเตือนภัยสารเคมีกำจัดศัตรูพืช, 2560) ซึ่งแสดงให้เห็นว่าในสถานการณ์ปัจจุบันประชาชนไทยกำลังอยู่ท่ามกลางความเสี่ยงในเรื่องการผลิตและการบริโภคอาหาร

จังหวัดนครราชสีมาตั้งอยู่ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือบนที่ราบสูงโคราช มีพื้นที่ประมาณ 20,493.96 ตารางกิโลเมตร มีลักษณะภูมิประเทศทั้งที่เป็นภูเขาสูง ที่ราบลุ่ม พื้นที่ลูกคลื่นลอนตื้น และพื้นที่ลูกคลื่นลอนลึก แบ่งเขตการปกครองออกเป็น 32 อำเภอ 287 ตำบล 3,743 หมู่บ้าน ซึ่งประชาชนส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกรรม ซึ่งใช้สารเคมี กำจัดศัตรูพืชที่มีต่อผู้ใช้และสิ่งแวดล้อมที่เกิดขึ้นนั้น สาเหตุส่วนใหญ่เกิดจากพฤติกรรมการใช้สารเคมีที่ไม่ถูกต้องของเกษตรกร และในปัจจุบันยังพบว่า เกษตรกรส่วนใหญ่มีการปฏิบัติใช้สารเคมี กำจัดศัตรูพืชที่ยังไม่ถูกต้องมีการใช้สารเคมี อย่างฟุ่มเฟือย ใช้มากเกินไปจนเกิดความจำเป็น มีการปฏิบัติอย่างผิดวิธี ไม่ปฏิบัติตามคำแนะนำที่ระบุไว้ในฉลากอย่างเคร่งครัด ปัญหาต่างๆเหล่านี้ เกิดจากการขาดความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้องของเกษตรกร จึงก่อให้เกิดปัญหาต่อสุขภาพร่างกายและส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม จากการสำรวจพบว่า โรงพยาบาลมหาราช จังหวัดนครราชสีมา โดย นายแพทย์สุนทร ไทยสมักร รายงานผู้ได้รับพิษประมาณ ปีละ 160 ราย สถิติที่รับผู้ป่วยในแต่ละเดือนไม่ค่อยแตกต่างกัน ส่วนใหญ่มักจะเป็นผู้ป่วยที่ไอน้ำยาฆ่าแมลงเพื่อรับการรักษาต่อจังหวัดนครราชสีมา

เทศบาลตำบลตลาดแค ตั้งอยู่ในพื้นที่ตำบลธารประสาธ อำเภอโนนสูง จังหวัดนครราชสีมา มีระยะทางห่างจากกรุงเทพมหานครไปทางทิศตะวันออกเฉียงเหนือ ตามทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 2 ประมาณ 262 กิโลเมตร และห่างจากตัวจังหวัดนครราชสีมาออกไปทางทิศตะวันออกเฉียงเหนือ ตามทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 2 ประมาณ 49.50 กิโลเมตร เทศบาลตำบลตลาดแคมีพื้นที่ทั้งหมดประมาณ 6.89 ตารางกิโลเมตร หรือ 4,306.25 ไร่ โดยมีการแบ่งเขตการปกครองออกเป็น 6 หมู่บ้าน 10 ชุมชน ดังนี้ หมู่ที่ 1 บ้านสำโรงมีชุมชน คือ ชุมชนสำโรงตะวันออก ชุมชนสำโรงตะวันตก หมู่ที่ 2 บ้านตลาดแค มี 2 ชุมชน คือ ชุมชนตลาดแค ชุมชนชาววัง หมู่ที่ 4 บ้านตะขบ มี 1 ชุมชน คือ ชุมชนตะขบ หมู่ที่ 11 บ้านสระแทต มี 1 ชุมชน คือ ชุมชนสระแทต หมู่ที่ 12 บ้านสามแยกตลาดแค มี 2 ชุมชน คือ ชุมชนโนนหนามแดง ชุมชนโนนพิมาน และ หมู่ที่ 15 บ้านตลาดแคตะวันออก มี 2 ชุมชน คือ ชุมชนตลาดแคตะวันออกฝั่งเหนือ ตลาดแคตะวันออกฝั่งใต้ มีประชากรรวม 3,387 คน จาก

1,236 ครัวเรือน แบ่งเป็นเพศชาย 1,610 เพศหญิง 1,777 คน มีประชากรผู้พิการที่รับเบี้ยยังชีพผู้พิการจำนวน 99 คน ประชากรผู้สูงอายุที่รับเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุจำนวน 583 คน (เทศบาลตำบลตลาดแค, 2559) เทศบาลตำบลตลาดแคเป็นพื้นที่กึ่งเมือง ประชากรส่วนใหญ่จำนวนถึง 790 ครัวเรือน หรือประมาณ 2,500 คน ยังคงประกอบอาชีพเกษตรกรรม (ทำนา) มีพื้นที่ทำเกษตรกรรมจำนวนประมาณ 3,445 ไร่ ได้ผลผลิตประมาณ 300 กิโลกรัม ต่อไร่ รูปแบบการทำการเกษตรของเกษตรกรในตำบลตลาดแค ได้มีการเปลี่ยนแปลงเหมือนกับสถานการณ์การเกษตรในภาพกว้างของประเทศ โดยพบว่า ชาวนาส่วนหนึ่งได้สูญเสียที่ดินและกลายเป็นลูกจ้างในที่ดินตัวเอง การทำการเกษตรได้มีการนำเครื่องทุ่นแรงเข้ามาใช้ ไม่ว่าจะเป็นรถไถนา รถเกี่ยวข้าว มาใช้ในการเกษตรและมีใช้สารเคมีกำจัดวัชพืช สารเคมีกำจัดหอย สารเคมีกำจัดปูและสารเคมีกำจัดโรคแมลง เป็นต้น (เทศบาลตำบลตลาดแค, 2559)

การทำการเกษตรแบบสมัยใหม่และใช้สารเคมีในการผลิตในพื้นที่ตำบลตลาดแคได้ส่งผลกระทบต่อเกษตรกรและผู้บริโภคอย่างชัดเจน โดยในปี พ.ศ. 2559 ได้มีการเจาะเลือดตรวจสารเคมีของประชากรในพื้นที่รับผิดชอบของโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลตลาดแค พบว่า มีสารเคมีปนเปื้อนในเลือดในภาวะเสี่ยงสูงถึงร้อยละ 70 กลุ่มแม่บ้านเป็นกลุ่มที่มีสารเคมีตกค้างมากที่สุด กลุ่มสตรีแม่บ้านเป็นกลุ่มที่มีสารเคมีตกค้างมากที่สุด (เทศบาลตำบลตลาดแค, 2559)

จากสถานการณ์ดังกล่าว เทศบาลตำบลตลาดแคได้จัดทำโครงการส่งเสริมความปลอดภัยทางอาหารขึ้นมา โดยจัดพื้นที่สาธารณะ พื้นที่ประมาณ 4 ไร่ บริเวณบ้านสำโรง หมู่ 1 ตำบลธารปราสาท อำเภอโนนสูง จังหวัดนครราชสีมา และจะขยายเป็นการสร้างระบบอาหารเพื่อสุขภาพชุมชน โดยใช้พื้นที่บ่อบำบัดน้ำเสียของชุมชน ใช้พื้นที่ในการทำโครงการการจัดการขยะของชุมชน โดยมีการคัดแยกขยะ ตามประเภทเช่น ขยะอันตราย ขยะรีไซเคิล ขยะเปิกมีการนำขยะเปิกที่ได้จากเศษอาหาร ผัก ผลไม้ มาทำเป็นปุ๋ยพืชสดบำรุงดิน ไถกลบช่วยเพิ่มสารอาหารให้แก่ดินทำให้ดินมีความอุดมสมบูรณ์มากขึ้น ผู้นำชุมชนเป็นผู้คิดริเริ่มให้คนในชุมชนที่มีรายได้น้อย มาปลูกผักปลอดสารพิษไว้กินเอง และมีรายได้จากการขายผักปลอดสารพิษ โดยใช้น้ำจากการบำบัดน้ำเสียนำน้ำดีมาใช้ปลูกผักปลอดสารเพื่อสุขภาพ หลังจากนั้นใช้ให้เกษตรกรมาทำกิจกรรมการปลูกพืชผักปลอดสารพิษ โดยการรวมกลุ่มกัน ปลูกผัก ไม้ไผ่ กล้วย มะขามเทศ พืชสมุนไพรและเลี้ยงไก่ เพื่อส่งเสริมให้เกษตรกรผู้มีรายได้น้อยได้ผลิตอาหารที่ปลอดภัยไว้บริโภคและจำหน่ายสร้างรายได้ให้กับครอบครัว และเพื่อกระตุ้นให้คนในชุมชนตื่นตัวด้านสุขภาพหันมาบริโภคที่ปลอดภัยเพิ่มมากขึ้น

การประชุมพัฒนาโจทย์วิจัยกับกลุ่มผู้ปลูกผักสารพิษ พบว่า การดำเนินการโครงการการปลูกผักดังกล่าวมีการส่งเสริมอย่างจริงจังจากผู้นำชุมชน ได้ส่งผลให้เกิดการรวมตัวของกลุ่มผู้ปลูกผักปลอดสารพิษในชุมชนหมู่ที่ 1 บ้านสำโรง ตำบลธารปราสาท จังหวัดนครราชสีมา และได้มีการผลิตผักปลอดสารพิษจำหน่ายในชุมชนได้ ร้านค้าชุมชน และกลุ่มคนรักสุขภาพ ในช่วงหลังฤดูกาลเก็บเกี่ยวซึ่งเป็นช่วงฤดูหนาวแต่การปลูกผักของกลุ่มยังพบอุปสรรคสำคัญคือ 1) ความรู้และเทคนิคในการปลูกผักปลอดสารพิษความรู้และเทคนิค วิธีการ ที่เกี่ยวกับการปลูกพืชปลอดสารพิษ ไม่เพียงพอทำให้ไม่สามารถดำเนินการปลูกผักปลอดสารพิษได้ต่อเนื่องตลอดทั้งปี 2) ปัญหาสภาพพื้นที่ ทั้งเรื่องดินเค็ม ดินขาดความอุดมสมบูรณ์ น้ำท่วมขังแปลงผัก และพื้นที่บางส่วนในฤดูฝน 3) การวางแผนการผลิตผักและการตลาดยังไม่ชัดเจน ทำให้กลุ่มขาดทิศทางที่แน่นอน 4) การรวมกลุ่มเป็นเพียงจุดเริ่มต้นยังไม่มี

ระบบการบริหารจัดการที่ดี มีประสิทธิภาพ มีความเข้มแข็ง และเอื้อต่อการเป็นชุมชนที่มีอาหารปลอดภัย 5) ยังไม่มีระบบการสร้างมาตรฐานผลผลิตเพื่อสร้างความมั่นใจให้กับผู้บริโภค

ซึ่งปัญหาอุปสรรคในการดำเนินงานดังกล่าวทำให้ทางกลุ่มไม่สามารถผลิตผักปลอดสารพิษเพื่อสร้างอาหารปลอดภัยให้กับชุมชนได้ตามเป้าหมายที่วางไว้ ดังนั้นทางกลุ่มและคณะผู้วิจัยจึงเห็นควรจัดทำโครงการวิจัยเรื่อง “ระบบการผลิตผักปลอดสารพิษเพื่อสร้างอาหารระบบปลอดภัยของชุมชน” เพื่อการศึกษาและสร้างการเรียนรู้ร่วมกันของชุมชน คนในชุมชนมีความรู้และเทคนิค วิธีการ และประโยชน์จากการปลูกผักปลอดสารพิษ เพื่อสุขภาพร่างกายที่ดี มีระบบการผลิตผักที่ดี ตั้งแต่การเตรียมดิน ปรับพื้นที่การปลูกผัก การดูแลผัก ชุมชนมีผักปลอดสารพิษไว้รับประทานทั้งพื้นที่สาธารณะ พื้นที่หลังบ้านหน้าบ้าน และมีการผลิตผักได้ตลอดทั้งปี และกลุ่มผู้ปลูกผักปลอดสารพิษ จนได้ผักปลอดสารพิษที่ได้รับมาตรฐาน มีระบบตลาดที่ชัดเจน ทั้งลูกค้าที่เป็นบุคคลทั่วไป คนรักสุขภาพ ร้านค้า ร้านอาหาร มีแผงขายประจำ และโรงเรียนในเขตเทศบาลตำบลตลาดแค มีการบริหารจัดการกลุ่มที่ดี มีประสิทธิภาพ และเป็นแหล่งเรียนรู้ด้านอาหารปลอดภัยของชุมชนทำให้ชุมชนเข้มแข็งอันจะนำไปสู่การสร้างเศรษฐกิจชุมชนให้กับชุมชนเทศบาลตำบลตลาดแคร่วมกันต่อไป

วัตถุประสงค์

- 1) ศึกษาสถานการณ์การปลูกผักของกลุ่มปลูกผักปลอดภัยและชุมชน จากอดีตถึงปัจจุบันของชุมชนบ้านสำโรง
- 2) วิเคราะห์ศักยภาพและข้อจำกัดของการรวมกลุ่มปลูกผักปลอดภัยและชุมชนบ้านสำโรง
- 3) ศึกษาการรวมกลุ่มสร้างมาตรฐานการปลูกผักปลอดภัยแบบมีส่วนร่วมเพื่อเพิ่มรายได้ชุมชนบ้านสำโรง

ขอบเขตการวิจัย

ขอบเขตเนื้อหา

- 1) บริบทชุมชนบ้านสำโรง หมู่ที่ 1 ตำบลธารปราสาท อำเภอโนนสูง จังหวัดนครราชสีมา ประวัติความเป็นมาของชุมชน ข้อมูลเบื้องต้นของชุมชนบ้านสำโรง
- 2) สถานการณ์การปลูกผักปลูกผักปลอดภัยของคนในชุมชนบ้านสำโรง หมู่ที่ 1 เทศบาลตำบลตลาดแค อำเภอโนนสูง จังหวัดนครราชสีมา จากอดีตถึงปัจจุบัน ประวัติความเป็นมาของกลุ่มปลูกผักปลอดภัยการปลูกผักของกลุ่มปลูกผักปลอดภัยบ้านสำโรง
- 3) วิเคราะห์ศักยภาพและข้อจำกัดของการรวมกลุ่มปลูกผักปลอดภัยและชุมชนบ้านสำโรง จุดแข็งและจุดอ่อนในการปลูกผักของคนในชุมชนบ้านสำโรง โอกาสและอุปสรรคในการปลูกผักของคนในชุมชนบ้านสำโรง
- 4) การวิเคราะห์แนวทางและปฏิบัติการพัฒนากลุ่มเพื่อสร้างมาตรฐานการปลูกผักปลอดภัยบ้านสำโรง การปฏิบัติการพัฒนาความเข้มแข็งของกลุ่ม การจัดระบบโครงสร้างการบริหารกลุ่ม การพัฒนาศักยภาพสมาชิกกลุ่ม การปฏิบัติการ

- 5) พัฒนาการผลิตและการสร้างมาตรฐานการผลิตผักปลอดภัยอย่างมีส่วนร่วม การวางแผนการผลิต การพัฒนาปรับปรุงดิน การพัฒนาระบบโรงเรือน การพัฒนาปรับปรุงดิน การพัฒนาระบบน้ำ การเพิ่มรายได้ของคนในชุมชนบ้านสำโรง การพัฒนาการตลาดเพื่อเพิ่มรายได้ให้กับชุมชนบ้านสำโรง
- 6) รูปแบบการรวมกลุ่มสร้างมาตรฐานการปลูกผักปลอดภัยแบบมีส่วนร่วมเพื่อเพิ่มรายได้ชุมชนบ้านสำโรง

ขอบเขตพื้นที่

- 1) ในการวิจัยในครั้งนี้นักวิจัยได้เลือกใช้พื้นที่เป้าหมายบ้านสำโรง หมู่ที่ 1 ตำบลธารปราสาท อำเภอนนทบุรี จังหวัดนครราชสีมา

กลุ่มเป้าหมาย

- 1) กลุ่มเป้าหมายในการวิจัยในครั้งนี้ คือ ชาวบ้านกลุ่มปลูกผักปลอดภัยในชุมชนบ้านสำโรง หมู่ที่ 1 ตำบลธารปราสาท อำเภอนนทบุรี จังหวัดนครราชสีมา จำนวน 30 คน
- 2) ชาวบ้านในชุมชนบ้านสำโรง หมู่ที่ 1 เทศบาลตำบลตลาดแค และตำบลธารปราสาท อำเภอนนทบุรี จังหวัดนครราชสีมา จำนวน 60 คน
- 3) กลุ่มผู้บริโภคผัก มีดังนี้ กลุ่มคนในชุมชน เทศบาลตำบลตลาดแค จำนวน 6 หมู่บ้าน ประมาณ 220 คน

ผลที่คาดว่าจะได้รับ

ผลเชิงวิจัย

- 1) ได้ข้อมูลสถานการณ์การปลูกผักของกลุ่มปลูกผักปลอดภัยและชุมชน จากอดีตถึงปัจจุบันของชุมชนบ้านสำโรง
- 2) ได้ข้อมูลการวิเคราะห์ศักยภาพและข้อจำกัดของการรวมกลุ่มปลูกผักปลอดภัยและชุมชนบ้านสำโรง
- 3) ได้รูปแบบการสร้างมาตรฐานการปลูกผักปลอดภัยแบบมีส่วนร่วมเพื่อเพิ่มรายได้ชุมชนบ้านสำโรง

ผลเชิงพัฒนา

- 1) ได้สร้างความเข้มแข็งและกระบวนการมีส่วนร่วมมีโอกาสได้ทำสิ่งดีๆ เพื่อสังคมและชุมชน
- 2) เศรษฐกิจของชุมชนดีขึ้น
- 3) ได้การพัฒนาระบบการผลิตผักปลอดสารพิษเพื่อสร้างอาหารปลอดภัยของชุมชน
- 4) สมาชิกกลุ่มมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับเรื่องการ ผลิตผักปลอดสารพิษ (นักวิจัยจำนวน 30 คน)
- 5) กลุ่มสามารถปลูกผักเพื่อบริโภคและขายให้ชุมชน รพ.สต. และโรงพยาบาลได้ตลอดทั้งปี (ผักอย่างน้อย 5 ชนิด) (จำนวนผู้บริโภคมากขึ้น)

1. ชื่อโครงการ : การบริหารจัดการเครือข่ายกลุ่มเกษตรกรชาวนาตลาดแคเพื่อเพิ่มรายได้ อำเภอโนนสูง จังหวัดนครราชสีมา

ความเป็นมาของโครงการ

จังหวัดนครราชสีมา มีแผนยุทธศาสตร์การพัฒนาข้าวจังหวัดนครราชสีมา ปี 2557-2561 จังหวัดนครราชสีมา มีพื้นที่ทั้งหมด 20,493.96 ตารางกิโลเมตร มีพื้นที่ปลูกข้าว จำนวน 4,096,398 ไร่ โดยมีพื้นที่เหมาะสมในการปลูกข้าว (Zoning) ของจังหวัด ในพื้นที่อำเภอคง จักราช ชุมพวง เถลิงพระเกียรติ โนนสูง โนนแดง พิมาย ประทาย ลำทะเมนชัย เมืองยาง รวมจำนวน 10 อำเภอ จำนวน 976,578 ไร่ หรือร้อยละ 25.70 ของพื้นที่ปลูกข้าวทั้งจังหวัด และอำเภออื่นๆ ที่มีศักยภาพ จำนวน 1,923,422 ไร่ หรือร้อยละ 74.30 โดยพื้นที่ในเขตการปลูกข้าวที่เหมาะสมของจังหวัดนครราชสีมา มีการตรวจรับรองคุณภาพตามมาตรฐาน GAP ทำให้เกษตรกรมีการตระหนักในการผลิตข้าวให้มีคุณภาพดี ทำให้แปลงผลิตข้าวมีมาตรฐานการผลิตพืชปลอดภัยและได้มาตรฐาน (ฝ่ายบริหารงานปกครองอำเภอเฉลิมพระเกียรติ, 2557)

เทศบาลตำบลตลาดแคมีพื้นที่ทั้งหมดประมาณ 6.89 ตารางกิโลเมตร หรือ 4,306.25 ไร่ เทศบาลตำบลตลาดแค แบ่งเขตการปกครองออกเป็น 6 หมู่บ้าน 10 ชุมชน ดังนี้ หมู่ที่ 1 บ้านสำโรง มีชุมชน คือ ชุมชนสำโรงตะวันออก ชุมชนสำโรงตะวันตก หมู่ที่ 2 บ้านตลาดแค มี 2 ชุมชน คือ ชุมชนตลาดแค ชุมชนชาววังหมู่ที่ 4 บ้านตะขบ มี 1 ชุมชน คือ ชุมชนตะขบ หมู่ที่ 11 บ้านสระแทต มี 1 ชุมชน คือ ชุมชนสระแทต หมู่ที่ 12 บ้านสามแยกตลาดแค มี 2 ชุมชน คือ ชุมชนโนนหนามแดง ชุมชนโนนพิมาน และ หมู่ที่ 15 บ้านตลาดแคตะวันออก มี 2 ชุมชน คือ ชุมชนตลาดแคตะวันออกฝั่งเหนือ ตลาดแคตะวันออกฝั่งใต้ โดยมีประชากรจำนวนประชากร จำนวนทั้งสิ้น 3,608 คน แยกเป็นชาย 1,738 คน หญิง 1,870 คน (ทะเบียนราษฎร สำนักทะเบียน อำเภอโนนสูง จังหวัดนครราชสีมา ณ เดือน เมษายน 2560) อาชีพส่วนใหญ่ทำเกษตรกรรม คือการปลูกข้าว

โดยในปีฤดูกาลผลิต 2560/61 โรงสีรับซื้อข้าวเปลือกหอมมะลิที่ราคา ต้นละ 10,800 บาท และข้าวเหนียวต้นละ 6,000 บาท ตามค่าความชื้น แต่ในราคาซื้อจริงนั้นชาวนาขายข้าวหอมมะลิได้เพียงต้นละ 7,000 บาท – 8,000 บาท และข้าวเหนียวต้นละ 4,000 บาท – 5,000 บาท เท่านั้น โดยรัฐได้มีนโยบายเพื่อแก้ไขปัญหาในการช่วยเหลือเกษตรกรและรักษาเสถียรภาพราคาข้าว ปีการผลิต 2560/2561 ตั้งแต่วันที่ 19 ก.ย.60 ประกอบด้วย 2 โครงการ คือ 1) โครงการสินเชื่อชะลอขายข้าว มอบสินเชื่อแก่ชาวนาสัดส่วนร้อยละ 90 ของราคาตลาด ผ่าน ธ.ก.ส. ระยะเวลาดำเนินการ 1 พ.ย.60 - 30 ธ.ค.61 และยังจ่ายค่าเก็บเกี่ยวและปรับปรุงคุณภาพข้าว 1,200 บาทต่อไร่ ไม่เกิน 10 ไร่ และค่าเก็บรักษาข้าวเปลือกในยุ้งฉาง 1,500 บาทต่อตัน 2) โครงการให้สินเชื่อกลุ่มสหกรณ์ กลุ่มสถาบันเกษตรกร วิสาหกิจชุมชน เพื่อทำหน้าที่รวบรวมข้าวจากชาวนาและนำไปแปรรูป ในอัตรา

12,000 บาทต่อตัน และรัฐบาลชดเชยดอกเบี้ยให้ส่วนหนึ่ง ระยะเวลาดำเนินการ 1 ต.ค.60 - 30 ก.ย. 2561 (สมาคมผู้ส่งออกข้าวไทย. 2561)

จากการลงพื้นที่นักวิจัยประชุมร่วมกับเทศบาลตำบลตลาดแค และตัวแทนผู้นำชุมชนพบว่า ในพื้นที่ที่มีประเด็นปัญหาเรื่องราคาข้าว แม้เกษตรกรจะได้มีการเข้าร่วมโครงการส่งเสริมเกษตรแปลงใหญ่ ซึ่งเป็นนโยบายของภาครัฐในปัจจุบัน ที่ได้มีการรวมแปลงในพื้นที่รวม 5 กลุ่ม มีสมาชิกรวม 339 คน มีพื้นที่ปลูกข้าวที่เข้าร่วมโครงการส่งเสริมเกษตรแปลงใหญ่ จำนวน 3,719 ไร่ มีปริมาณเฉลี่ยไร่ละ 500 กิโลกรัม รวมมีผลผลิตในพื้นที่ประมาณ 1,859.5 ตัน ซึ่งแต่ละชุมชนและไป จดทะเบียนกลุ่มต่อสำนักงานเกษตรอำเภอโนนสูง จังหวัดนครราชสีมาซึ่งตามระเบียบจะได้มีการออกตรวจกระบวนการผลิตข้าวให้ได้ตามกรอบมาตรฐานข้าวปลอดภัย (GAP) และจะให้ขายข้าวให้แก่สหกรณ์การเกษตรพิมาย แต่สิ่งที่เกิดขึ้นคือ ราคารับซื้อของสหกรณ์การเกษตรพิมายมีราคาต่ำกว่าราคาที่พ่อค้าคนกลางมารับซื้อในพื้นที่ทำให้เกษตรกรไม่ให้ความสำคัญต่อการเข้าร่วมโครงการส่งเสริมเกษตรแปลงใหญ่ และพยายามหาวิธีการเพื่อขายข้าวให้ได้ราคาที่สูงขึ้น ทั้งในพื้นที่ยังมีปัญหาเรื่องทุนในการทำนาต่อไร่ต้นทุนจะอยู่ที่ไร่ละ 3,500 บาท - 5,000 บาท และสิ่งที่ทำให้ชาวนาต้องเป็นหนี้สิน ธ.ก.ส. ก็มาจากความจำเป็นที่จะต้องหยิบยืมเงินธนาคาร และทำการหมุนเวียนไปในแต่ละปีเพื่อใช้ในการเพาะปลูกข้าว (เทศบาลตลาดแค, 30 เม.ย. 2561)

ผู้วิจัยจึงได้แสวงหาข้อมูลจากผู้เข้าร่วมประชุมถึงแนวทางที่เหมาะสมที่ต้องการให้เกิดขึ้นในการแก้ไขปัญหาการค้าข้าวตกต่ำ ตัวแทนผู้นำชุมชนเสนอให้ทางผู้วิจัยเข้ามามีส่วนร่วมในการผลักดันหาแนวทางเพื่อแก้ไขโดยอาศัยองค์ความรู้ของผู้วิจัยทางด้านการบริหารจัดการเข้ามาช่วย และผู้นำชุมชนจะร่วมอยู่ในกระบวนการเพื่อขับเคลื่อนกิจกรรมไปพร้อมกัน โดยในคราวประชุมได้มีการเสนอให้มีการศึกษาตั้งแต่ต้นน้ำ คือ เกษตรกรในพื้นที่เพื่อหาข้อมูลเบื้องต้นตลอดจนประเด็นปัญหาที่เกี่ยวข้องกับการผลิตข้าว สู่กลางน้ำ คือ การหาแนวทางในการสร้างเครือข่ายหรือกลุ่มเพื่อให้เกิดพลังในการขับเคลื่อนกิจกรรมในการเพิ่มมูลค่าของข้าว และ ปลายน้ำ คือ แนวทางในการหาช่องทางในการส่งออก การแปรรูปผลผลิต ตลอดจนรูปแบบอื่นที่จะเกิดขึ้นจากการเสนอแนะโดยผู้นำเกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการ

ปัญหานำการวิจัย

จากที่กล่าวมาข้างต้นจะพบว่า เกษตรกรในพื้นที่เทศบาลตำบลตลาดแค เกษตรกรส่วนใหญ่เข้าร่วมโครงการเกษตรแปลงใหญ่ แต่พบปัญหาในเรื่องของข้อตกลงในการขายผลผลิตข้าวที่ได้ราคาต่ำ กล่าวคือ เมื่อในฤดูเก็บเกี่ยวช่วงปลายปี 2560 ที่ผ่านมา เกษตรกรนำข้าวไปขายที่สหกรณ์การเกษตรพิมาย อำเภอพิมาย จังหวัดนครราชสีมา ซึ่งอยู่ห่างจากพื้นที่ทำการเกษตรปลูกข้าว ไม่ถึง 20 กิโลเมตร กลับให้ราคารับซื้อข้าวเปลือกสด ค่าความชื้น 20-25 เปอร์เซ็นต์ จากชวานากิโลกรัมละ 7 บาท 70 สตางค์ ส่วนข้าวเปลือกตากแห้งกิโลกรัมละ 11 บาท ซึ่งถือว่าเป็นราคาที่ต่ำกว่าพ่อค้าคน

กลางที่เข้ามาในพื้นที่รอรับซื้อข้าวจากเกษตรกรชาวนาโดยตรงที่ให้ราคาสูงกว่ากิโลกรัมละ 2 บาท ทำให้เกษตรกรบางรายหาช่องทางในการขายข้าวให้ได้ราคาสูงขึ้น โดยอาศัยศักยภาพในพื้นที่ที่มีโรงสีข้าวจำนวน 2 โรง ซึ่งเป็นโรงขนาดใหญ่หนึ่งโรง และโรงสีเล็กในพื้นที่ หมู่ 4 ทำให้เกษตรกรมีข้าวสารที่ได้จากการสีขายสู่ท้องตลาด โดยเกษตรกรในพื้นที่ทำการนำข้าวที่ได้จากการสีมาบรรจุใส่ถุงและนำไปวางขายเองตามริมทางตลอดถนนมิตรภาพในพื้นที่เทศบาลตำบลตลาดแค โดยข้าวที่นำมาจำหน่ายส่วนใหญ่เป็นข้าวหอมมะลิใหม่ ราคา กิโลกรัมละ 28 บาท ข้าวตาแห้ง จำหน่ายราคา กิโลกรัมละ 23 บาท ข้าวไรเบอร์รี่ กิโลกรัมละ 50 บาท ข้าวเหนียว กิโลกรัมละ 35 บาท ข้าวเหลืองปะทิว 4 โล 100 บาท ซึ่งได้รับการตอบสนองจากผู้เดินทางในการแวะซื้อข้าวสารของเกษตรกรที่วางขายเองริมทางในระดับหนึ่ง ถือว่าเป็นอีกหนึ่งช่องทางหลังจากการแปรรูปข้าว เป็นข้าวขาวที่สามารถนำไปหุงเพื่อบริโภคได้ทันที แต่มีประเด็นปัญหาในเรื่องของจุดขายสินค้า เนื่องจากเมื่อเป็นการขายสินค้าตามริมทาง ย่อมทำให้มีความเสี่ยงของเกษตรกรที่ผู้สัญจรจะแวะซื้อกับเกษตรกรบางรายเท่านั้น ไม่ใช่เกษตรกรทุกคนที่มาวางขายจะขายได้เท่ากันหมด ทั้งในเรื่องคุณภาพข้าวที่นำมาขายเป็นข้าวสารริมทางที่มีคุณภาพข้าวที่แตกต่างกันไม่เป็นมาตรฐานเดียวกันอันเกิดจากกระบวนการผลิตเริ่มต้นที่ต่างกัน ทำให้ผู้ซื้อเกิดความไม่เชื่อมั่นต่อการซื้อข้าวสารริมทางในพื้นที่ ทำให้เกษตรกรที่ขายข้าวริมทางสามารถจำนวนผลผลิตได้บางส่วนเท่านั้น เมื่อนักวิจัยลงพื้นที่พบผู้นำเกษตรกรจึงได้มีแนวคิดว่าจะทำอย่างไร เพื่อให้ข้าวที่มีอยู่สามารถเพิ่มมูลค่าได้มากยิ่งขึ้น หรือจะหาช่องทางใดในการกระจายสินค้าให้ได้มากขึ้น เกษตรกรในพื้นที่เทศบาลตำบลตลาดแคจึงมีแนวคิดในการรวมกลุ่มเพื่อให้มีศักยภาพในการผลิต และแปรรูป เพื่อรวมกันหาช่องทางรูปแบบในการกระจายสินค้า และเพิ่มมูลค่าข้าวให้มากยิ่งขึ้น โดยอาศัยระบบการทำงานร่วมกันเพื่อขับเคลื่อนในระดับพื้นที่ดำเนินงาน (Working Group) ซึ่งเป็นการดำเนินการในส่วนของภาคประชาชน เพื่อเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันคู่ขนานกันไปกับการดำเนินงานของภาครัฐในลักษณะร่วมกันลงนาม เป็น “กระบวนการรวมกลุ่มข้าว (Clustering)” ตั้งแต่การจัดการหน่วยการผลิตและหน่วยสนับสนุนการผลิตเพื่อการบริหารจัดการภายใต้หลักการ “ตลาดนำการผลิต” ซึ่งเป็นการปฏิรูปข้าวโดยใช้กลไกเครือข่ายจะประสบผลสำเร็จตามวัตถุประสงค์หากมีตลาดรองรับที่ชัดเจนบูรณาการร่วมกันในห่วงโซ่อุปทานข้าว เน้นจัดการข้าวคุณภาพใน 5 กิจกรรมหลัก คือ การผลิต รวบรวมแปรรูป การตลาด และบริการ โดยเกษตรกรเป็นผู้ผลิต (Supply Side) และจำหน่ายผลผลิตเชื่อมโยงให้สอดคล้องกับความต้องการของตลาด (Demand Side) และกำลังการผลิตของโรงสีโดยมีอยู่ในพื้นที่ 2 โรง เป็นกลไกสำคัญในการเชื่อมโยงระหว่างเกษตรกรผู้ผลิตกับคู่ค้าซึ่งถ้าเกษตรกรในพื้นที่สามารถสร้างเครือข่ายเกษตรกรในพื้นที่สำเร็จจะนำไปสู่กระบวนการมีส่วนร่วมในการแสวงหาข้อมูลพื้นฐานในการเพาะปลูกข้าว ต้นทุนในการผลิตข้าว เช่น ค่าเช่านา ค่าไถ ค่าหว่าน ค่ายากำจัดศัตรูพืช ค่าเก็บเกี่ยว รวมถึงข้อมูลช่องทางการกระจายสินค้าข้าวสู่ตลาดผู้บริโภค ซึ่งอาจอยู่ในรูปแบบ ขายข้าวริมทางเช่นที่เคยทำมา หรือตั้งศูนย์จำหน่าย

ข้าวในพื้นที่ขายข้าวโดยมีรูปแบบผลิตภัณฑ์บรรจุถุงสัญลักษณ์ของพื้นที่ ตลอดจนหาช่องทางขายข้าวผ่านสื่อออนไลน์เพื่อให้ผู้บริโภคเข้าถึงข้อมูลแหล่งผลิตต้นทางได้ซึ่งจะเป็นตัวแบบให้แต่ละพื้นที่สามารถดำเนินการต่อไปได้ในอนาคต และหากไม่มีกระบวนการอย่างใดอย่างหนึ่งในการขับเคลื่อนช่วยเหลือเพื่อก่อให้เกิดความร่วมมือกันของเกษตรกรผู้ปลูกข้าวในพื้นที่ จะยังผลให้เกษตรกรผู้ปลูกข้าวในพื้นที่ต่างคนต่างขายสินค้าตัวเอง ไม่มีเครือข่ายกลุ่มที่มีอำนาจต่อรอง ไม่มีกระบวนการผลิตที่มีมาตรฐาน ไม่มีช่องทางในการขายที่เป็นรูปธรรมที่จะทำให้เกษตรกรในพื้นที่สามารถดำเนินการเพื่อเพิ่มมูลค่าผลผลิตข้าวพื้นเมืองของพื้นที่ต่อไปในอนาคตได้

ดังนั้นเพื่อให้เกิดการนำความต้องการของเกษตรกรผู้ปลูกข้าวเพื่อแก้ไขปัญหาราคาข้าวและยกระดับรายได้ของผู้ปลูกข้าวในพื้นที่ตำบลตลาดแค ตลอดจนการผลิตข้าวออกสู่ชุมชนเพื่อให้ได้มาตรฐานและเป็นที่ยอมรับในสังคม คณะผู้วิจัยจึงได้ร่วมกันจัดทำโครงการ “การยกระดับรายได้ของชาวนาตลาดแคโดยพลังเครือข่ายกลุ่มเกษตรกรเทศบาลตำบลตลาดแค อำเภอโนนสูง จังหวัดนครราชสีมา” และเป็นการสนองตอบต่อความต้องการในการเรียนรู้ของเกษตรกรในพื้นที่เพื่อหาแนวทาง การบริหารในการจัดการกลุ่มเครือข่ายผู้ปลูกข้าวในพื้นที่ ตลอดจนแสวงหากระบวนการในการยกระดับรายได้ของชาวนาตลาดแคในการแก้ไขปัญหาตั้งแต่ต้นน้ำ กลางน้ำ และปลายน้ำ ในกระบวนการผลิตข้าวของพื้นที่ก่อให้เกิดความยั่งยืนในและเป็นการเพิ่มมูลค่าสินค้าข้าวต่อไปในอนาคต

วัตถุประสงค์การวิจัย

- 1) เพื่อศึกษาสภาพบริบท กระบวนการผลิตข้าวในพื้นที่เทศบาลตำบลตลาดแค อำเภอโนนสูง จังหวัดนครราชสีมา
- 2) เพื่อศึกษาวิธีการลดต้นทุนค่าใช้จ่ายตลอดกระบวนการผลิตข้าวของชาวนาเทศบาลตำบลตลาดแค อำเภอโนนสูง จังหวัดนครราชสีมา
- 3) เพื่อวิเคราะห์แนวทางในการยกระดับรายได้ของชาวนาตลาดแคโดยพลังเครือข่ายเกษตรกรเทศบาลตำบลตลาดแค อำเภอโนนสูง จังหวัดนครราชสีมา
- 4) เพื่อหารูปแบบการยกระดับรายได้ของชาวนาตลาดแคโดยพลังเครือข่ายกลุ่มเกษตรกรเทศบาลตำบลตลาดแค อำเภอโนนสูง จังหวัดนครราชสีมา

ขอบเขตของการวิจัย

ขอบเขตเนื้อหา

- 1) สภาพบริบทชุมชน เป็นการศึกษาข้อมูลพื้นฐานเกี่ยวกับจำนวนพื้นที่ในการปลูกข้าว จำนวนเกษตรกร ต้นทุนการผลิตต่อไร่ รวมถึงวิธีการกระจายสินค้าผลผลิตข้าวของเกษตรกรที่ดำเนินการอยู่ในปัจจุบันในพื้นที่เทศบาลตำบลตลาดแค อำเภอโนนสูง จังหวัดนครราชสีมา

- 2) กระบวนการผลิตข้าว เป็นการศึกษากระบวนการผลิตข้าวตั้งแต่เริ่มต้นการผลิตข้าว การเตรียมเมล็ดพันธุ์ เตรียมแปลงนา ไร่ หว่าน รักษาผลผลิต เกียวข้าว เก็บดูแลรักษา สู่กระบวนการกระจายสินค้าผลผลิตข้าวในพื้นที่เทศบาลตำบลลาดแค อำเภอนोनสูง จังหวัดนครราชสีมา
 - 3) ต้นทุนการผลิตเป็นการศึกษาวิธีการในการลดต้นทุนตลอดจนกระบวนการผลิตข้าว ตั้งแต่ต้นทุนการเตรียมเมล็ดพันธุ์ เตรียมแปลงนา ไร่ หว่าน รักษาผลผลิต เกียวข้าว เก็บดูแลรักษา รวมถึงต้นทุนในการแปรรูปผลผลิตข้าว ในปัจจุบันของเกษตรกรในพื้นที่เทศบาลตำบลลาดแค อำเภอนोनสูง จังหวัดนครราชสีมาถึงรูปแบบในการกระจายสินค้า และปัญหาข้อจำกัดของตลาดข้าวที่เกิดขึ้นในพื้นที่
 - 4) แนวทางการยกระดับรายได้ เป็นการศึกษาหาแนวทางการลดต้นทุนตลอดกระบวนการผลิตข้าวที่เหมาะสมในพื้นที่ โดยแสวงหาจากการสร้างพลังเครือข่าย กลุ่มเกษตรกรเทศบาลตำบลลาดแค อำเภอนोनสูง จังหวัดนครราชสีมาในการเสนอประเด็นแนวทางที่เหมาะสมในการลดต้นทุนค่าใช้จ่ายตลอดกระบวนการผลิตข้าว การแสวงหาแนวทางการยกระดับรายได้ กระจายสินค้าผลผลิตข้าว ร่วมคิดหาช่องทาง ร่วมตัดสินใจเลือกช่องทางที่เหมาะสม ร่วมทำ และร่วมประเมินผลที่เกิดขึ้นจากการทดสอบรูปแบบการยกระดับรายได้ของชาวนาในพื้นที่เทศบาลตำบลลาดแค
- ขอบเขตพื้นที่
- ผู้วิจัยได้เลือกพื้นที่ที่ทำการศึกษารังนี้ โดยศึกษาจากปัญหาด้านการผลิตข้าวเพื่อยกระดับราคาข้าว ศึกษาต้นทุนการผลิต แสวงหาแนวทางการลดต้นทุนการผลิตลดต้นทุน โดยใช้กลุ่มเกษตรกรในพื้นที่เทศบาลตำบลลาดแค อำเภอนोनสูง จังหวัดนครราชสีมา

กลุ่มเป้าหมาย

- 1) แกนนำกลุ่มผู้ปลูกข้าวในพื้นที่เทศบาลตำบลลาดแค อำเภอนोनสูง จังหวัดนครราชสีมา ตัวแทนเกษตรกรของแต่ละชุมชน ชุมชนละ 5 คน 6 ชุมชน รวมจำนวน 30 คน
- 2) สมาชิกกลุ่มเกษตรกรผู้ปลูกข้าวในพื้นที่เทศบาลตำบลลาดแค จำนวน 60 คน
- 3) กลุ่มผู้ประกอบการในพื้นที่เทศบาลตำบลลาดแค จำนวน 5 คน
- 4) เจ้าหน้าที่เทศบาลตำบลลาดแค อำเภอนोनสูง จังหวัดนครราชสีมา จำนวน 2 คน
- 5) เจ้าหน้าที่สำนักงานเกษตรอำเภอนोनสูง จังหวัดนครราชสีมา จำนวน 2 คน

ผลที่คาดว่าจะได้รับ

- 1) ได้ข้อมูลสภาพบริบท กระบวนการผลิตข้าวในพื้นที่เทศบาลตำบลลาดแค อำเภอนोनสูง จังหวัดนครราชสีมา
- 2) ได้ข้อมูลวิธีการลดต้นทุนค่าใช้จ่ายตลอดกระบวนการผลิตข้าวของชาวนาเทศบาลตำบลลาดแค อำเภอนोनสูง จังหวัดนครราชสีมา

- 3) ได้ข้อมูลแนวทางในการยกระดับรายได้ของชาวนาตลาดแคโดยพลังเครือข่ายเกษตรกรเทศบาลตำบลตลาดแค อำเภอโนนสูง จังหวัดนครราชสีมา
- 4) ได้รูปแบบการยกระดับรายได้ของชาวนาตลาดแคโดยพลังเครือข่ายกลุ่มเกษตรกรเทศบาลตำบลตลาดแค อำเภอโนนสูง จังหวัดนครราชสีมา

ประวัตินักวิจัย

1. ชื่อ-สกุล : ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สกุล วงษ์กาฬสินธุ์ (หัวหน้าโครงการ)

ตำแหน่งปัจจุบัน : คณบดี คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา

ที่อยู่ที่สามารถติดต่อได้ : คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏ

นครราชสีมา 30000

โทรศัพท์มือถือ 090-9985795 โทรสาร 0-4427-2941

E-Mail: sakul05@hotmail.com

ผลงานวิจัย

สกุล วงษ์กาฬสินธุ์. การดำเนินงานและการมีส่วนร่วมของสมาชิกกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการ
ผลิตจังหวัดชัยภูมิ.

สกุล วงษ์กาฬสินธุ์. (2545). การพัฒนาเครือข่ายและการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมเพื่อพัฒนา
มาตรฐานคุณภาพผลิตภัณฑ์ระดับชุมชนในผ้าทอพื้นบ้านประเภทผ้าซิด. กระทรวง
อุตสาหกรรม.

สกุล วงษ์กาฬสินธุ์. (2545). การติดตามประเมินผลโครงการกระตุ้นเศรษฐกิจ จังหวัด
นครราชสีมา.

สกุล วงษ์กาฬสินธุ์. (2545). ติดตามประเมินผลโครงการกองทุนชุมชน จังหวัดนครราชสีมา.

สกุล วงษ์กาฬสินธุ์. (2546). ติดตามประเมินผลโครงการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด
จังหวัดชัยภูมิ.

สกุล วงษ์กาฬสินธุ์. (2547). ติดตามประเมินผลโครงการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด
จังหวัดนครราชสีมา.

สกุล วงษ์กาฬสินธุ์. (2548). การสร้างเครือข่ายการเรียนรู้เพื่อพัฒนาศักยภาพคนจนตาม
แนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง จังหวัดนครราชสีมา.

สกุล วงษ์กาฬสินธุ์. (2549). ประเมินผลการจัดงานมหกรรมแก้จนคนชัยภูมิ ฉลองสิริราช
สมบัติครบ 60 พรรษา จังหวัดชัยภูมิ. จังหวัดชัยภูมิ.

สกุล วงษ์กาฬสินธุ์. (2549). ปัญหาและความต้องการด้านการตลาดของสบู่ไหม จังหวัด
ชัยภูมิ.

สกุล วงษ์กาฬสินธุ์. (2550). การพัฒนาศักยภาพสิ่งทอชุมชนจังหวัดชัยภูมิ. สำนักงาน
กองทุนสนับสนุนการวิจัย.

สกุล วงษ์กาฬสินธุ์. (2550). การถ่ายโอนสถานีนอนมัยให้องค์การบริหารส่วนตำบล.
กระทรวงสาธารณสุข

สกุล วงษ์กาฬสินธุ์. (2550). การจัดการความรู้เพื่อพัฒนากระบวนการป้องกันและแก้ไข
ปัญหาเสพติดโดยเครือข่ายองค์กร ชุมชนอย่างยั่งยืนเขตชายแดนจังหวัด
อำนาจเจริญ. คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด.

สกุล วงษ์กาฬสินธุ์. (2551). โครงการพัฒนาและวิจัยสุขภาวะชุมชนเพื่อความอยู่ดีมีสุข
จังหวัดชัยภูมิ. สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ.

- สกุล วงษ์กาฬสินธุ์. (2556). ตามรอยเท้าเด็กมูลนิธิโสสะแห่งประเทศไทย.
- สกุล วงษ์กาฬสินธุ์. (2559). การพัฒนาผลิตภัณฑ์ชุมชนสู่สากล:พัฒนาผลิตภัณฑ์ใหม่ให้ได้มาตรฐาน (มผช.) ในพื้นที่จังหวัดชัยภูมิ
- สกุล วงษ์กาฬสินธุ์. (2559). การพัฒนาผลิตภัณฑ์ชุมชนสู่สากล:พัฒนาเทคโนโลยีการผลิตผลิตภัณฑ์ใหม่และเส้นไหมในพื้นที่จังหวัดชัยภูมิ.
- สกุล วงษ์กาฬสินธุ์. (2559). การพัฒนาผลิตภัณฑ์ชุมชนสู่สากล:พัฒนานักออกแบบรุ่นใหม่ในพื้นที่จังหวัดชัยภูมิ.
- สกุล วงษ์กาฬสินธุ์. (2562). ศักยภาพทุนชุมชนในการแก้ปัญหาเพื่อพัฒนาหมู่บ้านลำหลังอำเภอเสิงสาง จังหวัดนครราชสีมา.
- สกุล วงษ์กาฬสินธุ์. (2562). การจัดการชุมชนต้นแบบในจังหวัดนครราชสีมา.

2. ชื่อ-สกุล : ดร.ภาสกร บัวศรี (นักวิจัย)

ตำแหน่งปัจจุบัน : อาจารย์ประจำหลักสูตรสาขาวิชาการพัฒนาสังคม คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา

ที่อยู่ที่สามารถติดต่อได้ : หลักสูตรวิชาการพัฒนาสังคม คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา 30000
โทรศัพท์มือถือ 080-4203334 โทรสาร 0-4427-2941
E-Mail: Nbuasri04@gmail.com

ผลงานวิจัย

- ภาสกร บัวศรีและคณะ. (2562). โครงการพัฒนาศักยภาพชุมชนอาสาสมัครใช้สารเคมี และการติดตามการใช้สารเคมีปราบศัตรูพืชจังหวัดหนองบัวลำภู. สำนักงานวิจัยแห่งชาติ.
- ภาสกร บัวศรีและศักรินทร์ ชาเสน. (2561). รูปแบบการขับเคลื่อนระบบสุขภาพอำเภอเพื่อแก้ไขปัญหาผลกระทบจากสารเคมีเกษตร อำเภอสุวรรณคูหา จังหวัดหนองบัวลำภู. สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย.
- ภาสกร บัวศรีและศักรินทร์ ชาเสน. (2559). รูปแบบการพัฒนาความเข้มแข็งกลไกชุมชน ในการป้องกันปัจจัยเสี่ยงของเด็กและเยาวชนจังหวัดหนองบัวลำภู. สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย.
- ภาสกร บัวศรีและศักรินทร์ ชาเสน. (2557). รูปแบบการเสริมสร้างศักยภาพและพลัง เยาวชนในการเปลี่ยนแปลงชุมชนจังหวัดหนองบัวลำภู. สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย.
- ภาสกร บัวศรีและเอมมิกา ศรีกังวานใจ. (2555). รูปแบบการบริหารจัดการเพื่อขับเคลื่อน งานวิจัยท้องถิ่นภายใต้ความร่วมมือกับมหาวิทยาลัยราชภัฏเลย. สำนักงาน กองทุนสนับสนุนการวิจัย.
- ภาสกร บัวศรีและเอมมิกา ศรีกังวานใจ. (2554). รูปแบบการขยายเครื่องมืองานวิจัยเพื่อ ท้องถิ่นกับนักวิชาการในมหาวิทยาลัยราชภัฏเลย. สำนักงานกองทุนสนับสนุนการ วิจัย.
- รัตนา โตสกุล, จรินทร์ บุญมัยยะ และภาสกร บัวศรี. (2550). การศึกษาวิจัยองค์การบริหาร ส่วนตำบลต้นแบบในการสร้างชุมชนเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน. สำนักงานบริหาร จัดการองค์ความรู้ (สปร.)
- ภาสกร บัวศรี.(2545). การศึกษาการจัดการโรคแมลงศัตรูพืชในแปลงผักและไม้ผล ภูมิภาค นิเวศน์ ร้อยเอ็ด. มุลนิธิเกษตรกรรมยั่งยืนแห่งประเทศไทย.
- ภาสกร บัวศรี. (2545). รูปแบบการทำเกษตรกรรมยั่งยืนในพื้นที่โครงการนำร่องภูมิ นิเวศน์ ร้อยเอ็ด. มุลนิธิเกษตรกรรมยั่งยืนแห่งประเทศไทย.

3. ชื่อ-สกุล : นายศุภการณ์ เพียรขุนทด (นักวิจัย)

ตำแหน่งปัจจุบัน : ผู้ช่วยผู้ประสานงานวิจัย ศูนย์ประสานงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นมหาวิทยาลัยราชภัฏ
นครราชสีมา

ที่อยู่ที่สามารถติดต่อได้ : ศูนย์ประสานงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นมหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา
ห้องหลักสูตรวิชาการพัฒนาสังคม คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา 30000
โทรศัพท์มือถือ 095-6109392 โทรสาร -
Email : dellaiwa@hotmail.com

ผลงานวิจัย

-